

Proprietatea Bibliotecii
Universității Iași

X-20

0 000041 26675
Periodice

BCU WASH / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

REVISTA
LUMEA
NOUĂ

DIRECTOR,
MIHAIL MANOILESCU

1-2

ANUL VII
IANUARIE-FEBRUARIE
1 9 3 8

REVISTA

L U M E A N O U Ă

Director : MIHAIL MANOILESCU

Colaboratori permanenți :

I. JOLDEA-RADULESCU
ELENA MANOILESCU
GRIGORE MANOILESCU
CRISTEA NICULESCU

FLORIN ZAHARIA
MIRCEA PIENESCU
CHRISTIAN PETRESCU

S U M A R U L

MIHAIL MANOILESCU	Stil individualist și stil totalitar.
CHRISTIAN PETRESCU	Partid unic, — ideie unică?
MIHAIL POLIHRONIADE	Capitalism și democrație.
MIRCEA V. PIENESCU	Contribuția la acte și legiuiri pri- vitecare la chestia țărănească.
DISCIPOL	Între socializare și mobilizarea eli- telor

PE . LINIA VREMII NOASTRE

Pelerinajul la Roma. — Universalitatea fascismului și viitorul corporatismului. — Variații pe același temă. — O operă. — Senatul Romei. — Bărourul și corporatismul. — România în Europa de mâine. — Străinătatea și opera d-lui Manoiilescu. — Apărarea.. impasivă. — Ipotecă ? — Presa fascistă și problemele României Noi.

CONDIȚIILE DE

ABONAMENT :

200 lei pe an pentru particulari
500 " " " " întreprinderi
1000 " " " " marile întreprinderi
100 " " " pt. studenți, preoți, învățători și săteni

ADMINISTRAȚIA : ZIARUL „BUNA VESTIRE”, B-dul Elisabeta, 12

„LUMEA NOUĂ” APARE LA 20 ALE FIECAREI LUNI

REDACȚIA : STR. B. MUSSOLINI, 27

Anul VII, Nr. 1-2

LUMEA NOUĂ

Ianuarie-Februarie 1938

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Stil individualist și stil totalitar

de MIHAIL MANOILESCU

Epoca noastră are tendința să-și îmbogățească necontenit vocabularul, creind cuvinte noi sau ridicând cuvinte vechi la înțelesuri noi și largite.

La început, cuvântul întrebuințat în afară de sfera lui obișnuită constituie o metaforă pe care o lansează câte un scriitor îndrăzneț. Mai târziu metafora devine cuvânt uzal, acceptat de toată lumea.

Aceasta este de pildă soarta cuvântului *stil*.

Generația noastră a găsit noțiunea de *stil* fixată exclusiv asupra literaturii și asupra arhitecturii interioare și exterioare. Un om bine crescut nu putea întrebuința cuvântul *stil* decât în legătură cu aceste două domenii ale artei.

Astăzi ideea de *stil* a sfărâmat cadrul său, strâmt de altădată pentru a se ridica, prin generalizare, la rangul unei noțiuni larg cuprinzătoare. Nu se vorbește de *stil* numai în sens literar sau în sens plastic decorativ, ci și în sens *sufletesc*.

„*Stilul de viață*“ este complexul caracterelor și normelor unei societăți omenești la o epocă dată. El vrea să semnifice ceea ce este esențial și comun în toate manifestările vieții colective și individuale, ceea ce este deosebitor la o colectivitate față de alta și la o epocă față de alta.

Pentru italieni „*stilul fascist*“ este chintesența unei noi concepții de viață și a unor noi norme de etică socială.

Lucian Blaga în „*Orizont și stil*“ — inspirându-se din mai mulți autori germani, mai vechi și mai noi — caută să demonstreze unitatea de *stil* a fiecărei colectivități omenești și a fiecărei epoci, unitate care se recunoaște prin concordanța dintre manifestările cele mai deosebite, în domeniile cele mai varate ale unei societăți.

Un cuvânt al lui Spengler, citat de noi adesea, spune că este o strânsă corelație între teoria echilibrului mecanic, muzica în contrapunct și contabilitatea în partidă dublă. Acest cuvânt nu este un joc de spirit sau o butadă; el este mai adânc de cât are aerul.

În adevăr ce este comun între aceste trei concepții, din trei domenii fără nici o înrudire între ele ?

Este ideea *echilibrului și a armoniei între toate elementele simultane care constituiesc un ansamblu*.

Această idee, vizibilă și concretă în mecanică, se regăsește, dacă privim în adâncuri, și în muzică unde efectul artistic, căutat altădată în succesiunea sunetelor, rezultă la muzica în contrapunct numai din îmbinarea fericită a unor sunete simultane.

Cât despre contabilitatea în partidă dublă, ea ilustrează perfect aceiași idee a echilibrului, întrucât nenumăratele conturi care exprimă în ansamblul lor situația unei întreprinderi se susțin și se completează reciproc între ele atât de perfect, încât dacă unul singur din ele ar fi greșit, întreaga construcție contabilă s'ar nărui.

Iată cum, și în mecanică și în muzică și în contabilitate, regăsim același principiu al *condiționării reciproce și al interdependenței totale* dintre factorii care aparțin unui ansamblu dat.

Știința, arta și... contabilitatea se întâlnesc astfel în jurul unei idei axiale care caracterizează un stil.

STILUL INDIVIDUALIST

După această prea lungă introducere, să încercăm a degaja care au fost pentru veacul al 19-lea elementele de stil, comune întregii vieți sociale și spirituale.

Dela început putem să spunem, fără a contrazice de loc credințele curente, că stilul veacului al 19-lea a fost prin excelență *individualist*.

Ori unde ne-am întoarce privirea, fie spre gândirea filozofică, fie spre organizarea politică și socială, fie spre literatură sau spre artă, regăsim pretutindeni dominant stilul individualist.

Ce caracterizează acest stil ?

Este atenția dată *elementului înaintea ansamblului*; este promovarea *celulei înaintea organismului*; este idealizarea *omului înaintea societății*; este proclamarea principului că *partea trece înaintea totului și că totul nu este decât ca o sumă de părți*.

IN FILOSOFIE

În filosofie stilul individualist este marcat prin concepțiune *subiectivistă* a lumii. Lumea nu este o realitate obiectivă. Ba nu este nici măcar rezultatul unei *combinațiuni* între realitatea obiectivă și între facultatea omului de a percepe această realitate, ci ea este pur și simplu o *creațiune internă și personală* — lipsită de substanță obiectivă — a fiecărui om.

Lumea nu există ca o entitate comună tuturor indivizilor. Există atâtea lumi câți indivizi; atâtea realități câte aparate sufletești capabile să perceapă. Sufletele oamenilor se găsesc în această concepție la maximum de izolare posibilă, încât nu mai au ca punct de întâlnire comun, nici măcar recunoașterea în chip identic a unor realități obiective identice.

Ele nu au de comun nici cel puțin un anumit cadru fix, ale cărui limite să fie simțite la fel de toți și a cărui realitate primară să le atingă la fel pe fiecare.

După această concepție, lumea policromă a omului normal nu este mai reală decât lumea monocromă a daltonistului care vede totul în roșu. Cele două lumi sunt deopotrivă de „reale” fiindcă și indivizii normali și indivizii afectați de morbiditatea daltonismului sunt egal îndreptățiți în a socoti drept reală, lumea așa cum o percep ei!

Desigur, ar fi multe de spus în ceea ce privește caracterizarea acestui individualism excesiv din filozofia veacului al 19-lea. Această însă ar depăși spațiul nostru și... competența noastră.

Ceea ce suntem în drept să degajăm însă din această filozofie este *subiectivismul* ei excesiv și *exagerarea* individului care intră — prin dreptul său la interpretarea proprie a lumii — în însăși componența realității zise obiective.

IN VIAȚA POLITICĂ ȘI ECONOMICĂ

Dela aceste concepții filozofice până la concepția socială și politică individualistă, nu este decât un pas.

Societatea este o sumă de indivizi; ea este o creațiune a indivizilor, o emanațiune naturală a acestora. Ba, mai mult decât atât, după *contractul social* al lui Rousseau ea este o emanațiune *convențională* a lor. La baza societății stă un contract eșit din libera voință a părților! Oamenii s'au înțeles între ei pentru a constitui o societate umană, după anumite reguli, în care fiecare cedează câte ceva din absolutul individualității sale, pentru a-și asigura — într'un cadru de liniște colectivă — propria sa individualitate.

Nici un moment nu poate fi vorba în această concepțiune ca individul să fie subordonat societății. El este realitatea primară, punctul de plecare și punctul de sosire al tuturor năzuințelor într'o societate umană. El este *scopul*, iar societatea nu este decât *un mijloc*, un instrument care astăzi poate exista iar mâine nu!

Intr'un caz limită, la urma urmei, societatea ca atare ar putea să se dizolve; este cazul în care indivizii ajunși la o mare perfecțiune morală nu s'ar mai năpusti unii contra altora și astfel fiecare și-ar avea asigurată conservarea individuală în afară unei ordine sociale extra individuale. In *ulti-*

mele sale consecinți, individualismul social înseamnă anarhismul, adică acea stare a omenirii în care indivizii nu au nevoie de Stat și de constrângerea lui pentru a păstra regulile etice, care fac posibilă *viețuirea fiecăruia*, fără să facă necesară *conviețuirea* tuturor.

Individualismul duce în politică la concepțiunea *cantitativă* a societății : societatea fiind o sumă de indivizi, voința socială se exprimă printr'o sumă de voturi. Majoritatea acestor voturi, singură hotăritoare, deține toate puterile Statului și poate decide orice, *chiar și desființarea Statului însuși*. Legăturile de autoritate care vin din adâncul istoriei, obligațiile față de strămoși, servitutea continuității și păstrării unui Stat care este creațiunea organică a zeci de generații, toate acestea nu există pentru doctrina individualistă pură, în care majoritatea *actuală* a indivizilor are puteri nelimitate de *a uza* și de *a abuza* de toate instituțiile sociale, începând cu Statul.

Stilul individualist în viața socială își găsește expresia lui supremă în burghezie. Dreptul de proprietate, după concepția romană dă burgheziei puteri infinite asupra bunurilor materiale. Fiecare burghez este stăpân pe ceace este *al lui* și pe ceace crede că este *al lui*. Instrumentele de producție, indiferent de rolul lor în colectivitate, îi aparțin *lui*. El le poate întrebuinta cum vrea și, prin mijlocirea banului, poate dirija cum crede munca oamenilor angajați de dânsul. El nu dă socoteală nimănui de sensul social și național al activității sale economice.

Individualismul economic care îl completează pe cel social, luase, mai ales la începutul veacului al 19-lea, forme într'adevăr sălbătice. Societatea fiind, după eternul refren, o sumă de indivizi, binele societății rezultă cu siguranță matematică din optimul realizat de fiecare individ în parte, într'o libertate totală de mișcare !

Stilul individualist este aci subliniat și accentuat de concepția naturalistă a veacului al 18-lea și a începutului veacului al 19-lea. Viața colectivă este considerată ca o luptă continuă. Cei slabi trebuie să piară lăsând locul lor — pentru binele societății însăși — celor tari.

Societatea umană nu este decât o junglă în care doar mijloacele cu care indivizii se devorează între dânsii sunt altele decât în jungla cu animale. Cei tari în loc să sfâșie fizicește pe cei mici, îi distrug prin lovituri de bursă, prin lock-outuri și prin *neintervenția principială* în mizeria claselor sărace.

În domeniile cercetate sumar până acum, ideea centrală a individualității se desprinde cu un caracter de absolut. *Eul* în filozofie, *cetățeanul* în politică, *homo economicus* în economie sunt frați buni și derivă din acelaș concept fundamental.

IN CONCEPȚIILE JURIDICE

Cât despre concepțiile *juridice* ale veacului al 19-lea, ele nu fac decât să reflecteze aceleași puncte de vedere fundamentale. Dreptul nefiind decât o haină care ia forma corpului pe care îl îmbracă, el nu face decât să urmeze în chip servil comandamentele gândirii filozofice și a realităților politice și economice.

Dreptul civil al veacului trecut este de un individualism dus până la sălbăticie.

Preocupările de a realiza echitatea pentru individ — de exemplu în împărțirea moștenirilor — sunt iritant de amănunțite, pe când preocupările pentru *dreptatea mare*, adică pentru dreptatea socială, lipsesc cu totul.

Aceiaș observație în dreptul penal. Deși pedepsele apar teribile, justiția are aerul să se plaseze veșnic pe punctul de vedere al individului, garantându-l prin mil de feluri împotriva unei eventuale nedreptăți. Un criminal inveterat și recidivist este totuși lăsat în libertate la sfârșitul tuturor condamnărilor, fără a socoti că libertatea acestuia este un atentat virtual și o amenințare permanentă împotriva societății.

În dreptul constituțional se regăsește aceeași atitudine a legiuitorului. Legea se așează veșnic de partea indivizilor pentru a-i proteja împotriva Statului, presupus a fi izvorul tuturor abuzurilor și a tuturor nedreptăților.

În constituțiile individualiste și liberiste, prezumția generală este aceea a *Statului delicvent* și a *Statului opresor* care trebuie împiedecat, prin mil de mijloace, ca nu cumva să devoreze pe sărmanul individ fără apărare.

IN PEDAGOGIE

În domeniul pedagogic, filosofia individualistă își punea pecetea și asupra teoriei ca și asupra practicei educației.

Educatorul era îndrumat și obligat să cerceteze în copii individualitatea — și când există și când nu există! — și să desvolte la maximum specificul personal. Pedagogia individualistă cădea astfel, cum arătam într'un articol al nostru în „Lumea Nouă“, în aceeași exagerare ca și dreptul sau economia individualistă.

IN URBANISM

Dacă trecem dela domeniul ideilor la domeniul creațiilor concrete, regăsim aceeași notă individualistă obsedantă.

În construcția orașelor, în veacul trecut, nimeni nu pornea dela idea ansamblului, ci numai dela aceia a părții. În vremea în care societatea era considerată ca o sumă de indivizi, era firesc ca și orașul să fie considerat ca o sumă de

case! Iar aceste case se dezvoltau în toată libertatea și cu toată fantezia desordonată cu care se dezvoltau indivizii înșiși.

Fiecare arhitect era preocupat de frumusețea casei pe care o construia el, fără nici o grijă de ceea ce se găsea în jurul acesteia. Orașele apăreau astfel ca o aglomerație întâmplătoare, fără nici o idee organică. Proprietarii lucrau, fiecare după fantezia lui și în ceea ce privește locul în care construia și în ceea ce privește arhitectura locuinței.

Vom vedea îndată, când vom vorbi despre stilul totalitar, cât de adânc deosebită este concepția de astăzi în ceea ce privește construirea orașelor.

IN TECHNICA

În tehnică, individualismul și-a pus marca lui pe toată concepția veacului al 19-lea.

Technicianul era un gânditor care își urmărea ideea sa într'un domeniu exclusiv și limitat, căutând s'o desvolte până la acele forme supreme ale concepției tehnice care sunt *inventiunile*.

Secolul al 19-lea este *secolul invențiilor geniale dar izolate*, în care progresul tehnic s'a realizat veșnic prin prelungirea pe liniile ce duc spre infinit a unei idei tehnice, bine individualizate.

IN ARTA

În sfârșit, pentru a caracteriza stilul individualist, nu putem să nu spunem un cuvânt despre artă.

Isovoarele inspirației în artă s'ar părea că nu pot să fie decât individuale. Opera de artă naște ca concepție în spiritul unui artist și numai al unuia. Dar controversa între individualism și colectivitate nu se referă în artă la creatorul *direct* al operei de artă, care nu poate fi decât omul luat individual.

Controversa este alta și anume dacă opera de artă trebuie să exprime cu predilecție ce este trecător și individual în om sau ceea ce este general și caracteristic pentru o anumită colectivitate.

În acest înțeles, socotim ca artă individualistă, aceia a cărei *rațiune de a fi* este exprimarea unui om cu particularitățile și cu aberațiile lui, și ca artă socială, aceia a cărei menire este de a da o mărturisire pregnantă și adâncă sufletului colectiv.

Și într'un caz și în celălalt, facultatea de creațiune stă în artistul luat individual. Întrebarea este numai care este compartimentul din sufletul său propriu pe care artistul caută să-l scoată la lumină în formele artei. Căci nimeni nu

va contesta că sufletul omului are două componente inegale: *componenta cea mare* este cea colectivă, care reprezintă tot ceea ce omul a primit de la societate, atât prin ereditate cât și prin influența mediului; *componenta cea mică* este părțica de personalitate proprie prin care el se distinge în cadrul său social.

Concepția individualistă exagerează această părțică și face din singularizare suprema nobleță a artei.

Această singularizare a luat în veacul al 19-lea forme hibride și direct caricaturale. Ea a dat în pictură, în sculptură și în poezie creațiuni în care se urmărea — cu o paradoxală obstinație — urâtul, infornul și chiar hidosul. Ea ne-a dat acele expoziții de pictură care constituie astăzi, în țările ca Germania și Italia, retrospectivile ororilor. Și, ceea ce este mai grav, în aceste orori ale unor pseudo-artiști nu se întâlnește nici măcar *sinceritatea* cu care un spirit într'adevăr maladiu și anormal se exprimă pe sine însăși, ci se găsește manierismul artificial și străduința pur cerebrală de a dovedi o originalitate care în fond nu există.

Voind să exprime cu exclusivitate individul, arta sfârșește prin a nu mai exprima nimic.

SINTEZA

Iată cum — într'un rapid înconjur de orizont, în care nu ne-am putut opri la toate sectoarele de activitate și de gândire ale omului — am putut regăsi ca un leit motiv anumite caractere care se leagă și derivă din concepția individualistă.

De la filozofie și până la artă, trecând prin politică, economie, drept, pedagogie, arhitectură și tehnică, am regăsit pretutindeni o impresionantă *unitate de stil*.

Veacul al 19-lea este veacul subiectivismului filozofic, al liberalismului politic, a anarhismului economic și al desfrânării artistice.

Este veacul deslănțuirii omului și a năzuinței lui de a se afirma tot mai îndrăzneț, mai obrasnic și mai plin de el însuși.

Este veacul în care supremul ideal este manifestarea personalității și a pseudo-personalității.

Este veacul în care omenirea, prea multă vreme strânsă în canoanele gândirii și în imuabilitatea cadrelor sociale, își strigă slăbatic și desmățat dorința ei de a răsturna toate barierele. Ca într'o mulțime frenetică în care strigăte're flecăruia provoacă alte strigăte mai puternice, manifestările intelectualelor din veacul al 19-lea erau făcute ca să se stimuleze una pe alta, în același senz al exagerării *eului*.

Gânditorii politici se lăseau încurajați de filozofii individualiști. Economisții, oamenii politici, juriștii și pedagogii trădau intens toată ambianța individualistă pe care urbanis-

mul tehnic și arta o stabileau în forme plastice și concrete. Peste desordinea și haosul acestei societăți spasmodice domnea un singur principiu comun: era principiul expansiunii *eului*.

Este principiul care dădea unitatea de stil a veacului.

STILUL TOTALITAR

După acest tablou al veacului dispărut, ne va fi înfinit mai ușor să stabilim, sector cu sector, caracteristicile veacului nou.

Antiteza apare așa de clară în toate domeniile de manifestare omenească, încât de atâtea ori în cursul capitolelor precedente eram ispitiți să înfățișăm această antiteză în imediata apropiere și în imediat contrast cu teza individualistă.

De aceia stilul totalitar, a cărui existență voiam s'o cercetăm și s'o recunoaștem, va rezulta cu o mare simplitate din tot ceace se opune, în fiecare domeniu, stilului individualist.

IN FILOZOFIE

Care este principiul fundamental care caracterizează concepția totalitară a vieții? În individualism punctul de plecare era în totdeauna *individul, partea, elementul*, iar ansamblul nu constituia decât o sumă a acestora.

Partea era înaintea totului și condiționa existența acesteia..

În concepția totalitară punctul de plecare este exact opus. Nu poți înțelege viața și toate fenomenele ei dacă nu pornești dela *tot*. Iar diferitele aspecte ale gândirii și ale acțiunii nu pot fi pricepute decât în funcțiune de acest tot, care constituie *factorul primordial* al gândirii.

Nu întregul este o sumă de părți, ci părțile sunt o fărâșmă din întreg.

Nu partea trece înaintea totului, ci totul trece înaintea părții.

Nu poți înțelege nimic și uu poți explica nimic dacă, pe orice plan al gândirii și al creațiunii, nu vezi *întâi* ansamblul.

Sinteza nu mai este etapa din urmă a cercetării realității, etapă sprijinită pe o meticuloasă și prelungită analiză. Sinteza, sau mai precis *ipoteza de bază* asupra ansamblului, este punctul de plecare și condițiunea fără de care nu poți înțelege nimic din diferitele părți ale acestuia.

În raporturile omului cu realitățile obiective, nu se mai poate presupune că acestea din urmă nu există și că numai omul este cel care le crează. O realitate obiectivă — fie că ea trebuie concepută în sens materialist, fie în sens spiritua-

list — *există* și este valabilă pentru orice individ. Un ansamblu determinat de realități concrete și un alt ansamblu determinat de realități spirituale și morale este *preexistent oricărui individ*.

Omul nu are libertatea de a crea el însuși realitatea ca un elaborat al sufletului lui, ci acest suflet este înălțuit în mod necesar și inevitabil de un anumit conformism omeneșc. Există o judecată umană, o dreptate umană, o inteligență umană care caracterizează colectivitățile istorice. Din ea se pot desprinde indivizii răsleți cu o personalitate proprie și cu o percepțiune mai singulară. Dar baza gândirii lor este totuși numai ceea ce este comun și general pentru colectivitatea căreia îi aparțin.

IN VIAȚA SOCIALĂ ȘI ECONOMICĂ

Transpunând acest principiu general pe plan politic și social, societatea apare ca preexistentă individului și ca factor determinant în formarea personalității acestuia.

Nimic nu se poate înțelege din mecanismul social și nimic nu se poate organiza în el decât pornind de la sensul vieții *colective*, de la condițiile ei de dezvoltare și de la idealurile ei supreme.

După cum totul este înaintea părții, națiunea este înaintea individului. Ierarhia finelor se inversează; nu individul este scopul iar colectivitatea mijlocul, ci colectivitatea este scopul și individul mijlocul.

Subordonarea individului față de națiune devine axiomatică. *Totalitarismul politic este tot așa de aprioric ca și totalitarismul filosofic*. „Contractul social“ între indivizi ca bază a societății, devine o ipoteză ridiculă. Omul singur este o formă trecătoare și fără semnificație în manifestarea vieții națiunii.

Omul individual nu poate fi niciodată mare decât în măsura în care se identifică cu națiunea, fie în exprimarea ei prin formele artei și ale gândirii, fie în dirijarea ei spre țelurile sale superioare. *El apare mare numai în măsura în care este un exact interpret și un ecleror lucid pe linia destinului ei*.

Stilul individualist înseamnă în politică *vot universal*; stilul totalitar înseamnă *partid unic și corporatism*.

Înseamnă *partid unic*, fiindcă aceasta este forma cea mai pregnantă de concentrare a sufletului național și de potențializare a energiilor întregii națiuni.

Înseamnă *corporatism*, fiindcă numai corporatismul reprezintă națiunea ca o serie de organe și de funcțiuni care se ajută și se completează reciproc, grefându-se toate pe aceeași idee centrală a națiunii ca scop.

În economie, ca și în viața politică și socială, stilul tota-

litar înseamnă abandonarea *omului economic* și proclamarea unității indestructibile a *economiei naționale*. Economia practică se transformă într'un calcul permanent de *plus și minus*, în care orice inițiativă și orice acțiune este judecată exclusiv sub raportul sporirii sau scăderii potențialului economic național.

Totalitarismul în economie înseamnă economie dirijată sau economie organizată.

Ceeace este principiul concurenței pentru stilul individualist este principiul organizării pentru stilul totalitar.

Iată cum filozofia, politica și economia se întâlnesc și de această dată în caracterizarea stilului epocii.

În filozofie totul, în politică națiunea, în economie potențialul economic național.

Iată ce opune stilul totalitar celor trei entități care caracterizau stilul individualist: *eul, cetățeanul, omul economic.*

IN CONCEPȚIILE JURIDICE

Nu este de mirare că acest stil se resimte în ordinea juridică.

Proprietatea individuală trecută prin laminorul interesului național își pierde rigiditatea de altă dată pentru a deveni suplă și ductilă.

Într'o lume în care însăși omul devine un mijloc prin raport cu națiunea, ce poate fi proprietatea mai mult decât un simplu mijloc față cu puterea economică națională?

Toate funcțiunile proprietății — și în special producția și schimbul — sunt supuse unui sistem de norme, necunoscut în faza individualistă. Aceste norme subordonează proprietatea și o coboară la rangul de materie primă în procesul de elaborare a regulilor de drept social.

În codul penal, excesul de menajamente acordate criminalilor și delicvenților pentru a-i asigura împotriva inechităților eventuale face loc în legislațiile noi unei precauțiuni sănătoase luate pentru apărarea societății. O severitate pe care întârziatul veac al 19-lea ar fi socotit-o medievală caracterizează codurile în Statele totalitare, cum este Germania.

Însăși dreptatea nu mai vizează pe om luat ca individ, ci își îngăduie aproximațiuni din acelea care ar putea să provoace unele injustiții individuale, atunci când prin ele s'ar asigura mai bine securitatea colectivității.

IN PEDAGOGIE

În pedagogie, stilul totalitar se trădează prin preocuparea de educație a *massei*, fie că este vorba de *massa oamenilor adulți* care formează națiunea, fie că este vorba de *massa celor în devenire*.

Metodele de educație nu mai urmăresc dezvoltarea individualității, care nu are nevoie de prea multă îngrijire atunci când într'adevăr există, ci tind la transformarea în realități a virtualităților morale ale masselor de tineri.

În regimurile totalitare iau naștere instituțiuni grandioase de educație ale masei, care formează caracteristica veacului. Ballila în Italia și Hitlerjugend în Germania încadrează într'un spirit, poate prea conformist și standardisant, dar care garantează multe virtuți, întreaga tinerime a acestor țări.

După cum scriam și altădată, accentul însuși al educației este deplasat. În concepțiunea individualistă educația viza mai ales înarmarea individului, cu învățatură în vederea carierei. Școala devenia un fel de armament dat omului pentru a-i înlesni în viață succesul și parvenirea.

În concepția totalitară educația vizează mai ales forțele morale și în special *aptitudinea omului de a se integra în massă și de a se face util în echipă.*

Educația individualistă era *egocentrică și egoistă*; educația totalitară este *colectivisantă și altruistă.*

IN URBANISM

În urbanism — asupra căruia am insistat nu atât pentru importanța sa proprie, cât pentru capacitatea evocatoare a acestui exemplu — stilul totalitar se manifestă printr'o concepție de ansamblu, care este preexistentă oricărei creațiuni de detaliu.

Prin deosebire de arhitectul individualist, preocupat de aspectul *unei case*, urbanistul *concepe întâi orașul și după aceea casele.*

Orașul este studiat prin raport cu clima, cu poziția și cu funcțiunea sa economică și culturală. Toate organele sale sunt examinate pe rând în legătură cu misiunea pe care o au de îndeplinit și fiecărei misiuni i se destinează un cartier sau un amplasament special în cadrul orașului.

Casele de locuit, fie ale muncitorilor, fie ale burghezilor mai avuți, sunt așezate în anumite cartiere mai dinainte stabilite; magazinele și birourile comerciale sunt așezate în alte cartiere; uzinele sunt distribuite după natura lor și în general concentrate în acele cartiere în care direcția vânțului asigură o evacuare în afară a fumului etc., etc.

Tot așa, urbanismul totalitar se ocupă rațional și premeditat să plaseze dela început clădirile administrațiilor, spitalele, teatrele, parcurile, terenurile de sport și tot ceea ce constituie organele indispensabile ale unei aglomerații citadine moderne.

Nicăeri nu se vede mai plastic cum *totul trece înaintea părții*, decât în geneza unui oraș modern, prin opoziție cu geneza unui oraș antic sau medieval.

IN TECHNICA

În tehnică invențiunile au ajuns în unele sectoare la o adevărată saturare a ideilor. De acela prelungirea liniei progresului pe calea unor perfecționări făcute la anumite mașini sau la anumite procedee este înlocuită astăzi prin ideea progresului realizat în organizarea de ansamblu a întreprinderii de producție, organizare cuprinzând raționala îmbinare a tuturor factorilor: energie, mașini și muncă umană.

În locul stilului individualist care înseamnă perfecționare pe linia de detaliu, apare stilul totalitar care înseamnă perfecționare prin coordonarea fericită a factorilor de detaliu, în ansamblul din care fac parte.

În locul tehnicii pure, apare raționalizarea.

Raționalizarea este cea mai expresivă manifestare a stilului totalitar. Ea nu se mărginește la o unitate de producție: fabrică sau șantier, ci se ridică și mai sus, urmărind să armonizeze, să coordoneze și să sporească randamentul tuturor factorilor de producție în ansamblul național.

Stilul totalitar apare aici comun tehnicii și economiei, aceste două domenii deosebindu-se de altfel puțin în esența lor, iar tranziția dela unul la celălalt fiind imperceptibilă.

IN ARTA

În sfârșit, în artă stilul totalitar nu înseamnă, cum ar putea crede unii critici tendențioși, renunțarea la originalitate.

Creațiunea artistică nu-și poate avea origina în altă parte decât în individualitate. Totalitarismul însă se vedește în năzuințele supreme pe care tinde să le realizeze opera de artă.

Arta totalitară este *colectivă și națională*, în sensul că suprema ei ambițiune este de a exprima ceea ce este comun sufletului național.

Mai mult decât atât, veacul nostru începe să cunoască din nou o metodă care amintește Evul Mediu și anume caracterul *anonim* al colaborărilor la opera de artă.

Asemenea construcției catedrelor la care lucrau vreme de generații mii de artiști, și în epoca noastră se realizează în forme moderne, cel puțin în arhitectură, opere în care artistul ca individ dispare și se contopește cu suflul comun al epocii.

O respirație artistică unică, o măiastră îmbinare de eforturi artistice pentru realizarea aceleiași opere, iată ceea ce ar fi conceput cu greu individualismul morbid al veacului al 19-lea în care vanitatea artistică făcea „pendant” vanității

burgheze a poziției sociale sau vanității științifice a savantului și technicianului.

Totalitarismul în artă este atenuarea personalității, în cece ea are orgolios și ostentator.

INCHEERE

Acest totalitarism, ca dispoziție sufletească, colorează toate manifestările omenești în artă, în politică, în realizările și tehnice. El înseamnă anonimizarea și confundarea omului într'un spirit care depășește pe individ, pentru a năzui să mărturisească numai colectivitatea și climatul epocii.

Această atitudine sufletească de modestie și de menținere în penumbră a creatorului artistic în fața creațiunii sale are ceva din suflul creștinismului autentic.

Ea explică odată mai mult de ce societatea contimporană, care acționează pe un plan totalitar, este atât de aproape de spiritul creștin. *Ea mărturisește o coincidență surprinzătoare și unică între modestia artistului și technicianului creator și între sentimentul de umilință, care dă parfumul cel mai pregnant ideii creștine.*

Nu există anonimizare decât prin sfărâmarea oricărui orgollu. Ingenunchierea omului în fața operei sale proprii care îl depășește este cel dintâi pas pe drumul Damascului.

Iată de ce, stilul totalitar este mai mult decât o manieră artistică, mai mult decât o metodă politică și mai mult decât un principiu economic: *acest stil este factura sufletească a unei noi generații, în țările care se învrednicesc de a fi numite noi sau reînnoite.*

Nu este vorba de un stil vizibil și perceptibil, numai în manifestările omenești, ci de un stil care aparține sufletului însuși, așa cum a apărut el din alambicul plin de surprize al istoriei.

Stilul totalitar este o concepție despre viață, o credință, o religie.

Cine nu se identifică cu mintea și nu se confundă cu sufletul în ambianța sufletească totalitară, nu trăește în veacul nostru.

Iar cine nu trăește în veacul său, degeaba a trăit pe pământ.

Partid unic, — ideie unică ?

de CHRISTIAN PETRESCU

CRITICI SUSPECTE

Dintre toate criticile făcute nouilor orientări ale omenirii prin partidele totalitare, aceia care rezumă în modul cel mai expresiv lipsa de înțelegere și falsitatea atitudinii luate de opozanți, este obiecția că „partidul unic presupune impunerea cu de-a sila a unei singure idei, deci lipsa de dinamism ideologic, lipsa de varietate și de progres spiritual“.

Partid unic, ideie unică !...

Și se suspină cu anticipație după frumoasele vremi de astăzi, când fiecare se mișcă în societate așa cum îl tale capul, aruncă în public rezultatele inspirației sale celei mai dinamice pentru psihologia și activitatea individului. Brodată pe ideea de libertate, această teză curentă a democrațiilor pretinde că regimul acesta paradisiac ar fi și mai util completat, dacă Statul și feluritele organizații interveniente ar sta și mai retrase și ar ozona, astfel, cât mai mult clima social prin libertate. Multiplicarea ideilor opuse nu este o calamitate socială, ci dimpotrivă, o binefacere, pentru că adevărul țâșnește totdeauna din lupta de idei, ca lichidul dintr'un vas căruiia îi strângi pereții.

Alarmismul democrațiilor merge și mai departe, bocind după mintea sărmanului „individ“, care dacă nu și-o va mai pune la teasc ca să iscodească cine știe ce idei și principii noi, va degenera, se va întoarce către starea animalică...

Dacă partid unic însemnează ideea unică, iată renunțarea la idealuri, iată abrutizarea omului.

Critici simpliste ? Critici dubioase, critici suspecte.

FRICA DE IDEALURI

Decât că nouă ni se pare că aceste lamentațiuni așa de solemne, în loc să fie o grijă de idealuri sunt mai de grabă o *frică de idealuri*.

Cum am arătat și cu alte prilejuri, libertatea este cel mai *efemer* ideal din punct de vedere practic (se anulează singură prin forțele cari la început au beneficiat de ea), dar cel mai *durabil* din punct de vedere spiritual, prin nerealizarea lui.

Intr'un mediu social liberal, idealurile pot să înflorească abundent, dar... rămân idealuri: distanța între cele două planuri ale vieții omenești, — *practice* și *ideale* —, dacă nu crește mereu, se păstrează constantă.

Se suspină după idealuri, chiar se țipă tare pentru ele, dar trâmbițașii democrației idealiste știu bine că... sunt asigurați împotriva idealurilor de sistemul vieții practice.

Cine nu înțelege că astăzi idealurile sunt bune ca elemente decorative pentru aparențele structurale din psihologia actorilor politici, dar nu ca factori de dinamizare socială, ca elemente spirituale care să se sublimeze treptat din înălțimile atmosferei lor vapoase, în înstătuțiuni și raporturi *nou*i de viață practică?

Cine nu vede că de multă vreme în sistemul *actual* se ochește *aceiaș* ideal? Că uniformitatea aceasta de orizont idealist este datorită configurațiilor vieții de fapt? Că variația și înmulțirea obiectivelor ideale nu face, în mediul contemporan, decât să mărească tensiunea raporturilor sociale? Că această tensiune apleacă drumul gândurilor către niveluri inferioare și întârzie saltul idealurilor spre înălțimile obiectivelor spirituale?

Dacă regimurile totalitare tind spre descătușarea puterilor de vis și de înălțare ale omului, dându-i în *aceiaș* timp satisfacție pe planul material, — cine tăgăduiește că criticii acestor sisteme nu vădesc frica de idealuri?

Și instinctul de conservare nu-i înșeală... Căci de idealuri trebuie să se apere mai vârtos decât de oameni. Dar cine a găsit vreun mijloc ca să te aperi împotriva idealurilor?

FLUXUL IDEALURILOR

Greșala cea mare a criticilor democrației și liberaliști este că, dacă apreciază foarte mult *funcțiunea* idealurilor, nu admit decât o singură *substanță* a lor. Nu este un paradox să spunem că liberaliștii sunt mai staționari, prin uniformitate, decât adepții sistemelor totalitare.

Rigiditatea instituțională a liberalismului determină și constanța sa idealistă.

Decât că idealurile nu stau pe loc. Cât de departe să cuprindă raza lor, realitatea practică formează pentru ele puncte de *control* și de *rectificare*.

Nu e locul să stăruim asupra curgerii dialectice a idealurilor. E lucru știut că un ideal rectificat este adesea un ideal nou, cu forță mai mare decât cel precedent.

Libertatea a fost, în adevăr, idealul cu cea mai înaltă tensiune istorică: a răscolit și a prefăcut o lume întreagă.

A fost un ideal în aparență simplu, elementar. Dar el a fost și a funcționat teoretic ca un *ideal-sinteză*: a cuprins în el o comoară întreagă de idealuri subordonate, dependente. Principiul libertății era, se știe, un ideal absolut; față de el, toate celelalte erau relative.

Însă istoria a verificat gradul teoretic de determinare a idealurilor acestea subordonate prin idealul-matecă: libertatea. Libertatea este un *ideal verificat*. Nu am putea spune: un *ideal compromis*? Fără să-l ignoreze cu totul, omenirea și-a făurit altele.

Asistăm astăzi la încercarea și curioasă și absurdă și zădarnică de a menține artificial în viață un ideal defunct. Un ideal favorabil, fructifer în anumite cercuri tocmai prin... longevitatea lui.

A mai cunoscut, desigur, omenirea și alte idealuri, dar toate s'au schimbat la față prin contactul progresiv cu istoria, dacă nu s'au ivit altele cari să le acopere și să le îngo-beze.

Cu mari vibrații istorice a trecut *idealul imperialist* al Romei, dar acesta, prin substanța lui politică, ținea prea puțin de domeniul spiritual pentru ca să stăruim mai mult aci.

Idealul religios din Evul mediu este mai interesant. Dar prin el Evul mediu a cunoscut mai mult o *atmosferă* idealistă, decât o *tensiune* idealistă. Cruciadele au avut atârnat și multe broderii politice. Idealul religios era mai de grabă o preocupare interioară, un climat sufletesc, o atitudine, de mare efect în ce privea configurația și ordinea socială. Este foarte probabil că marea injustiție feudală s'a menținut atâta timp grație afundării ei în atmosfera de credință religioasă, în acea specifică bunătate și răbdare pe care o inspiră creștinismul în raporturile sociale.

Idealul liberal, care i-a urmat, ar fi trebuit să cuprindă, — pentru logica sa *practică* —, și pe cel precedent, religios, — dar l-a înecat complet prin năvala cu care și-a făcut apariția în istorie. Puritatea idealului liberal este unul din determinanții procesului însuși de rectificare.

PARTIDUL UNIC ȘI IDEALURILE

Mi se pare că ceiace nu înțeleg bine criticii ideologiilor de dreapta este tocmai această eternă vălurire a idealurilor. Ei își închipuiesc fie că un ideal nu poate fi înlocuit decât după totala lui realizare, fie că libertatea nu este un ideal de frontieră și poate fi decretat de pe acum drept absolut și inamovibil. În orice caz, criticii democrați una cred în teorie și alta pretind în practică.

Acuzația că partidul unic, prin unicitatea idealului său,

este împotriva idealurilor și deci compromise spiritualitatea și progresul omenirii, este o defălmare fără temei, o aberație.

Cum s'ar putea tăgădui înalta atmosferă de spiritualitate și idealism în care trăește fascismul prin partidul său? Credința aceia unică, viziunea entuziastă a vieții care unește pe toți, pe deasupra oricăror interese, formează o condiție indispensabilă a partidului unic și însăși rațiunea sa de a fi.

Așa cum a funcționat până acum, atât în Italia cât și în Germania ori Turcia ori, cu toate formele embrionare, în Portugalia, partidul unic nu a fugit niciodată de idealuri, ci le-a căutat și a luptat pentru ele, mai mult decât cea mai perfectă democrație.

Critica lipsei de idealuri cade dela sine.

Rămâne însă de discutat cealaltă acuză: unilateralitatea idealului partidelor unice.

Pentru cine a urmărit firul gândirii noastre, apare însă limpede, de pe acum, că nu este vorba de unilateralitate, ci de o diferențiere substanțială de idealuri, între regimurile democratice și cele totalitare (cari nu însemnează „dictatoriale“).

IDEALURI ȘI MITURI

Pentru înțelegerea justă a temei noastre, — pe care o expunem de altfel foarte schematic —, este bine să facem distincție între factorii de dinamizare socială și istorică. Pentru unele doctrine sau regimuri idealurile constituiesc elementele de propulsie; pentru altele, miturile.

Firește, și miturile sunt idealuri. Nu e locul să stăruim asupra deosebirilor dintre ele; le rezumăm în cunoscutele formule de caracterizare a mitului sorelian: „o reprezentare exoterică și isbitoare a idealului propus, având caracterul unei idei-fortă și contribuind să exalteze și să întrețină energia celor cari cred în el“.

Mitul este format în bună parte din iluzie, este illogic și însemnează în genere nebulozitate, incertitudine.

Idealul, — vorbind în sensul social, — trebuie înțeles ca o viziune limpede a unei imagini colective posibile, permanente și evolutive.

Desigur că prin însăși doza sa de ilogicitate, orice mit este tranzitoriu; o fază ulterioară de luciditate îl elimină treptat.

Mitul socialist al luptei de clasă a căzut, înfrânt de realități. La fel și mitul sorelian al greveii generale, care se bazează pe principiul luptei de clasă.

Lupta de clasă s'a dovedit că este numai ideea unei solidarități parțiale, eliptice, acționând în funcție de libertate.

Ori, această solidaritate parțială își caută neîncetat perfecțiunea dealungul istoriei.

Miturile cad și se înviesc mereu.

Idealul rămâne.

Idealul social, așa cum îl înțelegem noi la baza mișcărilor totalitare și deci a partidelor unice, nu este trecător, ci definitiv, etern.

Este celiace nu pricepe deloc stolul criticilor farisei, cari își inchipuie cu naivitate că fanatismul idealist al mișcărilor de dreapta este cuplat de inconștiența mitică a obiectivelor.

Partidul unic nu se bazează pe mituri, ci pe idealuri adevărate.

Tocmai aci ar fi de găsit o scădere național-socialismului, care se orientează după un mit : mitul rasei germane. Însă acest mit nu este pur, ci conține multe elemente de realități ideale, întrucât se referă la progresul și perfecțiunea poporului german, așa încât dinamismul său nu se pierde în vagul visurilor, ci se desăvârșește în bună măsură tot în domeniul adevărilor de fapt.

Fascismul are și el nuanțe mitice, când se fundamentează pe conceptul Statului.

Comparând cu factorii și posibilitățile noastre în acest domeniu, *nu putem* observa, sibilic, decât că realist și pe drumul adevărat nu este decât partidul unic care își degajează *idealul* de orice balast mitic și se călăuzește de puncte de reper spirituale și sociale incontestabile.

Ideologia creștină ca bază, este o indicație de identificare.

POLIVALENȚA SAU MONOVALENȚA COLECTIV-IDEALISTA ?

Deosebirea așa de adâncă de vederi între concepțiile democratice și concepția partidului unic pornește dela diferențierea idealurilor lor.

Democrația liberală socotește masele ca polivalente din punct de vedere idealist; progresul nu reiese decât din succesiunea ori alternarea direcțiilor ideale cari dinamizează societatea.

Progresul este echivalat cu variația.

Regimurile partidului unic resping această concepție și socotesc că partidul unic, departe de a fi o absurditate, se înscrie pe linia adevăratei logici sociale și a celor mai firești instituțiuni.

În adevăr, cum am arătat dela început, unicitatea idealului în regimurile sociale nu trebuie văzută ca o unilateralitate dăunătoare societății. Dimpotrivă.

Partidul unic luptă pentru o ideologie unică, dar această ideologie se referă la societatea naturală care este *naștu-*

nea. Pe drumuri opuse, ideologia liberală și democrația își extrage concluziile prin referire la *individ*.

Ori, din însăși deosebirea dintre societate și individ reiese diferența dintre idealul social și idealul individual, dintre idealul totalitar și idealul liberal.

Idealul *liberal* este *variat, multiplu, trecător și mai totdeauna reversibil*, pe când idealul *totalitar* este *unic, permanent și evolutiv* (din punct de vedere practic), dar *irreversibil*.

Am arătat în numărul trecut că, pe linia idealului latin, a treia revoluție latină a *găsit adevărul* în ce privește viața socială: viața *noastră* națională.

Acum vom sublinia o constatare care apare foarte clar în felul cum credem noi că trebuie înțeleasă problema: dacă adevărul poate fi *relativ* cu privire la individ, el este totdeauna *absolut* cu privire la viața socială.

Un lucru nu-l pricep, mai ales, democrații (și nu l-au pus suficient în lumină nici doctrinarii dreptei): *colectivitățile au legi de existență*. Și acestea sunt cele mai importante, legi-axă, legi de bază din cari se desfac *ori cari* altele. După ele vin *legile funcționale*.

Dar și unele și altele nu sunt *fatalități*, — ca în lumea fizică —, ci *imperative*.

Iată esențialul: *imperative*.

Chiar pentru a o alcătui ca imagine, prin alăturarea funcțională a indivizilor, o societate omenească începe prin *datorii*, nu prin *drepturi*.

Tema partidului unic trebuie să pornească deci, nu dela o înțelegere predominant fatalistă și mecanică a lumii și o societății, ci dela una *volitională și conștientă*.

Și atunci, legile colectivității naționale, în loc să *domine* pe om, *depind de el*. Mai exact: îl domină ca imperative și depind de el ca realizare.

Aceste imperative sociale (naționale) nu sunt atât de variate și în orice caz au atribute de absolut față de indivizi.

Pentru că nu este vorba de o idee unică la baza partidului unic, ci de un *sistem de principii naturale* privitoare la existența și dezvoltarea *societăților* omenești ca atare: ca națiuni, ca solidaritate, ca eternitate. (Atributul de „naturale” în privința *drepturilor* nu este valabil, în tema noastră, decât raportat la societate, nu la individ).

Și fascismul național-socialismul nu au făcut decât să reafirme aceste principii, să le sistematizeze într'un tot logic și mai ales să le *aplice* pe teren, cu rezultate pe cari *toată* lumea le apreciază și de cari tocmai de aceea *unii* se tem. D. M. Manolescu a analizat, într'un magistral studiu (*„Le parti unique”*, Paris 1937) funcțiunile esențiale ale partidului unic și a subliniat cu deosebire opera lor de dinamizare idealistă, caracteristică.

Pentru noi este foarte elocvent faptul că, afară de nuanțele date de specificul național, toate mișcările totalitare se bazează pe aceeași dogmatică idealistă, dovedind că principiile lor au valabilitate generală.

Generalitatea idealului social totalitar este o legitimare a unicității lui. Unicitate care însemnează, pentru colectivitatea națională, condiție de existență, dogmă, imperativ, — nu facultate.

Astfel înțeles idealul colectivităților, el nu suportă alternativele, nu cunoaște răscrucile de drumuri. În acest sens, o rătăcire nu însemnează schimbare definitivă de direcție, dar implică totdeauna ideea de *regăsire* a drumului, de *revenire*.

IDEAL SOCIAL, IDEAL ETERN, ÎN APROXIMAȚII SUCCESIVE

Noi credem că o colectivitate națională, pentru a fi, a rămâne și a progresa *ca atare*, are un singur drum de urmat și partidul unic este în slujba ei pentru a o conduce pe acel drum.

Liberalismul, — cum arătam altădată —, și-a făcut iluzia că „lumea merge dela sine“. Dar istoria i-a desvăluit greșala, căci libertățile n'au cultivat decât ceiace este individualist, egoist, animalic în om: geniul răului.

Dacă se admite existența noțiunii de bine și de rău în raport cu individul și în raport cu societatea, — întrucât este omul mai bun prin liberalism, întrucât este societatea mai perfectă, mai unitară, mai durabilă ?

Ori, ideea de progres este implicată chiar *ideii* de om și de societate. Fără progres, sau fără idealul progresului, omul este forță, elemente deslănțuite, animal, orice, *dar nu om*.

Pentru noi, în ce privește *individul*, a progresa însemnează a evolua sufletește *în raport cu colectivitatea*. Progresul lui e *relativ*.

Colectivitatea nu evoluează în raport cu individul, ci *în raport cu ea însăși*.

Deaceia credem că ideea de progres social este de natură absolută. Deaceia credem că este unică. Deaceia credem că critica adusă partidului unic este o absurditate.

Din ideea aceasta de progres *colectiv*, — care implică simultaneitate, proporție, justiție etc. —, se desface noțiunea de *bine colectiv*, care se deosebește și ea de felul cum este înțeleasă în regimurile liberale democratice.

Binele ce se poate realiza prin individualismul liberal nu este datorit voinței conștiente a omului, ci întâlnirii intereselor opuse, forței automate de rezistență colectivă a celor eventual dăunați de actele egoismului liberal.

Binele nu apare, deci, ca un act deliberat, conștient, voit, — ci ca unul mecanic.

În liberalism, binele social nu aparține, ca origină, omului, ci forțelor în afară de el, în afară de intenția și voința lui.

Credința noastră este că o astfel de bază a societății este inițial greșită. Prin principiul individual și jocul lui, viața colectivă se desumanizează. Și acesta este lucrul cel mai grav.

Socotim că o colectivitate omenească, — prin excelență : națiunea —, nu trebuie considerată numai ca o dată naturală, spontană, sigură, fatală.

Fără îndoială, colectivitatea națională formează o dată a firii prin aceea că este, există.

Dar noi credem că tot pe atâta această colectivitate națională trebuie să formeze și un rezultat, prin aceea că este omenească.

Din fapt natural, națiunea trebuie să devină o creație, să poarte, în fiecare etapă de dezvoltare a ei, pecetea spiritului și voinții omului.

Ori, dacă alăturăm cele de mai sus, că o colectivitate are, ca atare, anumite egi de existență, — imperative, nu facultative —, de concluzia de aci că o colectivitate națională trebuie să devină din ce în ce mai mult o operă a omului, nu un fapt spontan, care nu-l preocupă și nu-l interesează, — înțelegem așadar că există un adevăr, unul singur (ca principii de existență și de progres social) și el trebuie urmărit treptat.

Realizarea acestui adevăr național, sublimarea lui din principii în instituțiuni este o operă de evoluție dirijată, conștientă. În fiecare etapă istorică, — fiecare cu condițiile ei specifice de mentalitate individuală, de raporturi sociale, de posibilități economice, de poziții politice —, adevărul acesta se realizează progresiv, prin neîncetata lui căutare : în *aproximații succesive*, determinate de condițiile istorice, acest adevăr social, — ideal unic, ideal etern —, trebuie să urce o treaptă, în fiecare perioadă istorică.

Progresul colectivității văzut ca o problemă de spirit și de voință, — nu ca o succesiune mecanică. Un efort, o căutare, — nu o întâmplare. Drumul perfecțiunii, drum unic...

IDEAL UNIC, PARTID UNIC, CREȘTINISM

Spiritualitatea religioasă a poporului românesc oferă marele avantaj că idealul unic se poate altoi pe creștinism, — spre marea deosebire de condițiile din Occident.

Idealul unic slujit de un partid unic nu se poate desvolta și realiza în afară de principiile creștine.

E marea noastră originalitate și imensa noastră putere de pătrundere în veac și de înălțare.

Această *coincidență cu creștinismul* nu este o întâmplare, după cum nu este un act voit.

Se întâlnesc două isvoare, se contopesc într'o supremă sinteză de viață și curg în albia aceluiaș adevăr. Cine poate nega că creștinismul reprezintă, din punct de vedere social, *un adevăr*? Nu este întru totul o realitate, dar este un adevăr, este un ideal: ideal unic. Cine poate făuri un altul în afară de cadrele lui, cu principii mai incontestabile din punct de vedere social? Cine tăgăduște valoarea principiului „dragostei” în raporturile cari mențin colectivitatea? Și cine nu pricepe valoarea lui în perspectivă de universal și eternitate?

Creștinismul însemnează *morală*.

Și partidul unic trebuie să însemneze creștinism. Creștinism în *obiective*, creștinism în *criterii*, creștinism în *metodă*.

Există, deci, un ideal *unic* din punct de vedere al colectivității.

Idealul unic legitimează perfect partidul unic. Condițiile în cari s'a modificat Constituția noastră exemplifică și confirmă perfect acest punct de vedere.

Polipartidismul este logic numai în regimul liberal, al infinității direcțiilor. După cum este *indispensabil* partidul unic în regimul comunist, pentru constrângere la realizarea prematură a unei etape sociale care presupune o spiritualitate de frontieră.

Bazat pe spiritualitatea creștină *ca ideal*, poporul românesc va trebui să capete în curând noi orizonturi de viață, prin unicitate pe plan spiritual și politic.

Capitalism și democrație

de MIHAIL POLIHRONIADE

În momentul în care problema regimului politic al României se pune cu atâta exigență, găsesc că un nou studiu — care n'are pretenții de originalitate ci de sistematizare — asupra raporturilor dintre capitalism și democrație poate prezenta interes pentru cititorul pe care analizele teoretice nu-l îndepărtează. Iată de ce reproduc dintr'o lucrare ce va apare cândva „Revoluția Națională“ paginile care urmează.

Am arătat încă de la începutul acestui capitol, legătura indisolubilă existentă între capitalism și democrație. Evident pe când capitalismul este o realitate esențialmente modernă, democrația este una din formele de guvernământ cele mai vchi cunoscute. E de ajuns să amintim de democrațiile antice sau de cele italiene medievale, pentru a arăta vechimea și persistența acestei forme de guvernământ, în decursul istoriei.

În sfera preocupărilor noastre nu intră decât democrația modernă, prelungirea politică a capitalismului.

Capitalismul înseamnă formula social-economică în care democrația modernă devine posibilă, iar democrația înseamnă singurul mediu politic în care capitalismul poate să subziste și să se desvolte.

Firește democrații de pretutindeni repudiază cu indignare indisolubila legătură dintre capitalism și democrație, ba chiar încearcă să prezinte democrația drept anticapitalistă. S'au scris biblioteci întregi pe această temă.

Eu mă voi mărgini să citez în sprijinul tezei mele (de altfel nu e a mea ci e susținută de către toți ideologii de extrema dreaptă și de extrema stângă din ultimele decenii) câțiva doctrinari din tabăra marxistă, așadar care nu pot fi suspectați de „fascism“.

Iată de pildă ce spune Engels: „*In republica democratică, bogăția uzează de puterea sa în mod indirect dar cu atât mai sigur în primul rând grație coruperei pure și simple a funcționarilor, (America), în al doilea rând grație alianței între guvern și Bursă. (Franța și America).*”

Iar Lenin comentând acest pasagiu din Engels în cartea sa „Statul și Revoluția“ este și mai categoric ¹⁾: „Atotputernicia bogăției este cu atât mai bine ASIGURATĂ sub republica democratică cu cât n'are să sufere de un prost înveliș politic al capitalismului. REPUBLICA DEMOCRATICĂ ESTE CEL MAI BUN INVELIȘ POLITIC POSIBIL AL CAPITALISMULUI“.

Și mai departe (pag. 24) Lenin continuă: „Trebuie să mai remarcăm că Engels definește categoric votul universal: un instrument de dominație al burgheziei“.

Așadar legătură indisolubilă dintre capitalism și democrație: „cel mai bun înveliș politic posibil al capitalismului“, ca să întrebuițăm formula leninistă, e observată de orice om care judecă clar.

În adevăr amândouă se sprijină pe aceiași piloni: libertate în vederea maximei și unicei dezvoltări a individului.

Din cele trei postulate ale revoluției democratice: Libertate, Egalitate, Fraternitate, democrația n'a putut să realizeze — și asta n'o contestă nimeni — ultimile două. În schimb a înfăptuit relativ primul.

Democrația în esență este un sistem de libertăți politice și juridice iar capitalismul unul de libertăți sociale și economice.

În plan politic și juridic democrația n'a avut în ultimul secol decât două obiective, distrugerea autorității statale și a unităților sociale.

Democrația a lovit continuu și sistematic în autoritatea statului în ceea ce are ea mai caracteristic: executivul și a distrus unitățile sociale, tocmai în virtutea principiului unei libertăți cât mai largi. Unitățile sociale restrângeau libertățile individului în câmpul profesional iar executivul amenința întotdeauna libertatea politică și socială.

Sistemul de libertăți politice și juridice are drept singur obiect individul.

Democrația nu se preocupă de clasele sociale după cum nu sezează covârșitoarea importanță a unității organice a națiunii.

Pentru că individul singur contează, el e proclamat și apărat în tablele ei de legi, lui singur i se recunoaște o existență obiectivă.

Clasa socială? O categorie de indivizi cu anumite interese profesionale.

Națiunea? Totalitatea indivizilor cu anumite caracteristici comune și nimic mai mult. Dacă realizezi fericirea fiecărui individ în parte, ai realizat fericirea națiunii.

Democrația proclamă drepturile omului și ale cetățeanului. Atât!

¹⁾ „L'Etat et la Revolution“ pa. 23-24.

S'ar putea răspunde aci că nici înainte de democrație și nici un sistem politic până la fascism și la național-socialism n'a proclamat drepturile națiunii.

Evident ! Am arătat că apariția conștiinței naționale e de dată recentă și înainte de apariția acestei conștiințe nu se puteau proclama drepturile națiunii.

Dar fără să seziseze conștient unitatea organică a națiunii, practica politică predemocrată aducea la îndeplinire condițiunile necesare acestei unități. Puternica autoritate a executivului personificat în monarh realiza unitatea națională și socială.

Să nu se uite că unitatea tuturor marilor națiuni europene este opera monarhiilor, adică a puterii executive duse la maxim prin concentrarea și personificarea ei de către monarh. Franța este creația a „patruzeci de regi“, Germania e creația Hohenzollernilor, Rusia e creația Romanovilor, Italia creația Casei de Savoia.

Ori democrația nu acceptă teoretic și practic decât individul iar politicește distruge autoritatea executivului, adică suprimă una din condițiile esențiale ale unității naționale ca și a celei sociale, pentru că națiunea și societatea se confundă.

Rezultatul e ușor de prevăzut.

Pulverizarea societății în indivizi și distrugerea autorității centripete a executivului sunt condițiunile necesare pentru minarea societății însăși. Acțiunea democrației față de societate și de națiune s'ar putea compara cu un tratament aplicat unui organism, tratament care ar urmări în acelaș timp disocierea celulelor organice și distrugerea scheletului. Peste un timp mai lung sau mai scurt rezultatul nu poate fi decât unul : *moartea organismului*.

Iată de ce democrația apare întotdeauna și pretutindeni ca antisocială și antinațională și iată explicația cauzei pentru care epocile de democrație sunt foarte scurte în istorie.

Afât în antichitate cât și în evul mediu, cât și în lumea modernă, societățile au eliminat foarte repede, spre a-și putea continua viața, toxina democrată. Democrația ateniană, clasică, democrație a lui Pericles, a ajuns la dezastru, democrațiile italiene au sfârșit în tiranii ; democrațiile moderne, îmbătrânite înainte de vreme, au dus la anarhie, la haos, la totală pervertire și decădere morală.

Individualismul rezultat al capitalismului și al democrației a dus la descompunerea materială și morală a societăților contemporane.

Dar criticile cele mai acerbe trebuiesc aduse democrației nu pe tărâmul principiilor ei de bază și a consecințelor funeste pe care aceste principii le-au produs în viața națiunilor și a societăților, ci pe tărâmul practicei politice democratice. Democrația modernă a devenit complicea capitalismului, a devenit *plutocrație*.

Contribuție la acte și legiuiri privitoare la chestia țărăneasă

de MIRCEA V. PIENESCU

Una dintre perioadele agitate și pline de evenimente din secolul trecut a fost, pentru Vechiul Regat, și aceia dela 1858 și până la 1864. În acest timp se desfășoară o întinsă activitate politică de pe urma căreia trebuia să iasă unirea celor două principate, care nu era recunoscută de forul internațional căruia ne adresasem și cu toate acestea dădu loc la posibilitatea de a face în fapt aceia ce în drept nu căpătasem. Discuțiile care au loc, la Paris, aduc pentru principate actul care poartă numele de Convenția dela Paris, socotită cu și Regulamentul organic o constituție pe baza căreia trebuia să se desfășoare viața poporului din Moldova și Muntenia. Întâlnim aici deci dispozițiuni constituționale aplicabile tuturor domeniilor de viață.

Convenția dela Paris, în articolul 48 coprindea următoarele dispozițiuni :

„Les Moldaves et les Valaques seront tous égaux devant la loi, devant l'impôt et également admissibles aux emplois publics dans l'une ou l'autre Principauté. Leur liberté individuelle sera garantie. Personne ne pourra être exproprié que légalement pour cause d'intérêt public et moyennant indemnité. Les Moldaves et les Valaques de tous les rites chrétiens jouiront également des droits politiques. La jouissance de ces droits pourra être étendue aux autres cultes par des dispositions législatives. *Tous les privilèges, exemptions ou monopoles dont jouissent encore certaines classes, seront abolis, il sera procédé sans retard à la révision de la loi qui règle les rapports des propriétaires du sol avec les cultivateurs, en vue d'améliorer l'état des paysans. Les institutions municipales, tant urbaines que rurales, recevront tous les développements que comportent les stipulations de la présente Convention.*”

Fără îndoială că pentru acel timp toate aceste dispozi-

ținuți au constituit o revoluție în moravuri și stări, dar ceace a provocat discuția cea mai mare a fost ultimul aliniat care se referea la schimbarea raportului dintre țărani și proprietarii de pământ, cu scopul precis de „*a îmbunătăți situația țăranilor*“.

Pe acea vreme acest lucru nu putea să însemne decât exproprierea marilor proprietari în folosul țăranilor. Credința acestora era pe atunci că: „*Ne peut-on pas améliorer le sport des paysans sans déposer les propriétaires*“. De aci o întreagă literatură scrisă pentru apărarea pretinselor drepturi.

În volumul patru, seria I, din Acte și Legiuri privitoare la Chestia Țărănească, adunate de D. C. Sturza-Scheeanu și Radu Rosetti, sunt rețipărite 16 asemenea lucrări care se aduceau în sprijinul tezelor care circulau, cât și atmosfera în care se discuta această problemă.

Cercetările noastre personale ne-au adus o lucrare apărută atunci în chestia țărănească și care nu este cuprinsă în colecția Scheianu-Rosetti. Lucrarea este intitulată: „*L'Abolition des Monopoles et L'Amélioration de l'Etat de Paysan*“, având o prefață semnată cu literele P. A. M. Cu ajutorul lămuririlor găsite în Colecția Rosetti, care la pag. 728, din volumul citat mai sus, publică o broșură semnată la fel, am identificat numele autorului. Acesta este: Alexandru Moruz Pecheanu. Cartea este tipărită la 1860 la Typographie de Frédéric Thiel din Galatz.

Socotim interesant să ne oprim atât asupra criticii care se aduce proiectului de realizare a dispozițiilor din Convențiune, anunțat prin Mesaj Domnesc, cât și la propunerea pe care o face autorul și care propunere poartă în ea câteva idei a căror realizare și astăzi ar fi un important pas înainte pentru ceace convenția pusese în sarcina oamenilor dela 1858 să realizeze: îmbunătățirea soartei țăranilor.

Alexandru Moruz Pecheanu scria, la pag. 21 a lucrării sale, despre care spune în prefață că a fost supusă aprecierii „câtorva persoane a căror pozițiune înaltă, talente și lungă experiență era pentru el o garanție sigură a unei judecăți sincere și luminată“, că în mesajul adresat adunării Prințului, căutând să liniștească spiritele face o splendidă expunere asupra urmărilor convenției și anunță, în cuvinte hotărâte, soluția apropiată a chestiunii țăranilor.

Soluția anunțată de Prinț trebuia să fie așa fel găsită încât nimeni să nu fie lovit în drepturile sale. Se baza deci pe ideea de despăgubire care urma să se acorde dintr'un credit de 25 milioane franci care se negocia în străinătate dându-se drept garanție venitul vămlor și al salinelor. Din acest credit 12 milioane franci trebuiau să servească la fundarea unei bănci ipotecare, căreia îi revenea rolul de a fur-

niza fondurile necesare pentru cumpărarea terenurilor care apoi se cedau țăranilor.

Vănzătorilor li s'ar fi plătit prețul jumătate în bani, jumătate în scrisuri iar țăranii cumpărători îl plăteau, la rândul lor, jumătate în bani și jumătate în muncă, printr'un sistem de amortizare pe mai mulți ani.

După ce expune acest proiect, care după cum vedem a rămas numai un proiect realizarea reformei dela 1864 făcându-se pe alte baze, boerul gălățean îl califică astfel: „L'aspect général de ce projet porte en lui un cachet évident d'origine étrangère“. Formulele emise, i se păreau lui, că sunt scoase mai curând din „citirea, unor publicațiuni apărute în Europa, decât din studii atent și conștiincios făcut pe loc“. Ca atare întreprinde el o critică sistematică, care trebuia să ducă la concluzia că proiectul anunțat este o nenorocire pentru țară și în acelaș timp nici nu rezolvă chestiunea. Și autorul ne dă în ultimul capitol soluția sa.

Am văzut din enunțarea art. 46 din Convenție că se vorbea acolo de „institutiunile municipale atât urbane cât și rurale“, care vor căpăta o mare desvoltare. În aceasta vedea Alexandru Moruz Pecheanu și soluția problemei țărănești.

Proiectul său, opus celui anunțat de Principe, ducea la creșterea comunei scoasă de sub influența proprietarului și pusă sub conducerea unui funcționar numit de guvern, deoarece în starea morală de atunci, scria el, alegerea de către țăranii nu-i o garanție. Sistemul acesta însă trebuia să fie tranzitoriu. Proprietarul nu putea nici într'un caz să facă această funcție. Comuna astfel constituită trebuia să asigure independența și individualitatea țăranilor.

Raporturile între țăranii și proprietari trebuiau să se reglementeze, în sistemul acesta, numai prin comună. Acesteia îi revenea dreptul de a funda toate institutiunile de interes general și toate stabilimentele ca: fabrici, mori, uzine, magazine, cârciumi etc. Prin aceasta scrie Moruz, se înlătură monopolul proprietarilor realizându-se prima dispoziție din convenție.

Terenul de care era nevoie atât pentru asezarea satului cât și pentru cultură și islaz, era luat cu arendă tot de comună dela marele proprietar; iar „totalitatea terenului luat cu arendă de către comună, era să fie achitat cu muncă, după un preț fixat prin bună învoială“. Urmează și alte argumente care sprijină propunerea spre a încheia astfel:

„La réforme ainsi conçue, adoptée, exécutée, sans sacrifice pour personne, par des moyens simples qui prennent leur source dans la Convention même, rempli parfaitement les intentions et le texte de l'article 46“.

În ce măsură satisfăcea proiectul acestui Moruz intenția

care a stat la baza prescripțiilor din Convenție, nu le voi discuta eu aci, cece m'a făcut să mă opresc asupra lui a fost cu totul altceva. Am voit să scot, din acest proiect, ideile care circulau în acel timp în principate și să văd întrucât ele s'au realizat sau au rămas simple vorbe. Aceasta o voi face în cele ce urmează.

Țăranul nostru, ca toți țărani de altfel, este un om a cărui cultură își trage izvorul direct din legătura dintre el și pământ, dintre el și forțele naturale. Aceasta credem că este explicația acelu spirit de colectivitate care califică țărănimea în general spre deosebire de credința generală că țăranul este individualist.

Istoria Românilor ne arată existența unei vieți de obște și în moravurile actuale întâlnim această obște ca o realitate vie. Cine n'a auzit obiectându-i-se: „ce va zice obștea“ (satul câteodată), sau: „aceasta este voia obștei“ și alte asemenea expresiuni doveditoare a existenței unui spirit de colectivitate.

Oamenii secolului al 19-lea au făcut tot cece li-a stat prin putință ca să distrugă acest spirit de obște, înlocuindu-l cu ideea de cetățean de sine stătător. Votul universal și direct a fost poate ultima lovitură.

Chestiunea aceasta este discutată și dacă ar fi să cităm numai pe profesorul N. Iorga care a luptat să reactualizeze satul ca unitate de viață și încă ar fi suficient.

Fapt este că dela începutul primelor noastre manifestări menite a ne angrena în complexul european, noi am părăsit oficial obștea sau satul și privind-le numai ca unități administrative ne-am ocupat de cetățean. Mai curând decât s'au așteptat inițiatorii, s'au văzut consecințele, dar încercările de refacere n'au mai dat rezultate. Cea mai importantă dintre acțiunile menite a reface obștea, dar totuși a păstra spiritul individualist, este acțiunea haretistă, care n'a dus la rezultatele scontate, tocmai din cauza acestui dualism de țeluri urmărite. Acuma trăim, sub acest aspect, o perioadă de adevărată criză întrucât se ciocnesc fel de fel de idei din care este greu să știi ce va ieși pe plan social. În ce ne privește pe noi am relevat în mai multe rânduri refacerea spiritului de obște sub forma unor comunități profesionale care duc la impunerea satului ca unitate de organizare într'un sistem corporativ.

Pe această linie de dezvoltare istorică, propunerea pe care o făcea Alexandru Moruz Pecheanu, ne apare ca o încercare de salvare a obștei din ghiarele peirei. Este adevărat că el urmărește să salveze, în primul loc, interesul proprietarilor și că folosește un vocabular care face ca lucrarea sa să ne apară eclectică, dar nu putem nega că el a înțeles să-si bazeze propunerea pe comună, adică pe sat sau pe obște de oarece i se părea că astfel opune proiectului oficial inspirat,

zicea el, de literatura europeană, un proiect ieșit din cunoașterea condițiilor locale.

S'ar putea ghici aci și influența unei literaturi socialiste în mare cinste în acea vreme. Ne interesează puțin. Ceace voim să evidențiem este faptul că în preajma marilor prefaceri politice și sociale, care au avut loc în perioada 1858—1864, au fost oameni care s'au inspirat dela realitățile românești și au făcut propuneri de conservare a formelor tradiționale de viață a poporului. Ca și astăzi, ei n'au triumfat, dar ideia în care au crezut a ajuns să se impue. În același timp am dorit să aducem contribuția noastră la admirabila colecție de acte și legiuri privitoare la chestia țărănească, semnalând existența unei lucrări pe care nu o coprinde.

Intre Socializare și mobilizarea elitelor

de DISCIPOL

În revista sa „Alianța Economică“, d. Rădulescu Thanir scrie un articol de 17 pagini sub titlul: „Antiburghezie și legiunocrație“ (!), în care comentează studiul d-lui Manolescu „Sensul antiburghez al revoluției naționale“.

Este păcat că acest articol nu se menține tot timpul într-o notă de demnitate intelectuală, care i-ar da dreptul din partea noastră la o polemică.

Totuși, fiindcă în acest articol sunt și unele observațiuni care pot trezi nedumerire în mintea altora decât în cea a d-lui Rădulescu Thanir, ne vom opri un moment asupra observațiilor d-sale. Dar, încă odată, facem aceasta numai pentru cetitorii d-sale.

Nu vom releva toate lipsurile de comprehensiune ale d-lui Rădulescu Thanir față cu studiul d-lui Manolescu.

Dar ne vom fixa asupra câtorva mai esențiale. D. Rădulescu Thanir se întreabă în esență dacă se va putea ca în România de mâine omul să trăiască o viață fără perspectiva unei mai bune stări materiale și mai departe textual: „Dacă țărani, muncitorii și slujbașii de astăzi n'ar avea certitudinea că mâine de pe urma sacrificiilor tinerești vor putea dobândi ceva din ceace pe nedrept li se ia de către stăpânii vitregi ai economiei naționale, această frumoasă mișcare ar risca să nu lase după ea decât o și mai crudă de-samăgire“ (pag. 8).

În același ordine de idei notăm fraza: „Dar pentru clasele muncitorești, pentru clasele sociale, în afară de justa repartiție a roadelor muncii omenești, mai poate exista vreo altă chee a dreptății sociale? Desigur că nu“ (pag. 10).

Am reprodus textual câteva texte caracteristice care se leagă între ele și care redau în modul cel mai onest gândirea criticului d-lui Manolescu. Aceasta este metoda pe care o practicăm, pentru a nu putea fi acuzați vreodată că deformăm gândirea unui critic.

Ce rezultă din aceste citațiuni, care constituiesc în fond

o singură obiecțiune? Că dreptatea socială nu se poate concepe fără o nouă repartitie a bunurilor în societatea omească.

Să vedem ce fundament are această obiecțiune.

În ceea ce privește o nouă reparație a bunurilor, d. Ma-noilescu a fost destul de clar în studiul său, în care a arătat că pentru revoluția națională, socializarea, *fără a fi cu totul exclusă, nu poate fi considerată ca un scop în sine* și nici măcar ca un mijloc care trebuie întrebuintat *cu orice preț*. Socializarea poate fi oportună în multe sectoare economice și în anumite împrejurări în care experiența o va dovedi ca atare. Ea nu poate fi înlăturată *a priori* într'un program de dreptate socială, *dar ea nu este în nici un caz inevitabilă*.

Pentru a fi mai clari, nu trebuie să uităm că societatea românească, mai mult decât orice altă colectivitate națională, este astăzi prin ea însăși într'o continuă transformare. Aproape fără intervenția Statului și a unei concepții sociale nivelatoare, *se produce astăzi în România un proces de relativă egalizare a claselor sociale, care porcede mai ales dela distrugerea prejudecăților și barierelor sufletești care existau altădată între clase*.

Un regim de dreptate socială ca acela pe care îl visează revoluția națională va accelera acest proces și va putea să ajungă pe căi naturale la o repartitie cât mai dreaptă a beneficiului național, fără a stănieni dinamismul economic care condiționează însăși prosperitatea națională.

Și atunci, deosebirea între revoluția națională și socialism în ceea ce privește problema repartitiei ar fi, cu sacrificarea multor nuanțe, cam aceasta: Socialismul socotește că *punctul de plecare* al dreptății sociale este repartitia nouă a bunurilor și crede că depe urma acestei repartitii va rezulta în viitor o permanentă egalitate o soartă și de oportunitate pentru toți fiii colectivității naționale.

Concepția socialistă este în această privință *statică*. Socialismul tinde să realizeze o egalitate momentană fără a se preocupa dacă prin această dinamismul social n'ar fi complet distrus și fără a se asigura dacă nu cumva după aceasta n'ar urma la scurtă vreme o nouă diferențiere socială și mai ales o mizerie a masselor muncitorești mai accentuată decât astăzi.

Concepția socială a revoluției naționale este, din potrivă, *dinamică*.

Revoluția națională va porni dela societatea românească așa cum este. Ca măsuri imediate va lua copitalului evreesc orice mijloace de a exploata Statul și colectivitatea națională. Va suprima — și pentru evrei, ca și pentru români, — în chip efectiv — așa cum nu o vor face niciodată partidele politice — monopolurile și trusturile. Suprimând monopolurile și trusturile. Suprimând monopolurile private și trustu-

rile private și trusturile, se suprimă în România cele mai grave și mai acute forme de exploatare și se rezolvă în mare parte problema abuzurilor capitalismului.

Restul măsurilor de îmbunătățire socială ar urma pe baza unui principiu nou și anume acela că *scopul unic al lor este îmbunătățirea soartei masselor.*

Dacă acest scop se poate realiza menținând o anumită inegalitate socială, adică dând unei clase economice conducătoare *exact atâtea beneficii cât îi sunt necesare pentru a întreține dinamismul și puterea ei de acțiune*, această clasă va putea să existe mai departe, bine înțeles lucrând într'un nou spirit și cu o nouă etică.

Nu credem că revoluția națională va căuta vreodată să urmărească, *ca un scop în sine*, distrugerea oricărei inegalități sociale. Aceasta ar însemna să cadă în sectarismul comunist, care este atât de departe de spiritul ei.

Un asemenea sectarism ar contrazice însăși modul de a lucra al mișcării legionare care este esențialmente empiric.

„Fiecare idee trebuie verificată prin rezultatele“; acesta este principiul misarilor naționali. *Mijloacele se pot schimba oricum; numai scopul suprem nu se poate schimba*, fiindcă el constituie însăși rațiunea de a fi a mișcării.

Or, acesta este lucrul care am voi să fie bine înțeles de toată lumea: revoluția națională nu-și dă ca scop în ordinea socială, EGALITATEA TUTURORA, ci BUNĂ STAREA MASSELOR, ceea ce este cu totul altceva. Egalitatea ca scop în sine duce la nebunia comunistă. Buna starea masselor se poate realiza, după convingerea noastră, păstrându-se un minimum de inegalități sociale. Ba chiar putem spune că *nu se poate realiza decât astfel.*

Și atunci revenim la formula d-lui Manoilescu: mișcarea naționalistă nu poate urmări socializarea bunurilor materiale adică trecerea imediată a instrumentelor de producție în proprietatea muncitorilor. Ea nu poate urmări decât *socializarea bunurilor ideale, adică socializarea energiilor creatoare ale elitei naționale și mobilizarea permanentă a clasei culte în serviciul masselor.* Această mobilizare permanentă este infinit mai eficace decât orice împărțire directă de bunuri!

Dacă nu ne-am feri în general de comparații populare, am spune că socializarea înseamnă să tai vaca și să-i împarți carnea gratuit, cu kilogramul, pe când interesul masselor este ca oamenii pricepuți să îngrijească cât mai bine vaca, să-i sporească producția de lapte și să împartă acest lapte cât ridicare de d. Rădulescu-Thańir.

Iată cum ni se pare că se poate răspunde la obiecțiunile ridicate de d. Rădulescu-Thańir.

Cheia dreptății sociale constă într'o repartitie cât mai justă a roadelor muncii omenești, dar nu în apropierea pe

seama colectivității a însăși instrumentelor de producție. Cum se va ajunge la această justă repartitie a roadelor, aceasta este o chestiune în care va decide mai ales experiența și verificarea făcută pe teren.

Nădejdiile pe care masele și le pun în revoluția națională și de care d. Rădulescu pare atât de îngrijat, vor fi împlinite. Masele vor căpăta ceea ce pe nedrept li se ia astăzi de către stăpânii vitregi ai economiei naționale.

Dar, — și acesta este un lucru pe care trebuie să-l repetăm necontenit — *nu vor căpăta nimic gratuit.* Masele însăși vor trebui să fie educate în sensul a-și organiza mai bine munca lor, de a-și spori și raționaliza eforturile, de a se încadra disciplinat într'un sistem economic în care să existe *conducători și conduși.*

Masele vor trebui să se integreze într'o nouă atmosferă de severă împlinire a datoriei, de probitate desăvârșită și de evitarea înșelătoriei la muncă și a desmățului cu care le-a deprins regimurile democratice.

Nădejdiile de astăzi ale maselor se vor împlini până la limita la care nădejdea atinge visul. Dar masele vor trebui, după cuvântul Evangheliei, să se ajute întâiu ele înșile și să facă singure acele mari eforturi prin care ajung să merite o soartă mai bună.

PE LINIA VREMII NOASTRE

Pelerinajul la Roma.

S'a scris mult în presa din Italia și din toată străinătatea, dar s'a scris prea puțin în România asupra pelerinajului dela Roma.

Noi cei de la Lumea Nouă care nu suntem simpli croniciari ai vremurilor nu vom descrie aci acest pelerinajiu așa cum de sigur ar merita-o. Dar ca revistă de idei — și mai ales ca revistă consacrată ideii corporatiste — trebuie să facem aici câteva însemnări asupra semnificației acestui măreț pelerinajiu.

Cu riscul de a fi obsedanți în această teză, noi socotim că și pelerinajul dela Roma constituie o confirmare desăvârșită a justeții vederilor noastre.

Am susținut întotdeauna că Italia ne este prietenă și că dacă s'au ajuns între Italia și România la o regretabilă tensiune, aceasta este numai din vina noastră care am nedreptățit, am provocat și am fignit Italia de câte ori am putut.

Demonstrația acestui lucru s'a făcut astăzi. A fost deajuns să avem un nou guvern prietenos față de Italia, pentru ca Italia oficială să-l facă impozantei delegații a celor 1500 de români, o primire de o cordialitate și de o căldură fără precedent. Căci nu se întâmplă în fiecare zi ca Ducele să apară în balcon cu șeful unei delegațiuni neoficiale, cum a făcut-o cu d. profesor Manollescu. Și nu se întâmplă des ca Senatul Romei în corpore să primească o delegațiune de câțiva parlamentari și nici ca autoritățile cu muzici și drapele să facă recepții regești unor simpli pelerini.

Italia n'a așteptat de cât prilejul ca să arate că ne prețuește și ne iubește. Cum a dispărut cauza — ostilitatea noastră, a încetat și efectul — răceala Italiei față de noi.

În al doilea rând am susținut în paginile acestei reviste și aiurea că noi putem să găsim în Italia fascistă unul din modelele cele mai strălucite care au fost create vreodată pentru organizarea popoarelor.

Admirația noastră față de fascism și față de corporatismul fascist a fost considerată în multe cercuri dela noi ca exagerată, dacă nu chiar ridicolă. Dar cu prilejul acestui pelerinaj numeroși intelectuali români cari au vizitat Italia s'au întors de acolo exact cu convingerea pe care noi am mărturisit-o atâta vreme.

Realizările recente ale fascismului sunt ulmiitoare și vor-

besc și ochilor celor mai sceptici mai multe decât toate discursurile.

In sfârșit, pelerinagiul dela Roma a mai dat românilor participanți și o altă confirmare, asupra căreia ne este mai greu să vorbim : *este confirmarea poziției excepționale pe care o are — ca personalitate politică și ca autoritate științifică — în Italia fascistă, profesorul Manolescu.*

Omagiile conducătorilor fascismului au mers către România și către grupul de pelerini ai ei. Dar ele s'au îndreptat în mare măsură, — după mărturisirile făcute în chip repetat în toate discursurile oficiale — și către prietenul Italiei, teoreticianul pe plan mondial al corporatismului, care este profesorul Manolescu, directorul revistei noastre.

Pelerinajul din Italia este încununarea tuturor bucuriilor și tuturor mândriilor care pot tresălta în inimile noastre, a aceluia mănunchiu de oameni care a fondat, a condus și au consacrat în lume mișcarea corporatistă românească.

In așteptarea altor răsplăți sufletești — pe care cu siguranță că ni le rezervă încă viitorul, — *răsplata de astăzi nu este deajuns pentru cei șase ani de muncă și de sacrificii în serviciul unei mari cauze.*

L. N.

Universalitatea fascismului și viitorul corporatismului.

Citim în „Lavoro fascista“ cu data de Sâmbătă 15 Ianuarie crt. următoarele :

La Veneția, înainte ca cei o mie cinci sute de români să se întoarcă în Patrie, galvanizați de entuziasm la amintirea ceremoniilor de fraternitate latină prilejuite de pelerinagiul lor la Roma, ni s'a oferit plăcerea de-a ne apropia de tânărul senator Manolescu, care și-a călăuzit compatrioții în Cetatea eternă și care a fost primit de către Duce, de ministrul Ciano și de secretarul partidului fascist.

Figura senatorului Manolescu e prea cunoscută spre a mai fi nevoie să mai adăogăm noi ceva aci asupra calităților și meritelor sale nu numai de om de stat, dar și de profund cunoscător al chestiunilor sociale și de încercat amic al Italiei. De altmătreli, chiar în ultimele zile presa a avut prilejul de a-l ilustra, în schițe rapide, caracterul și notorietatea europeană.

D. senator Manolescu a primit cu multă bunăvoință cererea noastră de a face câteva declarațiuni scurte ziarului lucrătorilor italieni, nu numai în legătură cu impresiunile sale asupra pelerinagiului, dar și de natură mai răspicat politică.

— Ce impresie v'au făcut — am întrebat noi — în scurta Dvs. vizită în Italia, ținuta și străduințele masselor noastre muncitoare ?

— Imi însușesc — ne-a răspuns d-sa — fericita expresie de care v'ați folosit : Italia masselor muncitoare, deoarece ea rezumă însăși impresia noastră. Italia nu e numai țara muncii, ci mai mult decât atât : țara muncitorilor. Ai aci impresia netă c'ătotul e îndreptat într'un sens unic, către un scop unic : îmbunătățirea soartei claselor muncitoare.

Asistența socială, Opera Națională Dopolavoro și orice fel de învățământ, — până la Universitatea însăși — sunt orientate în sensul ridicării masselor. Intreaga „elită” socială și intelectuală e mobilizată de o manieră permanentă în serviciul maselor.

Iar socializarea, — în folosul muncitorilor, bine înțeles — a energilor creatoare ale elitelor, e tocmai socializarea care are pentru ei o infinit mai mare valoare, decât aceea a bunurilor materiale.

— Rețineți oare — am replicat — că forța revoluționară a fascismului poate fi individualată în doctrina corporativă care, reordonând pe noul baze raporturile sociale, e în stare să determine orientări analoge în toate celelalte țări ?

— Încă de multă vreme, — ne-a răspuns d. senator Manolescu — am demonstrat în cartea mea „Secolul Corporatismului” valoarea universală și internațională a corporatismului pentru lumea actuală. Sunt convins că Corporatismul reprezintă o cucerire fundamentală și o forță de organizare națională ce merge îmbogățindu-se de o manieră permanentă spre a spori patrimoniul omenirii întregi. De altminteri Corporatismul nu și-a spus ultimul cuvânt ; rămân încă de organizat funcțiunile neeconomice ale națiunii cum sunt : sănătatea publică, justiția, cultura și educația...

Conversația se însuflețește. Întrebările noastre cad în ritm din ce în ce mai accelerat. Spun :

— Corporația reprezintă formula cea mai actuală pentru a conferi muncii demnitatea de subiect al economiei și pentru a îndruma țara către realizarea unei concrete redistribuții a bunurilor. Cu deosebire actualizarea celei mai înalte justiții sociale preconizate de Duce, reprezintă ea sau nu un pas decisiv înainte către civilizarea lumii, rămasă să-și reguleze pasul pe cuceririle revoluției franceze cari apar absolut insuficiente și inadecuate nevoilor poporului muncitor ?

D. Manolescu ne răspunde următoarele cu energia și claritatea sa obișnuită.

O concepție realistă

— Fără îndoială, Corporatismul e singura formulă care pune munca, teoreticește, cât și din punct de vedere practic, pe același plan cu capitalul. Personal, cred că Corporația și corporatismul reprezintă ceva mai mult : singurul mijloc ce conduce la anumite forme sociale superioare, în cari munca va precumpăni asupra capitalului. Ea e singura cale ce duce către socializare, pe care am definit-o la începutul discuției noastre.

Corporația ia ca punct de plecare societatea umană în starea în care se găsește, propunându-și s'o transforme puțin câte puțin, până la a atinge supremul ideal al justiției sociale.

Replicăm :

— Secolul al XX-lea va fi deci secolul fascismului, deoarece gândul, doctrina exemplul lui Mussolini sunt universale. Criza sistemelor sociale și economice actuale a avut în Italia o

soluție originală care n'a lăsat indiferentă lumea ca factor de injustiție socială. Cum judecați un atare fapt ?

— Ceceae v'am spus asupra acestora—ne răspunde prompt distinsul nostru interlocutor — e suficient pentru a fixa concepția noastră asupra universalității Fascismului.

E inutil să încercăm de-a evita, cum s'a făcut în Franța și'n altă parte, de-a adopta aceiași terminologie ca cea a Fascismului, de teama de-a trece drept imitatori. În fapt, nu e vorba de imitație ci de o concordantă și de un stil comun al noii civilizații, al cărui prototip e Fascismul.

Am explicat pe larg în cartea mea „Partidul unic”, rațiunile ideologice și biologice ale acestei concordanțe.

De oarece veni vorba să trecem la o aprofundare a problemei pusă în discuție, am replicat.

— Doctrina mussoliniană a Statului, subordonând orice interes particular interesului superior al Nației, a determinat prăbușirea ori cărei interferente parlamnetare. Nu vi se pare că această doctrină e singura în stare să elibereze lumea din dificultățile eșite din lipsa ori cărei principiu de erarhie și de autoritate ?

D. Manolescu surâde, complăcându-se par'că în această întrebare și adaugă numaidecât :

— Parlamentul după maniera franceză sau engleză e sfârșit pentru totdeauna... Parlamentul arenă sau parlamentul junglă au fost... A sosit acum vremea Parlamentului oficiu sau laborator, unde sub egida unui spirit de autoritate cele mai bune spirite constitutive ale unei țări, își asigură reciproc, în buni camarazi, o colaborare fecundă.

Iată-ne prin urmare la punctul crucial al discuției ; voim să rezultă clar, la un nivel pe care nici o democrație nu l-a mai atins în Italia ori aiurea, adeseunea ferventă pe care o dobândit-o regimul mussolinian.

Și punem această întrebare :

— Statele ce se zic autoritare își trag forța și prestigiul din adeziunea plebiscitară a popoarelor respective. Nu e oare aceasta o formulă de autentică democrație ?

— Pseudo-democrații după vechea manieră, — replică d. Manolescu — sunt sinceramente incapabili de-a înțelege că adeseunea unui popor la guvernul său e mult mai completă în regimurile fasciste cu partid unic, decât în acele zise democrații în cari pluri —partidismul e de regulă.

În regimurile totalitare, membrii partidului unic constituie un sistem capilar care asigură cel mai strâns contact între regim și popor.

În democrațiile clasice, poporul există câte o zi odată la patru ani (Adică în ziua alegerilor !)

În regimurile totalitare poporul e pururi prezent și pururi activ în treburile publice.

Conversația se însufletește din nou. Incurajați de surâsul distinsului profesor adăugăm :

— Nu credeți că imperecherea, astăzi mai mult ca oricând evidentă în toată lumea, între partidele cele mai orb conser-

vatoare și comuniștii, reprezintă ultima fază a descompunerii fatale a lumii vechi ?

Intrebarea nu pare a-l surprinde pe interlocutorul nostru care se declară de acord cu noi, specificând :

— Am văzut chiar și în România desvoltându-se acest fenomen morbid : reacționarii cari merg mână'n mână cu comuniștii.

În felul acesta se descompune solidaritatea unei lumi vechi. Este coaliția de ultimă oră împotriva dreptei revoluționare. Este compromisul care anunță ruina. Este complicitatea care trădează crima...

Și, după câteva clipe de tăcere, adaugă cu o adâncă convingere :

— Inșă toate acestea nu vor opri nici măcar cu un singur ceas, drumul Destinului !

Și ceva despre autarhie

Trecem la o altă ordine de idei, păstrând totuși legătura cu tema conversației noastre :

— Credeți, Domnule Profesor, că maximul posibil de autarhie pe cari regimurile totalitare și autoritare sunt constrânse să-l realizeze reprezintă în adevăr o bază pentru desvoltarea ulterioară a concepției noastre corporative ?

— Economia totalitară e un lucru, autarhia e altul.

Economia totalitară și Corporatismul sunt instrumentele definitiv dobândite de toate țările din lume, ale căror acțiuni au un scop național.

Autarhia reprezintă realizarea unui scop național particular, care e rezistența și izolarea.

Iată pentru ce economia corporativă nu ar mai dispărea în vreme ce autarhia, fiind legată de circumstanțe pasagere, va putea să se atenueze mult cu timpul. Inșă acest lucru va apărea evident mai ales în ziua în care toate națiunile vor fi atins o oarecare egalitate economică, atunci când nu vor mai exista națiuni exploatare și națiuni exploatare.

D. Manollescu ne sfătuiește să consultăm în legătură cu aceste afirmatii recentul său volum apărut în Germania : „Die Nation Produktivkräfte und der Aussenhandel“ (Forțele naționale de producție și comerțul cu străinătatea)

Interesanta noastră convorbire a luat sfârșit. Ea ne-a folosit să punem în lumină până la ce punct România cea tânără s'a pătruns de adevărurile vii ale doctrinei fasciste. Acea Românie care chiar zilele acestea, și-a regăsit la originile sale romane pecetia de noblete meditarneană, refractară ca atare sinistrelor influențe ce par să fi cloroformizat sensibilitatea socială și politică a altor țări.

Variații pe aceiași temă.

Atunci când ne-am ocupat de problema naționalizării celei mai populare ramuri a sportului — fotbalul — am susținut și demonstrat că este un adevărat atentat la demnitatea

noastră românească toleranța, complect nejustificată, față de echipele minoritare.

Luăm act cu satisfacție că în fine cel puțin pe culoarele F. A. R. F.-ei se infiripează discuțiunile pe tema românizării echipelor minoritare, preconizându-se chiar o proporție de 8+3.

Sperăm deci că vântul vremurilor de innoire naționalistă a Statului, care a pătruns abea pe culoarea Federației, își va face loc până în sala de ședințe și o va aeriși pregătind atmosfera curată — de mult dorită de Președintele său D-l Viorel Tillea, — în care să se hotărască definitiv și irevocabil românizarea echipelor. Mijloacele eventuale de constrângere se găsesc și ele vor fi motivate de reparațiunea — destul de târzie — a demnității naționale.

Așa dar așteptăm realizarea acestui imperativ, căci numai prin el vom putea avea o adevărată echipă națională, singura care va stimula emoția așteptării în victorii smulse numai de românii noștri.

X. Y. Z.

O operă.

D. Oliveira Salazar dictatorul Portugaliei a trimis d-lui profesor Manolescu ultimul său volum : „Discursuri și însemnări politice” cu o prea amabilă dedicație.

Acest volum conține toate discursurile ținute de Președintele de Consiliu al Portugaliei în anii 1933—1937 și merită atenția tuturor acelor care urmăresc admirabilă operă a Portugaliei corporative, săvârșită sub conducerea genialului ei șef.

L. N.

Senatul Romei.

Dăm mai jos partea din reportajul, publicat de presă, referitor la vizita pelerinilor Români în Italia :

Totii senatorii Romei — ce neprețuită și unică cinste ! — așteaptă pe parlamentarii români în sala de recepție a Senatului.

Sunt bărbi albite în slujba Italiei de ieri și de astăzi. Sunt amiralii și generalii a trei războaie glorioase, sunt învățații care au purtat departe strălucirea gândirii italiene, sunt oameni de stat încercați în fapte...

Dar pe deasupra celor de astăzi apare dominantă, pe perețele din fund al splindidelor săli o imagine de altădată.

Este imaginea Senatului Romei antice.

O frescă imensă în care oamenii trăesc vii, fixează scena clasică în care Cicero apostrofează pe Catilina.

Un suflu epic străbate pânza... Un vânt răscolitor și tulburător de suflete bate din tabloul cuprins de viață spre cei din sală...

Grandoarea Romei antice este prezentă...

Ea nu se impune din afară...

Ea se regăsește pe ea însăși în sufletele celor de azi.

Ea retrezește în fiecare senator de astăzi pe senatorul de odinioară.

Și atât este de ajuns pentru a face din Senatul Romei, institutia eternă pe care nimic nu o poate atinge.

Mussolini a înțeles-o în perenitatea ei.

De acela cuvintele primul discurs al său prin care asigură respectul mai departe a Senatului stau turnate în bronz la intrarea sălei de ședințe.

Baroul și corporatismul.

Prin rândurile acestei reviste — ani de-arândui — s'a discutat teoretic — fără a lipsi însăși formulele de aplicare practică — a organizării corporatiste a Statului. În special articolele directorului revistei Prof. Mihail Manolescu a căror ținută de ordin științific nu mai este nevoie să insistăm și cari au prefătat în mare parte cele două lucrări „Secolul Corporatismului” și „Partidul Unic”, consacrate de mult în afara granițelor noastre — au lămurit și desemnat asupra viitorului stat corporativ.

Astăzi, acțiunea de românizare a Barourilor, demonstrează odată mai mult rolul și necesitatea organizării corporative. În adevăr, dacă profesiunea de avocat ar fi fost integrată în scheletul corporativ, desigur că atât acțiunea de epurațiune s'ar fi putut face fără prea multe efortări și animozități față de Consiliul Ordinului, cât și însăși fixarea modalității de realizare legală s'ar fi putut obține în mod mai rapid și mai eficace.

Iar dacă ne-am închipui că profesiunea de avocat ar fi fost de mult turnată în tiparul corporativ și deci ar fi fost posibil controlul intrării în corporație a elementelor alogene, astăzi ar fi fost alta situațiunea, ea fiind mai puțin gravă și deci mult mai lesne de rezolvat în ansamblul problemei de românizarea a întregului Stat.

De altfel curentele sănătoase și de adevărată învoire s'au sesizat de ceea ce reprezintă ca valoare organizația corporativă și cât de mult se simplifică, prin aplicarea sa, transformarea țării.

X. Y. Z.

România în europa de mâine

Lucrarea cu titlul de mai sus este isvorată din gândul unui vasilic luptător bănățean d. I. V. Lupșescu-Grănicerul care într'o epocă de adânci tulburări structurale ale multora din statele europene cum este epoca noastră — caracterizată prin marele proces dintre spirit și materie — se întrebă și caută să soluționeze „care va fi linia de onoare a neamului românesc în viitor”.

Unitatea spirituală a Europei ante-belice caracterizată prin individualism cu cele două aspecte ale sale, capitalismul și liberalismul și democrația se sfarmă și în locul ei se instaurează statele naționale isvorâte din „principiul naționalităților” prin care — după cum însăși d. Lupșescu-Grănicerul spune — „se realizează un vis și se evidențiază o dreptate istorică”.

Astfel se creiază o Europă de drept prin liberarea multor națiuni oprimate care printr'o dezvoltare autonomă a geniului lor creator constituiesc elementele cele mai decisive în progresul umanității.

Europa intră într'o nouă eră istorică. Se naște un nou tip de Stat: „statul subiect creator de istorie”. Se naște un nou tip de om: „omul erou”. Toate acestea sub puterea spiritului în contrast cu starea dinainte de războiu când domnea puterea materiei.

În felul acesta sub crizontul european apare un Benito Mussolini, un Salazar, un Kemal Atatürk, un Adolf Hitler care toarnă în forme noi de viață geniul creator al națiunii lor. Revoluția spirituală înfăptuită de fiecare din ei înscrie o nouă pagină glorioasă în istoria lumii și trezește la o viață nouă o Europă ce pare că intrase într'o epocă de amorteală.

Reconstrucția Europei are la bază două instituții fundamentale: **PARTIDUL UNIC** și **CORPORAȚIA**.

În locul polipartidismului care reușise să aducă adânci desbinări în sânul națiunii avem partidul unic acea minunată organizație politică, singura care poate avea o stabilitate și o continuitate în acțiunea sa.

În continuare, d. Lupescu-Grăniceru analizează fiecare revoluție europeană în parte ajungând la concluzia că Europa de mâine pentru a rămâne și mai departe „un model al lumii” trebuie să realizeze o unitate spirituală.

Aceasta fiind situația generală în Europa să vedem cum se încadrează țara noastră în ea. Cu alte cuvinte care este locul nostru în concernul statelor europene.

Analizând această problemă în lumina datelor ei d. Lupescu-Grăniceru spune: „destinul inexorabil de viitor al națiunii românești cere instaurarea spiritului asupra materiei, acea instăpânire a puterii spirituale în substanța românească”.

„Acesta este drumul național care duce spre reînvierea națională, care este răsăritul răsăriturilor de unde se ridică falnic, România naționalistă-corporatistă, creștină, eroică de mâine”.

Și mai departe adaugă: „În direcția opusă duce drumul materialismului satanic, drum presărat cu flori democratice și arginti iudaici”.

„Nația mândră românească va trebui să-și aleagă sau drumul doctrinei materialiste care duce la moarte sigură, sau drumul spiritualismului creștin care merge spre viața nouă pătrunsă de suflarea mistice românești”.

Odată precizați asupra acestei chestiuni să căutăm a pune o altă problemă pe care d. Lupescu-Grăniceru o formulează astfel: „Trebuie să pregătim organismul Statului Național de mâine, să definim cadrele legale constituționale ale României de mâine, căci numai atunci lupta noastră va culege laurii victoriei românești”. Dacă ne uităm la modul cum celelalte state naționale au pus problema instituțională ajungem la concluzia d-lui profesor Mihail Manoliescu pe care autorul îl citează la fiecare pas și cărui îi aparține multe din ideile expuse în lucrare de față, care a spus: „**ORGANIZAREA FIE-**

CĂREI COLECTIVITĂȚI NAȚIONALE „publiques” scoasă de Institutul de Cercetări Sociale din Paris, pu-

Autorul studiază această problemă românească pentru a preciza modul în care se construiește problema vitală ale națiunii cum ar fi: votul politic a Institutului de Cercetări Sociale și problema ortodoxă publică în re-

In ultima parte a lucrării sale d. Lupscu tratează despre „România stat monarhic” Să-l a.

„România de mâine și de totdeauna va fi coris de d. monarhie fermecătoare și creatoare, prin strălucirea sa este vidențial șef de stat, unicul reprezentant al lui D.

într-o țară pentru care a fost creiat și care iubește p. reie Monarhi”.

„România de mâine, România eternă se oglindește în c. de vultur al marelui nostru Rege și nelufricat ostaș, sol strălucit și general diplomat al patriei: CAROL al II-lea.

Lucrarea de față este închinată Majestății Sale Carol al II-lea Rege constructiv al României de azi și de mâine.

Iar concluzia la care ajunge d. Lupsescu-Grăniceru este că: România de mâine numai atunci va deveni o Românie purtătoare de idealuri și va atrage privirile și admirațiile lumii când între Regele Țării și generația ce acum năvalnic se ridică va fi o strânsă colaborare și o perfectă identitate de vederi, mai ales că Pronia cerească nea hărăzit trimitându-ne de pe aripile vântului din văzduhul cerurilor: Un Rege Mare Constructiv, cerut imperios de vremi”.

In cele peste 170 de pagini d. Lupsescu-Grăniceru a reușit să ne prezinte o lucrare ce nu poate fi contestată ca formă și ca fond. Inspirându-se dela cei mai competenți autori români d-sa prezintă și soluționează într-o formă vie și documentată problemă reconstrucției unei Români pe care cu toții o dorim cât mai curând și cât mai desăvârșită.

Iar în ziua în care „acest gând curat ca roua” va deveni o realitate — și zorile încep a se arăta — toți acela care au adus o cât de modestă contribuție vor binemerita toată recunoștința.

NICULAE MANAROVICI

Străinătatea și opera d-lui Manolescu

Nu am voi să abuzăm de cetitorii noștri întreținând permanent această rubrică. Nu este însă vina noastră dacă în fiecare lună avem un material întreg care ne obligă să facem cel puțin scurte mențiuni despre răsunetul pe care îl au în țările îndepărtate lucrările științifice și sociale ale d-lui profesor Manolescu.

Dealtfel mulți cetitori ne-au cerut precizări asupra acestei rubrici rugându-ne să le indicăm tot ce s'au scris în legătură cu idelle d-lui Manolescu din care o bună parte au fost des-

incepe în mod rapid desăvârșirea acestei acțiuni de pregătire a apărării pasive.

Este vorba de realizarea unei importante și urgente opere în ceasul al unsprezecelea.

X. Y. Z.

Ipotecă ?

Ziaristul Didier Poulain ne-a vizitat luna aceasta țara și întors acasă și-a scris impresiile.

Între altele am putut citi și un lung articol asupra orientării comerciale a României, publicat în cotidianul economic „L'Information”.

Ziaristul francez dă alarma compatrioților săi asupra faptului, pe care l'a constatat personal, că România devine, din ce în ce mai accentuat, o piață de desfacere a produselor germane și Germania cel mai important cumpărător de produse românești. Este un fapt dovedit cu cifre exacte și nu-l vom mai discuta acum. Ceace ne-a făcut să ne oprim asupra articolului pe care l'a scris d. Poulain este mărturisirea prețioasă pe care o face atunci când vrea să ne arate care este baza pe care trebuie să se desfășoare schimbul României cu Franța.

Constatând lipsa cumpărăturilor românești, în Franța, el scrie :

„Si totuși nu lipsim de-a avea asupra activității țării o serioasă ipotecă. Am investit acolo 6 miliarde fr. Patru miliarde sub formă de împrumuturi publice și două miliarde angajate direct în întreprinderi diverse și în deosebi în afaceri petrolifere cotate la Bursa din Paris”.

Asta înseamnă că în conștiința unora dintre Francezi există credința că plasând capitalurile în România, cu o dobândă de 6-10% în rentă de Stat, sau în întreprinderi care dau dividende și mai mari, în loc să le fructifice la ei acasă cu 1-2%, tot România este obligată și încă printr'un contract de ipotecă.

Semnalăm faptul fără nici un comentariu. Ce am mai putea spune dacă d. Poulain crede așa ?

M.

Presă fascistă și problemele

României Noi.

Două interview-uri acordate de
d. profesor Mihail Manoilescu

Conducând pelerinii Români la Roma și de acolo prin marile centre ale peninsulei Italice, d. profesor Manoilescu a găsit răgazul ca, între două solemnități, să se întrețină cu ziaristii fasciști și despre stările din țara noastră. Redăm aci în traducere, cu titlu de document, două din aceste interview-uri acordate de către președintele pentru România al C. A. U. R.-ului presei italiene. Incepem cu cel acordat ziarului Il Telegrafo cu data de Duminică 9 Ianuarie 1938 :

„Un cunoscător și un admirator profund al Ducelui și al

Italiei ca d. profesor M. Manolescu incepe redactorul principal al ziarului in chestiune, d. Giovanni Fontana, — nu mai are nevoie in Italia de nici un fel de prezentare.

Nu va fi însă de prisos să ne reamintim însă, că această figură de primul plan a României moderne, care cu a treia a sa alegere in Senatul român a obținut a șaptea confirmare in cariera sa parlamentară, nu e un amic improvizat, post-sanctionist, al Italiei victorioase. Ci d-sa s'a declarat in mod deschis încă de la prima mare reuniune corporatistă ținută la Ferrara in 1932, după cum e singurul străin care a făcut o răsunaătoare comunicare asupra Corporatismului la Academia de Științe morale dela Institutul Franței. După cum tot atât de adevărat este că nici amicitia d-sale pentru Italia nu datează numai din perioada sancțiunilor — piatra de incercare a tuturor amicitțiilor italiene — in timpul cărora s'a ridicat de altfel cu vehemență in parlamentul român impotriva politicii lui Titulescu.

Când ne-am prezentat Domniei Sale, d. Manolescu avea minutele numărate, intru cât trebuia să plece la reuniunea organizată de C. A. U. R. din Florența in onoarea celor 1500 de Români pe care d-sa li ghida in acest simbolic pelerinagiu in Italia lui Mussolini. Insa abea li explicarăm că interviewul e pentru „Telegrafo“ că d. Manolescu ne replică cu o rară curtoazie :

„Imposibil să refuz un interview Telegrafului, ziarul din cetatea de origină a celui mai simpatic și mai inteligent Ministru de externe pe care l'a avut vreodată Italia : Excelența Sa, Galeazzo Ciano.

Răspunsul nu putea fi mai atrăgător pentru... întrebările noastre.

Interesul pe care-l poartă italienii Țării noastre

— Ați văzut, Domnule Profesor, cu ce vibrant interes și cu câtă simpatie urmărește poporul italian actuala desfășurare a vieții politice românești și cât de convins este poporul italian de participarea activă a poporului român la această desfășurare. Insa in străinătate s'a vorbit de o „lovitură de stat“ a Regelui Carol. Ce ne puteți spune in această privință ?

— Această interpretare străină a deciziunilor Suveranului nostru e pur și simplu absurdă. După Constituția noastră, M. S. Regele are dreptul de a incredința formarea guvernului aceluia partid pe care il crede El mai adaptat nevoilor momentane ale Țării, chiar dacă nu e vorba de partidul cel mai forte sau de unul care să nu dispună de majoritatea parlamentare. Lucrul s'a mai întâmplat : in 1931, Suveranul nostru a incredințat d-lui profesor Iorga sarcina de-a forma un guvern, care după aceea, făcând apel la corpul electoral, a primit deplina aprobare a poporului român.

„Acuma până ce poporul român nu se va fi pronunțat in viitoarele alegeri, nu se poate vorbi in chip absolut de o violare a Constituției. Numai dacă in aceste alegeri poporul român se va arăta protivnic noului guvern și acesta va rămâne

totuși în funcțiune, s'ar putea vorbi de un atentat împotriva Constituției. Inșă în starea de astăzi, să-mi permiteți să vă întreb și eu : ce fapt ne-ar putea autoriza să facem ipoteze de acest gen ?

Problema semită

Trecem — scrie ziaristul italian — la o altă ordine de idei. Întreb :

— Una din primele manifestări ale guvernului actual, poartă amprente net antisemite. Ați putea să ne explicați în termeni cât mai conchiși caracteristicile fundamentale ale problemei semite din România ?

— Pentru a înțelege această problemă — ne răspunde d. Manolescu — italienii să considere și să judece înainte de toate într'ansa elementul cantitativ. În Italia de exemplu, la 43 milioane de locuitori există aproximativ o sută de mii de evrei. În România la 19 milioane de locuitori, se găsesc cel puțin un milion cinci sute de mii de evrei. Italienii n'au de cât să stabilească proporția.

„Dar în afară de aceasta, elementul calitativ nu e nici el de neglijat : România e o țară cu populația predominantă net rurală, astfel că din 19 milioane, abea 4 locuiesc la orașe. În situația de astăzi, 40 la sută din populația orașelor o formează evreii. Se poate imagina o Italie ale cărei orașe să fie locuite pe jumătate de jidani ?

În sfârșit, sunt de luat în considerație condițiunile politice și sociale ale evrellor cari au imigrat în România de puțină vreme și cari n'au reușit să se asimileze măcar condițiunilor exterioare de viață. Mă refer în special la evreii veniți din Galizia și din Rusia, unde nivelul de civilizație e jalnic. România e privită de acești evrei, ca un fel de haltă de ajustare, unde își leapădă ultimele stigmate de barbarie, acaparează cu o lăcomie sălbatică tot ce-a creiat civilizația noastră românească în domeniul ideal, în cel economic și mai ales în cel financiar, pentru ași purta nomadismul și instinctele lor atât de puțin simpatice către alte țări, către Occident în deosebi, fără să manifeste nici un fel de interes, nici un fel de simpatie sau de înțelegere față de pământul Țării, ori față de durerile și nevoile poporului nostru.

„Toate aceste considerațiuni vă permite să vă explicați în mod amplu motivele recentelor măsuri și sentimente antisemite pe cari le-ați remarcat la noi Români“.

Raporturile dintre Italia și România

După ce am trecut astfel în revistă evenimentele interne din România — continuă ziaristul italian — am cerut d-lui profesor Manolescu, să ne dea câteva explicații asupra raporturilor dintre Italia și România.

— Cari sunt după dv. Domnule profesor, am întrebat, posibilitățile unei strânse colaborări politice și economice între România și Italia ?

— Dumnezeu, a răspuns d-sa, a voit ca în timpul războiului mondial România să-și extindă teritoriul către Apus, în timp ce Italia și-l extinde către Răsărit.

„Guvernele noastre nu s'au gândit până acum să tragă toate consecințele acestei providențiale impulsii către vecinătate; însă România actuală nutrește categorica hotărâre de-a desvolta la maximum colaborarea italo-română. Pe terenul politic această colaborare nu întâlnește altă dificultate de cât chestiunea ungară. Bine înțeles, că în ceea ce ne privește, noi nu avem nimic cu Ungurii, cu condiția ca nici Ungurii să nu aibă nimic împotriva noastră; așa că dacă nu ni se vorbește de o revizuire teritorială, suntem gata să colaborăm amicalmente cu Ungaria, siguri fiind că nu ne va fi greu de-a găsi un *modus vivendi* satisfăcător pentru ambele părți.

„Din punct de vedere economic, Italia și România se integrează perfect: economia română e complementară față de cea italiană și raporturile între cele două țări beneficiază în afară de Mare și de teritoriul amicei noastre comune, Jugoslavia, a cărei reapropiere de Italia a fost salutată cu vie bucurie de către întreg poporul român“.

Intră Mica Înțelegere și Italia

— Nu puteți să nu vă reamintiți, Domnule Profesor, — a reluat ziaristul — că Mica Înțelegere a ajuns la un moment dat și manevrată de anumite puteri, să capete un caracter net anti-italian. Cum credeți posibilă o armonizare a amicitiei italo-române în cadrul Micii Înțelegeri?

— Mica Înțelegere — a răspuns d. Manollescu — a avut la început un singur caracter și o singură funcțiune: menținerea Statului quo față de Ungaria. Tentativa făcută de Titulescu de-a generaliza această funcțiune și-a ridicat unitatea sa politică erga omnes e falsă și periculoasă. Mica Înțelegere poate însemna încă ceva, atâta vreme cât va rămâne la semnificația și funcțiunea sa inițială.

Gândirea d-lui Manollescu în această chestiune, adaugă ziaristul, e atât de clară și de precisă, încât nu mai are nevoie de nici un comentariu, de nici o elucidare. Trecem deci la o altă ordine de idei, spre a-i cere părerea asupra operii de pace urmărită de Duce în Europa:

Pace sau război?

— În putinele cuvinte pronunțate astăzi la Florența, ați declarat pe drept temei că refuzați să credeți într'un al patrulea război pentru generația noastră, declarându-vă însă convins că, dacă ar fi constrânsă la un al patrulea război și mai dur, și mai grav de cât cel precedent, Italia fascistă ar ieși mai victorioasă, mai glorioasă, mai puternică de cât din cele trei războaie precedente. Nu credeți însă că Ducele, prin opera sa, urmărește pacea mai mult de cât războiul?

— Sunt convins în adevăr că urmărește mai mult pacea de cât războiul, după cum sunt convins că fără Musso'lini, Italia ar fi fost constrânsă la război cu mult înainte de 1935 și

Încă la un război mai grav, mai periculos, tocmai pentru că el ar fi izbucnit din rațiuni mai mult biologice, carbe, de cât din rațiuni politice. Poporul italian avea nevoie de spațiu și de materii prime pentru a putea trăi : Iar dacă Mussolini a putut aștepta până la sfârșitul lui 1935, să știi că datorăm acest lucru numai geniului său miraculos care i-a permis să întreprindă o organizare economică sănătoasă a Națiunii înainte de a începe războiul, organizație care a putut garanta poporului italian măcar pâinea zilnică necesară vremurilor grele.

O ultimă întrebare — încheie ziaristul — spre a pune capăt acestei scurte dar substanțiale discuții, care prin cordialitatea interviewatului amenință să depășească limitele oportunității :

— Ati publicat, Domnule Profesor, acum câțiva ani, o carte intitulată „Secolul corporatismului“. Nu credeți că în cea mai apropiată ediție acest titlu s'ar putea schimba în acela de „Secolul Fascismului“ ?

— Această ediție, răspunde surzând d. Manolescu — a apărut deja... dar într'o altă carte de anul trecut sub titlul „Partidul Unic“. Adică : cred că Fascismul ca partid și ca revoluție e o expresie caracteristic italiană ; dar fascismul ca nouă organizare politică a societății, ca organizare corporatistă, are o valabilitate universală.

— Cred așa dar că fascismul, — părinte al corporatismului — își va vedea progenitura din ce în ce mai mare, mereu mai importantă, asumându-și o pozițiune din ce în ce mai predominantă în lume. Însă fascismul nu va avea motiv să se îndurereze. Fiindcă să fim obiectivi : S'a mai văzut vreodată părinte care să fie gelos de succesele fiului său ?

...Și cu această ultimă reusită butadă, d. profesor Manolescu și-a încheiat interesantele sale declarații.

Convorbire cu prof. Manolescu

Vizita simbolică făcută Cetății Romei, comandamentul bătrânelor și tinereilor generații. Noua politică a României. „Nu ne vom întoarce înapoi“

„Messagero“ cu aceeași dată serie :

La Senat sau la Operă ?

La același oră, oaspeții români sunt invitați la Palazzo Madama unde se dă în onoarea lor o recepție și la matineul Teatrului real de operă. D-ra Manolescu, — optsprezece ani, fină, grațioasă, poliglota, — are ce alege.

— Papa, merg la Senat.

Apoi întorcându-se spre noi :

— Ca fiică de senator e pentru mine aproape o datorie de castă.

Numaidecât după aceea dispare spre a-și schimba vestimintele în toată graba.

Suntem un grup mic în salonașul Hotelului Imperial din calea Veneto. Ne folosim de scurtul timp disponibil pentru a lega cu profesorul Manolescu o conversație pe care ilustrul interlocutor, cu expansiva sa amabilitate, știe s'o facă deodată francă, luminoasă și cordială.

Personalitatea unui amic al Italiei fasciste

Toți Italianii știu astăzi cari sunt meritele pe cari și le-a dobândit acest fost ministru român, față de țara noastră, după cum au mai aflat că d-sa în recente alegeri a fost ales senator în două circumscripții, cu majorități zdrobitoare, în calitate de candidat al Gărzii de Fer.

— „Naturalmente, precizează d-sa surzând, în urma opțiunii nu-mi va rămâne decât un singur loc : căci în adevăr, pot aspira la un scaun, dar nu la un divan“.

Economist de faimă mondială, om de înaltă cultură istorică și sociologică, orator fascinant, d. Manollescu e pentru Italia mai mult ca un amic ; e o personalitate desăvârșită care onorează descendența romană atunci când consacră italieni-

tății vivante, creațiunilor sociale și economice ale fascismului studiul său profund, plin de dragoste, de inspirație, de învățăminte. (E vorba de „Secolul Corporatismului“ N. Red).

Atât a scris și a vorbit d-sa în toate idiomele europene asupra politicii mussoliniene, încât e considerat în toată lumea drept un clasic al exegezei fasciste :

Una din cărțile sale, — Secolul Corporatismului — scris mai întâi în franceză și difuzat apoi printr-o traducere în numeroase traduceri, a suscitât un interes imens ; de asemeni o altă publicație a sa, Partidul Unic, de asemeni tradusă în mai multe limbi, s'a bucurat de un succes sgomotos.

În literatura internațională asupra lui Mussolini și a fascismului, d. Manollescu ocupă un loc de onoare : mărturisirea rațională, comprehensivă, obiectivă a unui străin cu atâta autoritate, a contribuit enorm la propagatiunea ideilor pe cari le îmbrățișează. Anul la congresul economiștilor de limbă franceză ce s'a ținut anul trecut la Paris, d. Manollescu s'a ocupat în special de corporatismul fascist, iar relațiunile sale documentate și ingenioase în același timp, au suscitât cel mai viu interes în sânul doctei adunări.

Conversația se polarizează asupra vibrantelor impresii romane ale oaspetelui : — „N'am mai trecut prin Roma de cinci ani, spune d-sa ; ultima dată am fost pe vremea Congresului Volta și păstrez o amintire de nesters despre discuțiunile de atunci. Constat așa dar că în cinci ani s'a metamorfozat cu totul. Constații mele cari nu cunosc Cetatea eternă s'au oprit în fața mărețelor și glorioaselor ei frumuseți antice și totuși pururea noul, cu o emoție indicibilă. Cetatea universitară de exemplu, le-am părut ca o construcție ideală, ca o lume din vis creată de geniul fortei, al credinței și-al magnificenței de cuget și de voință : o realitate care denăseste viziunile ardente ale utopiștilor. Pentru a ne supune porunciilor strămosilor, ne-am dus să ne închinăm, în pios pelerinaj, la forul Traian ; iar pentru a răspunde și obligațiilor morale ce avem față de copiii noștri, am mers să vizităm forul Mussolini : față cum ne-am îndeplinit noi la Roma datorită spirtuale față de Românii trecutului ca și față de Românii viitorului.

Evenimentul culminant al unei zile memorabile

„Dar evenimentul culminant al zilei memorabile — continuă d. profesor Manollescu — îl constituie întâlnirea cu Mussolini. Ducele mi-a făcut înalta onoare de-a mă lua alături de dânsul pe balconul Palatului Venezia în timpul entuziastei manifestații.

Printr'o fericită coincidență, călătoria organizată de Comitetul pentru universalitatea Romei din București, s'a desfășurat tocmai în timpul când situația internă din România începe să se transforme din temelii. Repercursiunea acestui eveniment politic de o capitală importanță e aceasta: Comitetul Român al C. A. U. R.-ului e în plină criză, deoarece șapte din membrii săi au intrat în noul guvern”.

Intrebăm: cari pot fi urmările aplicării programului actualului guvern Goga?

D. Manollescu răspunde ferm:

„Nu e cazul încă să facem previziuni. Un lucru însă pot să vă asigur cu toată certitudinea: că politica românească îndrumată în sens național e de aci înainte irevocabilă. Se va putea merge și mai departe încă în acest sens, sau la dreapta, dar nici odată înapoi sau la stânga. Așaog deci și accentuez că această nouă îndrumare se va repercuta și pe planul extern, în special către o apropiere din ce în ce mai strânsă de Italia”.

De mortibus...

— Soarta lui Titulescu e deci pecetluită? — întrebă ziaristul italian în trecut.

Interlocutorul nostru face un gest ca și cum ar vrea să izgonească o amintire tristă:

Apoi adaugă:

— Titulescu e mort pentru Români din ziua când s'a lăsat cuprins în brate de bolșevici. Imbrățișarea aceasta macabră l-a sufocat. Astăzi, bietul, nu mai e decât o umbră pierdută în noaptea trecutului. România cea tânără și verde va merge pe alte drumuri. Am vorbit de apropierea de Italia: vă puteți imagina cu ce inimă am urmărit această salutară evoluție, eu care, ca membru al guvernului Averescu, am avut norocul de-a fi trimis în misiune la Roma spre a mulțumi lui Mussolini pentru recunoașterea Basarabiei.

„Totuși Titulescu, după cinci ani dela această dată, a făcut să cadă acel pact de amicitie care credea atât de cordiale și de fructuoase raporturi cu Italia. Climatul politic s'a schimbat însă: vă invit în România pentru a o constata.

Pionierii renașterii românești

„Veti vedea cum renaste acolo anticul spirit al legionarilor romani. Căci în fruntea partidelor tradiționale se găsește acum Garda de Fer, organizată de tip fascist a cărui impresionantă masă de voturi obținută în ultimele alegeri, au a-

rătat unde bate inima Țării, unde este forța, tinerețea, vitalitatea.

La București apoi, Cercul de studii corporatiste e înflorător și activ. Politica lui Mussolini, structura fascismului, instituțiunile regimului fascist, pot afirma că sunt cunoscute la noi tot așa de luminos și de adânc, ca și în Italia. Fiindcă poate în nici o țară fascismul nu este examinat și cântărit cu atâta curioasă atențiune ca în România.

„Imi permit tocmai de aceea să vă dau în treacăt un sfat de utilitate practică : Italienii cari veți veni și pe viitor să ne vorbiți despre realizările fasciste, să vă dați osteneala să ne puneți la curent numai cu faptele cele mai noi, cu acțiunile fasciste din ultima perioadă a regimului. Căci în ceea ce privește trecutul, suntem deja edificați. În special ne interesează și voim să aflăm în ce fel a făcut față economia corporatistă asediului sancționist. Iată un lucru care atrage atenția lumii întregi și care merită deci osteneala să fie tratat à fond“.

Incheiere

Ora disponibilă s'a scurs pe nesimțite. D. profesor Manoilescu ne concediază cu câteva fraze cordiale cari mișcă, cu aceea facultate aproape femenină de a fermeca, ce pare că constituie enigma de nedeslegat a personalității sale. Ne dă întâlnire în Patria sa îndepărtată. „Veniți să ne găsiți la noi acasă; să ne reluăm mai în tihnă conversația începută aci pe malurile Tiburului.

... ..

... ..

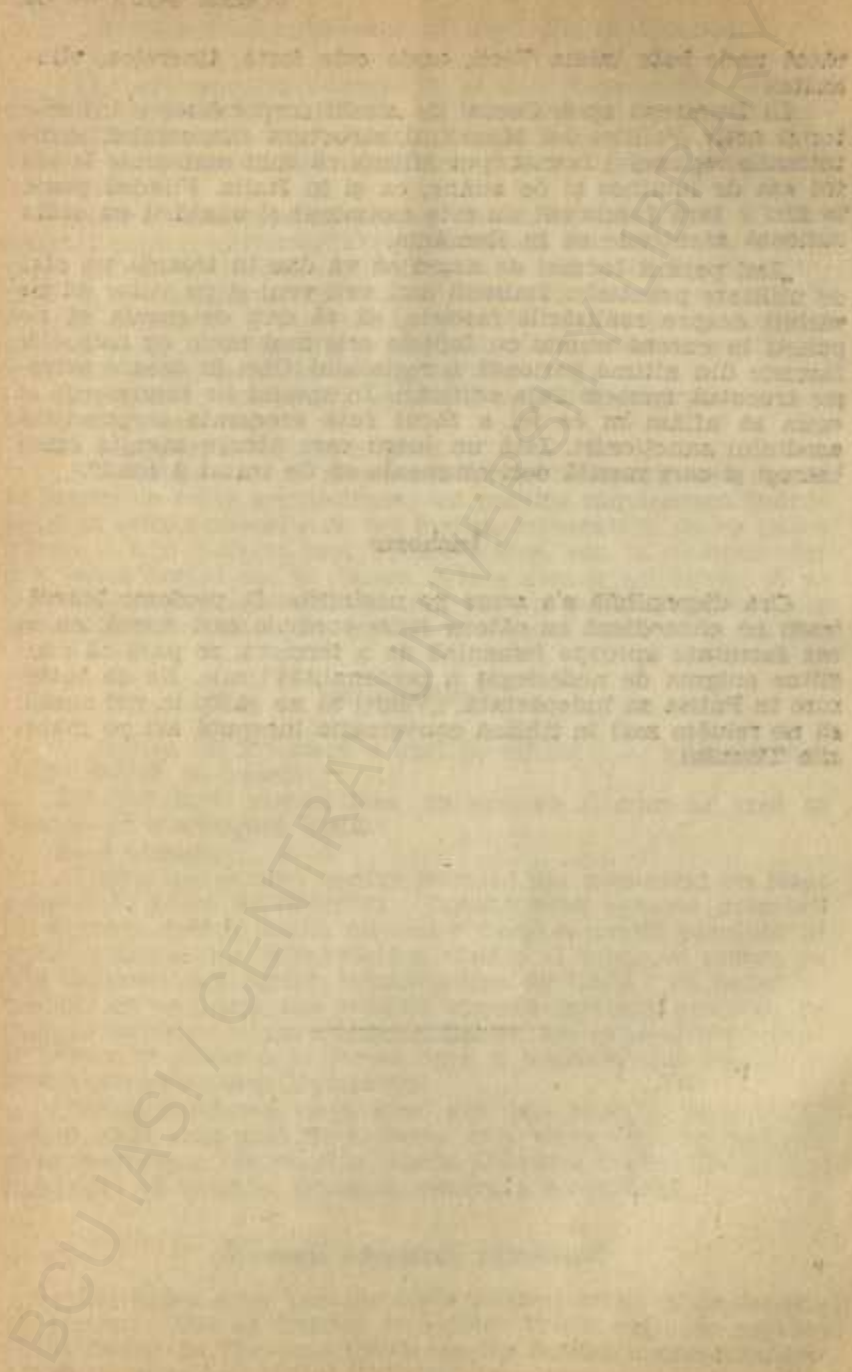
... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

REVISTA
LUMEA
NOUĂ

DIRECTOR,

MIHAIL MANOILESCU

3-4

ANUL VII
MARTIE-APRILIE
1 9 3 8

LIBRARY
1938

REVISED

LUMEA NOUA

ANUL 1955

EDITORIAL BOARD
 EDITORIAL BOARD
 EDITORIAL BOARD
 EDITORIAL BOARD

1955

EDITORIAL BOARD
 EDITORIAL BOARD
 EDITORIAL BOARD
 EDITORIAL BOARD

LUMEA NOUA

1955

EDITORIAL BOARD
 EDITORIAL BOARD

EDITORIAL BOARD
 EDITORIAL BOARD
 EDITORIAL BOARD
 EDITORIAL BOARD

BOU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Corporatism Autohton și naționalist

de MIHAIL MANOILESCU

O specialitate a intelectualului român este izolarea

La noi fiecare semănător de gânduri caută parcă în mod voit să ignoreze pe cei care lucrează în domenii învecinate de al lui.

Sunt atâția oameni, totdeauna perfect în curent cu tot ceea ce se scrie în cercul lor de preocupare în Franța, în Germania sau în Italia, dar care nu-și dau osteneala să cunoască exact și amănunțit ceea ce se gândește în cuprinsul României.

Maestrii și capii de școli se mărginesc la contactul cu admiratorii și discipolii lor, dar nu binevoesc să ia act de existența celor cari nu se integrează în orbita lor.

Acest egocentrism ar constitui un pericol pentru însăși cultura românească, *dacă unitatea acestei culturi n'ar răsări dintr'un fond comun care* — în afara voinței conștiente a oamenilor — statornicește între toți românii gânditori, anumite identități și coincidente naturale.

Tot ce este în sufletul românesc : natural, autohton și etnic, tinde spre *unitate*.

Tot ce este : artificial, împrumutat și livresc, tinde spre destrămare.

Nu am voi ca aceste considerațiuni să apară prea grave și în disproporție cu concluziile de caracter limitat pe care vrem să le scoatem din ele.

Dar, la urma urmei, chiar admitând o asemenea disproporție, constatările noastre nu rămân mai puțin adevărate și interesante în ele înșile. Iar cei preocupați de autohtonism și de autenticitate națională ar merita să se oprească îndelung asupra acestui aspect din firea noastră și din climatul actual al culturii românești.

Aceste reflecțiuni ne-au fost prilejuite de articolul d-lui Nichifor Crainic, „Despre spiritul autohton“, publicat în numărul de Aprilie al revistei „Gândirea“.

D. Crainic a reluat în acest articol unele generalități despre autohtonism, care în linii mari nu ar putea fi contrazise.

Dar, cu prilejul acesta, ocupându-se și de ideile noastre — și în special de volumul nostru „Secolul Corporatismului“ — a făcut afirmații din acelea care trezesc spontan și viu protestarea noastră.

Căci dintre toate criticele care se pot aduce contribuțiilor noastre în diferite sectoare ale culturii, *nici una nu constituie o mai mare nedreptate decât aceia de a contesta gândirii noastre autohtonismul.*

Ne este greu să vorbim despre noi înșine... Dar ar fi destul să evocăm lucrările noastre de știință economică și atitudinea noastră revoluționară împotriva teoriilor Occidentului pentru ca să edificăm pe oricine.

De altfel, nu este nevoie ca d. Nichifor Crainic să fie specialist în economie politică pentru ca, din sumarele prezentări care s'au făcut teoriilor noastre și din reacțiunile pe care ele le-au provocat în Occident, să înțeleagă cât de răscolitoare și cât de autohtonă este concepția noastră asupra economiei naționale și asupra relațiilor economice dintre popoare.

Și să nu se pretindă că, prin natura lor, contribuțiile în știința economică nu privesc adânc și structural concepția de viață a unui popor. Dimpotrivă, economia așa cum o înțelegem noi, nu constituie o manifestare inferioară și quasi biologică a poftelor indivizilor, ci înseamnă *organizarea conștiinței, în spirit idealist, a unui sistem de mijloace care să mărească puterea națională și să sporească posibilitățile de manifestare a genului național.*

Căci nu se poate concepe o afirmare complectă a specificului românesc, fără a scoate din adâncuri elemente străvechi și autohtone care definesc o concepție proprie poporului nostru, despre activitatea economică și rosturile ei.

Poate că d. Nichifor Crainic n'a avut prilejul să afle că, în cercurile științifice și în congresele internaționale cu preocupări economice și sociologice, autorul acestor rânduri a făcut totdeauna figură de „țăran dela Dunăre“, care aruncă cu sinceritate brutală ideile noi, de aprigă defensivă a unei țări agricole și veșnic exploatare.

A fi transpus, această atitudine în mormule științifice, *a fi descoperit erorile științei elaborate în Occidentul european cu scopul de a acoperi și justifica exploatarea țăranilor dela Dunăre de către acest Occident*, iată ceace îndrăznim să credem că constituie o dovadă de spirit autohton, eliberat de strânsoarea ideilor de import.

Dar — pentru a vorbi de corporatism, care preocupă în special pe d. Crainic, — noi, odată cu primele noastre manifestări de doctrină, am pornit tot de la mărturisirea nevoii de afirmare a spiritului autentic românesc.

Desigur, autohtonismul gândirii în domeniul economic și social-politic — adică în acele domenii în care omul trebuie să creadă *anticipând* — înseamnă altă ceva decât autohtonismul gândirii în domeniul literar și artistic. În acesta din urmă, în care lucrează d. Crainic, autohtonismul înseamnă mai mult *a descoperi ceea ce există* în sufletul colectiv al neamului, pe când în domeniul social și economic, autohtonismul înseamnă *a crea forme noi de viață și de organizare care să constituie de fapt manifestarea externă a unei originalități interioare*.

În acest sens scriam, exact acum șase ani, în cel dintâi număr al revistei „Lumea Nouă” din Aprilie 1932 :

„În eforturile și încercările pentru creierea formelor noi sociale, poporul românesc va trebui să-și dea, pentru cea dintâia oară în viața sa milenară, partea sa de aport original”.

În acelaș articol-manifest ne ridicăm împotriva aceluia veac al 19-lea, în care tot procesul nostru istoric zis de redescoperire națională a fost o continuă înșirare de „evenimente-tip, în paralelism perfect cu acele ale atâtor popoare europene”.

Și conchideam :

„Până când nu vom da și noi omenirii o singură instituție care să reprezinte o formă nouă de organizare socială și politică, nu vom fi un popor mare”.

Din acest gând și din această mănare interioară au pornit totdeauna lucrările noastre.

În numărul din Iunie 1932 al „Lumei Noi”, sub titlul „Corporatism românesc”, ne declarăm împotriva tendințelor imitative în materie de corporatism, spunând: „Ideia corporatistă este prin natura sa mai susceptibilă de a fi pluriformă decât ideea liberală”.

„Sistemul corporatist este infinit mai complex și tocmai prin aceasta, mai diferențiat”, „Fizionomia sistemului corporatist reflectează mult mai adecvat fizionomia proprie a unei țări decât o reflectează sistemul liberalo-democratic”.

De aceea „corporatismul exclude imitația și pretinde pentru fiecare țară o creație originală, plină de suplete și de imaginație constructivă”.

„Iată de ce, corporatismul românesc nu va fi niciodată identic cu corporatismul italian, nici cu alte forme de corporatism străin”.

„Corporatismul românesc va fi o elaborațiune proprie, crescută din propriile noastre necesități naționale, pe baza unor principii generale de valoare universală”.

Desigur, cineva ar putea vedea în recunoașterea universalității principiului corporatist, o concesiune prea mare, făcută tendințelor de uniformitate.

Dar nici cei mai aprigi apărători ai spiritului autohton nu ar putea să nege că există în fiecare epocă un fenomen de climat cultural și social care realizează un anumit conformism pentru toate organizările naționale contemporane.

O discuțiune pe această temă nu o putem face acum aici. Ea ar merita un spațiu mai larg și o dezvoltare proprie, iar nu una accesorie și episodică în cadrul unei alte teze.

Ceeace însă merită remarcat este coincidența că atitudinea în fața problemelor culturai pe care d. Crainic o numește *spirit autohton*, noi am numit-o cu un cuvânt mai dinamic, dar care în esență se acopere cu cel dintâi: *autarhie spirituală*.

Intr'o conferință ținută la Berlin, în Noembrie 1936, am proclamat dreptul României și Europei răsăritene la autarhia spirituală. Am arătat atunci cum autarhia economică nu poate fi concepută și nici realizată decât ca o consecință a autarhiei spirituale. Autarhia economică nu poate avea nici sens, nici țel, dacă nu urmărește să realizeze autarhia spirituală. Căci numai aceasta este punctul de plecare și punctul de sosire a năzuințelor spre afirmarea personalității fiecărei națiuni în cadrul lumii.

În aceeași conferință de la Berlin, descriam intelectualiilor germani tragedia Occidentului, în acești termeni :

„Pentru ce ne-a rupt Occidentul din obiceiurile și din instituțiile noastre vechi și tradiționale ? Pentru ce ne-a impus aproape forțat concepțiile sale din secolul al 19-lea, când același Occident își repudiază azi propriile sale concepții, întorcându-se la vechile și tradiționalele instituții politice, pe care noi le-am părăsit din cauza lui ?

N'ar fi fost mai bine dacă Occidentul ne-ar fi lăsat în pace să ne organizăm așezămintele după propriile noastre necesități și tradiții, fără a distruge ceea ce era specific al nostru ?

Pentru ce acest ocol artificial prin ideologiile străine ale Occidentului, pentru ce apoi să ne întoarcem tot la formele noastre politice tradiționale, întemelte pe autoritate și unitate, pe care le avuseserăm dealungul veacurilor ?

Autarhia noastră spirituală descinde din aceste întrebări“. Cerem scuze cetitorilor de a fi făcut atâtea autocitate. Dar dezvoltarea lor ar fi bine venită dacă ar putea risipi odată pentru totdeauna argumentul absurd al imitației.

Concluzia pe care o degajăm din tot ceea ce ne-am îngăduit să evocăm aici, este că oricine în vremea noastră a pornit să judece marile realități ale vieții naționale în mod autonom, ajunge în chip natural să exprime — oricare ar fi

sectorul în care lucrează — o fracțiune din autohtonismul nostru spiritual sau — ca să întrebuițăm expresia egocentrică și presumțioasă a d-lui Crainic — să facă *gândirism*.

Spiritul în care am văzut toate problemele vieții noastre naționale s'a ilustrat și în critica retrospectivă cu care am privit Statul românesc.

În August 1936, într'un articol din „Lumea Nouă“ intitulat „Sensul Statului la poporul românesc“, scriam: „Poporul românesc nu este încă un popor politic fiindcă el nu s'a integrat sufletește în Statul contemporan“. „Acest Stat a rămas totdeauna străin de ființa lui intimă, de concepția lui de viață și de idealurile lui“.

„La noi nu se poate vorbi nici măcar de un divorț între națiune și Stat, fiindcă între unul și altul nu a existat niciodată o unitate și o înțelegere“.

Și mai departe:

„Poate că numai înainte de epoca Fanarioților, românii au avut un Stat aderent sufletește cu dânși, un Stat *al lor*“.

În crâmpeliul de gândire reprezentat de acest articol totul este concentrat împotriva „Statului adus prin *import de oameni*, de către fanarioți, sau prin *import de idei* de către pașoptiști“.

Când dar noi nu socotim drept autentic românesc decât Statul dinainte de veacul al 17-lea, cum am putea să cădem în păcatul de a voi să creiem astăzi un Stat artificial, cu forme împrumutate și inspirate dintr'un schematism uscat?

Nu. Corporatismul nostru nu este o transpunere de forme străine. Acest corporatism cată să fie o creație originală și, ca atare, își propune să rezolve tocmai acea problemă pe care d. Crainic crede că noi am neglijat-o: *problema românismului* sau cum îi spune d-sa, cu un termen nesimpatic: *problema etnocratică*.

„Secolul Corporatismului“ spune d. Crainic „este o carte gândită foarte italienește“.

Întâi, îmi iau libertatea să observ că în această lucrare însăși conceptul general al corporatismului se deosebește fundamental de acel al doctrinei italiene și a trezit — ca atare — unele indispoziții între prietenii noștri italieni (care, dimpotrivă, s'au arătat mult mai încântați de lucrarea noastră „Partidul Unic“).

„Secolul Corporatismului“ nu este o lucrare scrisă pentru români, ci pentru intelectualii de pretutindeni. *De aceia a trebuit să se mărginească la ceea ce este comun și permanent în condițiile de existență și de funcționare a oricărei colectivități naționale*.

Totuși, cu tot acest caracter, volumul nostru cuprinde la capitolul consacrat caracterelor corporațiilor un articol special cu titlul „*Corporațiile sunt naționale*“.

După ce arătam în el că problema caracterului național

al corporațiilor nu se pune în toate țările lumii, ci numai în țările ca România, Jugoslavia, Polonia, Cehoslovacia, cu minorități naționale numeroase și puternice, examinam sumar cum se poate realiza prin corporatism preponderanța națiunii majoritare în fiecare sector al vieții naționale.

Demonstrând apoi dreptul legitim a națiunii majoritare la această preponderanță, scriam :

„Nu este de ajuns ca minoritățile etnice să fie minorități în ansamblul național ; mai trebuie ca să nu se producă nici un dezechilibru etnic în nici un compartiment al vieții naționale“ și conchideam „Fiecare funcțiune socială : industrie, comerț, presă, justiție, învățământ trebuie să-și păstreze caracterul național. Legislația pozitivă trebuie să se însărcineze cu păstrarea acestui caracter“.

Iată dar că și într'o lucrare cu caracter teoretic și internațional am formulat principiul etnic, ca un principiu director în favoarea națiunii care încorporează ideea de Stat.

Dar în manifestările noastre interne, în revista „Lumea Nouă“, în numeroase conferințe și broșuri și în discursurile în Senat, de câte ori nu am proclamat cu hotărâre că orice corporație trebuie să aibă un caracter etnic național...

Am înaintea mea, între altele, discursul pe care l-am ținut în Senat la 3 Decembrie 1935 publicat într'o broșură sub titlul „Românismul și dreptul său“.

În acest discurs am dezvoltat teoria mea asupra adevăratei interpretări care trebuie dată tratatelor de pace și tratatului minorităților, în ceea ce privește drepturile alogenilor din această țară.

Am demonstrat în spirit istoric și juridic că minoritățile, ca colectivități, nu pot să aibă drepturi egale cu națiunea majoritară, ca colectivitate ; că dreptul de predominare a românilor derivă din însăși tratatele de pace ; că însăși constituirea României Mari al cărei rost este afirmarea deplină a geniului românesc desemnează națiunea noastră ca națiune-scop a Statului.

Cât despre corporatism, în cadrul aceluiași discurs citat mai sus spuneam : „corporațiile sunt, după noi, instituții care în România vor avea pe lângă celelalte funcțiuni economice, sociale, politice și culturale și o altă funcțiune particulară : funcțiunea etnică. Ele sunt menite să realizeze în mod practic în cadrul fiecărei funcțiuni naționale predominarea elementului românesc“.

Și mai departe :

„De aceea d-lor Senatori, eu cred că, după cum în Italia corporațiile au împăcat antagonismele sociale, în România ele vor împăca antagonismul etnic, realizând un echilibru mai bun în cadrul fiecărei funcțiuni naționale“.

Arătam tot atunci că problema eliminării excesului de

minoritari din anumite bresle „nu poate fi rezolvată decât prin sistemul organic, care integrează viața economică și care este sistemul corporatist“.

În sfârșit, pentru a dovedi exactitatea formulei noastre : „Partidele destramă viața românească, pe când breslele o unifică“ dădeam ca exemplu Asociația Generală a Inginerilor din România, a cărei Președinte am onoarea să fiu, asociație care nefiind divizată de politica de partid, s'a ridicat *in unanimitate* pentru dominația românismului în tehnică, în timp ce breasla avocaților, divizată de spiritul partidist, n'a putut realiza niciodată o asemenea unitate sufletească.

N'am făcut până aci decât să înodăm citate și să rezumăm o activitate publică bine cunoscută. Tot ce am spus este concludent.

De ce dar, atunci, să ni se spună că noi am conceput un corporatism care nu ține seama de criteriul etnic și că acest lucru l'am scăpat din ochi sau l'am ocolit intenționat ?

De ce să ni se spună că concluziile practice ale cărții noastre induc în eroare pe naționaliștii nefamiliarizați cu această problemă ? Și mai ales de ce să se afirme monstruozi-tatea că „evreii dela noi ar subscrie cu amândouă mâinile corporatismul propus de d. Manoilescu ?“

Iată cecece constituie mai mult decât o eroare din partea d-lui Crainic.

Între d. Crainic și mine au existat și relațiuni dela intelectual la intelectual și relațiuni dela om la om. Nu este cazul să evoc aici amărăciunile pe care mi le-au lăsat.

Dar, pentru respectul pe care și-l datorează unii altora acei care — înconjurați de o lume întreagă de dușmani — stau în slujba ideii naționale, este bine ca asemenea inexactități să nu poată scăpa sub condeiul lor.

Cum se poate oare spune că evreii ar subscrie cu amândouă mâinile la corporatismul nostru, atunci când idea corporatistă a avut la noi primirea cea mai înverșunată răutăcioasă din partea oficinelor evreiești, începând cu „Adevărul“ și sfârșind cu cea din urmă revistă de stânga ?

Doctrina noastră corporatistă a fost scotită dela început ca extrem de periculoasă pentru iudaism, care își vedea dominația lui amenințată prin însuși *spiritul* corporatismului.

În adevăr, a fixa drept scop al activității economice *serviciul național*, iar nu *câștigul individual*; a urmări realizarea beneficiilor prin *producție muncită*, iar nu prin *speculație neonestă*; a face din viața economică o *tovărășie creștină*, iar nu o *junglă*; a introduce idea de Stat și controlul Statului în exercitarea funcțiunilor economice și intelectuale, iată atâtea motive care trezesc revolta iudaismului !

Dar când la toate acestea s'au adăugat explicațiunile noastre precise după care *corporațiile constituie instrumentul*

cel mai serios pentru alungarea din viața economică a străinilor năvălitori, furia presei evreiești n'a mai cunoscut margini. Iar lumea iudaică — servindu-se ca totdeauna de uneltele dintre creștini — și-a declanșat tot aparatul său de ticăloșii împotriva aceluia care formula o asemenea doctrină, catastrofală pentru iudaism !

Ah... Ce mult ar câștiga viața intelectuală românească în ziua când cu toții ne-am rezerva severitățile sau răutățile numai pentru haitele care ne înconjoară și nu le-am mai da drumul vecinic între noi, cei care muncim, gândim și jertfim pentru românism.

Ce este și ce nu este corporatismul

de CHRISTIAN PETRESCU

DUPĂ CONSTITUȚIE, — „CORPORATIȘTI“ CA CIUPERCILE DUPĂ PLOAIE

Ideia corporatistă, cu perspectivele ei nesfârșite și ispititor de noi în domeniul gândirii pure sau al vieții practice, își afirmă însemnătatea ei epocală fie prin înverșunarea cu care este atacată, fie prin servilismul cu care o primesc și și-o însușesc cei cari o criticau sau o ignorau până în momentul când ea a ajuns realitate practică, „fenomen dinamic, de nelăturat“.

Această verificare se face astăzi și în țara noastră, în care noua Constituție din 27 Februarie consacră legal, ca principiu fundamental al statului, *ideia corporatistă*. De îndată ce Constituția a adus această „bombă“, toți.. disponibili s'au declarat subit „corporatiști“, începând să jongleze cu un vocabular improspătat, dar nostim învățat în jurul vechilor calapoade de gândire, socotite drept elemente esențiale și ale noului sistem. Nu mai vorbim de vechii „oameni politici“, cari pretind că *corporatismul* le este tot așa de cunoscut și de familiar... ca și ideea de gospodărie.

Ne-am înnoit de-abinelea : avem corporatiști în gândire, avem corporatiști în politică, avem în viața economică, în școli... Au apărut atât de mulți că este firesc să ne întrebăm: *de unde ?* Și mai ales : *dece au stat până acum ?*

Să ne fie îngăduită în primul rând și bucuria de a constata încă odată (și de a atrage și acum atenția celor cari ne-au criticat fără preget, calificându-ne drept „aventurieri“) că ideile și convingerile pentru cari am luptat noi, cei dela „Lumea Nouă“ sub călăuzirea luminată și hotărîtă a prof. *Manoilescu*, au biruit.

Lupta noastră n'a fost zadarnică. Timp de aproape șapte ani am desbătut cu atenție toate problemele organizării corporatiste și am atins toate înălțimile gândirii corporatiste. Am creat o *atmosferă de preocupare, de căutare, o tensiune* în jurul ideii de ordine și de progres prin corporatism.

„Lumea Nouă“ a jucat *mare rol* în difuzarea acestor idei, în lămurire atâtor probleme cari țin de ele și în orientarea căutătorilor de ordine spre corporatism. Meritul acesta ne aparține exclusiv : nu-l poate revendica NIMENI în țara românească.

Constatăm cu legitimă satisfacție că, — IN PARTE — dispozițiunile noii Constituții însemnează o biruință a corporatismului în România. Reformatorii s'au convins ei însăși că o întronare a echilibrului și ordinii în colectivitatea românească nu este posibilă în afară de organizarea corporatistă.

Ne bucurăm că de aci înainte cei dela „Lumea Nouă“ nu mai sunt un „grup de aventurieri“, ci simpli corporatiști, ...ca ori cari alții, ca toată lumea, dar cari au avut un merit neînsemnat :... au știut să vadă și să explice lucrurile de mai înainte.

Spălându-ne de toate invinuirile de până aci, camarazii noștri „corporatiști“ (improvizați ori ba) ne vor recunoaște un merit, cât de mic. Și prin aceasta, corporatismul nu va avea decât de câștigat.

ERORI CURENTE ȘI ERORI POSIBILE

Ca unui cari am făcut un lung stagiu în cunoașterea și închegarea unei concepții corporatiste complete, să ne fie îngăduit ca tot din paginile revistei „Lumea Nouă“ să arătăm, reluând lămuriri date de atâtea ori și altădată, *ce este și ce nu este corporatismul*, adică poziția lui reală față de atâtea interpretări și proclamări eronate sau eliptice, — cari abundă pretutindeni și cari încep a-și face loc și la noi în virginitatea corporatistă a atâtor comentatori pretențioși.

Am vrea să oferim dela început celor cari se vor iniția asupra concepției corporatiste sau cari își ascut armele ca s'o combată, un cadru general de înțelegere, evitând rătăcirii periculoase sau atacuri nejustificate. Autoritatea luptei noastre corporatiste de până aci, — *de nimeni contestată* —, ne dă dreptul să vorbim în numele ei pentru a indica elementele de bază ale sistemului corporatist și câteva din deformările curente și posibile la cari este expus în concepția vulgară sau a cercurilor *interesate*.

Ținem să facem aceasta cu atât mai mult cu cât, în ceasul de față, de excepțională, de *epocală* însemnătate pentru viața românească, nu am vrea să se minimalizeze o operă așa

de importantă cum este *organizarea corporatistă* a Țării, care trebuie făcută potrivit noii Constituții.

D. *prof. Manoilescu*, — care cunoaște ca nimeni altul în țara românească problemele acestui vast sistem care este corporatismul, a arătat perspectivele, variantele și limitele de organizare corporatistă pe cari le îngăduie noua Constituție din 27 Februarie 1938.

Noi vom schița aci chenarul general al concepției, unitatea sistematică a principiilor ei, pentru a ușura astfel așezarea și judecarea dreaptă a organizării *practice* corporatiste. Căci fără a pricepe bine mai întâiu punctele esențiale ale sistemului de gândire, nu se poate înțelege rolul și importanța instituțiilor pe cari el le crează în viața practică.

ERORI DE ÎNTELEGERE

A. — PE PLANUL POLITIC

Corporatism sau electoralism?

Corporatismul formează *un sistem*, — dela concepția de viață până la expresia practică a acestuia.

Cei cari nu-l cunosc decât „din auzite“, și-l închipuie (și îl comentează cu toată seriozitatea) redus la aspectul *politic*. Și mai mult încă : corporatism politic vrea să zică *vot pe profesioni*.

Nimic mai greșit decât astfel de înțelegere a corporatismului și nimic mai formal și inutil pentru viața practică. Latura aceasta nu politică, ci *electorală* pe planul politic (care are un sens mult mai înalt decât electoral), este insuficientă pentru construcția sistemului, pentru că în genere expune latura superficială a problemelor, deformată și ele și lipsite de vederea de ansamblu.

Cine înțelege corporatismul numai pe planul politic nu înțelege nimic din el. Reformele pe cari le implică noua Constituție vor merge mult mai departe și mult mai adânc pentru a construi cu adevărat un sistem corporativ românesc.

Corporatismul nu se mărginește la politic, căci acest aspect ar însemna un viciu grav : prin el, afacerismul ar putea ajunge la rangul de putere în Stat. Configurația de forțe economice și raporturile dintre ele din viața practică s'ar menține și la nivelul reprezentării politice. Redus la planul politic, corporatismul nu rezolvă cu nimic problema ordinii și a echilibrului în viața socială și economică, ba dinpotrivă : agravează relele raporturi de forțe de astăzi. Constituția noastră însă, în laconismul ei, a lăsat destul loc și destule posibilități pentru ca această eventualitate să poată fi înlăturată.

Orice fel de organizare corporativă, dacă este redusă la planul politic, în loc să salveze colectivitatea, pune și mai bine Statul în slujba vechiului stil de viață economică, cu beneficiarii ei.

CORPORAȚII POLITICE SAU COLEGII ELECTORALE ?

O altă greșeală curentă pe care o fac comentatorii nepregătiți ai corporatismului este aceea de a crede că, chiar pe planul politic, corporatismul vrea să zică alegeri profesionale, adică pe colegii profesionale: se împarte țara în anumite regiuni, în fiecare regiune se stabilesc ramurile de activitate și fiecare îns votează în colegiul meseriei sale.

Aceasta este înțelegerea minimalizată a corporatismului, cea mai superficială.

În adevăr, nimic din rosturile și valoarea corporatismului nu se poate învedera prin efemerul colegiilor electorale. În afară de o presupusă mai bună cunoaștere a candidaților, sistemul votului pe colegii profesionale nu ar prezenta nici un avantaj față de amorfismul democratic. S'ar menține sistemul de iluzii al democrației, din care nu s'ar schimba decât tehnica electorală, dar nu fondul și nici rezultatele sistemului.

Corporatismul atribuie un înțeles mai larg ideii de politică decât democrația. Aceasta socotește „politică“ faza electorală și afacerile internaționale; restul este viață economică, deci „interese individuale“.

În aceste condițiuni de înțelegere ale democrației, politica are o existență periodică și reperată de indicațiile votului universal.

POLITICĂ ȘI ORGANICITATE SOCIALĂ

Corporatismul socotește că politica vrea să zică o preocupare de drepturile și nevoile colectivității. Ca atare ea trebuie să aibă o manifestare continuă și organică. În sistemul corporativ, care nu desparte categoric politicul de economic (pentru că este nefiresc, este imposibil a o face fără arbitrar), faza electorală este o simplă etapă pentru constituirea sistemului care începe funcționarea de aci înainte, fără întreprere.

În adevăr, corporațiile nu sunt numai instituțiuni economice, ci și organe politice, făcând parte din Stat. Prin ele se fac și alegerile, dar ele exercită o funcțiune politică permanentă, prin aceea că sunt expresia vie și continuă a vieții însăși. Fiecare individ, în cadrul profesiei sale, participă la organizarea corporației și la îndrumările ei, iar corporația co-

laborează permanent cu ei pentru ca acesta să-și îndeplinească funcțiunea sa.

Este desigur o imensă deosebire între acest fel de funcționare politică și cel reprezentativ al democrației ori varianta colegiilor profesionale. Din sistemul corporativ nu face parte decât viața politică exercitată *prin corporații*, ca factori activi și reprezentativi ai vieții reale.

Intr'un sistem lipsit de baza inițială a corporațiilor, *reprezentarea profesională ratează prin neorganizare* și atunci poate birui banul, în locul intereselor colective.

IMPERATIVELE COLECTIVITAȚII ȘI MITUL MAJORITAȚII

Prin însăși logica constituției sale, corporatismul este un regim social așezat la jumătate drum între *libertate* și *conducere*. Este de fapt poziția cea mai firească, mai dreaptă și mai justificată.

Organizarea corporatistă a vieții economice și a celei politice însăși, face posibilă manifestarea *organică* și *neintre-ruptă* a orientărilor masei, ceiace reduce din atribuțiile și importanța instituției parlamentare în sine.

Chiar în activitatea parlamentară, sistemul corporativ nu menține *mitul iluzoriu al majorității*: Deasupra oricărui criteriu de majoritate ori minoritate stau nevoile și imperativele colectivității, al cărei progrese trebuiesc asigurate în orice împrejurări. Dela ele nu poate face derogare nici chiar o majoritate impresionantă, care (la un moment dat, în anumite situații) poate să nu-și dea seama prea bine nici de propriile ei interese, dar de îndatoririle ei funcționale față de colectivitate...

De aci, independența și importanța factorului *executiv* în sistemul corporatist. Parlamentul corporatist formează un punct culminant al construcției instituționale, dar nu un factor autonom, de autoritate despotică, — după cum însăși factorul executiv nu constituie o putere autonomă. Pentru buna înțelegere a sistemului corporativ trebuie știut că el are o *construcție ierarhică*. Ca atare, elementele constitutive ale unui Stat corporatist au o filiație organică: nu este niciunul autonom, dar toate se explică și se condiționează reciproc.

FUNCȚIONALISM ȘI LIBERTATE

Din această întrepătrundere sistematică, rezultă *organizarea funcțională* a economiei corporative. Dacă un factor este subordonat altuia, rațiunea este de ordin *funcțional*, deci în *interesul colectiv*.

Funcționalismul acesta corporativ înfirmă, deci, categoric supremația brută a majorității, cu aceeași logică cu care creerul domină celelalte organe, celace nu însemnează însă că acestea n'au o funcțiune proprie lor pe care, atâta vreme cât și-o îndeplinesc bine, o fac fără stimulente și controlul permanent al creerului.

Pentru că deasupra oricărei *funcțiuni*, în orice domeniu, există un *principiu* potrivit căruia ea se exercită.

Față de funcțiuni, principiile cari conduc sistemul corporatist sunt *imperative*.

Iar față de aceste imperative, o majoritate electorală are drepturi *de recunoaștere*, de *achiezare*, dar *nu de dispoziție*. Mai exact: majoritatea are dreptul de a dispune *în sensul acelor imperative*, dar *nu împotriva lor*. Ea nu poate merge până la catastrofa ilogicului, până la a le compromite.

Suveranitatea poporului asupra sa însăși se întinde până acolo unde își poate face singur rău.

Se înțelege că, prin aceasta, Statul corporativ nu este totdeauna un *Stat democrat* în înțelesul vulgar al cuvântului, — de suveranitate absolută a masei, — ci este un *Stat autoritar* bazat pe ierarhia puterilor sale. Dar această ierarhie pornește din însăși *logica vieții practice*, pe care o face să participe *continuu* la treburile Statului prin angrenajul organizării sistemului. Astfel, desigur că Statul corporativ este infinit mai democratic decât Statul liberalo-democrat, care în practică este clădit pe dominații și reprezintă interesele minoritare ale beneficiarilor vieții economice.

În această privință noua Constituție a României, care prevede organizarea corporatistă a Țării, desigur că va putea fi izvorul unor reforme de mare însemnătate pentru structura și rolul Statului însuși, ca supremă expresie a politicii.

SISTEMUL CORPORATIV ȘI STATUL

Tocmai deaceia *Statul* are o mare importanță în construcția sistemului corporativ: Statul ca putere, Statul ca voință, ca obiective și sens de dezvoltare.

Un sistem corporativ bine construit nu poate fi lipsit de acest suprem *factor de sinteză* și de *unitate*, de acest element regulator care este Statul.

Firește, nu Statul-fantomă al concepției liberale, cum nici Statul despot al Rusiei-Sovietice, ci Statul acela creat organic viu, atent, însufletit, care coordonează și ajută la realizarea echilibrului chiar (sau *mai ales*) în progres: așa numitul „echilibru mobil“.

Adeptii sentimentali ai corporatismului cred că *Statul* și *corporația* sunt două lucruri cu totul deosebite.

Pentru cine observă și gândește mai adânc asupra vieții colective, Statul nu are o existență în afară și deasupra indivizilor. Statul este o realitate sintetică și între ei și indivizi nu sunt, existențial, decât raporturi de complimentaritate reciprocă. Logic, între Stat și individ, deci între Stat și corporație, nu se pot concepe interese opuse: când, fiecare muncește pentru toți, atunci toți muncesc pentru fiecare. Respectarea interesului colectiv, dacă este generală, nu poate însemna decât o amplificare a efortului și a potenței individuale și corporative.

Superioritatea Statului o dă, față de individ :

- a) *puterea sa colectivă, sintetică ;*
- b) *perenitatea sa.*

Dar Statul nu este o suprastructură de ordin politic și nu se poate afirma ca atare. Numai degenerările democratice au ajuns să echivaleze Statul cu puterea guvernamentală.

Cunoscutul Prof. Barthélemy, elaborând în concepție liberală, socotește corporația drept o încercuire a libertății și inițiativei individuale, *ceiace este greșit*. Pentru noi corporația este față de Stat, o reprezentare intermediară a individului sub aspectul lui economic, politic și social, dar este în același timp și *mai ales* o reprezentare directă a colectivității motive, care te împiedică să negi realitatea și rolul Statului, îți interzic să tăgăduiești realitatea și rolul corporațiilor. Existența corporației nu poate stingheri pe indivizi (ci dimpotrivă), după cum nu-l stingherește, ci îl condiționează, existența Statului.

Fără îndoială că această concepție schimbă radical clasică viziune a Statului și raporturile lui cu economia națională. Liberaliștii pretind și astăzi în câteva ziare și reviste de ecou internațional, că Statul trebuie să păstreze un fel de neutralitate față de activitatea și de raporturile dintre indivizi. Dar ei pornesc dela o concepție *mecanică* și exclusiv politică a Statului. Dimpotrivă, concepția corporatistă neagă automatismul vieții sociale și simplitatea Statului. Pentru că Statul nu este reprezentat numai de guvern și de parlament, după cum o viețuitoare nu este formată numai din cap și... coadă. Doctrina corporatistă are o concepție organică și de aceia totalitară a Statului, în sensul că nu-l consideră pe acesta numai în aspectul lui politic ci ca o expresie permanentă, evolutivă și sintetică a unui complex de funcțiuni existențiale, — ale colectivității care îl formează. Statul, în cuprinsul lui adânc, nu este numai politic, după cum individul nu este numai economic, pentru că *toate funcțiile se întretae și se condiționează reciproc*.

Așezați pe planul suprem al existenței și progresului colectiv, statul, corporațiile și indivizii nu pot fi potriviți, pentru că și corporațiile și Statul nu sunt pentru individ de cât

cadre naturale, spații indispensabile de manifestare care-i condiționează însăși existența și activitatea. Fără cadrul Statului precum și fără cadrul corporației (care deși astăzi încă nu este pretutindeni consacrată legal, există pretutindeni și joacă un rol în viața economică) nimeni nu-și poate închipui o existență colectivă și o viață economică. Se înțelege atunci de ce pentru corporatism, Statul nu este „exterior națiunii” și nici nu poate sta împotriva acestora: orice activitate individuală și corporativă fiind un element al vastei solidarități funcționale care compune națiunea, întrucât se conformează acesteia ea este asigurată și susținută de Stat; întrucât însă o asemenea activitate se abate dela principiul solidarității funcționale, ea se situează *dela sine* în afara cadrului social și numai în asemenea poziție *anormală* individul sau corporația pot fi *contra Statului* — *contra colectivității*, dar atunci *contra lor înșiși*.

Iată de ce astăzi există o gravă problemă a Statului o problemă de substanță, de structură, o problemă fără a cărei rezolvare nu se poate înfăptui economia corporativă.

Cine caută un remediu, fără să schimbe sistemul, deci Statul, greșeste.

PROBLEMA PARTIDULUI UNIC

În discuțiile asupra corporatismului s'a legat concepția de anumite principii *care nu fac parte naturală din corpul său*, cum de pildă părerea și critica neîntemeiată asupra *organicității dictaturii*, autoritarismului în corporatism.

Nu revenim asupra demonstrației făcută de atâtea ori în revista noastră împotriva acestei credințe greșite, dar vom discuta o altă problemă care credem că se pune greșit: problema partidului unic.

Prin substanța, prin structura sa care se bazează pe recunoașterea funcțiilor complexe ale corporațiilor, *un sistem de organizare corporativă neagă și elimină în mod natural partidele politice*. În Italia există totuși *un partid unic*, ca și în Germania, acum. Face el parte integrantă și organică din economia corporatistă? Iată o întrebare care a dat loc la multe greșeli. În doctrina italiană se pretinde în general că „partidul” reprezintă factorul de echilibru, interesul general, colectivitatea: Statul. În viața economică în special (și deaceia în Italia reprezentantul „partidului” face de drept parte din conducerea oricărei corporații), partidul este considerat ca un mandatar al consumatorului.

Noi însă trebuie să recunoaștem că această importanță așa de mare acordată partidului în concepția fascistă a corporatismului, are mai mult rațiunilor de politică internă, prac-

tică. În logica sistemului, problema se pune așa: dacă Statul corporativ se poate realiza în forma lui pură (pentru care luptă școala corporatistă românească) în care corporațiile fiind de fapt una altele consumatoare, funcționează normal și sub directiva unui Consiliu național al corporațiilor, — rolul și importanța unui partid unic dispare. Păzirea interesului general este controlată de însăși ierarhia corporativă, — locală, regională și națională, — fără intervenția unui factor exterior ei.

Alții însă pretind că partidul unic are misiunea permanentă „inițiativei revoluționare”. Vom recunoaște că această *combustiune idealistă* a națiunii, a spiritului corporativ este o funcțiune esențială pentru progresul colectiv, dar trebuie să adăugăm că ea nu se manifestă ca imperativ istoric decât în anumite momente și pentru o anumită perioadă, necesară apariției spiritului adecuat.

Tocmai aici are însă partidul unic o justificare profundă: odată luată direcția pe linia adevărată a spiritului social, *acea direcție trebuie menținută*. Partidul unic apare atunci ca o *elită de îndrumători*, cari s'au pătruns de spiritul de solidaritate și de imperativile colectivității, servind și ca *exemple* și ca *păzitori* ai intereselor colective. În acest înțeles, partidul unic este o *minoritate de elită*, o *aristocrație a spiritului și a moralei*, care nu poate cunoaște margini în jertfele și în puterile sale, organizate și înțelese ierarhic.

B. — PE PLANUL ECONOMIC

Iluzie liberală și imperativ corporatist

Planul politic constituie o singură față a corporatismului. Mai ales în împrejurările atât de grele de astăzi, cine socotește că corporatismul se reduce la problema reprezentării profesionale sau a alegerii pe colegii, trebuie să înțeleagă că *politicul* (mai ales în vechiul stil) *nu poate salva economicul și socialul*.

Fără corporații deci, care sunt baza însăși și organele vii ale oricărui sistem corporatist, Camera reprezentanților nu poate fi decât *incapabilă*, de o influență asupra vieții economice și a o regenera.

Căci fără a armoniza, disciplina și echilibra, în primă fază, viața economică practică, să nu-și facă nimeni iluzie că ordinea se poate stabili numai prin înființarea unor camere alese pe profesioni. — *Este o eroare*.

Viața economică nu poate și nu trebuie lăsată sub influența permanentă a politicului. *Progresul ei îl consemnează tocmai posibilitatea de a se desface de sub tutela politicului și a-și îndeplini, totuși, în condițiuni optime funcțiunea sa*.

Corporatismul nu păstrează *mitul parlamentar*, iluzia legilor fabricate pentruca să facă minuni în viața practică. Corporatismul caută să se confunde cu viața și să fie o expresie a ei, secundând-o la fiecare pas pe drumul unei concepții de *solidaritate*.

Ca sistem economic bazat pe *organizare*, corporatismul nu trăiește deci prin legile parlamentelor, ci prin funcționarea continuă a corporațiilor, ca organisme vii.

Corporatismul nu trăiește cu iluzia „armoniei naturale”, ci cu credința imperativelor sociale, a căror realizare trebuie urmărită și asigurată în mod *conștient și rațional*.

SUBSTANȚA SISTEMULUI CORPORATIST

Ca sistem de viață colectivă, — națională și internațională —, corporatismul are câteva principii de bază cari se întretaie și se ramifică unul din altul. Pentru a înțelege corporatismul în sensul și în importanța sa actuală, nu trebuie înțeles ca posibil de construit pe vechile principii.

Pentru că supremul principiu al vieții colective este *solidaritatea*, care nu anulează libertatea, dar aceasta se poate manifesta *numai* întrucât nu atinge coeziunea și unitatea ființei sociale.

În concepția corporatistă solidaritatea are ca prim derivat *principiul organizării*, iar acesta *principiul ierarhiei*.

Din amândouă se desface, ca sinteză, ideea de *funcțiune* a oricărei activități omenești, care se încadrează astfel într'un sistem de principiu care o orientează.

La baza sistemului corporativ stă, deci, o *altă concepție de viață*: o viață *morală, spiritualizată, solidaristă*, în locul celei actuale, isvorâte din materialismul liberal, care este plină de nedreptăți și excesiv, degradant de materialistă, și individualistă până la anarhism.

CORPORATISM ȘI FASCISM

Corporatismul este concretizarea practică și instrumentul de realizare a acestei noi concepții de viață, concepții pe care a format-o încordarea epocală a războiului mondial. *Fascismul* este această concepție însăși, ca gândire și sistem de principii.

Fascismul a apărut înainte de corporatism.

Concepția corporatistă a fost elaborată sistematic și studiată în amănuntele ei așa de noui, — ca probleme și soluții —, și așa de interesante, numai în urma anticipării ei practice de către geniul constructiv al fascismului mussolinian.

Este însă o greșeală să se creadă că fascismul este și rămâne un produs specific mediului italian („o marfă care nu se poate exporta”, — cum spusesese Mussolini în prima fază) pe când corporatismul ar constitui un sistem de organizare de valoare universală.

Prin concepția nouă de viață, prin atmosfera morală și prin tensiunea de înaltă idealitate pe care le aduce cu sine, fascismul constituie cheia de boltă a întregului edificiu corporatist. El reprezintă viața cea nouă care trebuie să curgă prin canalele organizării corporative.

Fascismul formează, astfel, un mod de viață colectivă, iar corporatismul o concretizare practică a lui.

Deaceia, ca concepții generale, corporatismul și fascismul sunt complementare, nici decum opuse.

ERORILE VARIANTELOR CORPORATISTE

Individualism și materialism

Pentru că sunt construite pe ideea de solidaritate, rezultă că organele corporatiste :

a) nu au obiective *individuale* ;

b) nu sunt formații *de interes*, ci organe pentru îndeplinirea de funcțiuni.

Foarte mulți comentatori superficiali fac greșala să socotească corporatismul drept un sistem menit să apere mai bine pe individ în contra altui individ : o organizație socială și economică *de defensivă*.

De sigur că această atribuție preventivă a corporațiilor nu este fără importanță pentru o nouă structură a vieții colective, dar nu ea formează axa sistemului. Corporatismul nu s'a născut pentru apărarea individului în drepturile sale „naturale” și „sfinte”, ci ca un sistem de organizare *în slujba colectivității*. În această calitate, de mijloace adecuate de funcționare a economiei naționale, corporațiile promovează în egală măsură drepturile individului și pe cele ale colectivității: ele sunt punctul de convergență al acestora, și au funcțiune și de jos în sus, dar și de sus în jos, — dela colectivitate (Stat) la individ.

În special economiștii liberali au făcut greșala să considere corporatismul ca un sistem de corectare a urmărilor firești ale concurenței libere, deci de cumpănire a intereselor individualiste.

În logica sistemului lor însă, corporațiile nu reprezintă un simplu angrenaj de celule cari se echilibrează automat : astfel nu s'ar face decât să se transpună concepția mecanică a echilibrului de pe planul individual pe planul superior al

formațiilor colective, — dar nu s'ar rezolva problema în sine a imperativelor colectivității.

Asadar, corporatismul trebuie înțeles sub două aspecte :

1. Unul de armonizare *organizată* (deci voită, raționată, căutată) a activităților de producție în cadrul economiei naționale (deci ca o emanație de jos în sus a însăși vieții economice practice) ;

2. Unul *instrumental*, de instituțiuni menite să realizeze *directivele* de sus în jos, pe baza principiilor cari stau la baza sistemului.

În această calitate, corporatismul schimbă radical sansul vieții omenești, desfăcând-o din ce în ce mai mult de obsesia materiei, liberând-o printr'o continuă operă de dreptate socială și îndreptând-o către obiective superioare de ordin spiritual.

Astfel corporatismul trebuie înțeles ca un *sistem funcțional*, — categoric anti individualist și anti-materialist.

DEFINIȚIILE GREȘITE ALE CORPORATISMULUI

Cea mai bună dovadă de actualitatea corporatismului și de importanța lui, este însăși faptul că foarte mulți gânditori, sau numai consumatori de cerneală, încep discuția ideii și a sistemului prin a da o definiție. Și cum orice definiție presupune bine cunoscute toate elementele pe care le înglobează, obișnuința aceasta dovedește că ideea corporativă s'a generalizat până într'atâta și s'a ridicat până la așa nivel, încât îndreptățește pe mulți să creadă că singurul lucru care mai lipsește este ...o definiție exactă. Poate tocmai din această pricină se întâmplă așa de des să întâlnești definiții incomplete și câteodată superficiale. Am vrea să arătăm, în cele ce urmează, numai câteva din greșelile ce se fac în chip curent în înțelegerea ideii corporative.

Comentând o definiție... antifascistă a corporatismului, d. Georges Roditi („*Debats sur le corporatisme*“, Alcan 1934, pag. 176), crede că dă una mai bună, scriind că corporatismul este „*un mod de gestiune al întreprinderilor*“ transferat mai mult sau mai puțin unor organisme colective. Fără îndoială că această definiție este prea strâmtă și cuprinde prea puțin. Corporatismul nu este numai un fel de activitate a întreprinderilor economice, ci este un sistem întreg de viață colectivă, sub toate aspectele : este politic tot așa de bine ca și economic, religios la fel ca și artistic ori social. Noi recunoaștem că este totuși mai cuprinzătoare, deși mai vagă, definiția criticată a d-lor M. Tardý și Ed. Bonefous, cari arată că sistemul corporatist „are drept obiect să încredințeze anumite funcțiuni economice, sociale sau chiar politice, la corpuri in-

termediare înzestrate cu caracter obligatoriu și cu putere de reglementare“. Intr'adevăr, fiecare corporație reprezintă o funcțiune naturală a colectivității naționale și în această calitate ea trebuie să fie elementul de bază al organizării.

Dar individul, încadrat firesc în corporație, are prin însăși activitatea sa creatoare manifestări, „dimensiuni“ multiple : nu este numai economic ci și politic, religios etc., — este „omul integral“ cum spune doctrina italiană, adică omul natural, întreg, nesimplificat. Corporația, care este reprezentarea colectivă a elementelor aceleiași funcțiuni, nu poate să nu păstreze și ea aceleași caractere, fiind totodată un organ economic, dar și un factor politic, social etc. Este greșită prin urmare și definiția care prezintă corporatismul drept „o organizare politică a națiunii, bazată pe reprezentarea profesională“. Aspectul *politic* al corporatismului este în adevăr important, *dar nu este singurul*. Dacă corporatismul n'ar fi decât „un mod de gestiune al întreprinderilor“ fără îndoială că n'ar reprezenta în practică decât o organizație de trusturi și cartele, iar dacă s'ar mărgini la aspectul politic, ar fi și mai puțin : o modalitate, un fel de a fi al parlamentului. Definițiile de mai sus, care sintetizează în general două puncte de înțelegere greșită, sunt eliptice, pentrucă reprezintă numai deviații, amputări ale ideii corporative.

În mult comentata sa lucrare, („*Le siècle du corporatisme*“, Alcan 1934, pag. 176) d. M. Manoilescu definește numai corporația așa: „Corporația este o organizație colectivă și publică compusă din totalitatea persoanelor (fizice sau juridice) împlinind împreună aceeași funcțiune națională și având ca scop de a asigura exercițiul acestei funcțiuni în interesul suprem al națiunii, prin reguli de drept impuse cel puțin membrilor săi.“

Pentru concepția corporatistă românească, corporatismul este — în înțelesul sintetic al cuvântului și considerând natura complexă și rolul multiplu al corporației, — un sistem complet de gândire și de organizare practică a vieții colective, bazat pe constituirea și pe recunoașterea categoriilor de muncă drept funcțiuni naturale și permanente ale societății, pentru exercițiul căror funcțiuni corporațiile sunt (sub controlul Statului) subiecte directe de obligațiuni și drepturi, interesând existența și progresul colectiv și simultan al colectivității naționale și internaționale.

CLASIFICARI DE „SISTEME“ CORPORATIVE

Fiind un sistem construit pe aceste principii de bază, corporatismul nu se poate clasifica decât ca expresie a doza-ului variat al principiilor alcătuitoare. Se face greșală atunci când se vorbește de diferite corporatismuri. (Corporatism gol

și corporatism plin, („plin ca un ou“,—corporatism patronal și corporatism social, când patronii sunt în minoritate) fără să se deosebească altceva decât modalități variate de constituire a corporațiilor. În această privință și în acest sens singurul posibil, numai d. M. Manoiilescu („*Sicèle du Corporatisme*“, Alcan 1934, — pag. 91—92) a făcut o clasificare cu-prinzătoare : corporatism *pur*, *mixt* și *subordonat*.

Este interesant cu acest prilej să arătăm că între diferitele feluri de a concepe structura corporațiilor este și acel al unui om de experiență, mare industriaș francez : *Eugène Mathon*. Acesta propune un sistem de organizare care împarte fiecare ramură de activitate profesională în două corporații : o corporație *economică* și o corporație *socială*. Corporația economică ar avea o misiune de conducere și organizare și deci trebuie să fie *exclusiv patronală*, pe când cea socială ar fi *mixtă*, dar nu s'ar ocupa decât de salarii și condițiile generale ale muncii.

Pentru noi, această concepție, foarte interesantă în amănuntele ei, constituie o mare greșală față de principiile adevărate ale corporatismului. În adevăr corporațiile economice, n'ar reprezenta în realitate decât simple asociații de interese, formidabile cartele, între care luptele ar putea fi mai violente ca acum. Și după aceea, concepția aceasta însemnează negația salariatului ca colaborator al întreprinderii. Prin cele două corporații se sapă și mai adânc despărțirea între patron și salariați, se pronunță distanța, se conturează deosebirea de interese și niciodată nu se ajunge la dorita armonie a spiritului de solidaritate, unic factor de progres.

Tocmai deaceia un sistem corporativ bine construit se bazează și respectă *principiul parității* în conducerea corporației, ca raport între patroni și salariați, dar îi organizează și separat în sindicate. Sindicatele patronilor vor avea o importanță deosebită în regularea producției, acordul prețurilor, stabilirea debușeurilor, etc., dar nu vor domina în chip autoritar, ca în concepția lui Eug. Mathon, pentru că vor lucra numai în cadrele corporației, respectând astfel interesul general (deci și al salariaților).

Desigur că în aceste condițiuni, orice clasificare interioară a sistemului corporativ este artificială și de nivel pur practic : de esența corporatismului este *totalitatea funcțională*. Sunt neîndreptățite, gresite părerile care deosebesc mai multe feluri de corporații, pentru că nu poate fi vorba de mai multe corporații, ci numai de mai multe funcțiuni ale corporației, după însăși natura complexă a omului.

PERSPECTIVELE CORPORATISMULUI

Cunoscând bine fundamentele sufletești ale corporatismului, cadrul concepției sale de viață și mijloacele practice de a o înfăptui, este ușor să se poată întrevedea orizontul de desfășurare al sistemului.

Imaginând realizarea unui sistem corporativ mai mult sau mai puțin pur, mulți gânditori și critici s'au întrebat: unde ajunge el în cele din urmă? Sau unde tinde să ajungă?

În special sindicalistii pretind că în fond corporatismul, pe care îl leagă de dictatură, nu va putea însemna decât „o vastă întreprindere a *socialismului de Stat*”.

Nimic mai fals. Dacă corporatismul se întâlnește cu socialismul pe linia scopurilor sale generale, amândouă urmărind interesele colective, solidarizarea acțiunilor în spațiu și în timp, el se desparte de socialism pe chestiune de proporții, *de limite*, și pe chestiune de *metodă*:

Corporatismul nu este autoritar pentru că nu este etatist: Statul corporativ se confundă cu națiunea activă, nu este așezat ca despot *deasupra ei*. Corporațiile sunt și ele *deschise și libere* în activitatea lor, iar voința Statului are o elaborare organică, *de jos în sus*, traversând treptele *ierarhiei funcționale*, pentru că astfel, spre cea mai perfectă concepție democratică, voința Statului să se păstreze organic la nivelul interesului general.

Desigur că oriunde corporatismul, ca și socialismul de Stat, nu convine marelui industrii și marelui finanțe: Corporatismul înseamnă *ordine, cuvânt care nu face plăcere decât celor cari muncesc și ceiace câștigă isvorăște numai din muncă*.

Asupra corporatismului se mai discută cu mult interes o problemă și anume: *perspectiva internațională a corporatismului*. Este drept că „școala corporativă din Pisa:”, și în special fruntașul ei, Ugo Spirito, crede că menirea adevărată a sistemului corporatist este să se poată transpune și pe plan internațional. Este în alt înțeles și cu alt fond, pe linia concepției universaliste a lui Spann. Desigur, nimeni nu poate contesta valoarea formidabilă a unei organizări internaționale a vieții economice, *dar aceasta nu poate fi pentru corporatism decât o condiție de progres pentru o a doua fază*:

Absența provizorie a acestei faze ulterioare nu poate condiționa valoarea actuală a corporatismului. Dacă nu este ordine în celelalte gospodării, poate fi acesta un motiv ca să n'o înfăptuești nici la tine acasă?..

Viiitorul va orienta însă evoluția, cât de lent, către faze de solidarizare și de organizare funcțională și pe plan internațional.

Dacă s'ar ajunge mai curând la de toți doritele State-

unite ale Europei, fără îndoială că corporatismul ar putea atinge *ultima* lui fază posibilă de funcționare eficace — presupunând că a izbutit să realizeze mai întâiu misiunea lui pe plan național, obținând un tip de om evoluat ca concepții și comportare în viața socială.

Dar pentru a ajunge în vârful scării, trebuie să urci, chiar pe sărite, treptele cari duc până acolo.

Trebuie să se înceapă deci cu *organizarea națională* a sistemului corporatist, ferindu-l de toate greșelile de cari am vorbit până aci, pentru ca el să nu ajungă în mîntea celor cari îl formează, — dar mai ales în mîntea celor cari îl conduc, — *nici un panaceu universal, dar nici, — mai ales, — un paliativ oarecare.*

Sistemul corporativ pe care ne bucurăm din toată inima că l-a recunoscut și noua Constituție românească, este merit să dea rezultate uimitoare în viața țării noastre.

Legenda personalității în democrație

de ELENA M. MANOILESCU

Admiratorii și prietenii democrației, sunt toți foarte îngrijorați, că în noule regimuri autoritare, oamenii vor deveni numere și personalitatea fiecăruia va fi anihilată.

Fiecare din ei nu e preocupat de cât de acest fapt și fiecare își spune acelaș lucru :

— „Eu m'ași împăca și cu statele autoritare, dar nu mă pot împăca cu anihilarea personalității“. Ajungi singur să crezi că democrația a fost școala personalităților și că ea n'a făcut decât să crească și să cultive personalități.

Dacă examinezi însă realitățile observi, că e cu totul altfel.

În secolul trecut și la începutul acestui secol, înainte de războiu, deci în timpul epocii de aur a democrației, cei mai mulți dintre copii erau crescuți, în „internate“. Internatul nu este după câte știm mijlocul optim pentru dezvoltarea personalității. Din potrivă aici se făcea un fel de „Massenfabrikation“ în materie de tineret.

Chiar atunci când copiii nu erau crescuți în internate, spiritul conducător în educația copiilor, era acela care făcea din copil un perpetu subordonat, executant docil al ordinei celor mai mari lui.

Copilul nu trebuia să vorbească de cât când era întrebat. El nu putea să aibă nici un fel de părere proprie și trebuia să ia de bună părerea părintelui sau o profesorului în ori și ce direcție.

El trebuia să-și însușească părerea altora și să spună cum ziceau ei, chiar dacă el socotea altfel.

Ne aducem și acuma aminte de constrângerea sufletului și a minții noastre, când în lecțiile de literatură, în care făceam diferite analize literare a diverselor opere de autori celebri, eram nevoiți să etichetăm operile și pe autorii lor după cum ni se spunea.

Nu odată părerea noastră personală era diametral opusă cu aceea a profesorului, asupra autorului sau asupra operei,

păreră noastră însă nu era cerută, și nici nu aveam voe să ne-o mărturisim.

Nu mai eram copii, cari nu puteau să albă o părere proprie, eram în cl. VI-a—VII-a și a VIII-a, prin urmare la o vârstă când părerile proprii trebuiau nu numai cercetate, dar chiar provocate. Numai așa se dezvoltă și se cultivă personalitatea cuiva.

La noi nu numai că nu erau provocate și cercetate părerile noastre, ele erau reduse la tăcere, dacă încercau să se manifesteze, și noi trebuia să repetăm mașinalicește părerile altora.

Care nu ne-a fost surpriza când după trecerea mai multor ani, citind unele critici literare, am găsit exprimate acolo exact părerile noastre asupra unor anumite opere literare, părerii cari la vreme nu ne-a fost nici permis să le enunțăm.

Oare este aceasta școala personalității, înseamnă aceasta să cultivi personalitatea cuiva? Credem că nu.

Și totuși așa se făcea educațiunea tineretului în timpul înfloririi democrației.

Nimeni nu protesta, nimeni nu găsea că tinerile generații sunt prostite și că ele ies cu personalitatea anihilată. Nimeni. Toți domnii cari azi ridică imne în numele personalității, găseau că e tare bine să crești copilul ca pe un sclav. Fără părerii, fără dorinți, fără distracții, fără posibilitatea de a-și afirma în nici un domeniu personalitatea.

Copiii, ori cari le-ar fi fost înclinațiile, trebuiau să facă aceleași compoziții, aceleași probleme, aceleași desene și să cânte aceleași solfeții. Nu se făcea nici o diferențiere, după aptitudini, înclinații, talente. Diferențierea era doar la note, dar și acolo nu întotdeauna dreaptă; deoarece nu se luau drept criteriu posibilitățile elevului și înclinațiile lui.

Dacă aceasta s'a chemat dezvoltarea eu-lui fiecărui și a personalității, atunci nu mai avem nimic de zis. Astfel au crescut generații și generații la rând, nu numai la noi, dar prutetindenii în Europa.

Azi se aduce o învinuire statelor totalitare și partidelor lor unice că anihilează personalitatea și că uniformizează pe indivizi. Ideea e greșită.

În noile state și în noile formațiuni ale diverselor partide unice, copiii sunt supuși unei discipline, (ca și când în internate sunt lăsați de capul lor, și ca și când atunci când n'aveau voe să albă nici o părere, aceasta nu era mai rău de cât o disciplină rezonabilă și sănătoasă). Totuși fiecare din acești copii e pregătit azi ca să fie nu numai un subordonat, dar el e învățat să fie și șef. Fiecare va fi șef pe rând peste un număr limitat de copii de vârsta lui, va avea inițiativele lui, și va continua să fie șef cât timp va putea să se impue.

Cine nu reușește să se impue, cine nu poate avea inițiative proprii și autoritate asupra celorlalți, acela nu va putea fi șef și va rămâne în subordine.

Toate noulle formațiuni cultivă aceste virtuți ale tineretului și pun pe fiecare tânăr în situațiunea, de a putea căpăta încredere în el.

Chiar sporturile făcute cu măsură și inteligență, dau copilului posibilitatea să se verifice pe el însuși și să capete fiecare încredere în el.

Educațiunea antebelică avea la baza ei modestia, nemcrederea în tine, sfiala. Trebuia apoi să lupți cu tine însuși o viață întreagă, pentru ca să-ți dai seama că știi ceva, că poți ceva.

Azi noua educațiune are la baza ei încrederea în tine și curajul.

Am văzut că acest lucru îl putem căpăta și dintr'o practică sănătoasă a sportului și apoi din felul cum e organizată educațiunea tineretului, în statele totalitare și de partidele unice ale acestor state. Intrebăm deci, când a fost anihilată personalitatea și când educațiunea se preocupă mai mult de dezvoltarea eu-lui nostru, în timpul statelor democratice sau în timpul statelor autoritare.

E drept democrația dădea drept oricui, celor capabili ca și celor incapabili și mai ales acestora, să poată ocupa situațiuni pe cari nu le meritau prin nimic și la cari se ridicau, doar cu ajutorul votului universal.

Acest vot universal a fost vehiculul cel mai rapid, care a dus incultura și incapacitatea la cele mai înalte funcțiuni.

Fiecare avea în felul acesta dreptul să spere, că într'o zi îl vine și rândul lui și fiecare avea dreptul să se considere mare personalitate. Acest acces al ignoranței la cele mai înalte trepte în stat a fost la început acoperit de vâul ipocriei. S'a spus: de ce un om capabil leșit dintr'o clasă socială, care n'a luat până acuma parte la conducerea statului, n'ar avea și el acces la situații, cari îl pot face folositor țării sale? Desigur că dacă ar fi fost așa ar fi fost foarte bine. Numai cei capabili să se ridice, ori de unde ar fi pornit ei.

Dar realitatea n'a fost așa, a fost cu totul alta. S'a ridicat ignoranța și incapacitatea, rea credința și infamia, fiindcă acestea știau să ametească și să însele masele și astfel puteau să obțină maximum de voturi. Cei cari votau nu erau chemați să se pronunțe asupra capacității celui votat. De altfel erau și incapabili s'o facă. Ei trebuiau să aprecieze făgăduelile aceluia, față de ale altuia și alte mijloace mai elocvente, care-l apropia pe candidat și mai mult de alegătorii lui. Și astfel se cocotea ignoranța în parlament și din parlament în guvern, iar în unele țări „fericite“ din guvern la președinția republicei. Și așa epoca democrației a fost epoca

mediocrității, care și-a luat drepturi și și-a inchipuit că în adevăr e indispensabilă pentru fericirea patriei.

Dovada cea mai bună e că democrația n'a dat nicăieri în nici o țară până la războiu o personalitate mare, o adevărată personalitate, care să domine cu puterea ei, întreaga epocă în care a trăit. Vorbim numai de țările cu adevărat democratice și de acestea mai ales în a doua jumătate a sec. al XIX-lea după 1870.

Dacă au apărut ici colo unele figuri, cari la un moment dat au putut fi utile țării lor, ele n'au fost personalități europene în adevăratul înțeles al cuvântului, cari să poată polariza în jurul lor forțe europene exterioare patriei lor.

Un Kemal, un Hitler și un Mussolini sunt produsul ruperii acestei epoci prin intervenția războiului. Ei sunt produsul suferințelor personale și ale generațiilor lor în timpul războiului. Ei au rupt cu tradiția antebelică a modestiei și a sfiei. Ei au trezit generația lor, generația de luptători, cari în concepția statelor democratice erau foarte buni pentru tranșee și pentru lupte, dar odată întorși acasă statul trebuia condus de aceiași mediocritate democratică antebelică. Iar acei cari făuriseră pe câmpul de bătae statul cel nou și cari sângraseră pentru înfăptuirea lui, aceștia trebuia odată întorși acasă, să treacă din nou frumos în subordine, și să aștepte tăcuți și sfioși să le vie rândul, atunci când și ei nu vor mai fi de cât niște bieți moșnegi. Mussolini, Hitler și Kemal au rupt cu aceste tradiții și au pus generația luptătorilor și a făuritorilor patriei lor, în drepturile ei.

Practicile democratice n'ar fi îngăduit nici odată dezvoltarea unor asemenea personalități.

Este oare nevoie să ne mai întrebăm, dacă pentru țările lor au fost ei sau formele anterioare mai folositoare?

În ceea ce privește libertatea gândului și a scrisului din țările autoritare, mă întreb cum se mai poate cineva speria, de aceste îngrădiri.

Există cenzură și în alte țări.

Este însă o deosebire între cenzura acestor țări și cenzura statelor autoritare.

În acestea din urmă există la baza statului o idee conducătoare. Pe acea idee este clădit însăși noul stat. În contra acelei idei, care în nouile state formează o adevărată concepție nouă, nu se poate scri nimic, și nimeni nu poate ataca acea concepție, acea idee. În celelalte țări unde funcționează cenzura, aceasta se aplică după diferite interese, de partid. Nu se poate scri cutare sau cutare lucru, fiindcă lovește în interesele cutărui partid.

Dar se poate scri cutare sau cutare lucru, care isbește în rîlnța statului sau a națiunii, pentru că aci nu sunt în joc interesele partidelor sau ale persoanelor.

În acest caz socotim ca mult mai salutară cenzura statelor autoritare și chiar mai ușor de suportat ; fiindcă acolo totul este subordonat unui singur interes, acela al satului și al națiunii, pe când celelalte cenzuri sunt subordonate atâtor inereșe, încât la urma urmei numai știi nici ce să scrii, nici ce să taci, nici pe cine servești, nici pe cine deservești și așa mai departe.

Atât de mare a fost în democrație puterea de anihilare a personalităților, încât chiar Suveranii acelu sfârșit de veac, care se isprăvește cu marele războiu nu erau nici ei niște figuri proeminente și executau aproape mașinalicește prerogativele lor.

Dacă calitățile sufletești ale unora din acești Suverani, i-au putut face să-și călăuzească în clipe hotărâtoare popoarele lor, pe drumul cel bun, aceste calități însă nu i-a putut descătușa de influența dăunătoare a democrației, care nu suferea nici voința, nici autoritatea unui Suveran, ori câte merite ar fi avut el, față de poporul lui.

Suveranul trebuia să fie un executant tacit și comod al unor prerogative cât mai restrânse și cât mai reduse.

Democrației nu i-au plăcut oamenii de voință, de curaj și de concepție. Pretutindeni unde a apărut un asemenea om, fie el suveran sau conducător de masse, democrația a trebuit să moară. Suveranii secolului al 20-lea, numai seamănă cu cei antebelici. E destul să privim în jur și să vedem cum pe harta țărilor lor se profilează simbolic siluetele Suveranilor respectivi. Pornind din Belgia și, oprindu-ne în Bulgaria vom întâlni mereu asemenea suverani activi.

Pasivitatea de altă dată a Suveranilor este din domeniul trecutului. Unii din ei, din nenorocire, au plătit cu viața, dorința de a face bine poporului, iar alții sunt încă numai prinți moștenitori, cum e cazul Ducelui de Piemonte.

Democrațiile rănite și muribunde nu s'au sfiit totuși să dea o lovitură cruntă unui asemenea rege activ, înlăturându-l de pe tron, ceea ce poate să ne dovedească și mai bine că în democrație o personalitate n'are ce căuta, fie ea chiar a unui suveran.

Unul trebuie să cedeze pasul celuilalt : ori moare democrația, ori suveranul trebuie să i se supue sau să plece, cum s'a întâmplat cu unul din tinerii Suverani ai zilelor noastre. Prin urmare teama că personalitatea fiecăruia va fi anihilată odată cu dispariția democrației, este total nejustificată ?

Deci toți acei cari mai credeți în mitul democrației și sunteți atât de îngrijorați de viitor, verificați-vă încă odată eu-l d-stră și posibilitățile, pe care le aveți de a vă servi patria.

Dacă ele se rezumă la numărul voturilor celor mulți și

neștiutori, atunci aveți dreptate și fiți îngrijați. În statele de mâine aportul d-stră va fi nul și prin urmare nu veți putea însemna decât just cât veți putea realiza punându-vă materia cenușie sau cele zece degete la contribuție.

Dacă însă posibilitățile d-stră se ridică până la idei, concepții, putere de gândire și judecată, cultură acumulată prin truda și învățătura, sau cel puțin până la o reală putere de muncă sănătoasă și constructivă, atunci d-stră n'aveți de ce vă teme.

În statele de mâine virtuțile d-stră vor fi puse în posibilitatea de a se desvolta, de a da maximum pentru binele general, iar personalitatea d-stră oricare ar fi ea, nu va avea decât de câștigat.

Variațiunea istorică corporatistă a ideii revoluționare

de N. SEVER CARPINIȘANU

Ideia revoluționară, luată în entitatea sa deosebită, a avut, ca și ideea revoluționistă, o lungă și interesantă carieră politică și socială. Mai mult încă, stăruie în zidirea actualului, ca o cheie de boltă.

Purtând, pedesupra realităților, flamuri de idealitate, în lungul, variatul și răsfufnitorul său drum istoric, a supraviețuit reacțiunilor ; s'a ridicat din decădere și s'a înjosit în triumf ; s'a îmbătrănit cu o experiență, s'a întinerit cu o tradiție ; relegând sisteme sociale și fixând atitudini morale ; s'a hrănit din rădăcinile contrastelor și echivocurilor atunci când n'a trăit din asceza mitului.

N'a cunoscut dușman redutabil : ideea evoluționistă nu i-a putut rezista — a primit-o ca sfătuitor, în orele sale de indoială.

Ideia revoluționară a fost și a rămas o idee forță.

În paginile ce urmează ne vom ocupa de această zeitate, nu cu interesul defniriș scntiste, al reducerii sale la *fenomen și expresie*, după tipul și metoda sociologiei care o rezumă la primarul *contradicției* și al *opozității*. Nu conținutele sale ne interesează ca atare, nici chiar dinamismul său luat ca metodă. Nu ne vor interesa nici clasările deja făcute pe marginea acestui concept. Apartine științei sociale pure să între cu noțiunea revoluției în libertățile de cugetare, sau în încătuserile ei.

Ne vom ocupa de ideea revoluționară pe două-trei linii cardinale, într'atât ne-ar ajuta să schițăm, fie și vag, *drumul său istoric pe latura corporatistă*, până în plinul transformărilor de azi.

Încecăm deci, o interpretare nouă a trecutului ideiei revoluționare.

În cupola acestei încercări ne vom întâlni desigur, și cu unele din celelalte aspecte ale sale; nesistematica lor fixare va fi pentru noi și o scuză și o intențiune.

1. CONCEPTUL REVOLUȚIONAR ARISTOTELIAN. — CONSECINȚA EXCLUDERII EMBRIONULUI REVOLUȚIONAR CORPORATIST

Crezul comun a statornicit, în pofida adevărului istoric, un loc temporar de naștere ideii revoluționare distinsă de revoltă și răscoală, în secolele XVII—XVIII. Fără a putea prinde incerta perioadă Homerică, socotim că ideea revoluționară s'a delimitat și încă pe întreaga sa cadratură noțională din antichitate ca un atribut al gândirii libere și pe deasupra oricărui cazuism juridic, ca un *drept* social.

Avem, și din acest punct de vedere un clasicism determinant hotărîtor pentru gândirea urmașe.

Neputînd aduna, în sprijinul acestei afirmări elemente de „folklor“ ne vom fixa pe citatul Aristotelian, sprijinit la rîndu-i pe elemente al cărui ansamblu constituie pentru filosoful grec un *veridic*.

Ocupîndu-se de ideea revoluționară Aristot spune: „*In constituția statelor există o parte legitimă pentru egalitate și una nelegitimă pentru inegalitate; revoluția este cauzată de distribuția inexactă a acestor două elemente esențiale*“.

O primă constatare: revoluția se plafonizează *ca element de exprimare și mijloc de mișcare* în „Constituția statelor“;

A doua constatare: pentru filosoful grec revoluția este creiată de dezechilibrul nelegitimelor din coexistența justă și necesară a egalității și inegalității într'un stat.

În acest chip luată, definițiunea Aristoteliană este cu conținut modern, conținut aproape fără adaos până în secolul al XVIII-lea.

Există însă o plafonizare a *legitimului revoluționar* pe care Aristot o face, nu atunci când definește Constituția ci atunci când definește statul — o restricțiune a acestui legitim revoluționar așa dar, o constituire de prerogativă.

Statul, pentru gânditorul antic, este „*o reuniune de oameni egali și liberi*“ (locuțiune foarte secol al XVIII-lea!) dar prin excluziune, *nu și o reuniune de oameni neegali și neliberi*; existența acestei categorii de oameni, nu cu sensul actual al decăderilor din drepturi, ci cu acela al unei lipse naturale a funcțiunei de drept, era admisă în antichitate ca o instituțiune normală.

Era *neegal și neliber*, fie pentru necuprinderea în drepturile de cetate, fie pentru îndeltnicirea lor socială productivă, socotită josnică (aceasta cu toată democrația trîmbi-

țată a Atenei, numai amintim de Sparta și celelalte cetăți grecești) comercianții, meseriași, muncitorii de orice fel, chiar majoritatea cultivatorilor de pământ.

Glott citează următoarea statistică pentru anul 323 : cetățeni egali și liberi, cu drepturi în stat : 21% ; categoriile citate mai sus de neegal și neliber din punct de vedere constituțional împărțite în : sclavi 23% , și străinii de cetate, nu și de origină etnică, între 49 și 58%.

Legitimul revoluționar Aristotelian, cu tot universalismul său principial devenea în realitățile grecești când era vorba de dreptul la exercițiu numai un atribut al clasei stăpânitoare și nobile, excluzând dela acest exercițiu și drept, clasa producătoare în genere, apăsată și exploatată.

Pozițiune inversă față de modernism dreptul respectiv ca și exercițiul său fiind recunoscut să aparțină celor cari nu aveau nevoie de dânsul pentru a fi subiecte de justiție și etică și neaparținând celor cari trebuiau să se creieze prin el în acest subiect ; aparțineau celor cari tutelau progresul nu celor cari trebuia să-l elaboreze.

Scoasă din acesată realitate, și socotită numai ca un concept revoluționar, definițiunea Aristoteliană nu e totuși lipsită de ideia de justiție și de echitate. Aristot n'a putut însă intui și factic ceea ce a intuit ideologic — n'a putut depăși în pragmatic, mentalitatea Platoniciană aceeași pentru toți contemporanii săi cari socoteau munca nedemnă de un cetățean liber, de un om superior, și incompatibilă cu drepturile în stat.

Aristot n'a intuit valoarea unor constitutive (nu constituții) preexistente chiar în societatea sa, constitutive cari trebuiau să spargă, ca elemente de experiență populară, și conceptul statal și pe cel al exercițiului legitimului revoluționar : n'a intuit valoarea muncii, a capitalului, n'a intuit valoarea asociaționismului ca element de reglementare socială, de ordine privată și chiar publică — asociaționism existent în lumea antică în corporațiuni, în „Eterii“.

Căci rămâne fără îndoială existența lor puternică la acea epocă. Mulți scriitori antici le constată ; Plutarch le vede nu numai ca puternice coezionate economice dar și ca adevărate instituții jurisdicționale.

Aristot n'a intuit cu alt cuvânt, *antiteza socială* ca element al experienței vii populare, antiteză care tocmai ea păstra, embrionar, închisă, și prefacerea socială și revoluționarismul. Formulă spirituală, lasă afară materialismul ; formulă de clasă, lasă afară poporul, formulă individualistă lasă afară asociaționismul ; libertară, se situează în afară de libertate ; egalitară în afară de egalitate ; progresivă, exclude progresul.

Acesta este paradoxul plin de consecință al conceptului revoluționar Aristotelian, conjuncturat pe realitățile epocii.

El a trecut și s'a păstrat aproape intact în lumea Romană cu aproape aceeași formulă revoluționară și statală; cu aceeași excludere a administrării sale extensive în fond; deci cu același privilegiu de clasă, cu încălcarea aceleași cuprinderi de libertate, prin neacceptarea la competițiune, a elementelor de progres: „corpusurile și colegiile“ corporatiste de meseriași, muncitori, comercianți, etc.; cu aceeași excludere a asociaționismului, și cu aceeași inspirație din „horor laboris“ a lui Cicero păstrat pentru vremea Romană ca un strigăt de prigoană.

2. REVOLUȚIONARISM CORPORATIV NEOARISTOTELIAN

Păstrat ca prototip pentru *noțiunea sa ideologică*, nu pentru realitatea sa pragmatică conceptul Aristotelian al revoluției urma să devie un element de aspirație, adică să dobândească o realitate revoluționară, tocmai prin aderența celor excluși. Mișcarea revoluționară urmașe antichității a trebuit deci să se manifeste pentru o lărgire a privilegiului, pentru o elasticizare cât mai mare a clasei beneficiare, în care să intre și neegalii de ieri. Și această elasticizare a fost pregătită de două instrumente, preconstitutive în societatea următoare: *instrumentul religios, ca organ al spiritualității, și instrumentul corporativ ca organ al materialității, ca exponent al potențialului economic și social al vremii.*

Coordonate în instituția bisericii învățămintele lui Christos au sfârșit să fie traduse în practică cu preceptele Apostolului Pavel. „E rușine să trăiești din munca altuia“; „cine nu muncește nu merită să trăiască“, etc. Acestea au săvârșit pregătirea morală pentru acceptarea exclușilor în lumea „egalilor“, fie și sub forma acordării unui minim de drepturi. Biserica calvinistă mai târziu, inspirată mai aproplat de acl crează și *problematica social religioasă* pe această temă în mediul anglo-saxon, mediu în care această problematică mai timpuriu pusă trebuia să ducă mai devreme nu numai la acceptarea lărgirii conceptului Aristotelian, pentru mai multă justiție și echitate acordată muncii, dar prin această acceptare să-și pregătească revoluția tehnică anglo-saxonă, revoluția industrială ea însăși germinatoare de noi probleme de justiție.

Clasele excluse din legitimul revoluționar au fost puse însă în noul lor habitat de aspirație etică și creație materială, nu atât de biserică, cât au fost puse de instituția corporațiilor. *În opoziție cu biserică, și transcendentul său, corporațiile erau organe concrete de acțiune. Unde cea dintâi cerea o liberalitate, sau o lărgire a elementului de echitate, cele de al doilea, obțineau rezultate, beneficii concrete prin opera lor de roaderea rezistențelor.*

În această acțiune, crescând neconținut, corporațiile tre-

buiiau să devină instrumente de putere, instrumente de determinare deci de caracterizare social-statală. Mai mult, ele trebuiau să institue organele de luptă și de aspirație ale exclușilor, să dea formă, din ce în ce mai complexă și mai vie antitezei sociale : să fixeze antinomic, în fața conceptului statal al privilegiaților un preconcept al experienței vii.

Așa au putut corporațiunile să devină, în Evul Mediu, adevărate citadele cu optimă capacitate economică juridică; adevărate instrumente de morală nouă socială, adevărate forțe revoluționare, întinse și organizate pe largi spații teritoriale, laboratoare de elemente de drept public într'o descălecare tot mai apropiată de cuprinsul național. Așa au ajuns să fie : „une organisation du métier a forme collective et hiérarchisée, jouissant d'une compétence professionnelle et territoriale ainsi que des privilèges déterminés soumises enfin, au contrôle d'une autorité supérieure (Pierre Jolly). Așa au putut deveni nu numai forțe de guvernare, dar și factori cari să inspire pe guvernanți în atribuțiile lor de însușitori ai statului. (Nu e deloc sigur dacă ideea de autoritate în stat n'a fost, pentru acea epocă, culeasă din mediul corporativ și nu din cel al bisericii catolice — „magisterul“ din corporațiile reprezentând, prin esența lui, acest principiu fiind, dac'am utiliza terminologia de azi, un „duce“, un „führer“).

Ideea revoluționară în Evul Mediu, a putut fi servită sau mai de grabă aservită, și luptei dintre nobili și cler ; dintre coroană și vasați. Această luptă era însă din punct de vedere revoluționar propriu zis, fără o semnificație istorică; era lupta „egallor“ lui Aristot în competițiunea puterii.

III. DEZERTIUNEA „MAESTRILOR“ CA ELEMENT AL INFRANGERII MIȘCĂRII REVOLUȚIONARE CORPORATISTE. SPRE PANACEUL IDEII DE LIBERTATE.

Această mișcare revoluționar corporatistă, având ca conținut dinamic echitatea și justiția Aristoteliană extinse și asupra categoriilor de muncitori, și ca element de reformă statală o noțiune intuitivă cu totul nouă, ar fi fost menită, încă dela începutul evului modern, să fie agentul unor mari transformări sociale; ar fi fost menită să inițieze o mișcare cu reușită, dacă sub înrăurirea nouilor mijloace economice și sub directa acțiune coruptivă a instituțiilor senioriale și regale nu ar fi sfârșit prin a pierde elementul coeziional, pe conducători, pe „Maestrii“ în câmpul burgheziei în formațiune ; prin această dezertare, odată cu trecerea conducătorilor corporațiilor în rândul antreprenorilor de muncă, și părăsirea rolului lor de până aci de împărțitori de muncă și de dreptate corporațiile se găsesc handicapate și mișcarea lor de reformă răcită.

Se pierde un moment decisiv pentru revoluțiunea corporatistă ; cadrele celelalte deși rămân pe poziție, rămân totuși dezorientate. *Cu toate că unitatea juridică și morală se destramă și companionii și ajutorii lor sunt forțați să se proletarizeze, tradițiile corporative nu se pierd însă. Ca în mai toate asemenea ocaziuni tendințele rămân, dar primesc o altă orientare.*

Prin acțiunea de proletarizare a companionilor și ajuto-riilor lor ideea de justiție și de echitate devine cu atât mai mult stăruitoare în lupta pe care de data aceasta sunt forțați s'o dee cu mai multă hotărîre. Aceeași acțiune de proletarizare împingând la o omogenitate mai mare de interese, creînd identități de acest fel pe spații geografice mai întinse, pînă la noțiunea de țară, hotărăște prin această omogenizare și geografizare a tendințelor și intereselor, de primul grad de conștiință de clasă și de națiune la cei mici. O intuiție ? Mai mult decât atât : *o practica.*

Pasul înainte mergător la care ar fi isbutit corporațiunile în ipoteza nehandicapărilor de către maestrii, se face totuși, mai violent și mai deviat, prin proletarizarea elementelor corporative.

Proletariatul corporativ a constituit, în acest chip, primul batalion în slujba ideii naționaliste. Mărturisit sau nu, instinctiv sau conștient, cuprinsă în practica unor atari aspirații și legată de atâtea tradiții supraviețuitoare ideea naționalistă nu se mai poate despărți pe viitor, de conceptul revoluționar corporativ, aceasta chiar atunci când formele în care ea se manifestă devin altele și nu întotdeauna proprii culti-vării intense a ideii naționaliste.

Condițiunile noul în care proletariatul corporatist era ținut acum să activeze pentru revendicarea lor socială, au împins acest proletariat să lărgească noțiunea pînă aci istorică a revoluționarismului corporativ și pînă la cuprinderea unui nou mit, care trebuia să devină un soi de panaceu universal: *mitul libertății*. Acesta a ținut loc în lupta corporațiilor handicapate, și ideii de justiție și ideii de echitate și celei de prefacere socială statală, și am spune și celei de naționalism.

Nici când această idee n'a avut pe tărîmul social partizani mai aprigi decât în rîndurile acestui proletariat corporativ și în acel al instituțiilor respective ce stăruiau încă ; pentrucă nici când în istorie aceste singulare asociațiuni n'au fost mai puternic împiedicate, mai puternic biciuite și oprite în dezvoltarea lor normală decât în epoca dezertunii ma-estrilor.

Ideia libertății ca stîndard al revoluțiunii sociale a pornit de aci. Desigur ea a fost sprijinită și de un Giordano Bruno de un Descartes ; mistica socială a ei însă n'a fost niciodată opera lor. Mai degrabă ei au fost aceia cari au desprins-o ca element substanțial, din realitățile vremii.

Cu aportul determinant al acestor elemente corporatiste și cu influența pe care o au asupra observatorilor sociali ai epocii, începe o nouă fază revoluționară: *faza libertății insu-matoare a echității, justiției, egalității etc.* Ea era strâns inspirată însă și direct legată de aspirațiile tradiționale corporatiste.

Pentru un moment ideea revoluționară nu este întrebuintată ca instrument al competițiunii claselor apăsate, la puterea statului. E numai o revendicare; *deschide o problematică pe noi teme și pe largi proporții.*

Ideia devine contagiune. Din clasele de jos până în atmosfera viciată a guvernanților și în solitarul meditativ al gânditorului. Ideia revoluționară, prin mitul libertății devine pentru prima oară o idee politică.

Biserica, vechea conducătoare spirituală prinsă în acest vârtej, începe să fie în deaproape preocupată de revendicările masselor. Recunoaște aspirația și dreptul la libertate. Mai mult, lasă la o parte „filantropia“ de interpretare strâmtă Aristoteliană, ca și binefacerile „carității“ pentru a se ocupa de ele *ca o reformă de justiție, de dreptul pământesc; cerce-tează în deaproape și caută să găsească echilibrul „justului preț“ și al „justului salariu“.* Se ocupă și de demnitatea „terestră“ a omului.

Filosofii îi imită și când nu coboară ei înșiși în realitate, ridică realitatea până la ei.

Astfel începe perioada criticistă. Necesitatea de schimbare e peste tot, revoluția se caută definită. Locke o prinde pe morala noului curent. Ea are de scop: *„să substituie puterile legislative care o uzurpă o putere legislativă nouă.“*

Montesquieu și Rousseau coboară în adâncime. Vorbesc de *stări revoluționare.* Nu e vorba numai de raporturile de drept dintre clase și dintre acestea și stat; se merg până la rădăcina proprietății individuale. Rousseau observă antagonismul dintre capitalism și proletariat, cel dintâi sprijinit și făurit de stat, împotriva celui al doilea. Observă justiția de clasă. *Acest gânditor mai mult ca oricare altul din timpul său în preocuparea ce și-o asumă privind alcătuirea unei doctrine statale noi, percepe pentru aceasta, elementul asociaționismului. Simte în acest asociaționism puterea noilor reforme și constitutivul noului tip de stat trec sub lumina apercepției sale elementele gregar statale ale corporatismului. Dacă elementele acestuia n'ar fi fost, în cece privește complexul gestiunii lor sociale, în eclipsă, în vremea lui Rousseau, și dacă corporatiștii proletarizați n'ar fi crezut în acea perioadă în panaceul ideii de libertate, cu siguranță gânditorul francez ar fi sesizat contractul social sub aspectul corporatic. Multe din elementele gândirii sale ne-o arată. În această carență și în plină perioadă mitic-libertară, ajunge însă să subtilizeze*

contractul social în consimțământ; ajunge să „descopere“ dreptul natural. Ca debitor al ideii de libertate panaceică și militantă al lărgirii etice a formulei revoluționare Aristoteliene devine creatorul democrației.

Deși individualist a rămas totuși datornic asocianismului în sensul că n'a apărut niciodată drepturile individualiste împotriva statului său democratic, și aci credem a fost determinat de influența corporatică.

Debitor al aceleiași idei libertare mai e și Kant: „*agir de telle sorte que tu traites toujours la volonté libre et raisonnable, c'est à dire l'humanité en toi et en autrui comme un fin et non comme un moyen*“. Iată o atingând proprietăți cosmice.

Nici evoluționiștii n'au scăpat de sugestia panaceismului acesta cum nu s'au putut feri nici de recunoașterea valorii progresive a ideii revoluționare. În această privință se pot face citate concludente din *Hegel, Comte, Spencer* și chiar *Darwin*. Reducând natura la cugetare, sau raportând cugetarea la natură, în curentul revoluționar al vremii, ei nu s'au bucurat de mai puțină influență. Au creat o individualizare și o liberalizare a intelectului, ajutând burghezia și determinând-o în poziția sa socială viitoare, nu numai pentru a deveni agentul executor al democrației, ci și ceea ce spunea Hugo: „la lumière du monde“.

Panaceismul ideii de libertate trebuia să servească credinței într'un progres rectiliniu. Condorcet și Turgot deveneau și ei prizonieri pe această latură.

Istoric, miturile revoluționare, n'au făcut decât să sporească și să se armonizeze într'o suprastructură ideologică: dela echitatea și justiția lui Aristot la libertatea și egalitatea lui Rousseau.

Toate însă în afara unei ordine firești.

Mai lipsea altceva pentru mistica revoluționară a anului 1789?

Lipsea desigur, și tocmai această lipsă a făcut din revoluția franceză o *revoluție minoră*, o revoluție cu isbucire politică, dar fără isbucire socială.

Lipsea din ideologia revoluțiunii franceze și mai ales din realizările ei, *tradiția corporațiilor rămasă în păstrarea elementelor proletarizate*: tradiție experiență a unei forme statale organiciste, detașată de subiectiv, și prin aceasta împărțitoare de dreptate.

Lipsea unicitatea scopului colectiv, pe care statul „gardian de noapte“ al burgheziei, nu putea să-l cuprindă.

Lipsea coeziunea teritorială, cuprins, nu într'un element de corectitudine, ci într'unul organicist al ideii de țară; lipsea spiritul din observația lui Montesquieu: „*ceea ce poate constitui lege dincoace de Pirinei, poate să nu constituie dincolo*“.

Democrația noului stat era lipsită de obiectivul diriguiri puterii, păstrând pe acela al acaparării ei.

În acest chip, revoluțiunea franceză a fost o revoluțiune posesivă nu distributivă, iar abuzulvul ideii de libertate, care la cererea foștilor conducători de corporație, dezertori, a dus până la desființarea acestor asociațiuni, a produs umbrirea până și a elementului de justiție și echitate.

IV. PROTIVNICE REALIZARILOR REVOLUȚIUNII FRANCEZE, ELEMENTELE CORPORATIVE SE FIXEAZA PE LINIA UNEI NOUI MIȘCĂRI

Revoluția franceză dela 1789 dezvoltată în limitele ideologice Aristoteliene cu adaosurile Rousseau-ite, marchează o etapă nouă în istoria ideii revoluționare nu numai pentru că își fixează o culoare nouă pe baza panaceului liberalist, dar și pentru că prin succesul său duce la o ruptură istorică, la o răsăpantie; creiază o *desomogenizare de aspirații și tendințe: forțele sociale victorioase trasând directive pe care forțele sociale înfrânte, deziluzionate, nedreptățite, nu le urmează*; acestea continuând să se păstreze pe linia vechilor aspirații.

Pentruca să vorbim modern, Freudian înfrângerea forțelor corporatiste n'a constituit o refulare, ci o sublimare; o trecere a lor integrală în alte compartimente de luptă.

Ce a creiat pozitiv revoluția franceză?

1. Prin democrația sa o internațională; ambianta politic europeană ca și mitul libertății hrănit de această ambiantă servind această internațională;

2. Prin exercițiul puterii în beneficiul unei clase, o justiție de clasă;

3. Prin configurația materială acestei clase, un suport al materialismului istoric.

Ce a provocat negativ?

1. Convergența ideii de națiune;

2. Justul ideii de echitate și justiție;

3. Artificializarea formei statale prin introducerea în viața acestuia a unor instrumente particulare de acaparare a puterii și falsificarea consimțământului majoritar: partidele politice.

4. Compromiterea ideii de ordine sprijinită pe această artificialitate.

Nu politicul adus la suprafață de revoluțiunea franceză a stăpânit burghezia, ci burghezia a stăpânit politicul prin instrumentul partidelor.

Elementele corporative, contribuitoare la revoluțiune nu se puteau încadra în această nouă ordine. Deaceia au și fost dizolvate corporațiile numai după doi ani dela creierea revo-

luptei. Dar ele nici nu se puteau resemna și nici adapta la această înfrângere. Cu toată decăderea lor, mai păstrând, după cum remarcă Etienne Bolleau în cartea sa asupra meseriilor, destulă forță de luptă, de rezistență, trebuiau să supraviețuiască pentru misiunea lor istorică; și au supraviețuit adaptându-se ca formă, dar păstrându-se ca spirit în noul situațiuni. Astfel multe, foarte multe, s'au menținut intacte activând clandestin sau în secret; altele s'au transformat, după necesitățile momentane de luptă ale membrilor lor proletarizați, devenind pentru gestiunea lor profesională, syndicate, iar pentru gestiunea lor privat economică, cooperațiuni; altele în fine care n'au putut rezista, odată cu pierderea ființei lor, au testat toate tradițiile, atelierelor, unde au trecut, nu numai instrumentele de muncă dar și numirile formative: de breaslă, ucenic, calfă, meastru; au trecut regulamentele de atelier ca și asistențele lor seculare sub forma unor probleme de rezolvat: ale asigurărilor, invalidității, bolii, asistenței, șomajului; au trecut cu un cuvânt toate aspirațiile lor.

În fond, nimic n'a fost pierdut din întreaga gestiune socială politică a corporațiilor vechi; atât numai că problemele puse de ea de data aceasta, s'au detasat complet din particularismul ce-l mai păstrase, în interiorul preocupărilor raționale și de stat, ca nevoi, simțite, de noi reforme; ca tendințe de noi curente revoluționare, unificând socialul cu naționalul sub forma noilor necesități de reformă.

Aceste noi necesități de reformă, întreținute de negativismul revoluției burgheze; de internaționalismul și materialismul său, de justiția sa de clasă; de dezvoltarea economică prilejuită cu această izbutire prin creierea capitalismului și a noilor contingente de proletariat; întreținute deopotrivă de reafirmarea revoluționară a elementelor corporatiste, adaptate în syndicate, cooperațiuni, moșteniri de atelier, etc. — toate, la scurt timp după revoluțiunea franceză au sfârșit prin a se fixa pe trei mari curente revoluționare, constituind însă o singură antiteză: împotriva „realizărilor” burgheziei:

1. Curentul concepțiunii marxiste;
2. Curentul concepțiunii Prudhoniene;
3. Curentul concepțiunii corporatiste integrale și naționaliste.

Vom spune ca toate aceste trei curente au fost influențate determinant de către cauze mixte: în dezvoltarea lor morală de către deziluzia încercată prin „realizările” revoluției franceze; și în dezvoltarea lor fizică de către nolle condițiuni tehnico-economice; dar nu mai puțin determinant influențate și de către gestiunea grea istorică pe care le-a transmis-o corporațiunile.

V. CURENTUL CONCEPȚIUNEI MARXISTE ȘI INFLUENȚA TRADIȚIEI CORPORATISTO-SINDICALISTE

Acest curent, canalizat în doctrină de Marx, sprijinit pe necesitatea apărării intereselor sociale și politice ale prolețarilor nou creați ca și ale corporatiștilor proletarizați, abătându-se de pe linia tradițională de luptă a acestora din urmă sub influența noii ideologii n'a putut să aibă nou. în legătură cu ideea de justiție, de echitate socială, etc., decât pozițiunea sa de luptă : Justiției și etice de clasă burgheze, să-i opună justiția și etica de clasă proletară ; pozițiunei, în puterea statului și ansamblului social, dobândită de burghezie, să-i opună lupta de clasă proletariană ; cu un cuvânt înlăturarea exploataților pentru profitul exploataților.

Lupta de clasă, care până aci a constituit un element nemărturisit, privat de dinamică socială a fost ridicată la rangul de imanentă ; mai mult încă sprijinită pe interpretarea istoriei puterea statului se păstra tot ca un exercițiu în beneficiul clasei, iar materialismul pe a cărui forță, se sprijinise nedoctrinalizat, burghezia, să devină o formă structural politică ca și internaționalismul, care, din elementul său mutual, de factură burgheză, se transformă ca metodă și dogmă ale aceleași emanențe.

Statul revoluționar Marxist s'a croit astfel tot ca un stat subiectiv.

În această formă, socialismul, pentru interesul omogenizării sale abdica conștient dela puterea spiritului, care împarte ; dela conceptul justiției echitabile.

În interesul realizării acestei „opere“, s'au născut și au murit, rând pe rând, cele trei internaționale socialiste.

Marxismul, cu întreaga sa armătură internațională și doctrinară, nu putea să albă comun cu tradiția și mentalitatea corporatistă, decât faptul că și el se punea în slujba nemulțumirilor, în slujba prolețariatului. Dar ca și anti-teza, care este o altă față a tezei, Marxismul fiind o altă față a burgheziei, a fost sortit de la început, să nu poată cuprinde și să nu poată stăpâni, toată lumea proletară.

Carența corporatismului l'a putut ajuta la un moment dat ; acțiunea elementelor corporatiste supraviețuitoare în sindicate ca și în celelalte instituțiuni, l'au ros însă, și în cele din urmă l'au făcut să eșueze.

Poate părea paradoxal această ultimă afirmare, după care acțiunea sindicală corporatistă a paralizat Marxismul. Credem cu temei că adevărul istoric rămâne însă acesta și în această privință vom căuta, urmând viața celor trei internaționale socialiste, s'o dovedim.

Prima internațională a murit de inanție în câțiva ani — din lipsa de aderență a clasei „proletare“. De trecutul ei nu vom vorbi deci.

Incepem cu a doua. Pornind cu intențiunea realizării Marxismului și operej sale revoluționare. Internaționala din Amsterdam a fost forțată dela început, să recunoască, că *socialismul nu este în „simțirea poporului“*. Nu putea fi „înțeles chiar când era citit“ după cum spunea Proudhone. A fost obligat deci să pornească din primele sale zile la o aprigă luptă pentru captarea simțimintelor și energiilor acestui popor proletar; pentru caaptarea mai ales, a organizațiunilor sale preexistente de sușe corporatistă: sindicatele și cooperativele.

Această caaptare urma să fie încercată pe trei planuri: a) pe plan intern, în care scop conducătorii internaționalei cu aderenții lor din diferite țări, încep să distingă sindicatele binevoitoare, mazzizante de sindicatele nebinevoitoare, galbene; b) pe plan internațional prin țineri de congrese periodice, cu care să se ajungă la unificarea mișcărilor de caaptare, să se creieze realitatea internaționalei și să se obțină internaționalismul doctrinei; c) pe plan politic prin întemeierea de partide socialiste care să absoarbă pe toți conducătorii muncitorimii și mai cu deosebire pe sindicaliști, în vederea topirii diferențelor și opozițiilor în idealul Marxist.

Pe primul plan al caaptărilor, Internaționala a doua n'a reușit decât o unificare de fațadă. Sindicalismul francez (Guersdismul) cel italian (Labriola) s'au singularizat în forme naționale rare ori paralele, de multe ori însă opuse Marxismului și tendințelor internaționale. Cât privește sindicalismul german, păstrat mai corporatist decât toate, acesta a fost întotdeauna independent, cum independent a fost și cel englez unde Trade-Uniunile au imaginat oarecare colaborare, dar niciodată unire cu Marxismul și internaționala sa.

Acelaș lucru s'a întâmplat cu sindicalismul din țările mai mici și cu cooperatismul, ca de exemplu în Belgia, țară în care lupta pentru Marxizarea acestor instituțiuni a avut adesea aspecte epice.

Pe planul unificării internaționale, marxizarea n'a dat roade mai bune.

Deși delegații desemnați în diferitele congrese internaționale servind acest crez au fost expres aleși, emanați de partidele socialiste și de sindicatele aderente, totuși în forul acestora, *particularitățile naționale și divergențele sindicale și-au găsit neconținut loc și expresie, dovedind un numai lipsa de aderență a muncitorimii față de internaționala a doua și de morala marxistă, dar și supraviețuirea tendințelor corporatiste*. E concludentă în această privință disputa dintre delegații germani și cei francezi la congresul dela Bruxelles din 1889. Congresele, dela Zurich din 1893 și dela Londra din 1896 lovite de opoziții puternice în acțiunea lor de unificare a doctrinei și tacticei internațional-socialiste se fixează mai degrabă drept congrese de boicot ale marxismului: triumfă

idei cu caracter național; marxistii cei mai înverșunați, din interese de „tactică” sunt forțați să capituleze și să adere. Astfel la acest din urmă congres, se obține o rezoluțiune în favoarea autonomiei naționalităților și a referendelor locale și naționale, creindu-se prin însăși acest for al muncitorimei, un îndreptar politic naționalist. Congresul dela Zurich mai mult însă decât cele precedente constituie o capitulare categorică a marxistilor în fața ideilor de inspirație sindicală și de sușe corporativă.

Congresul din 1904 din aceeași localitate merge mai departe: *doctrinalizează ideia tendințelor și separațiunilor național-sindicaliste*. Jaurès vine să propună o rezoluțiune, naționalizantă în această privință, pe temeul de idei că proletariatul „est nécessairement divisé” — rezoluțiune căreia i-a lipsit doar un vot pentru ca să triumfe!

Cu cât înaintăm mai mult spre perioada de sfârșit a internaționalei a doua, cu atât acest sfârșit apare ca operă de destrămare, creată de ideile sindicalisto-corporatiste, cari sfârșise prin a se impune și a avea neconținut expresie și succese în congresele internaționalei socialiste. Fie la congresul dela Amsterdam din 1904, cu ocaziunea apărării lucrătorilor din națiunile orientale: chinezi, negri, balcanici, etc.; fie la cei dela Stuttgart din 1907, care prilejuește o vie manifestare a naționalismului cu un puternic atac sindical în discuțiunea conflictelor Fachoda și războiului marocan; fie la cel din Copenhaga din 1910 și Bales din 1913, acțiunea sindicalo-corporatistă se vedește tot mai periculoasă încât, la acest din urmă congres, după un trecut de „unificare” internaționalistă și marxistă de peste 20 ani, conducătorii Internaționalei, într'un presentiment al falimentului, se simt obligați să dea sindicatelor un avertisment: „*les syndicats ne rempliront pleinement leurs devoirs dans la lutte d'émancipation des ouvriers que si leurs actes s'inspirent d'un esprit entièrement socialiste*”.

Internaționaia a II-a devenise atât de dependentă față de acțiunea sindicalo-corporatistă, încât, de teama unei rup-turi, sfârșește prin a recunoaște, cu toată consecința gravă ce trebuia să urmeze, pentru ea, principiul autodeterminării popoarelor și al autonomiei naționale a sindicatelor, recunoaștere de pe urma căreia profită cel dintâi sindicalismul ceh, rupându-se de Centrala sindicală dela Viena, pentru a-și crea o centrală sindicală la Praga pur cehă și pur naționalistă.

Adăugăm, ca o paranteză, că se face pe nedrept, mult caz privitor la „aducerea” în Europa, de către Wilson, în 1918, a principiului autodeterminării popoarelor (principiu reluat apoi de către revoluția rusă prin „samoopredelenie”). În realitate acest principiu a fost formulat cu mult înainte de către elementele sindicalisto-corporative prin organul Interna-

ționalei a II-a, el nefiind decât un conținut al vechei lor tradiții. Chiar Wilson l'a luat de acI. (Se știe, în această privință, că secretarul său particular și sfătuitorul său intim a fost un sindicalist-corporatist: secretarul organizațiunei „American Federation of Labor“).

Lovitura de grație pe care o primește Internaționala a II-a, în 1914, din partea „socialiștilor“ germani, prin votarea creditelor de război, este de fapt, o lovitură îndelung pregătită și dată de către vechia tradiție corporatisto-sindicalistă germană, căreia au rămas prizonieri, pentru multe din ideile și faptele lor, și Bebel, și Liebknecht ca și toți ceilalți „socialiști“ votanți germani. Chiar Jaurès a fost stăpănit de ele. Dacă totuși el s'a opus creditelor de război a făcut-o à la manière de Briand, socotind că numai așa Franța va avea apărarea și a muncitorimii internaționale și a lumii civilizate.

Se urmărește pură satisfacție de ideolog atunci când cercetătorii ideii naționaliste vor să-i descopere începutul în D'Argenson, Robespierre sau Renan în Mazzini sau Machiavelli; sau chiar în Barrès și Talleyrand. În realitate această idee a făcut parte totdeauna din tradiția corporatistă de unde ideologii, rând pe rând au prins câte un fir cercând să-l împletească în diversele lor concepte statale.

Să mai vorbim de influența sindicalisto-corporatistă în singularizarea internaționalei a treia? Am putea-o face cu mult succes faptele fiind recente și în mintea tuturor. Tocmai pentru aceasta nu insistăm.

În concluzie mai mult decât acțiunea burgheză capitalistă, tradiția sindicalisto-corporatistă a fost aceia care a zădărnicit închegarea unitară și izbirea curentului revoluționar marxist și a eticei sale statale.

Însăși partidele socialiste din diferitele țări în care ele s'au creiat și activat i-au fost în mare parte zălogite.

VI. CURENTUL REVOLUȚIONAR PRUDHONIAN CA DOCTRINALIZARE A TRADIȚIEI SINDICALISTO-CORPORATISTE

Vom începe prin a afirma că Proudhon a fost cel dintâi doctrinar revoluționar care s'a fixat deadreptul în inima tradiției corporativo-sindicaliste și că, caaptându-i tendințele în mare parte, el dobândește pentru aceasta, locul unui precursor al mișcării corporatiste de azi.

Martor în plinul mișcărilor dela 1848, inspirându-se potrivit metodei sale intuitive, dela viul realităților; din sugestiile a ceea ce rezuma el prin „*sîmțul comun*“, Proudhon se depărtează de miturile revoluționare antercedente și nu urmărește numai „la suppression de l'exploitation de l'homme par l'homme“ — formulă pe care el o alcătuește cel dintâi,

ci și „la suppression du gouvernement de l'homme par l'homme“, constituțiunea socială subalternizând constituțiunea politică“, „constituțiunea socială însemnând disoluțiunea guvernării în organizațiunea industrială“ (înțelegând prin această organizațiune industrială, pe cea sindicalo-corporatistă). „Plus que toute autre force sociale présente — spune el — le syndicalisme traduit ce fait essentiel qui est la conséquence fatale de l'activité collective moderne“.

Intemeindu-se pe sindicalism ca mijloc de suprimare, de topire în el, al instrumentului de guvernare, Proudhon nu se poate sprijini pe materialism, și în consecință nici pe formarea statului subiectiv, a statului de clasă, cu o etică potrivită intereselor acesteia. El trebuia să se sprijine pe o nouă morală, nu a muncitorului ca atare, ci a muncii, ca factor obiectiv; trebuia să facă din această, veșnica zeitate a corporațiilor vechi și noi, după fericita expresie a lui William James: „echivalentul moral al luptei“ — deci și al luptei social-politice. Revoluționismul Prudhonian se impregnează de acest echivalent. Progresul social și statul trebuie să găsească aci unica lor bază. În acest sens, spune el: „le travail n'est pas organisé, on ne l'organise pas, il s'organise“.

Acest agent de transformare al statului, acest echivalent moral al luptei intră într'un superlativ istoric — nu internaționalismul burghez și marxist, ci cel corporativ și naționalist: împedcând munca să se desvolte pe făgașul autocreerei sale naturale, „que faites-vous de la nation, spune Proudhon — force de collectivité indépendante expansive et autonome; comment concevez-vous la société; qu'elles croyances lui donnez-vous“.

Întrebarea lui „ca o gravă turburare de conștiință, se adresa burgheziei capitaliste și forțelor sale zădărnice ale mișcării și încercărilor de realizare corporatiste ale anului 1848.

Constatând neluarea în seamă a acestor tendințe, cari trăiau „în simțimântul poporului“ nu numai pentru 1848 dar și pentru 1789; constatând prin urmare că aceste revoluții anterioare au trădat aspirațiile obștești și că prin consecință ele erau izbutiri ale minorităților, depe pozițiunea sa tradițional sindicalisto-corporatistă Proudhon ajunge să creadă două funcțiuni distincte ale ideii revoluționare.

Funcțiunea creatoare care duce la *statul forță*, acel stat care să constituie: „l'acte suprême par le quel chaque citoyen engage à la société, son amour, son intelligence, son travail, ses services, ses produits, ses biens“.

Funcțiunea creatoare a *revoluțiunii forță* — revoluțiunii majore — singura creatoare, care este permanentă; împiedicarea continuă a isbiturii corporatiste și aspirațiilor sale istorice în această revoluțiune, făcându-l să vadă că „o revoluțiune nouă își are întotdeauna începutul într'una veche“.

Iată în ce chip Proudhon ajunge să doctrinalizeze tendința istorică revoluționar-corporatistă, iată cum fără a se depărta de această inspirațiune, și lăsând la o parte „independența“ miturilor revoluționare de până aci, creiază statul într-o concepțiune cu totul nouă, punându-i la bază un temei obiectiv, un temei de reconstrucțiune organicistă, un temei funcțional și muncii creatoare cu ajutorul revoluțiunii majore un destin de împlinire a acestui stat.

Date fiind condițiunile economice dezvoltate de burghezie, este evident că autorul „filosofiei mizeriei“ nu se putea feri să dea doctrinei sale și misiunea cuprinderii proletariatului, — misiune naexă — de unde porcede și clasarea sa de mai apoi, în rândurile socialistilor.

Pentru concepțiunea sa corporatistă privind alcătuirea statului forță ca și creierea revoluțiunii majore necesară acestuia, implicând și ideia de națiune, Proudhon a găsit continuator și isbânditor.

VII. SPRE CORPORATISMUL NAȚIONALIST DE AZI DELA SORREL LA MUSSOLINI ȘI LA HITLER

Proudhon trebuia să aibă un prim continuator în Sorrel, mai cu deosebire pentru ideia *revoluțiunii forță*, revoluțiunii majore, și numai apoi pentru aceea a *statului forță*.

Pentru a ajunge aci, Sorrel, urmând pe precursorul său, socotește necesară incorporarea națiunii, sindicalizarea ei, în vederea unui război intern total care să ducă la suprimarea clasei profitoare : *greva generală*. Această grevă generală, la Sorrel, înainte de a fi o armă negativă revoluționară prin această negațiune paralizând statul în vederea stăpânirii lui, este implicit o armă pozitivă, o luptă de stăpânire a statului în toate funcțiunile sale, prin mișcarea sindicală. Numai această stăpânire putând duce la greva generală, și la instaurarea unei stăpâniri de drept.

Sorrel deci, în interesul isbândirii revoluțiunii forțe, revoluțiunii majore cere, ceea ce corporațiunile în mod natural creiază o reconstrucțiune statală organicistă, pornită de jos în sus

Indiferent de scopul pe care-l urmărește, această reconstrucțiune duce la ideia funcțională a națiunii — mitul revoluționar al grevei generale reprezentând în acest chip, cu voie sau fără voie, și chintesența și aspirația energetice naționale.

Pe această cale Sorrel fără să-și dea seama, fără să urmărească cu tot dinadinsul trece dela conceptul revoluțiunii forță, la ideia de stat forță.

În preocuparea sa socialistă însă, el nu s'a putut sesiza de acest rezultat plin de consecință. Urmând inspirația mar-

xistă vede statul dependent de social, acaparată de lupta de clasă și pe această temă se depășește în ideea violenței.

Sămânța revoluțiunii forță, sindicaliste, și a consecinței sale : *stat forță*, odată aruncată și ajunsă la această etapă de dezvoltare, e reluată și purtată spre germinațiune, pe un plan mult mai coezionant de un alt continuator : Mussolini. Sorrelian și sindicalist din prima sa tinerețe în împrejurările particulare de după război, când ideea statului forță nu era impusă numai de necesitățile etice interne ci și de acelea ale eticei internaționale adânc compromisă, ideea acestui stat forță nu mai trebuia să fie pentru Mussolini un rezultat anex și neprevăzut al revoluțiunii forță, pus în slujba interesului social al unei clase, *ci trebuia să ajungă scop primordial, care să subjuge și să se servească ca de un auxiliar, de ideea revoluționară forță*.

Pentru acest rezultat Mussolini nu urmărește greva generală ca rezultat al convergenței sindicaliste cu scopul său social suprastatal, *ci deădreptul concertarea corporatistă ca obiect de etică și reconstrucție statală*.

Greva generală fiind un instrument compromis de marxism negativist și inoperant pentru țelul său : statul forță, o lasă deoparte ; în vederea creierii revoluțiunii sale majore cu țelul său statal, recurge la fascism ca expresie o simțimântului național italian, redesteptat.

Astfel, prin fascism ca instrument a ideii politice naționale și prin corporatism, ca instrument al ideii social naționale, ajunge la noțiunea statului totalitar obiectiv : statului scop și mijloc.

Pozițiunea pe care se pune Mussolini e, după cum vedem, cu totul alta decât a lui Sorrei. Statul forță dacă are un implicit revoluționar, îl are pe un plan național — fascismul nu e de export — statul forță Mussolinian trebuie să ceară națiunii jertfă, tensiune ideală, etc. ; trebuie să înlătore internaționalismul ca un creator de slăbiciune ; trebuie să lase la o parte lupta de clasă, creatoare de aceeași slăbiciune ; trebuie să înlătore pacifismul ca panaceism de creație ; să deie luptei un echivalent în muncă ; să suprime democrația ca incompatibilă cu această noțiune ; partidele politice ca având scopuri subiective în competițiunea lor la putere ; inegalităților sociale de pozițiune și de etică, să le fixeze unul și acelaș numitor : națiunea stat.

Toate aceste isbutiri țin — o repetăm — de patrimoniul tradițional corporatist. Mussolini este un mare italian, este un mare european pentru că duce cel dintâi la îsbândire, după secole de aspirație surdă și de înăbușire tot atât de surdă, o revoluțiune bazată pe o culegere de experiență populară.

Mussolini a creiat corporatismul cu acest nou aspect, este adevărat. Dar nu mai puțin adevărat este că și corporatismul a găsit în el o fericită expresie. Legislația socială Mussolinia-

nă este caracteristică, din punctul nostru de vedere și pentru alt fapt : *s'a sprijinit mai întâi pe sindicalizare, și apoi pe corporațiuni, confirmând în acest chip tendința comună a acestora.*

Hitler, muncitor și sindicalist, nu putea face altfel decât să transpuie în mediul de puternică tradiție corporatistă german, aceeași alcătuire de stat revoluționar, de stat forță — sindicalismul socialist de aci ajutând la izbândirea sa istorică.

VIII. PERIOADA ACTUALĂ DE REVOLUȚIUNE NAȚIONAL-CORPORATISTĂ. — DELIMITARI

Isbutirea curentului revoluționar corporatist în Italia, în Germania, în Portugalia, în Spania, cu tendința de a se generaliza, în condițiuni majore, cu sacrificii minime, arată ea însăși că noul curent are adânci și vechi aderențe în aspirațiile populare.

Numai încape îndoială că trăim o perioadă de revoluționarezare europeană.

Este această revoluție, care ne însoțește în secolul XX o mișcare să depășească trecutul, sau se deliniează din trecut, adaptându-se, pentru creierea unui stat implicit formei corporatiste ?

Cu alte cuvinte revoluțiunea actuală, ce pare să prindă un aspect atât de acut naționalist, depășește corporatismul, sau este un instrument care-i realizează complet țelurile ? Acest lucru mai rămâne de lămurit.

Vom recurge în acest scop, la definiții privind revoluțiunea naționalistă, cercând să vedem întrucât acestea sunt în acelaș timp, și definițiuni cuprinzând tendințele și revoluțiunea corporatistă.

Am putea face lux de citate, cu elemente culese din autori de seamă, dintre cari Pirou, Perriux, Bortoloto, Ciofi, n'ar ocupa singuri prima linie. Ar fi să lungim excesiv acest studiu. Ne vom mărgini deci la o singură citațiune, cea mai cuprinzătoare pentru ambele mișcări ca și cea mai caracteristică, aceia dată de d. Profesor Mihail Manoilescu. Ocupându-se de caracteristica naționalismului român din ultima vreme ca o consecință a revoluțiunei naționaliste europene, d-sa, într'un studiu de mare cuprindere publicat în No. 11,12/937 al „Lumii Noui“ afirmă că această revoluțiune urmărește : „*ideia de dreptate*“ cu „*incorporarea sufletească a națiunei în stat*“ ; „*ea este socializantă în sensul că urmărește mobilizarea organizată a întregii priceperi și întregii capacități de jertfă și înfăptuire a națiunei și a elitei*“ ; „*ea este totalitară și se situează deasupra claselor*“. Iată statul-națiune, iată statul-forță.

Aceste caracteristici sunt ele și cele cari definesc statul

corporativ ? Privitor la aceasta d. Profesor Mihail Manolescu în „secolul corporatismului“ fixând imperativele „statului corporativ“, stabilește și identitățile acestuia fără ca să se fi preocupat în această lucrare, în deaproape de rezultatele revoluției naționaliste. D-sa spune : statul corporatist se plafonizează în „imperativul justiției“, „în imperativul solidarității naționale“, „în imperativul organizării“, „în imperativul păcii și al colaborării“, în „imperativul decapitalizării“, etc.

Dacă aceste imperative, atribute ale corporatismului duc la identitate cu statul revoluționar naționalist, tot ele creiază și deosebirea dintre statul corporatist cu totul liberalist, burghezo-individualist, stabilind că *naționalismul totalitar nu se poate întâlni cu nici o altă formă de guvernământ decât cu a corporatismului totalitar.*

Această perfectă convergență și suprapunere a celor două forme revoluționare, neîntâlnită încă la nici una din mișcările anterioare similare, mai face ca toate valorile interne, toate miturile, toate energiile să se pună într'un raport nou față de ele însele și față de stat ; să se integreze într'un „habitta“ unitar, într'un tempo de mișcare centripetă : partid — unic ; „șef“ — unic ; mișune unitară ; „raționalizare“ — unicitate, etc. Aceste mituri noi, ale noului curent revoluționar, au aceasta de caracteristic : nu mai pot fi independente de întreg.

In acest chip revoluțiunea nouă nu mai e o opozițiune, o antiteză, ci o armonie, o sinteză uriașe. Acesta este caracterul revoluțiunilor majore.

Caracterul armonic al noului revoluțiuni mai rezultă și din faptul că suprapunând corporatismul cu naționalismul obține fără opozițiuni serioase, capitulările adversarilor, mai pretutindeni.

E un semn al puterii sale imanente.

Revoluțiunea actuală înainte de a fi o ideologie, este un *trai* ; evidența o mărturisește imponderabilul fiecărei zile o confirmă. Este un produs al climatului experienței populare. Deacea se înfrățește cu poporul și durabilitatea sa, deaceea realizatorii lui sunt oamenii acestuia.

Drum istoric, rezultat istoric.

Dreptul în statul totalitar

de Dr. NICOLAE TURLA

Noțiunea Statului totalitar încă nu este îndeajuns cunoscută de intelectualii noștri, iar asupra dreptului în statul totalitar cunoștințele sunt și mai sumare, sau lipsesc cu desăvârșire, pentru care motiv o lămurire este indispensabilă. Totalitarismul în cele mai multe cazuri, este confundat cu dictatura, cu fascismul și cu național-socialismul.

Statul totalitar, cum foarte frumos a fost lămurit de d. Profesor M. Manoilescu (L. N. 1938 pag. 3-15) nu însemnă dictatură și nici suprimarea ori cărui drept individual, precum nu însemnă nici suprimarea dreptului națiunilor minoritare la limba, cultură și la religia lor deosebită. Adică sistemul totalitar nu tinde la suprimarea nici unui drept, ci tinde la reorganizarea societății într'un total armonizat și bine disciplinat, cu obligațiunile și drepturile bine definite, pentru a servi interesele colective a națiunii. Înseamnă armonizarea tuturor factorilor din stat într'un total întreg; însemnă prioritatea intereselor colective a națiunii față de interesele individualiste ale tuturor și față de orice organizare de interes individual; însemnă obligațiunea ori cărui subiect de drept de a-și exercita drepturile individuale în armonie cu țelurile statului; ba mai mult, înseamnă că drepturile chiar trebuie exercitate așa fel ca să fie de utilitate publică și că nu se poate renunța la exercitarea unui drept, când prin renunțare, se atinge interesul colectiv. Adică posesorul unui drept individualist va fi obligat a-l exercita pentru ca să servească interesului colectiv.

DREPTUL MINORITĂȚILOR

În concepția totalitară nu este problemă minoritară, pentru că statul va reglementa raporturile minoritare pentru armonizarea lor în cadrul statului. Statul are obligațiunea, iar minoritățile au dreptul a pretinde ca, să se organizeze e-

ducația cetățenească așa fel ca fie care individ minoritar să-și poată însuși la perfecție, limba și cultura națiunii majoritară.

Statul nu are interesul să suprime cultura națiunii minoritară, pentru că orice cultură îmbogățește bunul național și servește interesului colectiv. Din cultură rezultă proprietate spirituală, iar din mai multe culturi, mai multe proprietăți, cari fiind armonizate și întrebuințate în mod potrivit, vor fi în folosul colectiv al totalului național. Ori ce proprietate specială, spirituală, sau materială, la națiunea minoritară, folositoare interesului colectiv, va fi examinată cu atențiune și va fi menținută ca obligațiune pentru a servi colectivității, precum va fi persecutată orice proprietate individualistă în sânul națiunii majoritară dăunătoare interesului colectiv. Decisiv va fi totdeauna interesul colectiv a națiunii.

Dreptul minorităților nu va fi examinat ca un bun individualist al unui grup de cetățeni, ci ca obligațiune în cadrul totalitar. Situația minorității va fi pendintă de utilitatea ei colectivă.

DREPTUL PRIVAT

Până ce în statul individualist, din veacul trecut, a dominat principiul expansiunii eului, care a urmat în mod firesc din faptul liberii concurență adaptat ca principiu de echilibru economic, în statul totalitar punctul de plecare este tocmai opus.

Viața și toate fenomenele ei, nu se pot înțelege dacă nu este pornită dela total, adică dacă nu este în armonie cu interesul totalului.

Nimic mai natural decât că, atât dreptul privat, care în sistemul liberal individualist a servit în primul rând interesului individual și numai în mod indirect a servit interesului colectiv, va suferi schimbare esențială, tot așa ca și dreptul penal, pentru a avea în vedere apărarea mai eficace a drepturilor de interes colectiv.

Definiția proprietății se va schimba astfel că, va fi îndepărtat elementul *excluzivității*, pentru că este în conflict cu concepția asupra economiei totalitară. În cauză joacă rol decisiv ideea solidarității sociale, în cadrul căreia proprietatea are obligațiunea să servească interesului public. Proprietatea nu poate să servească exclusiv tendințelor egoiste a le individului, pentru că atât individul cât și proprietatea constituie un mijloc, prin care se pot realiza scopurile ideale a le societății. Atât valoarea materială a proprietății, cât și valoarea morală a individului depinde de folosul real ce poate să-l aducă societății. Nici unul, în sine însuși, separat de societate, care o limitează, o conservă, o transmite și face să-i crească

sau să-i diminueze valoarea. Nu există prin sine însuși ci prin utilitatea ei, care se exprimă prin venitul ce se obține, iar venitul este determinat de concursul social. (J. J. Rădulescu, Sistem de Politică Corporatistă, pag. 69—70).

Din moment ce valoarea proprietății depinde de concursul social, nu i se poate refuza dreptul societății de ai impune anume obligațiuni de interes public. În exercitarea proprietății nu va fi suficientă cea exprimată în noțiunea din dreptul roman: „*neminem ledere*“, ci proprietatea va avea obligațiuni de interes public. Nu este suficient negativul, ci se pretinde activul, Societatea are dreptul de a interveni atunci când detentorul unui bun îl ține în nefolosință, sau când din folosință nu rezultă maximul de randament pentru sine și pentru societate. Adică doctrina dreptului social pretinde controla proprietății individuale, pentru că această doctrină înțelege ca noțiunea juridică, pe care se bazează protecțiunea socială se modifică în sensul că, proprietatea devine un mijloc de utilitate colectivă. Cu un cuvânt întreprinderile individuale în primul rând au obligațiuni și numai în rândul al doilea se prezintă dreptul individului la beneficiu.

DREPTUL PENAL

Dreptul penal încă va suferi schimbare esențială potrivit concepției asupra dreptului social.

În sistemul fascismului italian, unde idealul fundamental este statul, dreptul penal va tinde la apărarea acestui ideal principal, iar în sistemul național-socialismului german, unde idealul principal nu este statul, ci poporul german ca rasă, care trebuie apărat pentru asigurarea purității sale, schimbarea se va face în interesul acestui bun moral, adică în apărarea poporului german și pentru promovarea tuturor intereselor sale deasupra oricărui alt interes.

În sistemul românesc, unde încă nu putem să vorbim decât de un început de organizare totalitară, dreptul penal se va modifica conform concepției asupra interesului colectiv. Această idee este expusă deja în manifestul dat de al doilea guvern Miron Christea, ce se cuprinde în fraza: „Guvernul înțelege să desfășoare acțiunea lui pe linia intereselor superioare de stat“.

Doctrinarii români ai concepției totalitare și-au fixat scopul reformei sociale bifurcat în două direcții:

a) Organizarea și disciplinarea tuturor funcțiunilor în stat; și

b) realizarea românului de calitate. Adică țintește mai întâi la crearea românului de mâine, așa cum trebuie să fie: om disciplinat onest, cu simțul de demnitate și cu orgoliul omului corect. Om hotărît, conștient de ceea ce poate să facă

și îndrăzneț, cu curajul de a reacționa față de orice nedreptate; tot odată religios, cu credință tare, până la jertfirea de sine. În deosebi va trebui să aibă simțul dreptății cu care să judecă, în primul rând pe sine însuși.

Numai cu astfel de om se poate înființa și menține un sistem de organizare disciplinată. Chiar în sistemul guvernământului liberal-democrat de înaintea constituției noi, așa imperfect cum s'a făcut, se pot observa simptome de principii totalitare. Dovadă face legea pentru încurajarea agriculturii cu dispoziții care limitează foarte mult libertatea proprietarului agricol, cărui i-se impun obligațiuni cu sancțiuni penale în interesul producției calitative și cantitative, precum și prohibițiuni de a dispune liber cu produsele sale, cum este d. ex. aceea privitor la tăierea nucului.

Pentru apărarea bunului public, după noua constituție, s'au luat măsuri speciale și s'au majorat foarte simțitor pedepsele din Codul Penal.

În Dreptul Penal liberalist principiul fundamental este că orice învinuit se consideră nevinovat până la condamnarea lui definitivă. Acest principiu a fost adoptat chiar și față de cei ce au administrat bunuri publice, din cari s'au îmbogățit, sau cari au dus un trai luxos peste măsura venitului lor legal.

Din cauza intereselor individualiste a oamenilor politici această metodă de îmbogățire nu a fost persecutată. Ba chiar infractorul în dauna bunului public s'a bucurat de o atențiune deosebită ca om brav, care a știut să câștige avere.

În statul totalitar, pentru apărarea intereselor colective, se va reglementa infracțiunea înavuțirii fără cauză. Sancțiunea se va aplica atât față de cei ce administrează bunul public precum și față de orice întreprinzător privat. Aceasta rezultă din obligațiunea impusă proprietății de a servi interesului colectiv și din dreptul Statului de a face controlul contractelor și a proprietății.

Toată reorganizarea de stat în curs se face pentru mai bună apărare și mai perfectă promovare a intereselor colective. Călea pe care s'a pornit duce la transformarea noastră în stat totalitar și la transformarea dreptului în vederea scopului fixat de principiile totalitare.

PE LINIA VREMII NOASTRE

Au murit notele

Cititorii noștri au început să se întrebe de ce notele noastre care altădată făceau unul din farmecele revistei noastre au început să scadă și ca număr și ca interes.

Dar cititorii noștri sunt oameni inteligenți. Și la aceste întrebări pot să răspundă singuri.

Notele acestea au reprezentat în cei șase ani de apariție a revistei răbufniri, de indignare, sfichiuri de spirit sau polemici pornite, fără răutate, pe linia adevărului.

Aceste note au fost o formă când mai ușoară când mai profundă de a ne spune gândurile noastre pe marginea evenimentelor de fiecare zi ale vieții noastre publice.

Ele constituiau o *cronică a acțiunii* și mai ales o *cronică a gândirii* amândouă văzute prin prisma credințelor și a idealurilor noastre. Luptam în ele împotriva lumii vechi și deschideam în fiecare zi ferestrele spre lumea nouă, căreia i-am consacrat dela început toate străduințele noastre.

Astăzi lumea veche a murit iar cea nouă abia miște.

Eri aveam ce critica și cu cine ne război : erau partidele și oamenii lor, care astăzi au dispărut cel puțin dela suprafață...

Puteam și proiecta gânduri pe zarea dinaintea noastră. Și o făceam cu îndrăzneală și cu acel pitoresc, pe care cetitorii noștri l'au gustat de atâtea ori.

Astăzi așteptăm. Așteptăm cu sobrietate în cuvinte și cu mari bogății de nădejde în suflet.

M. M.

Fază precorporativă?

Nu știm dacă recentele proiecte de împărțire a Țării pe regiuni economice, de coordonare a activităților, de organizare a lor în funcție de interesele naționale sunt urmare a prevederilor noii Constituții din 27 Februarie.

Dar aceste transformări proiectate seamănă o pregătire necesară în vederea organizării corporatiste și noi le semnalăm ca atare (dar cu semnul întrebării): *fază precorporativă?*

Cu atât mai mult cu cât în ultima vreme s'au înmulțit fenomenele de asociere și manifestările de solidaritate profesională.

Interesant este că toate aceste manifestări sunt spontane și confirmă punctul nostru de vedere expus și repetat de acum câțiva ani de zile, că structura corporatistă a economiei noastre naționale se face și în mod firesc, ca proces natural al factorilor economiei însăși. Noua Constituție nu a făcut decât să provoace accelerarea acestui proces.

Ca fenomen natural însă, isvorât din actuala economie individualistă, *această fază precorporativă trebuie foarte atent supravegheată și îndrumată în evoluția ei*, altfel revine, cu puteri amplificate prin asociere, tot supremația individualismului, împotriva căruia trebuie luptat.

Faza precorporativă, ca proces de tranziție, pune problema foarte delicată și implică o perfectă cunoaștere a sistemului către care trebuie orientată.

Corporatismul nu se poate realiza prin Decret.

CHR. P.

Acum doi ani

În momentul de față toată lumea pronunță acest cuvânt și caută să-l înțeleagă fără a simți nici o jenă. A fost un timp și nu prea îndepărtat, când a vorbi de corporatism era un act de mare curaj. Un mic exemplu ni-l oferă comentarea unui discurs de la Senat, al d-lui Manoilescu, de către revista de înaltă intelectualitate care este „Vreemea”. Dăm cuvântul confratelui „Vreemea”, dar nu ne uităm în ochii presupusului autor:

„La mesaj a luat cuvântul și d. Mihail Manoilescu, senator și idealist. (Observați ironia de o finetă patentă). E inutil să vă prezentăm personalitatea strălucită a fostului subsecretar, a fostului ministru și mai ales a fostului guvernator rămas permanent candidat la scaunul de guvernator al B. N. D-l Manoilescu este azi șeful corporatismului român — sună a Caragiale — etc.”. Iar mai departe: „Dealtfel d. Mihail Corporatistul este chiar autorul doctrinei în baza căreia guvernează d. Mussolini”. Ce frumos și înalt gândit?

Și însfârșit pentru ca să ne dea și cea mai zdrobitoare dovadă a inactualității ideii corporative, pe care o susținea în Senat, d. Manoilescu, spiritualul cronicar a citat pe d. Grigore Filipescu care în timpul discursului a exclamat: „Bietul Manoilescu. A devenit corporatist tocmai când corporatismul italian a început să lichideze într-o bancrută formidabilă”.

Bietul cronicar dela Vreemea. Bietul d. Grigore Filipescu ce timpuri le-au fost date să trăiască? Este oare nevoie să mai adăugăm ceva? Desigur că da. Pe când revista pomenită scria la 8 Decembrie 1935 cele de mai sus, d. Manoilescu avea la activul său constatări făcute încă din Mai 1932 cu următorul conținut:

„Cadrul corporativ înseamnă viitorul, astăzi tot așa de sigur cum la 1789 viitorul era reprezentat de cadrul liberal democratic.

„Numai acest cadru dă popoarelor tăria pe care o pretind zilele grele care vin”.

După aceasta nu mai adăugăm nimic. Lăsăm cititorul să dea verdictul.

M. V. P.

Economia dirijată

La inițiativa d-lui *Mitiță Constantinescu*, — ministrul Economiei Naționale — s'a tradus și tipărit pe cheltulele B. N. R., ultima lucrare a marelui economist dr. *Karel Engliš*, — guvernatorul Băncii naționale a Cehoslovaciei, — tratând despre „ECONOMIA DIRIJATĂ” — (seria doua din „*Biblioteca documentară*” a B. N. R.).

Literatura economică românească se îmbogățește cu o lucrare de mare actualitate și de necontestate merite în cercetarea problemelor pe care le pune nouile aspecte de viață economică.

Afară de prea cunoscuta lucrare a d. M. Manoilescu, „*Secolul corporatismului*”, tradusă din franceză, literatura economică românească n'a mai avut parte de foarte multă vreme de un studiu de importanța și valoarea acestuia.

Cu atât mai mult cu cât d-rul Engliš nu este un economist de modă veche, ci unul cu concepții foarte înaintate: fruntaș: al cunoscutei *Școlii teleologice*, care concepe viața economică în funcție de scopurile ce trebui să atingă.

Problema economiei dirijate este pusă de d-nul Engliš într'un cadru teoretic foarte interesant, cercetând poziția ei față de toate sistemele economic solidariste, precum și față de cel individualisto-liberal.

Deși nu toate concluziile d-rului Engliš care pledează pentru economia dirijată (și d. guvernator Mitiță Constantinescu se pare că îi dă o tăcută aprobare prin însăși publicarea lucrării) sunt în vederile concepției noastre, care criticăm deopotrivă economia dirijată și liberalismul, semnalăm noua operă a guvernatorului Băncii Naționale a Cehoslovaciei, ca o lucrare temeinică de înaltă ținută intelectuală și de multe puncte de vedere și interesante și originale.

Ne gândim cu amărăciune la sterilitatea economiștilor noștri, așa de pretențioși totuși. Și de mângâierea cu gândul că inițiativa de *traduceri* a Băncii Naționale umple un mare gol în literatura economică serioasă.

Asemenea prețioase noutăți aduse de peste hotare, numai de-ar fi citite și de... „economieștii” noștri cei străvechi...

CHR. P.

Profetii?

Nu avem intenția de prost gust de a lăuda aci pe directorul nostru d. Mihail Manolescu, dar nu putem lăsa nerelevante câte-va întâmplări care au trecut neobservate atunci, dar care își dau măsura valorii lor astăzi :

Ziarul de tristă memorie „Dimineața”, dela 17 Ianuarie 1935 comentând un discurs al d-lui Manolescu ținut în Senat, în primăvara anului 1935, citează o frază a d-sale și o comentează astfel :

D. Manolescu : „Am spus în Senat în 1932 că statul cel nou care va fi corporativ și românesc se va împlini până în cinci ani. Sorocul cade în 1937”. (Adaugăm noi : în toamna 1937).

Sărindarul : „Evident e inutil să discutăm valoarea „profetiilor” mai ales astăzi când evenimentele se rostogolesc atât de vertiginos încât preciziunile sunt imposibile fie și pentru o distanță de câteva zile.

„Ne întrebăm însă și noi unde a putut descoperi d. Manolescu semnele apropiate ale instaurării la noi a regimului corporativ și intrucât un asemenea regim ar fi realizabil și util”?

Să răspundem oare acum ? Nu ! este încă nefolositor. Lăsăm cititorului să tragă și din acest exemplu învățătura care se desprinde. Noi avem mulțumirea că putem cita cazul. Dar pentru nedumeritul din Sărindar adăugăm că d. Manolescu scrisese încă din 1932 următoarele :

„Corporatismul românesc va fi o elaborațiune proprie, crescută din propriile noastre necesități naționale, pe baza unor principii generale de valoare universală”.

Dacă știa să aleagă neghina de grâu înțelegea de atunci și nu punea întrebarea cu răsunset atât de ridicol astăzi. Pusă însă în serviciu anarhiei democratice, presa sărindanească, a ignorat ceace era adevărat și va trebui să dispară odată complet, pentrucă n'a știut să citească „semnele apropiate” care d-lui Manolescu îi erau vizibile, pe când clientelei sale de politicieni nu.

M. D.

Ce e aia corporatism ?...

Cât timp noi am luptat mereu la „Lumea Nouă” pentru organizarea pe baze corporatiste a Țării, — corporativ — unul era tratat drept „o formulă de împrumut, ca atâtea altele”, un „Camuflaj al veleităților dictatoriale”; iar astăzi, după ce înțelepciunea lui I-a prevăzut ca fundament al ordinii noastre politice (poate și a celei economice) corporatismul este nici mai mult nici mai puțin decât „suprema formă de viață națională”, „garanția ordinii sociale și economice”, „calea de progres colectiv”, etc., etc.

Pe noi nu ne miră deloc asemenea mimetism politic. L-am prevăzut dela început. Că doar nu era să ne facem iluzia că toți oamenii pricep la fel de ușor.

Atâta numai că chiar acesti ditirambi intonați corporatismului abia când acesta a năvălit peste dârjiile opozanți, dovedesc

mai de grabă un fel de servilitate specifică celor cari se pleacă și se înclină oricând în fața faptului împlinit, sau a unui text de lege: dacă s'a făcut lege, nu se mai discută, totul e bun, decât o înțelegere a problemei. Din astfel de adevăruri ale celor cari au dovedit totdeauna virtuozității politice de stil vechiu, fenomenul corporatist nu poate câștiga nimic.

Corporatismul nu însemnează și nu trebuie să ajungă o formă, bună de exploatat de un grup de oameni politici (cu partid ori fără), ci *fenomen de viață practică*, condus de anumite principii. „Forma” individualistă și liberală au exploatat-o, din dosul paravanului, jidovimea și partidele politice.

Corporatismul, care trebuie luat în înțelesul lui vast de „sistem” (nemărginindu-se nici la domeniul politic, nici la cel economic), nu trebuie să trăiască parodia și superficialitatea liberalismului, acel sistem care nu are asemănare în alcătuirea lui din elemente fantomatice decât cu comunismul.

Corporatismul este un stil de viață derivat din principiile de *morală și bazat pe solidaritate*

El nu ține să realizeze nici dictatura, nici liberalismul. Structura lui se determină în raport cu posibilitățile de reeditare spontană a solidarității și idealismului colectiv; el se înserează în Stat ca modalitate practică de a asigura activitatea practică de a asigura activitatea și evoluția socială în această direcție. De aceea corporatismul este un sistem *funcțional*. Dar tot de aceea el nu poate rămâne un decor occidental, o formă socială la modă, o îmbinare de alcătuiri prin care să circule vechiul stil de viață. Căci valoarea lui ar fi nulă și inițiativa noii Constituții compromisă. Corporatismul n'ar avea *niciun sens*.

Iată deci un element *esențial* al sistemului corporatist ce se va realiza în Țara noastră potrivit noii Constituții, îl formează „*omul*”: *oamenii* cari vor avea menirea să conducă sistemul, mai ales în prima lui perioadă, când tranziția se va opera, desigur, cu greutate și să clăuzească evoluția sufletească în spre principiile de bază ale corporatismului.

Alt element, *fundamental*, îl constituie: *omul de concepție*, omul cu *pregătirea tehnică* necesară planului de construcție a întregului sistem corporatist și funcționării lui organice, omul care să cunoască la perfecție corporatismul și posibilitățile lui.

Inițiativa M. S. Regelui a surprins pe bieții noștri politicieni... cu degetul în gură. De aceea au și luat concediu, cu partide cu tot...

De unde să știe el „ce e aia corporatism”?...

E rândul noului guvern la lucru temeinic, sub principiile din noua Constituție.

Ia să-l vedem !...

REVISTA
LUMEA
NOUĂ

DIRECTOR,

MIHAIL MANOILESCU

5-6

ANUL VII
MAI-IUNIE
1 9 3 8

REVISTA

LUMEA NOUĂ

Director: MIHAIL MANOILESCU

Colaboratori permanenți :

I. JOLDEA-RADULESCU
ELENA MANOILESCU
GRIGORE MANOILESCU
CRISTEA NICULESCU

FLORIN ZAHARIA
MIRCEA PIENESCU
CHRISTIAN PETRESCU

SUMARUL

- MIHAIL MANOILESCU Pe marginea „Statului Etnocratic“
MIRCEA V. PIENESCU Cooperația și statul totalitar . .
CHRISTIAN PETRESCU Nouile tendințe economice și soli-
daritatea corporatistă
Dr. NICOLAE TURLA Organizarea administrației în Sta-
tul totalitar
* „Partidul Unic“ în limba spaniolă

PE LINIA VREMII NOASTRE

Pe linia vremii. — Au murit conferințele. — Pentru d. Groșoreanu. — Specula speculei. — Pentru d. Crainic. — Istoricul corporatismului românesc. — Năvala trântorilor... — Pentru prietenii dela P. T. T. — „Rien sans enthousiasme“ — Aplauzele...

CONDIȚIILE DE

ABONAMENT:

- 200 lei pe an pentru particulari
500 „ „ „ „ întreprinderi
1000 „ „ „ „ marile întreprinderi
100 „ „ „ pt. studenți, preoți, învățători și săteni

ADMINISTRAȚIA : B-dul Elisabeta, 12

REDACȚIA : STR. B. MUSSOLINI, 27

Anul VII, Nr. 5-6

LUMEA NOUĂ

Mai - Iunie 1938

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Pe marginea „Statului Etnocratic“

de MIHAIL MANOILESCU

Orice sfortare onestă, făcută pe un plan de intelectua-
litate superioară, pentru a descifra năzuințele fundamen-
tale ale neamului nostru și a le da satisfacție, sub forma
unui program concret, este bine venită și merită să fie pri-
vită cu toată simpatia.

De aceea — făcând abstracție de discuțiile de ieri și de
azi cu caracter polemic dintre d. Crainic și noi și cu riscul
ca, în timp ce noi scriem astfel, să primim din partea d-sale,
noui atacuri — noi ne socotim îndatorați a privi cu obiec-
tivitate și cu bunăvoință programul Statului etnocratic pe
care d. Crainic îl prezintă din nou, cu prilejul apariției vo-
lului său: „Ortodoxie și etnocratie“.

Ne-am mărturisit și altădată antipatia pentru aspectul
verbal pe care îl îmbracă această idee a d-lui Crainic.

Căci *etnocrăția* este un cuvânt tot așa de artificial și
de străin de firea limbei noastre ca și *democrația*. Și mă mir
că scriitorul Nichifor Crainic nu găsește ceva supărător și
aproape iritant în această expresie.

Desigur, cineva ar putea să spună că toate denumirile
politice sunt neologisme antipatice și că, la urma urmei, dacă
în graiul lui Ștefan cel Mare nu intra cuvântul *etnocrăție*,
desigur că nu intra nici acel de *corporatism*, pe care l-am a-
doptat noi în Statul nostru *național-corporativ*.

Nu este, totuși, mai puțin adevărat că cuvântul corpo-
ratism — care are o rădăcină ce se regăsește și în românește
în substantivul *corp* și care evocă destul de plastic ideea de
încorporare și de constituire a unei mase de indivizi într'un
corp social — este infinit mai aproape de percepția comună

și mai puțin bizar decât cuvântul etnocrație pe care l-a inventat d. Crainic.

Dar — lăsând la o parte discuția de cuvinte — ce avem noi de spus relativ la programul Statului etnocratic și la justificarea lui ?

Înainte de orice, merită să subliniem lucrurile care ne-au plăcut în acest program. Și nu vom socoti între ele numai pe cele care coincid cu ideile noastre — cum este proclamarea necesității neînălăturabile a corporatismului pentru construcția societății de mâine — ci mai ales ideile care nu ne sunt comune, dar pe care le găsim bine inspirate și oportune.

Astfel *ideia schimbului de populație cu țările vecine*, pe care am atins-o și noi, în treacăt, în unele conferințe, dar pe care nu știm s'o fi studiat încă cîeva în complexitatea ei, este una din sugestiile cele mai fericite care se pot face pentru a rotunji etnicește și a pune într'o ambianță de pace, România de mâine.

Tot așa, socotim *ideia repatrierii Românilor din America*, ca și aceia — agitată de mulți, dar nerealizată de nimeni — a colonizării românești massive dealungul granițelor.

Cât privește concepțiile programului d-lui Crainic referitoare la instituțiile și întreprinderile de difuzare a culturii, ne-am bucurat să vedem că ele coincid cu proiectele noastre asupra constituirii unei *Corporații a industriilor auxiliare culturale*, corporație curprinzând industria celulozei a hârtiei, tipografiile etc., și având, ca o anexă, o bancă specială pentru susținerea acestor industrii.

Aprobăm deasemenea întocmai scurta demonstrație făcută în acest program, după care instituția cooperatiei trebuie să rămână unul din fundamentele corporatismului, întrucât *falimentul cooperativelor în era democratică, nu condamnă aceste instituții ca atare, ci condamnă numai regimul sub care n'au putut înflori adevăratele organisme de interes public*.

În sfârșit, am aplaudat în acest program importanța extraordinară dată porturilor noastre fluviale și maritime și, în general, îndrumării noastre spre Orientul, în care avem misiuni atât de mari.

Iată dar atâtea puncte — din care unele originale și caracteristice pentru programul d-lui Crainic — care ne fac să-i relevăm valoarea lui.

Dar sunt, din nenorocire, și unele chestiuni esențiale care trezesc în noi grave nedumeriri.

Întâiu, am fost foarte surprinși să găsim — în capitolul consacrat agriculturii ! — următorul principiu de importanță esențială pentru conducerea politicii externe :

„Politica externă investită cu un pronunțat caracter economic va asigura deosebite rezultate permanente pentru export etc etc“.

Mărturisim că puține lucruri ne apar mai stranii și mai inadmisibile decât o asemenea concepție!

Căci, par'că pentru a complecta acest paradox, noi care prin specialitatea noastră de economist am putea fi obsedați de interesele economice ale țării *ne ridicăm mai hotărît decât oricine împotriva punerii în dependență a politicii noastre externe de împrejurările economice, oricare ar fi ele.*

Intr'adevăr, politica externă reprezintă concluzia supremă pe care un Stat o poate pune tuturor concepțiilor lui de viață și sensului pe care înțelege să-l dea năzuințelor sale.

Politica externă nu poate să aibă decât două puncte de vedere — de altfel de o importanță neegală: cel dintâi — și cel mai hotărîtător — este *conservarea granițelor țării* și cel de-al doilea *integrarea națiunii într'o linie ideologică mondială cât mai apropiată de sufletul ei.*

Politica externă nu poate evolua decât între acești doi poli: conservarea Statului, pe de o parte, și integrarea ideologică a națiunii pe altă parte.

Cu un cuvânt, prin politica externă ne apărăm *sau granițele sau idealurile.*

Pentru a apăra granițele, poți face momentan concesii sau amânări dela împlinirea unor anumite datorii față de propriile tale credințe și nu este absurd de a presupune să te aliezi și cu țările care sunt într'o categorică opoziție ideologică față cu poporul tău. *Dar ceeace nu este de admis este a face să intervină interese meschine de ordin economic, pentru a decide orientarea țării tale în politica externă.*

Germania reprezintă cel mai bun deuseu pentru agricultura noastră economică și cel mai minunat prilej de colaborare inteligentă și constructivă cu o națiune apuseană.

Dar dacă — ceeace nu este cazul — Germania ar reprezenta un pericol pentru granițele noastre sau pentru credințele noastre ca popor, o orientare a politicii noastre alături de Germania, *numai fiindcă aceasta ar constitui o bună afacere comercială* ar constitui una din cele mai penibile scăderi sufletești pentru conducătorii unei țări.

Căci — pentru Dumnezeu — *drumurile în politica externă — care sunt drumuri de destin — nu se confundă cu drumurile sacilor de grâu.*

Un alt punct asupra căruia ne deosebim de programul Statului etnocratic este marea chestiune a naționalizării*).

*) În această privință ne găsim într'un permanent echivoc și într'o mare confuziune de limbaj, intrucât prin *naționalizare* se înțelege și procesul de cucerire a vieții economice pe seama elementului etnic românesc dar și — după vechea terminologie a veacului XIX-lea — și *etatizarea* mijloacelor de producție, adică trecerea marilor întreprinderi pe seama comunității naționale. Bine înțeles că noi vorbim aici — ca și d. Crainic — numai de naționalizare în sensul de *etatizare*.

Este drept că democrația exagerează atunci când vorbește veșnic de Statul său gospodar, pentru că ea se gândește numai la Statul democratic, incapabil de orice organizare. Dar nu este mai puțin adevărat că există limite, dincolo de care etatizarea începe să însemne anchilozare și moarte.

De aceea, ni se pare excesiv de periculoasă mentalitatea care se desprinde din capitolul 5 „Naționalizarea bogățiilor naturale” în care se face o adevărată apologie a ideii de naționalizare. Căci a pune pe Stat în situația de proprietar universal al bogățiilor naturale înseamnă, într-o țară ca România, a paraliza în scurtă vreme activitatea economică !

Desigur că eterna controversă teoretică și practică care se ridică între economia privată și economia statificată, nu o vom putea desbata noi aici în câteva rânduri...

Experiența indică, dealtfel, că în viața economică se stabilește un echilibru natural, care lasă Statului anumite sectoare industriale ca un privilegiu al său și rezervă inițiativei private tot restul vieții economice.

A suprima însă toate celelalte sectoare ale activității private pentru a realiza etatizarea generală în expoatarea bogățiilor naturale înseamnă cea mai mare catastrofă în care ar putea cădea astăzi, sub raportul gospodăriei sale interne, România.

Deasemeni, ne deosebim de programul d-lui Crainic și în ceea ce privește faimoasa soluție a proporționalității etnice.

Chiar atunci când d. Vaida — pentru care avem o nesfârșită prețuire — a lansat ideea proporționalității, în entuziasmul unei mari părți din intelectualitatea românească, noi ne-am arătat foarte rezervați față de dânsa fiindcă — un paradox mai mult — noi care suntem, ca origine intelectuală, tehnician și matematician, avem oroare de tot ceea ce este rigid și matematic în considerarea și tratarea fenomenelor vieții.

Proporționalitatea este o soluție *mecanică*, aplicată unui mediu *organic și spiritual*.

Cum am arătat și altădată, numai practicarea îndelungată a unei politici de românizare poate să ducă la stabilirea celui mai potrivit dosaj de minoritari, dosaj care nu poate fi de cât variabil în diferitele ramuri de activitate.

Acest dosaj se stabilește după profesiuni și după regiuni, în conformitate cu interesul național, dar nici într-un caz după o regulă unică și simplistă cum este aceea a proporționalității.

Presupunând însă că și d. Crainic nu a înțeles acest punct cu un caracter absolut și că formula simplă a proporționalității nu exclude nici pentru d-sa multe nuanțări inevitabile, nu mai insistăm asupra acestui punct.

Dar unde d. Crainic a reușit să ne decepționeze este în

soluțiunea pe care crede că a găsit-o pentru problema muncitorească.

Desigur că d-sa are dreptate în considerațiunile de bază privitoare la crima națională pe care am comis-o cu toții, atunci când, în ambianța democratică, am lăsat clasa muncitorească pe mâna exclusivă a judeimei socializante.

Dar ceace nu putem de loc admite este soluția concretă a d-lui Crainic. Intr'adevăr, d-sa — într'o formă destul de sgomotoasă și nelipsită de pretențiuni — înfățișează ca o mare noutate și ca o soluție definitivă a problemei sociale a muncitorilor *împroprietărirea lor*.

Dacă căutăm, însă, ce se ascunde sub această formulă, atunci găsim că este vorba de un echivoc.

Pe de o parte, în această „*idee nouă*“ este ceva din soluția corporativă, întrucât la pag. 215 se spune sub capitolul: „Regimul convenabil împroprietării“: „tipul acestui nou regim l'a creiat Italia fascistă prin organizarea corporativă a națiunii“.

Dar dacă ar fi vorba numai de aceasta, adică numai de *proprietatea care se realizează în mod ideal pentru muncitor prin dreptul acestuia de a-și spune cuvântul în conducerea intereselor generale ale întreprinderilor, adică în conducerea corporației*, am fi cu totul de acord, deși aceasta nu ar mai reprezenta soluția nouă pe care eram în drept s'o așteptăm după o anunțare atât de solemnă.

Dar, la pag. 21, d. Crainic ne vorbește de precizarea practică a soluțiunei în sensul unei împroprietări *directe și individuale* a lucrătorilor.

De ce fel de împroprietărare este vorba? De trecerea în proprietatea lucrătorilor a fabricelor în care muncesc? Nu. Ci pur și simplu de clădirea unor locuințe individuale proprii pentru fiecare muncitor.

Dar clădirea de locuințe proprii nu rezolvă cu nimic problema socială și antagonismul de clasă dintre muncitori și patroni. Ba, mai mult decât atât — să nu se supere d. Crainic dacă i-o spunem — *il agravează*.

Intr'adevăr, muncitorul care ar avea locuință în proprietate individuală lângă fabrica la care lucrează, ar fi exact în situația neo-iobagului după vremuri, care era legat prin mica lui proprietate de pământ, de o *anumită* moșie și de un *anumit* boer. Un asemenea muncitor nu ar putea să se deplaseze decât cu greu dela o întreprindere la alta și ar fi obligat să primească orice fel de condițiuni din partea *unicului* patron, de care și-a lagat definitiv soarta.

Așa dar, pe de o parte, proprietatea individuală a locuințelor nu mărește cu nimic *partea de beneficiu* a muncitorului din produsul muncii lui și nu dă întru nimic soluția permanentului conflict social dintre muncitor și patronul lui, iar, pe de altă parte, această proprietate poate fi un grav in-

convenient, sub raportul independenței muncitorului față de patron.

In orice caz, nu aceasta poate să fie o soluție salvatoare pentru problema socială !

Iată de ce putem socoti că bunele intenții ale d-lui Crai-
nic și ale colaboratorilor săi în elaborarea acestui program
au fost năruite în parte de o neîngăduită... grabă în elabora-
rea soluțiilor sale.

MIHAIL MANOILESCU

Cooperația și statul totalitar¹⁾

MIRCEA V. PIENESCU

În ordinea vechimei între țările care ne dau posibilitatea să verificăm, în practică atitudinea noilor forme de state față de mișcarea cooperativă și reciprocă, vine în rândul al treilea Germania.

Ca și în Italia deosebim și aci un tratament special aplicat cooperativelor de consum și unul pentru celelalte forme, corespunzător unei atitudini speciale a celor două categorii de cooperative față de noua rânduială impusă de național-socialiști.

Ca și în Italia putem distinge și în Germania două perioade bine definite în raporturile care au fost și sunt între statul politic și cooperația de consum.

Între concepția doctrinară a fascismului italian și între cea a național-socialismului german există, fără discuție, diferențieri foarte mari, ca și între forma de stat pe care o preconizează cele două mișcări spre a da viață doctrinei lor. Ambele însă au plecat dela lupta de distrugere a comunismului și vor să ajungă la o formă de stat totalitar în care politicul primează economicului. Am relevat sumar aceste caractere deoarece sunt necesare în urmărirea problemei care ne interesează aci.

La sfârșitul anului 1918 socialismul este atotputernic în Germania. Statul avea în mână sa întreaga activitate pe care o dirija în sensul interesului general. Dar armistițiul și apoi pacea au distrus condițiile care făceau posibilă etatizarea și care erau: primatul interesului general prin uitarea de sine caracteristică războiului; devotamentul patriotic; înfrângerea egoismului și a dragostei de familie.

Pacea a pus omul în fața „statului“, ștergând din suflète imaginea „patriei“ cu care trăiseră tot timpul războiului. Constrângerile și privațiunile au devenit nemulțumiri și

1) Fragment dintr'un studiu asupra acestei probleme, care va apărea în toamnă.

acestea au dat prilejul de a se infiltra în masele populare tot felul de curente reformatoare, în care se găsea nădejdea îndreptării. Adăogând aci și prihoza stării de învinși, ne dăm seama cât de ușor s'a putut merge în toate direcțiile. Cea care a atras mai mult însă a fost comunismul care, în țara lui Karl Marx, cucerise un teren destul de important.

Hitlerismul este în primul loc o mișcare de reacțiune contra comunismului. Nu ne interesează aci nici cauzele nașterii sale și nici mijloacele prin care a ajuns la conducerea țării, faptul în sine fiind indiscutabil. Instalat la cârma Reichului partidul național-socialist a fost preocupat, în primul loc, de curățirea terenului de toate cuiburile în care pătrunsesese ideea marxistă. Cooperatiia de consum s'a socotit printre acestea. Mijloacele folosite pentru a pune cooperatiia de consum sub controlul direct al partidului național-socialist sunt variate. În primul loc stă desigur preluarea abuzivă și extra legală a conducerii prin numirea de comisari care își impun voința; vine apoi obligația de lichidare a centralelor și în fine două măsuri cu aparențe legale. Prima este așa numita „privatisierung" impusă cooperativelor. Prin această măsură trebuște înțeleasă obligația impusă cooperativelor de consum ca garanții sucursalelor să devină comercianți independenți, dar să aibă obligația de a se aproviziona la Magazinul de Gros. Acești garanți erau aleși, bineînțeles, dintre membrii partidului național-socialist. Această măsură făcea parte din așa numitul plan Levy despre care vom mai vorbi și este justificată sub motiv că nu înseamnă o desființare a cooperatiiei în întregime, ci numai un control asupra sucursalelor.

Cea de a doua măsură, rămasă fără o realizare practică, consistă în însăși esența planului Levy. Plecându-se dela premisa că prin cooperatiia de consum se distruge clasa mijlocie de mici comercianți, iar pe de altă parte neputându-se da o lovitură mortală celor 1.200 cooperative care prin faliment ar fi cauzat pierderi masei de asociați, s'a propus înglobarea cooperativelor de consum într'un fel de trust național al băncilor pus sub controlul guvernului. Prin aceasta se urmărea dirijarea procesului de distribuție în întregime, impunându-se condițiile de aprovizionare, de calitate și de preț convenabile politicei generale a regimului hitlerist.

Perioada abuzurilor săvârșite de conducătorii locali al partidului național-socialist a fost închisă printr'o dispoziție legală care decide: „Oricine își va lua, fără mandat expres liberat de autoritățile competente puteri de supraveghere sau de conducere în materie civilă, fie ca, comisar al guvernului, fie sub orice altă formă, se face pasibil de pedeapsă, ca și acela care va pune piedici șefilor de exploatațiuni la libera exercitare a activității lor, fie prin amenințări cu pedeapsă, fie prin acte de abuz de putere“.

Încă din primele luni lupta a devenit mai puțin aprigă

și cooperăția de consum Germană a intrat într-o perioadă de adaptare la situația creiată de noua așezare politică a țării.— Gepag — Magazinul de Gros cooperativ al lui „Reichsverband“ din Colonia a ținut adunare generală decizând fuziunea pentru a da naștere unei singure centrale: Reischsbund deutscher Verbrauchergenossenschaften. Părțile sociale în valoare de 939.000 mărci au fost transferate Magazinului de Gros din Hamburg. În schimbul acestui aport, acesta a dat foștilor detentori, la termenul lichidării, titluri reprezentând 1/3 din capitalul social al Magazinului de Gros (G. E. G). În baza acestui aranjament numeroasele uzine, întreprinderi și alte servicii ale G. E. G. au intrat în proprietatea societăților aderente la Gepag. Acesta este primul pas după care urmează și ceilalți până când în Septembrie 1933 se poate vorbi de o adaptare completă a cooperăției la Frontul Muncitoresc German.

În acest sens cităm ca ultim exemplu fuziunea presei cooperative germane: Konsumgenossenschaftliche Rundschau (Hamburg) și Konsumgenossenschaftliche Praxis (Colonia) s'au contopit dând naștere unui singur organ de publicitate cunoscut sub numele de „Rundschau“, în coloanele căruia D-l Schlosser a scris: „Trebue să răspândim ideia național socialistă printre cei care reprezintă 5/6 din mișcarea consumatorilor germani“.

Încă din Ianuarie 1934 Le Coopérateur Suisse, care a urmărit cu statornicie evenimentele din Germania a putut scrie următoarele: „Dacă nu avem încă noutăți bune de raportat, până în prezent, referitor la situația cooperativelor sub cel de al III-lea Reich, avem satisfacția să anunțăm buna și marea noutate că ghița este, în acest domeniu, definitiv ruptă.“ Această afirmațiune este bazată pe comunicatul Ministerului Economiei Publice, din 3 Ianuarie 1934, adresat guvernelor țărilor precum și grupelor Frontului Muncii Germane, în care se scria :

„După numeroase dări de seamă, cooperativele de consum continuă, ca și în trecut de a organiza petreceri familiare, cu participarea femeilor și copiilor și de a profita de aceste ocazii pentru a dezvolta spiritul comunitar cooperativ. Ori, ni se semnalează că urmare a opoziției grupelor NS—HAGO (fost Ligă de combatere a claselor de mijloc) aceste reuniuni familiare au fost interzise, în diferite ținuturi, de organele guvernamentale respective sub motiv că este vorba de o propagandă ilicită și de o abatere dela legea contra primelor — cadou prin faptul că se oferă, la aceste reuniuni, cafea și prăjituri.

„În ce privește faptul semnalat, am onoarea a vă face cunoscut că eu nu văd niciun motiv temeinic contra acestui fel de acțiune cooperativă, cu atât mai mult dacă în aceste reuniuni se va încerca să se familiarizeze aderenții cu ideia

național-socialistă". Urmează apoi o serie de considerațiuni asupra structurii și rolului cooperativelor de consum după care se încheie cu recomandarea că societățile cooperative „departe de a fi combătute prin interdicțiuni, trebuie din contra să fie pătrunse de ideia de solidaritate național-socialistă, cu scopul de a deveni astfel organe cu atât mai folosite de comunității populare în străduința sa de regenerare”.

Odată cu acest fel de manifestațiuni s'a pus capăt tuturor tendințelor de „privatizirung” și înglobare a cooperativelor în grupuri corporative naționale.

În această nouă fază se produce o nouă manifestare a Ministerului Economiei Germane, care printr'o circulară publicată în Konsum. Praxis din 1 August 1934, se adresează aceluiași guverne și conducători cărora le spune că: „ideia de ajutor propriu cooperativ, așa cum a fost practică în toate timpurile de către cooperativele de consum, nu este de fel marxistă.” Prin aceasta s'a arătat în chip clar că național socialismul nu combate ideia cooperativă în sine și că acuzația de marxism se datora unei atitudini de fapt a conducătorilor care simpatizau și chiar militau în grupările comuniste.

În sfârșit ultima fază din acțiunea de încadrare a cooperativei în așezarea național socialistă a Germaniei o formează legea din 21 Mai 1935.

În ce privește legislația cooperatistă, Germania face parte dintre precursori. Iată câteva date pe care le luăm din studiul întocmit de Dr. E. L. Seelmann pentru Internațional Handwörterbuch des Genossenschaftswesens :

„Reglementarea pe cale legală a cooperativei era de dorit în Germania, mai ales pentru cooperativele de credit de tip Schulze-De-litzsch, cari s'au înmulțit repede după 1850. Pe atunci, în această țară, existau cele mai diferite legislații; doar codul comercial cât și cel cambial erau unificate. Cooperativele de dată recentă, aflându-se atunci sub regimul dreptului privat, nu se bucurau deci de personalitate juridică și ca atare nici nu puteau chema în judecată și nici nu puteau fi traduse în fața instanțelor judiciare, lucrul ce era nespun de dăunător, mai ales pentru cooperativele de credit.

„În Prusia, la 27 Martie 1867, se întocmi legea privitoare la cooperativele de producție și economice (Erwerbs und Wirtschaftsgenossenschaften), reglementându-se situația lor din punct de vedere al dreptului civil. Această legiuire se datorește în bună parte eforturilor uriașe făcute de Schulze, scurt timp după ce fu numit conducătorul mișcării cooperative bazată pe principiile sale), pentru reglementarea juridică a cooperativei ca atare cât și a membrilor unui față de ceilalți, precum și raporturile legale ale cooperativei, cât și ale membrilor săi, față de terți cu cari cooperativa era în curs de afaceri. Și în alte multe din statele germane apărură apoi astfel de legiuiri.

„Legea Prusacă care suferi în decursul anilor mai multe modificări, a căpătat denumirea la 4 Iulie 1868 de „Legea confederației germane de Nord”, iar apoi la încheierea statului german, i se

schimbă denumirea în aceea a Imperiului. Încă de pe atunci legea se potrivea de minune nevoilor reale ale cooperatismului.

„Pe la 1870, Schulze ajungând parlamentar, contribuă și el la mai multe modificări a acestei legi, ce a fost croită prea repede, adaptându-se din ce în ce mai mult cerințelor timpului. Ultima modificare a legii provocată de el a fost în 1881. Cea din urmă lucrare a sa poartă titlul „Material pentru revizuirea legii cooperativei”. Această lucrare a provocat un proiect de lege, ce fu înaintat Reichstag-ului abia în 1888.

„Legea din 1 Mai 1889 aduse schimbări radicale vechii legi. Prin această nouă legiuire se ținea seamă și de dezideratele legitime ale cooperativei raiffeisen-ene, cari la acea dată luaseră un mare avânt.

„Dacă primele două legi prevedeau numai responsabilitatea nelimitată, de aci încolo se îngăduia: cooperativa cu răspundere ținută. Se reglementă concomitent dobândirea și pierderea calității de membru, într'un mod mai rațional. În deosebi de important fu faptul legiferării controlului obligatoriu, iar pentru cooperativele sistem Raiffeisen este acordarea dreptului ca, beneficiul net de fine de an să nu fie repartizat la societari. În ce privește cooperativele de consum, desfacerea mărfurilor se limita la membrii respectivi: ceva mai mult, prin decretul dela 12 August 1886, se prevedeau chiar amenzi în caz de vânzări la ne-membri.

„Cum la 1 Ianuarie 1900 codul civil fu în fine unificat pentru întreaga Germanie, se simți nevoia revizuirii codului comercial cât și a altor legi, printre cari și acela a cooperativei.

„Punerea de acord a legii cooperative cu dreptul privat unitar a avut loc la 14 Iunie 1898, fără ca ea să sufere, prin aceasta, multe și esențiale modificări.

„Mai târziu este de mare însemnătate legea din 1 Iunie 1922, prin care se modifica primul articol al legii anterioare, adăogându-i-se în schimb 7 articole. Prin această legiuire se îngreuna dizolvarea cooperativei de credit înlesnindu-se, în schimb, fuziunea cooperativei.

„În 1914 s'a plănuit o nouă mare reformă a legii cooperative, însă care nu s'a împlinit. Aceasta era situația în Mai 1935 când intră în vigoare legea național-socialistă“.

Legea aceasta nouă trebuie privită numai ca o complectare a vechii legi prin introducerea acelor dispozițiuni care au fost socotite necesare pentru a încadra acțiunea cooperativei în politica național-socialistă. Este formată numai din câteva dispozițiuni pe care le dăm mai jos :

Art. 1. — Înființarea de societăți cooperative de consum este supusă aprobării Ministerului Economiei Reichului.

Art. 2. — Ministerul de Finanțe va putea pune la dispoziția cooperativei care intră în lichidare până la 31 Decembrie 1935 o sumă de 60 milioane R. M. cu scopul de a le ușura lichidarea și de a salva interesele deponenților.

Art. 3. — Dizolvarea se poate decide de Comitetul de Direcție și de Comisia Cenzorilor. Poate fi decisă și de adunarea generală în care scop se suspendă dispozițiile legii cooperativei și se simplifică formele.

Art. 5. Casele de economie de pe lângă cooperativele de consum trebuiesc lichidate până la 31 Decembrie 1940.

Comisarul Reichului pentru credit are latitudinea de a reglementa aplicarea acestor dispozițiuni. In acelaș sens cităm după Revue de la Coopération Internationale (VI. 935) două dispozițiuni caracteristice ale acestei legi:

„Le Ministère de l'Economie Nationale peut, toutefois, prendre toutes dispositions en accord avec le Ministère de la Justice (art. 8).

„Le Ministère de l'Economie Nationale peut, pour l'exécution de la presente loi, prendre des mesures complémentaires en accord avec le Ministère des Finances, surtout en ce qui concerne l'administration des Société Coopératives de consommation.“

Promulgarea acestei legi a fost comentată în special în presa internațională. Menționăm în special atitudinea ostilă pe care a luat-o Alianța Cooperativă Internațională, care a publicat câteva articole de critică a legii. In No. 8/235 din Revue dela Coopération Internationale — organul A. C. I. — s'a publicat un articol, sub semnătura d. F. H. Hillringhaus, care poate fi socotit foarte bine ca o expunere de motive a legii din Mai 1935. In rezumat autorul apără legea astfel:

Legea din 21. V. 935 a produs interpretări variate în diferite țări deoarece nu se cunosc bine împrejurările care au impus-o.

I. Incepând din 1930 cooperativele de consum au intrat într'o perioadă de criză gravă deoarece puterea de consum a societărilor a scăzut și deci cifra de afaceri a cooperativelor a urmat aceiaș soartă.

II. Casele de economie de pe lângă cooperativele de consum au fost asaltate de cererile de retrageri ale depunătorilor, ca urmare a atmosferei generale de neîncredere a depozenților, precum și din cauza șomajului.

Retragerile s'au produs în următorul fel:

trimestru 2	din 1931	erau depuneri de	441	milioane	R. M.		
„ 3	„ „	„ „	392	„	„	„	„
„ 4	„ „	„ „	346	„	„	„	„
„ 1	1932	„ „	326	„	„	„	„
„ 2	„ „	„ „	301	„	„	„	„
„ 3	„ „	„ „	278	„	„	„	„
„ 4	„ „	„ „	262	„	„	„	„
„ 1	1933	„ „	197	„	„	„	„
„ 4	„ „	„ „	194	„	„	„	„
„ 1	1934	„ „	189	„	„	„	„
„ 4	„ „	„ „	167	„	„	„	„

III. Amestecul dintre afacerile comerciale și cele de bancă le-a dus la situația de a nu avea fonduri lichide care erau investite în operațiuni pe termen lung făcute în vederea producției.

„Ainsi au début de 1933 le mouvement coopératif était déjà considérablement affaibli et même sur son déclin“.

IV. Nouii conducători n'au respectat neutralitatea cooperativă și ca atare au fost atacați violent de național-socialiști care luând controlul cooperativelor au urmărit mai întâi : „Sa suppression de toutes les influences politiques et le retour des coopératives à des activités purement économiques“.

Ca urmare a celor de mai sus sarcina național-socialiștilor a fost aceea de „a opri decăderea cooperativelor de consum și de a găsi o soluție care să permită a evita falimentul lor, de a salva capitalul social și depunerile la economie a societărilor și de a restabili activitatea comercială și stabilitatea financiară a societăților“.

Cum a făcut acest lucru ?

I. Desființarea cooperativelor care nu sunt viabile; legiuitorul dorind ca „numai cooperativele sănătoase să continue a exista și a-și urmări dezvoltarea lor“.

Legea dă însă soluția pentru a nu prejudicia pe societari.

II. O nouă cooperativă nu se poate crea decât cu aprobarea Ministerului Economiei Naționale.

Autorul combate aserțiunea că legea ar fi fost acceptată cu forța și scrie că ea are aprobarea tuturor șefilor cooperativelor de consum cari văd în ea singurul mijloc de a eși din criză.

La toate acuzațiile ce se aduc că legea urmărește desființarea cooperativelor și împiedecarea lor de a se dezvolta, autorul o apără invocând argumentul că s'a urmărit prevenirea falimentului la care erau expuse.

Comentând legea și articolul de apărare rezumat de noi mai sus, Secretarul General al A. C. I. crede că legea aceasta a fost impusă cu următoarele trei scopuri :

1) Restângerea dezvoltării mișcării cooperative de consum.

2) Desființarea sau mai exact pomparea, fondurilor mișcării de consum.

3) Stabilirea de condițiuni legale care să ducă la transformarea completă a metodelor de lucru ale cooperației de consum, urmărindu-se suprimarea caracterului lor cooperativ.

Aceste intențiuni se deduc și din faptul că se interzice cooperației de consum de a folosi în scop de propagandă comercială orice considerațiuni filozofice și de a renunța la orice concepțiuni de luptă.

Ocupându-ne de situația creiată cooperației în Italia am arătat că partidul fascist a cucerit cooperativele și apoi a căutat să le dea un câmp de acțiune proprie în cadrul Statului nou, în curs de organizare.

Acum după cele arătate putem afirma, aproape același lucru și despre situația cooperației din Germania Național-

Socialistă. Dacă totuși facem unele rezerve apoi aceasta este din pricina unei politici de susținere a acțiunii individuale și care poate să îndreptățească credința într'o atitudine ostilă cooperăției. Ultimele măsuri luate, în anul 1937, referitor la societățile pe acțiuni, ne arată înclinarea politicii economice germane spre favorizarea firmei individuale, cu scopul vădit de a întări clasa de mijloc. În prezent însă cooperația germană s'a adaptat noilor condițiuni și își continuă existența.

Nouile tendințe economice și solidaritatea corporatistă

de CHRISTIAN PETRESCU

Nu mai poate fi discuție asupra schimbării de structură a vieții economice și a orientărilor noi pe cari aceasta le-a luat.

Se vorbește însă foarte mult de *solidaritatea economică* și se exagerează rezultatele obținute până acum. Idealul este confundat în bună parte cu realitatea și asistăm la valuri de entuziasm nejustificat în întregime, care, în loc să servească idealul, îl dăunează prin iluzia realizărilor inexistente.

Faza actuală a vieții economice trebuie considerată cu multă obiectivitate și analizată în datele ei pozitive raportate la idealul de solidaritate al epocii. La ce folosește entuziasmul iluziilor? Ca să se încetinească evoluția și să se supraevalueze metodele?

Ne propunem să analizăm, foarte sumar, *datele problemei solidarității economice* și situația *adevărată* la care a ajuns astăzi.

Cari sunt *elementele solidarității*?

1. o *conștiință* individuală a *necesității* ei pentru viața și colectivă și individuală: operă de educație și de evoluție lentă a mentalității.

2. o *voință* și o *putere* de a înfrâna tendințele egoiste, celace nu este posibil decât, pe de o parte, prin conștiința necesității, iar pe de alta printr'o *tensiune idealistă* care o poate însufleți.

3. un *cadru funcțional* de manifestare. Poate părea pentru unii bizar și exagerat să vorbim mereu de funcțiuni, chiar când este vorba de discuția *teoretică* a solidarității; dar noi socotim că *numai astfel* solidaritatea poate avea un *sens colectiv*, numai printr'un cadru funcțional (care înseamnă raționalitate, scop, voință) se poate viza și realiza *bună starea colectivă*. Fără funcționalism, solidaritatea nu poate fi altceva decât formații sporadice și trecătoare de cupluri solidariste, cari nu dau *armonia* și nici *echilibrul* unei economii

naționale, ceiace ar arăta lipsuri *esențiale* pentru ideea și realitatea solidaristă.

Toată lumea vorbește, dar mai ales scrie (scrisul se face mai totdeauna cu oarecari impulsuri sentimentale și cu proiectări de gânduri într'o lume națională, abstractă, idealizată) că trăim o epocă de „intens solidarism“.

Care este realitatea ?

Analizând cu toată obiectivitatea științifică viața economică actuală, putem concentra caracteristicile sale în trei puncte :

1. afirmarea și predominarea *interesului colectiv* asupra celui individual ;

2. *intervenționismul* Statului ;

3. *organizarea* economiei.

Primul element de caracterizare funcționează în economia de astăzi ca *obiectiv* și ca *principiu*, încadrat fiind într'un *sistem de principii* cari formează o *concepție* de viață, ca bază, radical deosebită de cea liberală, socialistă, etc.

Aceasta pe planul teoretic și idealist.

Pe planul *practic* le întâlnim la fiecare pas, în doze variabile, pe celelalte două, — intervenționismul și organizarea —, funcționând ca *metode* de realizare a celui dintâiu.

Important este să constatăm că aceste trei elemente de caracterizare, cari ar putea să constituie, în mare, ele înșile fundamente prețioase ale solidarității economice, există în *proporții deosebite* și în *raporturi instabile* la fiecare economie națională.

Desigur că ideea de solidaritate nu este niciodată uniformizantă și ține seamă de varietatea de structură a fiecărei economii, dar nu este mai puțin adevărat că ea implică o imagine sistematică, organică a unei economii, incompatibilă cu instabilitatea și precaritatea elementelor cari se crede că o alcătuiesc.

Solidaritatea, într'o economie națională, pentru a fi logică cu sine însăși ca principiu, nu trebuie să fie nici *parțială*, nici *trecătoare*.

Intre diferitele economii naționale de astăzi observăm, deoparte, câteva bastioane liberale, un fel de redute ale unui „liberalism evoluat“ (specie de liberalism care în fond nu există, căci nu e vorba decât de un aspect de economie mixtă-liberalo-individualistă în care Statul intervine).

De altă parte observăm economii naționale cari se refuză ideii liberale și se constituiesc pe baza principiilor de organizare și intervenționism.

Trebuie să remarcăm deci, dela început, că în ambele tabere noua tendință oferă ca element primar intervenția statului.

Și în amândouă părțile ea are ca obiectiv solidaritatea națională.

Dar trebuie să observăm că solidaritatea, ca obiectiv și ca punct de reper al desfășurării vieții economice, este mult mai dificilă și mai pretențioasă decât *libertatea*.

Noțiunea de solidaritate este mai complexă, mai elastică și în orice caz dependentă de o anumită concepție de viață colectivă, pe când ideia de libertate, prin automatismul său, este degajată de asemenea atribute și subordonări.

Însă tocmai de aci pornesc și deosebiri între tendințele celor două categorii de economii naționale.

În adevăr, dacă în economiile cu pretenție de liberalism (evoluat ori ba), cum — de pildă Anglia, Franța, Țările baltice și nordice, Jugoslavia, România, etc. —, se observă un *intervenționism regulator*, care caută să corecteze urmările liberului joc al forțelor economice individualiste este, însă, *lipsit de criteriul valabil de orientare* (pentru că, principial, libertatea este în contradicție cu intervenționismul, iar intervenționismul nu poate afla un mai logic punct de reper decât libertatea), ori *dacă îl are* intervenționismul pierde caracterul său regulator, deoarece în cele mai multe țări, prin varietatea, instabilitatea și lipsa de orizont a criteriilor sale (reflex economic al lipsei de continuitate politică), el devine dimpotrivă, o piedică a echilibrului și un factor puternic de desăgregare, — nu de solidaritate.

Repriza economică actuală (care a și intrat în fază de încetinire), nu însemnează decât o serie de tendințe izolate, discontinue și nesimultane în diferite zone ale economiilor naționale, dar nu un progres sensibil al bunei stări *colective*. Că există un progres în starea proletariatului industrial, ori o creștere a civilizației, aceasta încă nu însemnează solidaritate, care implică ideia de *colectivitate și conștiința socială*, nu pe aceia de intervenționism.

Mai ales în Statele cu bază individualistă și liberală, progresul aparent al solidarității este rezultat al acțiunii de Stat. Structura socialistă a Franței de astăzi este unul din cele mai strălucite exemple de creație artificială. Proletariatul de acolo, fără să piardă o părticică din individualismul cel mai feroce, fără să urce măcar o treaptă pe idealul solidarității naționale, s'a obișnuit (mai exact a fost obișnuit) să ceară și să obțină totul dela Stat care, ca de obicei, promite încă și mai mult decât dă.

Pr'n urmare accentuarea intervenționismului statal nu o putem socoti ca un semn de progres al solidarității economice.

Dar este, oare, alta situația în *economia Statelor totalitare* ?

Trebuie recunoscut limpede, dela început, că analizând din aceleași puncte de vedere, nici acolo progresele nu au atins faze impresionante, neobișnuite, datorită unor prefaceri

sufletești adânci. Necontestat însă că deosebiri sunt, totuși mari. Și cine poate pretinde „salturi” în mentalitatea fundamentală a omului ?

Ca logică de construcție însă și ca metodă, noi credem că economiile Statelor totalitare se deosebesc de cele liberaliste :

1. prin faptul că au la bază o concepție *ideală* de viață bine precizată, deci *criterii*, dacă nu precise, în orice caz stabile;

2. în virtutea acelei concepții de viață, stabilesc *planuri colective* de muncă;

3. atât munca individuală cât și intervenționismul Statului au la îndemână o *economie organizată*;

4. intervenționismul este mult mai *adânc, continuu* și *creator* (nu numai regulator).

Intrebarea este : se poate vorbi aici mai mult decât dincolo de o *tendință solidaristă reală, efectivă* ?

Trebuie recunoscut cu obiectivitate că în faza actuală a Statelor totalitare (cari se găsesc încă sub obsesia rapoarturilor externe) *economicul este încă exagerat copleșit de politic* pentru a putea discrimina o tendință pozitivă de solidarism în viața economică. *Fenomenele de solidaritate economică sunt încă mai mult acte comandate, faze impuse, decât efecte directe ale unei conștiințe și mentalități economice evoluat.*

Fondul este încă *predominant individualist*.

Dar acest fond are două *corective* importante :

a. — acțiunea aparatului *instituțional* (dar mai ales a Statului).

b. — *tensiunea idealistă*, care rectifică mult din orientările individualiste în viața economică.

Desigur, transformări radicale în sens solidarist nu sunt de observat până acum, însă prevederea lor pentru viitor este cu totul legitimă.

Participarea tinerei generații în economie a și început să dea roade. Tineri întreprinzători s'au remarcat atât în Italia, cât și în Germania prin spiritul lor de ordine, de solidaritate și de disciplină. Și este de sperat că retragerea treptată a vechei mentalități speculative, va grăbi procesul în acest sens prin infuzia idealistă a noilor generații, cari vin educate în spiritul interesului general, prin rectificarea treptată a tendințelor egoiste, aducând o metamorfozare importantă a stilului și a structurii vieții economice.

Tendințele sunt deajuns de marcate în acest sens din punct de vedere spiritual.

În viața economică însă aceste tendințe au acționat prea puțin.

Pentru a accelera procesul de transformare noi credem că este nevoie încă :

1. de o mai amplă acțiune a inițiativei private;

2. de desăvârșirea organizării economice.

Astăzi și în economiile statelor totalitare, Statul se simte prea mult și consacră prin aceasta permanența unor situațiuni cari nu sunt, în fond, decât excepționale și, deci, artificiale. Statul crează cerere, Statul crează nevoi, Statul regulează oferte, Statul conduce prețurile, etc. etc.

Intervenționismul astfel generalizat al Statului are mai mult caracter *asistențial*, ceace nu este recomandabil.

Dimpotrivă, dacă s'ar reda avânt *inițiativei private*, în noua atmosferă de idealism și solidaritate, și încadrată de sistemul de organizare, economia ar putea să facă mai simțitoare transformări de substanță și de structură.

Organizarea vieții economice trebuie să însemneze ceace altă dată numeam: „liberalismul unităților colective“, pe funcțiuni naționale, deci o retragere corespunzătoare a Statului din domeniul economic invadat în stilul de astăzi, pentru a rămâne cu rolul lui mare de călăuză (în care politicul nu se desparte de economic) și de factor de echilibru.

Din aceste puncte de vedere, *economia corporativă*, care se bazează pe o concepție de viață economică colectivă, pe *inițiativa privată* și pe *organizare* este înfinit preferabilă atât liberalismului „evoluat“ cât și intervenționismului primar.

Tendențele actuale duc către ea, pentru că atât experiența liberală cât și cea etatistă se vor încheia cu concluzii identice, amplificând *principiul solidarității*, care se impune din ce în ce mai mult ca imperativ de bază al vieții economice.

Noua noastră Constituție a prevăzut, cu înțelepciune, o *economie corporativă*.

Organizarea Administrației în Statul Totalitar

de Dr. NICOLAE TURLA
Prodecan al Baroului adv. Oradea

I. PRINCIPII FUNDAMENTALE

Principiul inițial în statul totalitar este armonizarea tuturor funcțiilor de Stat, iar armonizarea se face prin organizarea și disciplinarea funcțiilor. Interesele economice locale vor fi apărate prin organisme locale sub controlul Statului.

Prin organizarea și disciplinarea tuturor funcțiilor înțelegem întâi, funcțiile economice și numai în rândul al doilea urmează funcțiile administrative.

A face azi o reformă de Stat cu abandonarea organizării și disciplinării funcțiilor economice, ar însemna că, nu am înțeles cauza care a provocat perimarea sistemului liberal-democrat. Abaterea dela sistemul democrației liberale și înființarea unui nou sistem de guvernământ, fără reprezentarea, organizarea și disciplinarea funcțiilor economice, ar însemna înscăunarea unui sistem dictatorial, care poartă în sine tot așa de mare primejdie, ca și demagogia degenerată.

II. ORGANIZARE BIFURCATA

Funcțiile *economice* se deosebesc în mod esențial de funcțiile *administrative*, atât în ce privește natura *cauzei*, cât și în ce privește *scopul funcțiilor*. La funcțiile administrative se cere mai multă disciplină decât pricepere economică.

Ba chiar este suficientă numai disciplina fără aptitudine economică. În aceste funcțiuni calitatea principală este disciplina, iar calitatea economică joacă rol secundar. În funcțiile economice este tocmai invers, adică aptitudinea economică intră pe planul întâi, iar disciplina este de rang secundar.

Cu aceasta nu susținem că disciplina nu ar fi necesară în funcțiunile economice, ci din contra, și în funcțiunile economice disciplina este indispensabilă, tot așa cum economia este indispensabilă în funcțiunile administrative, însă pe când aici disciplina intră în locul întâi, în funcțiunile economice intră în locul al doilea.

În funcțiunile economice principiul de bază este acela al întreprinderii lucrative, adică realizarea maximumului de randament cu minimumul de efort, iar pentru aceasta avem nevoie de oameni, gospodari încercați.

Funcționarul de carieră numai în rare cazuri va putea să corespundă acestei cerințe. Tot așa nu a putut satisface această cerință nici clientela politică a partidelor, pentru că prin firea ei a îndeplinit numai o funcțiune parazitară, ceea ce a contribuit atât de mult la perimarea liberalismului democrat. Iar funcționarul de carieră nu poate să corespundă, pentru că înaintea ochilor lui totdeauna stă disciplina și teama de răspundere, precum și obișnuința în virtutea căreia așteaptă totdeauna dispoziții de la superior, ca să împingă răspunderea spre acesta. Or, în funcțiunile economice este decisivă inițiativa și aptitudinea, cari, în funcționarul de carieră, au fost omorâte.

A încerca exercitarea funcțiunilor economice cu organele administrative, adică cu funcționarii de carieră, ar însemna să împlinim funcțiunile economice prin constrângere și ne-ar apropia de concepția comunistă.

De exemplu aplicarea legii pentru încurajarea agriculturii numai cu funcționarii administrativi, prin constrângere, ar însemna realizarea unui sistem comunist.

Pentru a evita erorile sistemului administrației liberale și pentru a se feri de inconvenientele unei dictaturi, — chiar deghizată — cu unele principii comuniste, în Statul totalitar, organizația de Stat se va reglementa bifurcat :

a) De o parte funcțiunile *administrative* vor fi reglementate pe principii *ierarhice* ;

b) De altă parte funcțiunile *economice* vor fi reglementate pe principii de *autonomie locală și corporativă*.

Reglementarea trebuie făcută de odată, fie prin aceeași lege, fie prin două sau mai multe legi separate, însă *paralele una cu alta* și având grija ca cele două categorii de funcțiuni să nu ajungă în coliziune, ci să fie bine armonizate.

III. ORGANIZAREA COMUNELOR

A) *Comunale rurale*, prin funcțiunile ce le îndeplinesc, se deosebesc esențialmente de comunele urbane. Anume, comunele rurale fiind pur țărănești, virtualmente nu pot să îndeplinească funcțiuni administrative, ci numai funcțiuni

gospodărești. Tocmai pentru aceea, în administrația comunei rurale, va trebui bine separată funcțiunea administrativă de funcțiunea gospodăriei comunale. Îndeplinirea funcțiunei administrative, în Statul totalitar, va reveni funcționarilor, care vor fi organ al administrației județene, iar funcțiunea gospodărească, va reveni organelor autonome, anume consiliului comunal sub președinția primarului.

Paralel cu consiliul comunal va funcționa corporația agricultorilor, aceea a crescătorilor de vite etc. Membrii consiliului comunal, vor face parte și din corporațiile rurale și vor putea fi aleși și în consiliul corporațiilor, însă calitatea și funcțiunea lor de consilieri comunali, adică calitatea de gospodari ai bunurilor comunei, va fi bine separată de aceea de membrii în corporații.

Consiliul comunal guvernează gospodăria comunală ca *persoană juridică*, iar corporația organizează și dirijează comuna de gospodărie.

B) *In comunele urbane* situația diferă de acela a comunelor rurale prin faptul că, organele comunei vor îndeplini și funcțiuni administrative. Administrația comunei urbane va fi bifurcată în două categorii: 1. Funcțiunea administrației de Stat, sub tutela administrației județene și regionale și 2. Funcțiunea gospodăriei comunale.

Pe când în comuna rurală administrația se va face de organele administrației județene, cum e notarul comunal și ajutoarele lui, în comuna urbană funcțiunea administrativă se va face de organele comunei. De altă parte pe când în comuna rurală gospodăria comunei va fi făcută de consiliul comunal, în care funcționarii comunali nu vor avea decât atribuții reduse, în comuna urbană gospodăria comunală va fi făcută tot de consiliul comunal, însă prin funcționarii primăriei, cari vor avea atribuțiune de conducere, iar consiliul comunal va avea numai îndrumarea și controlul.

IV. AUTONOMIA LOCALA.

Sub autonomie locală înțelegem dreptul la guvernarea bunurilor publice locale sau mai bine zis, dreptul la gospodăria bunurilor aparținătoare comunităților locale.

Cea mai mare și care a sistemului nostru politic a fost și este și azi, faptul că s'a omis principiul autonomiei în gospodăria locală și din controlul ei. Timp de 20 ani, dela unire până în ziua de azi, bunurile județene și comunale au fost administrate fără control și fără nici o răspundere, lăsate pradă liberă clientelei politice a partidelor ce s'au perindat la putere. Proiectul de lege administrativă din Mai a. c. a căzut în aceeași eroare ca și legile guvernelor de partid, numai cu diferența că bunurile comunităților locale vor sta

acum la discreția funcționarilor administrativi, pe când înainte stăteau la discreția clientelei politice.

Nimic nu poate să nemulțumească populația mai mult decât excluderea ei dela guvernare și dela controlul guvernării bunurilor sale. În sistemul nostru politic de până acum, publicul și interesele lui economice, au fost considerate ca o cantitate neglijabilă. Viciul însă a fost acoperit cu demagogia care a degenerat în așa măsură încât la un moment dat eram serios amenințați să intrăm în război civil.

Să nu uităm că, partidele au fost desființate, însă cadavrele lor nu au fost îngropate. Un sistem dictatorial, infectat de cadavrele partidelor politice, ne poate duce la același primejdie ca și demagogia desfrânată.

Doctrinarii corporatiști români cunosc bine atmosfera ce se creiază în urma neglijerii intereselor gospodăriei locale și cunosc bine și primejdia ce amenință națiunea în urma disprețului intereselor economiei locale. În istorie avem exemple *exantum satis* de felul acesta. Tocmai pentru aceia, în doctrina Statului totalitar, s'a fixat, ca principiu fundamental, *separarea administrației bunurilor comunităților locale de funcțiunea administrativă*. Pentru aceste se va organiza administrație autonomă cu organe alese de populația interesată. Nu se pot administra bunurile comunale de un consiliu restrâns cu 3, 5, 7, 12 consilieri în care primarul să fie numit la recomandarea funcționarului administrativ. Aceasta ar însemna o funcțiune economică prin constrângere, ceea ce intră deja în cadrul principiului de dictatură comunistă.

Noi credem că trebuie să se asigure cointeresarea cât mai largă a publicului de administrația bunurilor locale și în felul acesta, — pentru a îndepărta crearea unei atmosfere dușmănoase, ce urmează cu siguranță din cauza neglijenței intereselor sale economice, — pentru guvernarea gospodăriei comunităților locale, se va recunoaște dreptul la gospodăria autonomă și se va reglementa organizarea gospodăriei autonome.

Controlul va fi dublat. De o parte se va reglementa organizarea controlului cu organe autonome, adică pe lângă consiliul comunal se va înființa și un consiliu de supraveghere, ales; de altă parte anumite organe administrative vor avea însărcinarea să facă, în mod sistematic, controlul gospodăriei locale.

V. DESCENTRALIZAREA.

În proiectul Legii administrative toate actele de administrație local sunt date în atribuțiunea Regiunii, iar județul și plasa rămân numai circumscripții de control.

Nimic mai greșit decât o astfel de administrație, pentru că în locul centralizării ministeriale vom avea o centralizare regională, care va produce o confuzie și mai mare ca cea de până acuma. Atribuțiunile celor 10—11 județe date în competența regiunii nu înseamnă descentralizare, ci — dimpotrivă — o mare congestionare a lucrărilor.

În Statul totalitar organizarea regională va sta deasupra organizațiilor locale, comunale și județene, cari vor rămănea cu atribuțiunile lor neatinse, însă pentru o mai eficace supraveghere vor sta sub controlul regional.

Misiunea Regiunii trebuie să fie de o parte controlul și îndrumarea administrativă, de altă parte organizarea și îndrumarea corporațiilor cu scopul de a organiza economia cetățenească.

Cu descentralizarea se urmărește realizarea administrației mai prompte și mai rezezi. Iar cu autonomia gospodăriei locale se urmărește a se câștiga interesul și colaborarea publicului la guvernarea gospodăriei în bunurile comunității locale. În afară de aceasta organizarea comunităților locale, va exercita un control eficace funcțiunilor administrative.

Acțiunea corporatistă la noi în România are de scop tocmai reorganizarea Statului, pe care înțelege să o facă pe alt fundament mai durabil și mai sigur. Pentru asigurarea unui guvernământ sănătos avem nevoie de organizare bine chibzuită, în care națiunea să-și găsească dreptul său de intervenție și de control pentru a se asigura că guvernarea și administrația în țară se fac potrivit voinței și intereselor sale.

„Partidul Unic“ în limba spaniolă

Cetitorii noștri vor afla cu bucurie că volumul „Partidul unic“ al d-lui Prof. Mihail Manolescu a apărut tipărit în limba spaniolă într'o ediție publicată sub auspiciile d-lui Jordana de Pozas subsecretar de stat al muncii în Junta (Guvernul Spaniol) din Burgos.

Intr'o clipă în care — din motive asupra cărora nu putem insista — volumul d-lui Manolescu nu poate apare tipărit în limba românească, deși traducerea făcută de d-na Manolescu este de mult gata în manuscris, este pentru noi cei dela „Lumea Nouă“ o consolare să putem constata că acest volum — elsat, ca și celelalte ale d-lui Manolescu, pe plan internațional — s'a tipărit într'o țară latină, în mijlocul vântorii însăși a războiului.

Nu putem da toate părțile noul din această ediție și nici măcar închinarea foarte semnificativă pe care o face d. Manolescu volumului său spaniol, dar încercăm să reproducem pentru cetitorii noștri cuvintele introductive ale volumului și anume: prologul semnat de d. Raimundo Fernandez Cuesta, prezentarea autorului făcută de d. Luis Jordana de Pozas și prefața specială la edițiunea spaniolă, scrisă de d. Mihail Manolescu.

I

PROLOG

de R. Fernandez Cuesta

Fenomenul politic se manifestă în lume — de la un popor la altul — cu un sincronism tacit, pe care numai cei ușurateci sau interesații îl pot atribui mimetismului.

Fenomenul politic prezintă în faza finală a ciclurilor istorice, în acelaș timp, caractere de *universalitate* și de *originalitate*, de oarece în această fază, toate popoarele cu dezvoltată forță vitală își dau seamă de greșelile săvârșite și se grăbesc să întregescă, cu un nou spirit, epoca care se naște.

Nesigure și timide la început, până când apare mintea caldă care fecundează și înalță acel spirit.

Originalitatea fiecărei mișcări naționale stă în ideea care conduce de la multiplicitate și dezordine spre unitate; iar *universalitatea* ei stă în modul și mijloacele de a o realiza.

Dar toate mișcărilor naționale moderne s'au născut cu scopul metapolitic — căci toate afirmă o concepție despre viață — și pentru a realiza acest scop au trebuit să-și creeze instrumentul necesar. Acesta nu putea fi Statul, care prin esență este static, ci ceva deosebit, agil și dinamic, care să-i inspire avântul și neliniștea pe care o pretinde concepția revoluției permanente, adică efortul neînfrânat și neobosit pentru a atinge obiective și ținte noi din ce în ce mai înalte.

Acest instrument, această sevă, această forță care circulează, sistemul nervos al Statului, permanenta lui voință de luptă, este *Partidul unic*, fără altă legătură cu partidele regimului parlamentar decât denumirea sa, păstrată poate pentru valoarea ei simbolică și pentru inerția gramaticală.

Partidul unic, creația Dreptului public modern, este studiat în opera de față cu o amănunțime și cu o precizie de neîntrecut; în motivele sale, în natura sa, în structura și în perpetuitatea sa; în mod abstract și concret. Iată de ce citirea acestei cărți este de un mare interes iar traducerea ei în limba noastră, de o extraordinară oportunitate.

II

PREZENTARE

de Luis Jordana de Pozas

Dacă această operă ar fi din acelea destinate să pătrundă numai în mediul universitar, prezentarea Profesorului Manoilescu, ar fi complet de prisos. Căci de când în 1929, a publicat „Teoria protecționismului și a schimbului internațional“, atât de originală și de profundă, *numele său figurează între ale celor mai distinși economiști ai epocii noastre.*

Dar această carte, prin actualitatea covârșitoare a subiectului său și prin exactitatea și claritatea cu care este scrisă, va face să fie citită de tot felul de persoane.

Fără îndoială, prin orbirea, pe care o produce puternica originalitate a fascismului, a național-socialismului și a celorlalte mișcări, cari se pot chema totalitare, nimeni nu-și dăduse seama că notele lor comune, sunt atât de numeroase și asemănătoare, încât justifică studiul partidului unic, ca o Instituțiune politică, valabilă pentru toate timpurile și toate țările. *Ilustrului autor al acestei cărți, îi revine meritul de*

a fi văzut aceasta mai înainte ca oricine și de a fi făcut acest studiu într'un mod greu de întrecut.

Lucru analog se întâmplă în Spania. Scurta și bogata ei istorie, stilul propriu și rădăcinile programatice ale Falangei Spaniole Tradiționaliste și ale J. O. N. S., au în aparență, foarte puțin comun cu fenomenele și Instituțiile cari se analizează în această carte. Și totuși, confruntată cu ele într'un mod metodic, este mai ușoară înțelegerea ființei și a destinului său.

Tinerii nu au nevoie și poate nici nu înțeleg că Falanga poate să fie analizată și comparată. Le este de ajuns s'o simtă cu pasiune, înțelegând-o cu acea comprehesiune instinctivă și nesfârșit de mare, care se numește dragoste.

Din potrivă, mulți din acei cari au primit formația politică și intelectuală înainte de Dictatură, au o anumită greutate de a pricepe ceea ce este Falanga și de a-și da seama că mișcarea Națională ar fi un tragic și steril episod, dacă Falanga n'ar îndeplini marea misiune, pe care au dus-o la capăt, în Italia și Germania, partidele fasciste și național-socialiste și că numai ei îi este dată, deplină realizare. *Citirea acestor pagini îi va ajuta să înțeleagă că ceea ce triumfă în Spania, grație eroismului fără pereche al soldaților noștri și geniului lui Caudillo, nu este o dictatură, nici o restaurare, nici măcar o etapă de trecere, ci o revoluție care va da Spaniei o structură și un regim permanent și deosebit de toate cele cari l'au precedat.*

Autorul acestei cărți este un om tânăr, ale cărui nenumărate activități, se desfășoară mai ales pe terenurile, tehnice, politice și științifice.

Înginer de poduri și șosele, Canalizări și Porturi, Mihail Manoilescu, își primește titlul în 1915, și imediat se vede chemat să ia parte la prepararea tehnică a marelui război, făcându-se cunoscut foarte curând, prin studiile sale asupra mobilizării tehnice și construirea noilor modele de tunuri. După încheierea păcii, el participă în mod activ, la lucrările de refacere economică și industrială a țării sale și organizează prima expoziție industrială a României Mari. Dela 1931, ocupă Catedra de Economie, Organizație și Raționalizare a Școlii Politehnice din București.

Ca om politic, a ocupat cele mai înalte posturi. Director General la Industrie în 1921, Ministru — cu scurte intervale — dela 1926 până la 1931, a contribuit cu entuziasm la restaurarea la Tron a Regelui Carol și mai târziu, s'a dedicat la a prepara realizarea propriilor sale concepțiuni politice, foarte îndepărtate de democrația nenaturală de care suferă Patria sa. *De câțiva ani figurează în capul unei școli politice românești care, ascultând de sfaturile sale, lucrează pentru instaurarea unui regim corporativ cu totul original.*

Producțiunea științifică a lui Manoilescu, este atât de

bogată, încât nu se poate rezuma aci. Intre principalele sale opere, se distinge cea menționată, „Teoria Protecționismului“, tradusă în limbile principale; „*Secolul Corporatismului*“, pe care, în curând, voi avea onoarea a-l face cunoscut publicului spaniol și acest volum pe care-l publicăm acum.

Manoilescu, care a fost invitat în mai multe rânduri de către Hitler, Mussolini și Salazar, la manifestări științifice sau lucrări corporatiste, are pentru Spania noastră o admirațiune nelimitată. Nemulțumit de modul cu care a autorizat generos, traducerea operilor sale în limba spaniolă, a îmbogățit această ediție cu un capitol dedicat Falangei Spaniole Tradiționaliste și J. O. N. S. (Juventud Ofensivas Nacional Sindicalistas), cu un prolog special, în care palpită dragostea sa pentru Spania și cu o mulțime de note exclusive.

În aceste ceasuri de luptă, murdărită de josnica dușmănie sau de stupida neînțelegere a atâtor politicieni și profesori străini, această adevărată și entusiastă a unuia dintre cei mai iluștri oameni ai patriei sale merită o mulțumire veșnică, pe care îndrăznesc a o adresa aci, în numele sfânt al Spaniei.

III

PREFAȚA D-lui MIHAIL MANOILESCU

Când eminentul profesor și om de stat d. Jordana de Las Posas mi-a propus să organizez traducerea în limba spaniolă a celor două volume ale mele SECOLUL CORPORATISMULUI și PARTIDUL UNIC pentru a le tipări într-o bibliotecă destinată să strângă toate operele de orientare asupra reconstrucției Statului nou Spaniol, am avut în chip definitiv convingerea victoriei sigure care o așteaptă pe armata glorioasă a generalului Franco.

Mai mult decât toate comunicatele și decât toate cuceririle vizibile, acest calm al spiritelor conducătoare și această nobilă preocupare pentru organizarea păcii și a victoriei îi dă străinului sentimentul exact al situației, pentru totdeauna consolidate, a noului regim spaniol.

Numai învingătorii au grije de cece se va întâmpla a doua zi după triumful lor. Numai stăpânii destinului și ai victoriei se ocupă să construiască cu gândul Statul pe care au mertat ca să-l conducă. Numai acei care stăpânesc o țară își dau nobila misiune de a asigura aplicarea pe teren a idealului lor politic.

Nu cunosc în istorie un exemplu mai măreț de stăpânire de suflet și de seninătate. Când tunul n'a încetat încă să bubuie, atâția oameni eminenti, intelectuali spanioli de dimensiuni europene, se așează liniștiți la masa lor de lucru

și elaborează proiectul Statului nou pe care fiecare lovitură de tun îl face mai concret și mai real. Dar când bombele avioanelor cad în jurul lor și fac să se clatine pământul, mâna lor dreaptă nu tremură o singură clipă sub sguđuitură.

Căci această mână înscrie pe hârtie destinul și fizionomia acestui Stat nou pe care ei îl visează și pentru care luptă.

Se citează adesea exemplul lui Napoleon care, în mijlocul războiului, în tabăra lui dela Moscova, redactă personal noul statut al Comediei Franceze.

Insă, desigur, în acest gest era puțină... comedie, fiindcă marele geniu militar voia să proclame în acest chip calmul său ostentativ, pentru a-i da poporului său o încredere care începea să lipsească.

Ceeace Spania (și eu nu zic niciodată Spania *naționalistă* sau Spania *Generalului Franco* pentru bunul motiv că *nu există o alta*) face în clipa aceasta este mult mai serios și mult mai adânc. Spania care gândește redactează pe hârtie propriul său destin pe care Spania care luptă îl deschide iar Spania care muncește îl va executa.

Studiile și pregătirile pentru Statul nou ca și educația opiniei publice în sensul noilor idei care au cucerit azi lumea sunt consecința naturală și logică a însăși acestui războiu pe care Spania îl urmează neîndurat și eroic. *Sensul* războiului — pe care fiecare luptător spaniol îl poartă în sufletul lui — se lămurește, se precizează și ia un contur real sub reflectoarele puternice ale gânditorilor spanioli, care — departe de a se așeza virtual *la ariergarda armatei* ce înaintează — se situează *la avangarda ei*, pentru a-i fixa obiectivele supreme.

Ceeace Generalul Franco și colaboratorii săi au făcut până acum pentru organizarea Statului nou este admirabil.

Această ediție spaniolă fiind elaborată în grabă, în ritmul însăși al războiului n'am putut sublinia decât prin câteva note răslețe originalitatea profundă a sistemului spaniol. Geniul constructiv al noului regim și al șefilor săi incomparabili se manifestă în chip eclatant și clasifică deja acest regim alături și deasupra a tot ce este mai strălucitor în noua eflorescență a ideilor europene.

Spania nouă ne face astfel cunoscută aurora renașterii sale politice și a acestui nou Stat care prin splendorile lui *morale* prevestește deja măreția *politică* pe care o va ajunge Spania de mâine.

Din țara latină cea mai depărtată din Orient, din această Românie care admiră Spania nouă și care i-a dat deja morți în Tercio, pe câțiva din fii săi cei mai buni, aduc cu modestie Spaniei noui această carte ca o umilă ofrandă și o depun — îngenuchind — pe altarul său însângerat.

PE LINIA VREMII NOASTRE

„Pe linia vremii“

Cetitorii noștri au început să observe oarecare încetinire în ritmul apariției noastre și poate și în vioiciunea scrisului nostru.

În vremea din urmă am fost nevoiți să scoatem aproape, regulat câte un număr dublu din revista noastră.

Au fost unii din prietenii noștri mai descurajați care ar fi crezut oportun — față cu noile împrejurări — să renunțăm, cu totul la apariție. Acest lucru nu se poate întâmpla și nu se va întâmpla niciodată, atâta vreme cât noi, fondatorii acestei reviste, vom mai putea ține un condei în mână.

„Lumea Nouă” reprezintă o credință și un ideal. Ea a înflăntat în mijlocul intelectualității românești această credință și a jucat în cei șase ani și mai bine de apariție, un rol de care într-o zi se va vorbi în istoria politică și culturală a neamului nostru.

„Lumea Nouă”, tare pe acest patrimoniu și pe adeziunea dărză a cetitorilor și abonaților ei, își va continua apariția. Dar potrivit împrejurărilor materiale mai grele, va apărea numai la două luni odată.

Cetitorii noștri vor înțelege că aceasta nu înseamnă din partea noastră o scădere de vigoare și nici de imaginație și ne vor urma, cum au făcut-o și până astăzi, cu același simpatie activă, care prețuiește cât o colaborare.

L. N.

Au murit și conferințele

Încet, încet înregistrăm dispariția diferitelor genuri de manifestare intelectuală cărora nu le mai priește climatul epocii. Mai ieri vorbeam de moartea notelor dela „Lumea Nouă”, iar cetitorii noștri înțelegeau bine diagnosticul pus la acest deces.

Astăzi ne gândim, nu fără melancolie, la conferințele publice care și ele dispar.

Dar conferința nu poate fi înlocuită prin litera scrisă nici în gazetă nici în revistă.

Căci ea nu constituie niciodată o manifestare unilaterală.

Conferențiarul adevărat nu recitează un monolog scris dinainte ci întreține un lung dialog în care partea cealaltă, publicul, vorbește numai cu ochii. Nu este conferențiar acela care nu înțelege limbajul privirilor și care nu scoate accente spontane și gânduri neprevăzute, sugerate direct de reacțiunea ascultătorilor.

De aceea, un adevărat conferențiar nu vorbește niciodată la radio. A vorbi de „conferințe la Radio” înseamnă a întrebuința o expresie imposibilă și paradoxală. Nu poate fi conferință acolo unde auditorul nu colaborează cu vorbitorul, nu-l ajută, nu-l stimulează și nu-l răsplătește în fiecare clipă.

În fața unui public invizibil, conferențiarul cu dragoste de arta lui se simte cu aripile frânte și nu poate înainta decât cu greu.

Îmi aduc aminte că, acum câteva luni, vorbind la Radio Roma — fiindcă bine înțeles la Radio românesc nu este loc pentru un profesor pe care alții din străinătate îl caută — am rugat politicos pe o domnișoară care se afla acolo să se așeze în fața mea în timpul când vorbesc, pentru ca să pot urmări pe fizionomia ei impresia vorbelor mele și să pot da, măcar în această formă, vorbirii mele, caracterul unei conferințe.

Ceeace are minunat conferința este faptul că adună o lume de voluntari veniți să învețe — și câte odată să se înalțe — cu ajutorul cuiva pe care îl socotesc capabil de asta.

De aceea conferința se va deosebi totdeauna de curs oricât de inspirat și de frumos ar fi acesta din urmă. Ea nu va semăna nici cu predica din Annon, nici cu discursurile oficiale la zile mari, nici cu gravele comunicări făcute în Academie.

De altfel a sta jos în mijlocul unui ceneclu și a citi un manuscris — cum am făcut acum doi ani la Institutul Franței — este pentru un conferențiar cu puțină vocație, o corvoadă.

Conferința este o lungă conversație cu o ființă colectivă pe care conferențiarul a creat-o după cele dintâi minute ale vorbirii sale. De aceea grija cea mai mare a conferențiarului este a nu lăsa să se risipească înainte de sfârșitul orei, ființa pe care a reușit să o creeze în chip vremelnic.

După cum sub puterea undelor herțiene, bucățelele disperate de metal dintr'un detector se strâng una lângă alta, formând un fir continuu, tot așa, sub undele sufletului conferențiarului, individualitățile răslețe adunate în spațiul unei săli se lipeșc una de alta și formează un tot care se menține ca atare, atâta vreme cât continuă vibrațiunile emise de vorbitor.

Conferința nu este cum cred unii, un gen susceptibil de a înfrânși universalitatea subiectelor. Nu poți ține o „conferință” despre creșterea gândacilor de mătase, cum își închipue didacticii noștri vorbitori de la Radio. Poți face o lecțiune sau poți transmite anumite instrucțiuni asupra unui asemenea subiect, dar nu poți conferința decât asupra unor lucruri care leagă cele materiale de cele sufletești.

Un subiect este sau devine demn de a fi tratat într'o conferință numai dacă, fie prin sine însăși, fie prin măiestria conferențiarului, poate căpăta o atingere cu ceea ce este mai desinteresat în sufletul omenesc.

Fără aceasta nu se produce acea coeziune de o clipă care dă o unitate de vibrație unui întreg auditor.

Poți desigur realiza manifestări aprobative și chiar entuziaste dela o sală, făcând apel la interesul pur material al componenților ei. Dar această integrare pe schemă exclusivă a interesului poate servi de bază unui discurs electoral sau unei adunări generale la o societate anonimă. Ea nu poate fi izvorul din care naște o conferință. Fiindcă — la urma urmei — conferința este una din formele artei.

Unde nu reușește să miște pe om linia și culoarea, unde nu ajunge să ridice împreună pe oameni chemarea melodiilor, acolo pătrunde, se insinuază și se înconează în suflet cuvântul calm și în aparență ușor al conferențiarului.

Căci conferința convinge fără argumente obositoare și inflăcărează fără patos.

Moartea conferințelor este încă una din durerile unei epoci în care oamenii fac în fiecare zi antrenamentul sacrificiului.

M. M.

Pentru d. Groșoreanu

Intre marile virtuți care merită lăudate și proslăvite trebuie socotită și aceea de a trăi o viață întreagă în provincie fără a pierde preocupările intelectuale active și creatoare.

Mărturisesc că nîmic nu-mi inspiră mai mult respect decât personalitățile din mediul provincial — în general atât de puțin încurajant pentru intelectuali — care se consacră cu dărnicie ideilor de largi orizonturi.

Îată de ce, sunt de multă vreme un admirator al omului remarcabil care ornează intelectualitatea bănățeană și care de câteva ori a fost colaborator al acestei reviste, d. Dr. Corneliu Groșoreanu.

În numărul de Ianuarie—Martie al revistei Institutului Social Banat-Crișana, d. dr. Groșoreanu — care este și președintele acestei secțiuni a Institutului Social — scrie un frumos studiu intitulat: „Fascism, naționalism, comunism național”. D-sa se ocupă aici și de lucrarea noastră: „Sensul antiburghez al Revoluției naționale”. Cu un discernământ care îi este caracteristic, d-sa atacă punctul esențial al tezei noastre și formulează foarte bine problematica socială a dreptei românești.

Credem însă că d-sa se înșală atunci când are aerul să identifice ideea de proprietate privată cu societatea și ideologia burgheză în întregul lor.

Intr'adevăr citând cuvintele noastre: „Revoluția națională nu va aboli în România proprietatea privată” d. Groșoreanu adaugă: „Dacă așa este, atunci informațiile care atribuiau mișcării naționaliste un colorit de comunism național, sunt eronate, de oarece recunoașterea proprietății private încadrează mișcările de dreapta în ideologia burgheză, oricât ne-am împotrivi acestui fapt”.

Iată ceea ce ne deosebește dela început de d. Groșoreanu. Noi nu putem socoti că recunoașterea principiului proprietății private antrenează absolut toate atributele burgheziei de astăzi.

Noi socotim, dimpotrivă, că principiul proprietății private este susceptibil de atâtea nuanțe, încât pe fundamentul său se poate ridica o comunitate națională foarte diferită ca ideologie și ca mentalitate de burghezie actuală.

Dealtfel, este destul să trage toate consecințele din principiul proprietății private *ca funcțiune socială și ca funcțiune națională*, pentru a ajunge să construiești o societate cu totul deosebită de cea de astăzi. Iar în această privință, fascismul național și național socialismul, chiar dacă n'au ajuns încă la formele definitive, indică totuși posibilitatea celei mai îndrăznețe evoluții în cadrul proprietății private.

Prin urmare, când d. Groșoreanu aprobă ideea trecerii funcțiunilor economice ale comerțului și industriei în seama românilor, aceasta nu înseamnă că noua categorie socială românească trebuie să fie *identică* cu burghezia de astăzi, căci după cum am spus noi și a reproduș și d. Groșoreanu : „dacă se va constitui o clasă nouă care să împlinească *funcțiunile* pe care le împlinește astăzi burghezia, aceasta va fi principală distincția de clasa conducătoare”.

Iată dar că noi am enunțat totuși gândul nostru, esitând de a vorbi despre o *nouă burghezie* întocmai ca cea de astăzi, care ar fi destinată să înlocuiască burghezia străină, ci am vorbit numai de o clasă nouă care va împlini *funcțiunile* pe care le împlinește astăzi burghezia.

Dar ne oprim la această distincțiune, fiindcă nu este locul de a desvolta cu acest prilej până la capăt ideea noastră.

Îi mulțumim d-lui Groșoreanu pentru că prin observațiile d-sale ne-a arătat necesitatea ca să ducem mai departe și mai precis acest prim gând al nostru.

Dar d. dr. Groșoreanu ne declară cu francheță că nu se poate identifica cu noi în două puncte :

Cel dintâi privește *prejudecata intelectuală*. D-sa socotește că noi proclamăm primatul muncii fizice față cu cea intelectuală, pe când celelalte mișcări de dreapta din Europa tind spre un reviriment spiritual. Și d-sa pare să ne descopere o contradicție în faptul că — ridicându-ne împotriva materialismului liberalist și marxist — dăm totuși muncii fizice un rang superior, care înseamnă, la urma urmei, o concesiune făcută aceluiaș materialism.

Păcat că d-sa nu desvoltă mai mult acest punct, căci ne-ar fi dat și nouă prilejul să-l lămurim mai bine. Dar în puținele sale rânduri formulează totuși foarte bine problema întrucât spune : „Egalizarea *funcțiunilor* între munca fizică și cea intelectuală este bine să se facă. Dar o *juzapunere* nu”.

Dar totmai aceasta este ceea ce am făcut noi. Noi nu am stabilit *primatul* muncii fizice asupra celei intelectuale, ceea ce ar fi fost absurd, și nici măcar nu am proclamat egalitatea *calitativă* a muncii brațelor cu munca spiritului, ci am stabilit

pur și simplu o egalitate *funcțională* între cele două feluri de muncă.

Concepția funcțională stabilește cele două munci ca deopotrivă de necesare pentru manifestarea vitalității și calităților unei națiuni și ca deopotrivă de interesante în angrenajul colectivității în mers.

Noi nu ne-am ridicat împotriva *intelectualității*, ci împotriva *prejudecății* intelectualiste care creiază un nou pretext de scizune pe verticala națională.

Noi ne împotrivim numai la ceace prejudecata intelectualistă aduce ca slăbire a solidarității românești și ca micșorare a *dragostei* și a *afecțiunii* care trebuie să domnească între români, fără deosebire de treaptă.

Noi credem în marea virtute a *afecțiunii* care aruncă o punte peste prăpăstiile cele mai adânci. De aceia credem mai departe în orice mișcare sufletească generoasă care apropie clasa intelectuală de păturile muncitorești și *credem mai ales în necesitatea de a strivi orgoliul intelectualilor și pseudo-intelectualilor* care prea adesea au găsit în presupusa lor superioritate spirituală, pretextul care să le îngăduie toate lașitățile și toate scăderile de caracter.

Intelectualitatea ca pavăză pentru turpitudine iată ceace urăm noi cu mai multă putere. Și iată ceace am lăsat să străbată în rândurile de multe ori prea vii ale cârticelei noastre tiespre „*Sensul anti-burghez al revoluției naționale*“.

În sfârșit, nu înțeleg cum distinsul nostru prieten d. Groșoreanu a putut vedea în expunerile noastre a abatere dela normele generale ale mișcărilor de dreapta, care acordă un interes deosebit instituției familiare.

Dacă d. Groșoreanu ar reveni cu detalii asupra acestui punct vom fi bucuroși de a vorbi cu d-sa, fiindcă schimbul de gânduri — fie și prin scris — cu d-sa este o bucurie intelectuală.

M. M.

Specula speculei

Iată un dușman al tuturor consumatorilor și al tuturor... guvernelor.

Toate regimurile și-au pus puterile la încercare împotriva lui și nici unul n'a izbutit să-l răpună.

Și este, oare specula atât de nedutabilă? Nu! Dar se luptă împotriva ei cu arme de „puf și fulgi“... Nu se luptă serios. Cel cari sunt puși să combată... pactizează cu inamicul.

Specula însăși e speculată și, în scurt timp, în loc să simți că dispăre, o constăți și mai grea și mai apăsătoare.

Tragem din nou nădejde că noul regim, — care de altfel a anunțat că a schimbat armele, — va izbuti să înfrângă această rușină națională : *specula*.

Pentru asta trebuie o soluție de anumit dozaj : odată *organizare*, odată *sanctiuni* și de trei ori „*oameni*“.

CHR. P.

Pentru d. Crainic

D. Nichifor Crainic revine în revista sa „Gândirea” din Iunie a. c. asupra celor scrise de noi în numărul nostru trecut.

Nu vom repeta ceea ce am spus și anume că volumul nostru „*Secolul Corporatismului*” nu putea să țină seama, cum ar fi voit d. Crainic „de anumite realități speciale din țara noastră”, privitoare la caracterul național etnic al corporațiilor, pentru bunul motiv că acest volum *prin însăși scopul său, s'a așezat pe un plan de universalitate.*

De aceea acest volum n'ar putea să constituie „un îndreptar concret în realizarea unui corporatism românesc” decât dacă ar fi complectat — cum este natural — cu tot ceea ce am scris noi asupra corporatismului în România.

De aceea noi nu credem că, din punct de vedere practic, volumul „*Secolul Corporatismului*” „*poate induce în eroare pe naționaliști*” — cum socotește d. Crainic — pentru bunul cuvânt că noi presupunem pe naționaliștii români destul de inteligenți pentru a lua din această carte ceea ce constituie adevăruri universale și a culege *din restul publicațiilor noastre*, atât de numeroase, ceea ce noi am recomandat special pentru România mai ales privityor la problema etnică.

D. Crainic relevă cu acest prilej că noi nu i-am întors politeța și nu ne-am ocupat de lucrările sale asupra Statului etnocratic.

Cu probitatea pe care nu am pute-o refuza nici dușmanilor noștri — și în speță nu ca atare îl considerăm pe d. Crainic — trebuie să recunoaștem că d-sa are dreptate.

Dacă noi n'am vorbit de lucrările d-sale a fost o simplă scăpare, pe care o reparăm chiar în acest număr, fiindcă socotim că este o datorie ca intelectualii români — fie că se potrivesc, fie că nu se potrivesc în idei — să și le comenteze între dânsii cu decență și cu onestitate.

Nu pot fi însă de acord cu partea subiectivă din rândurile d-sale și care, cu toți termenii săi neobișnuiți, nu ne-a făcut să ne pierdem calmul.

D. Crainic face aluzie la anumite atacuri, într'adevăr inadmisibile, pe care directorul de pe vremuri al ziarului „Buna Vestire” d. Toma Vlădescu i le-a adresat d-sale personal.

D. Vlădescu nu era un subordonat al meu la „Buna Vestire” unde avea drepturile sale de fondator și de participant. Cu toate acestea, în momentul când — întors în București — am luat cunoștință de aceste atacuri și mai ales de unul din ele, culminant de trivial și de brutal, am dat personal în „Buna Vestire” un comunicat de desăvuire a celor scrise de însăși directorul acestui ziar!

D. Crainic care cunoaște foarte bine cât de greu se auto-desmînt ziarele, trebuie să fie de acord cu noi că am făcut prin aceasta un gest neobișnuit, dictat numai de revolta pe care ne-au provocat-o atacurile d-lui Vlădescu.

Mai mult decât atât — deși aproape nu mai aveam raporturi personale cu d. Crainic — l-am chemat la telefon în aceiași

zi pentru a-i exprima regretul meu față de oroarea acestor atacuri.

Ce dovadă mai mare de bună credință putea să-i dea cineva?

La puțină vreme după acest incident d. Toma Vlădescu — a cărui situație devenise imposibilă — a trebuit să plece dela direcțiunea „Bunei Vestiri“.

Și atunci — dacă acestea sunt faptele pe care d. Crainic nu le poate contesta în materialitatea lor și pe care nu le poate răstălmăci în mobilul lor moral — cum putea d-sa care este, ca și noi, pătruns de ideea creștină a păcatului, să comită față de noi acest mare păcat și această evidentă nedreptate de a le înfățișa așa cum a făcut-o în *Gândirea*?

Iar dacă d. Crainic nu va recunoaște loialitatea atitudinii noastre, cetitorii obiectivi ai acestor rânduri vor aprecia abnegația și seninătatea noastră care — după termenii întrebunțați în rândurile din „*Gândirea*“ — îi mai putem încă răspunde astfel.

M. M.

Istoricul Corporatismului românesc

În materie de gândire uzurparea dreptului pe care îl are altul este o regulă aproape generală. Nici gândirea corporatistă n'a suferit o excepție în această materie.

D. arhitect I. D. Enescu a făcut în revista „Țara Noastră“ un istoric al corporatismului românesc. Bine înțeles că „Lumea Nouă“ cu gruparea ei, d. prof. Manolescu cu lucrările și activitatea sa nu există.

Ne-ar fi greu să repetăm protestul pentru nedreptatea ce ni se face. De aceea vom da cuvântul ziarului „Neamul Românesc“ care în numărul dela 6 Aprilie a. c. se ocupă de articolul d-lui Enescu. După ce fixează locul, Prof. Iorga, care a rostit în 1923 despre „Senat de competențe“ și care în Decembrie 1929 a provocat la „Dația“ o manifestație a breslelor, scrie :

„Mai târziu d. M. Manolescu a grupat un mănunchi de intelectuali pentru a da ființă doctrinei corporative, scoțând și o revistă „Lumea Nouă“.

„S'au scris două lucrări pe care cel ce vrea să facă istoricul mișcării corporatiste românești nu trebuie să le treacă cu vederea și mai puțin încă să le ignoreze“.

Și mai departe :

„A cita, atunci când vrei să faci istoricul mișcării corporatiste românești, manifestațiile laturalnice de la „Drumu Nou“ s'au câteva conferințe fără nici o însemnătate și a trece cu vederea inițiativa din 1923 a profesorului Iorga și lucrări ca cele de mai sus, este a cădea într'o gravă eroare“.

De astfel de atitudini am avut parte noi cei grupați la „Lumea Nouă“. Avem însă credința că am servit onest o idee în care am crezut și a cărei izbândă o întrezărim. Dacă și ziarul d-lui Prof. Iorga se revoltă de nedreptatea ce ni se face, sau de ignoranța celor ce socot lumea cât linia ce trece pe lângă vârful propriului lor nas, cititorul își dă seama cât de mare trebuie să fie locul nostru și cât de însemnat aportul ce l'am adus.

L. N.

Năvala trântorilor...

De când lumea, colectivitatea, sub forma vulgar quosi-abstractă a „Statului“, a fost obiectiv de atac și isvor de sorbit fonduri pentru colecțiile băstinașe de nimfocștiutori.

Nici n'a început bine așezarea Statului pe alte temeieri și atacurile au început: încet, subteran, camuflat, sistematic.

Băgați de seamă cum dau năvală profitorii, cum se îngheșuesc la porțile tuturor innoirilor?

Noroc însă că noul regim declară că nu-i i-a în seamă.... că s'a isprăvit epoca de aur a demagogilor și a nepregătiților.

Se vântură ideea organizării corporațiilor, așa cum prevede noua Constituție. Știți câți corporatiști... îmbătrâniți se oferă? Noi, cari de atâția ani ne ostenim pentru o idee altădată atât de ponegriță, ne mirăm: de unde au ieșit?

Se vorbește de crearea unei instituțiuni pentru educația muncitorească și indeletnicirea de odihnă plăcută în timpul liber. Credeți că se dovedesc... bolnavi de atâta gândire la asemenea problem mai mulți indivizi decât știutorii de carte?

Dar câte probleme grele de reînnoire nu pune astăzi țara noastră? Totuși pentru fiecare problemă există, în supraabundență, specialiști desăvârșiți, cari nu s'au afirmat decât.... pentru că n'au avut timp, dar altminteri...

Ei bine! Toată această grămadă de trântori ignoranți, versatiți și cinici așteaptă cu încredere (pe care noi o socotim astăzi nejustificată față de gândurile noului regim) fleca salvatoare din partea Statului.

Cel dintâiu act de mare energie pentru curățirea sufletească a Țării trebuie să fie înlăturarea acestor haite de leneși infometați; de maimuțe ideologice, și trimiterea lor în lagăre de muncă obligatorie.

Sperăm că noul regim va ști să pună capăt cu hotărâre parvenitismului care ne-a făcut de atâtea ori de răs, țara. E cea dintâi datorie și cel mai frumos merit.

Economia românească și toată munca ei tehnică clădită de minți sănătoase și curate, cari să o cunoască, să o tubească și să se priceapă a-i da viață.

Năvala profitorilor trebuie oprită și desigur că guvernul de azi va ști să o oprească.

Altfel, cu aceiași oameni, aceiași poveste. Și doar nici guvernul nu vrea asta.

CHR. P.

Pentru prietenii dela P. T. T.

În revista „Cronica P. T. T.“ am citit zilele acestea un articol intitulat: „Să se înființeze cooperative“.

Dăm un scurt extras:

„Se vorbește tot mai mult de o nouă așezare economică și de un nou și vechiu sistem, acela al cooperativei.

„În noua constituție se precizează că noule norme de alegeri ale reprezentanților în statul nostru politic se vor face având în vedere BRESLA.

„La ordinea zilei, corporatismul este acela care formează obiectul de discuție, căutându-se normele de organizare în climatul nostru românesc, fiecare așteptând înfăptuirea lui.

„Deaceia pe bună dreptate camaradul Ț. D. cere și dănsul înființarea grabnică a acestor cooperative „mai ales în timpurile actuale, când mizeria și greutatea bat la ușe, aproape la toți funcționarii, din cauza salariilor insuficiente și a scumpetei mereu crescânde“.

„Și colegul Ț. nu se mulțumește numai cu atât, ci mai cere ca fiecare reședință a cooperativei „aprovizionată bine înțeles cu toate cele necesare, din locuri unde sunt prețuri convenabile“.

Este evidentă confuzia ce se face între corporatism și cooperatism. Ani de zile am luptat contra acestei confuziuni pe care o făceau și oamenii care se pretindeau informați și ocupau locuri importante de îndrumători. Nu vom reveni. Rugăm însă pe prietenii dela P. T. T. să ne citească și acum și din urmă căci este bine să se clarifice noțiunile care se aruncă în discuția generală, căci altfel este mai bine să tăcem.

M. V. P.

„...Rien sans enthousiasme“

... așa sună un celebru dicton francezesc.

În el pare că se rezumă toată problema epocii și a țării noastre. A găsi, sau a regăsi, izvorul de avânt al țării, a-i da capacitatea de entuziasm creator, de frenetică acțiune în toate domeniile, iată secretul oricărei guvernări fructuoase.

Nu poate contesta nimeni că suprimarea brutală a partidelor politice a însemnat o despovârare a poporului muncitor și că guvernul actual se străduiește să facă pentru țara întreagă mai mult decât oricare altul.

Marele secret, însă, care trebuie să rămână strein unei guvernări care se vrea cinstită și rodnică, este să câștige încrederea neprecupețită a Țării și să-i dea elanul creator.

Pentru aceasta este nevoie de o totală contopire sufletească între conducători și conduși (numai aceasta putând legitima o schimbare a structurii constituționale a Statului), o „introducere a poporului în Stat“, — cum așa deseori spune Mussolini“.

Altfel, efortul oricărui guvern se va izbi la fiecare pas de interese lăaturalnice și meschine, de mentalități contradictorii, de acțiuni și tendințe cari îl minează fără încetare.

Și încrederea țării nu este atât operă de propagandă cât de guvernare înțeleaptă. A continua pe un drum început însemnează mai mult decât a te resflira pe toate deodată. Țara înțelege și apreciază.

Cine cenzurează sufletește, însă orientările generale și acțiunea oricărei guvernări este *timeretă*. El este factorul de combustione idealistă al unei colectivități și el poate infuza acestela un elan, un entuziasm.

Fără entuziasm nu se poate face nimic. — Și... fără tineret nu se poate avea entuziasm.

Iată un punct cardinal pentru noul regim. Iată o piatră de incercare pentru orice efort de înnoire. Căci numai prin adevărată suferință a poporului la acțiunile Statului se poate ajunge la o operă de creație, fără a degenera într-una asistencială.

Nu se poate tăgădui că guvernul lucrează, se luptă.

E un merit. Un merit pe care îl vor consacra numai rezultatele.

CHR. P.

Aplauzele . . .

Acum câteva zile, la congresul societății „Progresul Silvic”, o lume de camarazi simpatici nu-mi îngăduiau să vorbesc, întrerupându-mă mereu cu aplauze.

Și atunci — cu una din acele impolitete care încep să fie îngăduite dela o anumită vârstă — am spus entuziaștilor mei auditori :

„Nu mai aplaudați ! Am cules destule aplauze în viața mea, ca să mă pot convinge de zădărnicia lor. Aplauzele sunt ca funigeii pe care îi spulberă vântul, dealungul câmpiilor, primăvara. Nu poți clădi nimic pe ele și, la vremuri grele, nu poți face din ele acoperiș”.

Și în adevăr, nu de astăzi, ci de multă vreme, nutresc o neprefăcută aversiune pentru aplauze. Poate — cum îmi spunea un prieten binevoitor — se verifică și aici vechea constatare că omul nu prețuiește niciodată ceea ce are prea mult.

Dar este aici și altceva mult mai adânc. Aplauzele sunt o formă, în general sinceră, prin care o mulțime pasivă aprobă o desfășurare de gândire activă. Dar aprobarea aceasta este forma cea mai ușoară și cea mai puțin durabilă din câte se pot da. Ea apare într-o ameteală de o clipă, ca o bețe subtilă de origine pur estetică.

Aplauzele degajează sufletul omului de o opresiune. Ele subliniază concordanța cu ideea vorbitorului. Ele înseamnă o descărcare de un gând care îl apasă de multă vreme pe cel care ascultă și care își găsește expresia fericită în cuvântul celui aplaudat. Aplauzele sunt o formă de recunoștință pentru o mărturisire pe care o face altul pentru tine, mai bine decât ai fi putut s'o faci singur.

Dar cu această procesul sufletesc al ascultătorului s'a încheiat. El nu se simte dator cu mai mult față de cel care i-a creiat, pentru o clipă, această satisfacție.

Aplauzele sunt forma cea mai ușoară de a achita unele îndatoriri naționale și sociale. Ele impacă sufletul și îi dau cetățeanului în beatitudine sentimentul fals că odată cu ele și-a împlinit și toate datorile care decurg din cuvântul și din îndemnul celui care îi vorbește.

Acesta este pericolul aplauzelor. Aceasta este ispita lor. Și dacă toate acestea sunt adevărate pentru orice public, din

orice colț al lumii, ele sunt mai ales adevărate pentru publicul românesc.

Fiindcă, desigur, patria de origine a „focului de paie“ este țara românească. Flăcările lui strălucesc ca și acelea ale unui foc adevărat — ba chiar dă câte odată minunate reflexe albastre, pline de un farmec unic.

Aplauzele sunt focul de paie. Ele nu obligă la nimic, iar cetățeanul care a vibrat alături de orator, care s'a indignat cu dânsul și care împreună cu el au jurat să schimbe tot ceea ce merită să fie schimbat, se duce după aceea acasă cu sufletul liniștit și împăcat cu el însuși, *fără să tragă o singură concluzie pentru viața lui din angajamentul virtual pe care l-a luat.*

Iată de ce, dela vârsta când perii albi încep să se întetească, fiecare om care a stăpânit vremelnice sufletul colectiv fuge de cel care îl aplaudă și nu pretuește decât pe cel care îl urmează.

M. M.

The first part of the book is devoted to a general survey of the history of the subject. It begins with a discussion of the early attempts to explain the origin of life, and then proceeds to a consideration of the more recent theories. The author then discusses the various methods used to study the evolution of life, and finally concludes with a summary of the present state of knowledge.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

70X
REVISTA

LUMEA NOUĂ

DIRECTOR,

MIHAIL MANOILESCU

7-10

**ANUL VII
IULIE-OCTOMBRIE
1 9 3 8**

Inreg. Trib. Ilfov sub Nr. 502/925.

REVISTA

L U M E A N O U Ă

Director: MIHAIL MANOILESCU

Colaboratori permanenți :

I. JOLDEA-RADULESCU
ELENA MANOILESCU
GRIGORE MANOILESCU
CRISTEA NICULESCU

FLORIN ZAHARIA
MIRCEA PIENESCU
CHRISTIAN PETRESCU

S U M A R U L

- MIHAIL MANOILESCU Invățămintele tratatului dela München
CHRISTIAN PETRESCU Sensul normativ al economiei politice
MIHAIL MANOILESCU Sterilitatea ideologică a Franței post-belice
DISCIPOL Doctrina fascismului după Costamagna
Dr. CONST. I. OPRESCU Noua lege a cooperăției
* Polemica Tașcă-Manoilescu

PE LINIA VREMII NOASTRE

Pentru cititori. — La moartea Reginei Maria. — Un învingător. — Sprijinul celor mari. — Polonia și Jugoslavia. — Realismul britanic. — Tradiția mediocrităților. — Metode autarhice. — Un semnal de alarmă. — Dar parlamentele. — De știut. — Dreapta franceză. — Noua Cehoslovacie. — Stră năfatea și idelle d-lui Manoilescu. — Revizuirea de revăzut. — Porunca Vremii.

CONDIȚIILE DE ABONAMENT:

- 200 lei pe an pentru particulari
500 " " " " întreprinderi
1000 " " " " marile întreprinderi
100 " " " pt. studenți, preoți, învățători și săteni

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. B. MUSSOLINI, 27

Anul VII, Nr. 7-8-9-10

LUMEA NOUĂ

Iulie - Aug. - Sept. - Oct. 1938

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Invățămintele tratatului dela München

de MIHAIL MANOILESCU

Desigur, evenimentele lunii Septembrie au fost cele mai însemnate pe care le-am trăit dela încheierea păcii până astăzi.

Drumul dela tratatul de pace din Versailles, până la tratatul de pace din Muenchen rezumă douăzeci de ani de evoluție europeană.

Sentimentul unanim al omenirii este o imensă bucurie. Dar dacă toți se bucură de pace, mulți deploră și critică modul cum s'a ajuns la asigurarea ei.

Noi ne așezăm între aceia care ne bucurăm nu numai de pace dar mai ales de modul cum ea s'a încheiat, de noile metode pe care le-a inaugurat în lume conferința dela München și de noile perspective pe care ea le deschide umanității.

Ca să sistematizăm expunerea părerilor noastre vom arăta care sunt marile probleme de destin ale omenirii care își găsesc o rezolvare definitivă sau un început de rezolvare, prin marele act încheiat în ziua de 29 Septembrie.

1) Conferința dela Muenchen înseamnă o formulă nouă de solidaritate europeană pentru salvarea civilizației amenințată de bolșevism.

Căci — trebuie să se înțeleagă bine acest lucru — punctul central al diferendului dintre Germania și Cehoslovacia nu a fost soarta sudetilor.

Noi nu vrem prin această afirmare să coborim importanța problemei sudete, nici să punem la îndoială sinceritatea conducătorilor Germaniei care au făcut din ea obiectivul esențial al politicii lor. Dar vrem să afirmăm că alături de această chestiune și mai presus decât ea, scopul urmărit de Germania a fost neutralizarea Cehoslovaciei, prin scoaterea ei de sub influența sovietică.

Rolul cu totul șters pe care l'a jucat Republica sovie-

tică cu prilejul acestor evenimente, desconsiderarea cu care a fost tratată de către toate marile puteri europene, ignorarea în care a fost ținută până și de Franța (care n'a insistat un singur moment ca Rusia să fie admisă la masa hotărâtoare dela Muenchen), arată că s'a produs o ruptură definitivă **INTRE CIVILIZAȚIA OCCIDENTULUI ȘI BARBARIA SOVIETICĂ.**

Gruparea celor patru dela Muenchen însemnează întoarcerea Europei către unitatea ei milenară, realizată prin colaborarea dintre civilizația latină și cea anglo-germană și în care elementele asiatice rusești sau evreiești n'au jucat totdeauna decât un rol negativ și distructiv.

Până în prezua conflictului sudet se părea că Europa tinde să se împartă în două tabere ideologice : pe de o parte Germania cu Italia, pe de altă parte Franța cu Anglia la care, prin mecanismul alianțelor, era asociată și Rusia sovietică, atât de diferită ca regim politic și ca concepție de viață de marile democrații occidentale.

Căci publicul european era convins — grație unei propagande sistematice întreținute de cercurile iudeo-masonice — că există o reală comunitate de idei între democrație și Rusia Sovietică, că aceasta din urmă merită să fie pusă pe acelaș plan cu cele două mari popoare ale occidentului și că este destinată să le susțină pe acestea în lupta împotriva „dușmanului comun“ pe care îl reprezentau Statele totalitare.

În loc de a se arăta prăpastia reală și adâncă care desparte Europa de bolșevism, opiniei publice europene i se înfățișa drept prăpastie șanțul — peste care la Muenchen s'a sărit într'o singură clipă, cu o sportivă ușurință — dintre țările totalitare și cele democratice.

Or, partea semnificativă și înălțătoare a conferinței dela Muenchen este tocmai faptul că, în sfârșit, această imensă mistificare a fost înlăturată pentru ca din străfundurile sufletului european să răsără din nou solidaritatea dintre creatorii civilizației europene.

Este drept că infecțiunea iudeo-sovietică cuprinsese în bună parte democrațiile Occidentului.

În Franța, așa cum arată toate ziarele ei de dreapta, virusul bolșevic făcuse mari ravagii în marile masse și într'o parte din intelectualitate.

În Anglia influența sovietică era mult mai de suprafață, dar atingea totuși câteva cercuri de disperată situația la periferia muncitorimii engleze.

Cu toate aceste infiltrații, atunci când pentru Europa a sunat ceasul Destinului și când s'a pus problema crucială a însăși existenței sale, instinctul sănătos a învins. Poporul englez și cel francez și-au mărturisit în forma cea mai im-

presionantă și mai hotărîtă dorința lor de pace. Și astfel s'a ajuns la salvarea Europei și a dominației europene în lume.

Căci Europa nu ar fi putut suporta o nouă sguđuire și — ori de ce parte ar fi fost învingătorul — ea și-ar fi pierdut, de sigur, dominația ei culturală și politică în lume. În adevăr, ar fi putut oare admite locuitorii dominioanelor și ai coloniilor repetarea la infinit a sistemului, ca la fiecare douăzeci de ani să fie chemați a-și vărsa sângele pentru chestiuni interne ale Europei, care lor le sunt străine și indifferente ?

Iată de ce regruparea dela Muenchen înseamnă drumul cel nou al Europei, izolarea infecției bolșevice și solidarizarea tuturor purtătorilor de făclii a celei mai frumoase civilizații, pe care a cunoscut-o istoria.

Cei patru bărbați de Stat dela Muenchen și-au luat rămas bun fără a se despărți, ci, dimpotrivă, fixându-și încă de a doua zi viitoarea întâlnire care va avea să decidă asupra regimului mediteranean, a războiului spaniol și asupra tuturor celorlalte probleme care au ținut până acum răsufleta diplomației europene.

O nouă eră începe în omenire, o eră în care bomba incendiară a bolșevismului și intriga incendiară a evreismului vor trece definitiv la muzeul ororilor care au fost.

2. — Rusia sovietică pierde cel mai important avantaj al său în Europa.

Dacă Cehoslovacia a fost adusă în situația de astăzi, aceasta se datorește numai faptului că — crezând că astfel își salvează existența — ea a făcut greșala de a-și lega soarta ei de aceia a Rusiei Sovietice și de a se transforma într'un aeroport înaintat pentru avioanele bolșevice care trebuiau să distrugă civilizația occidentală.

Dimpotrivă, Cehoslovacia devenită țară neutră va fi mult mai fericită decât până acum și va putea să lucreze la dezvoltarea ei economică și culturală într'o atmosferă de calm și de siguranță, fără să-și mai sacrifice o parte atât de mare din forțele ei pentru înarmări. Omogenitatea ei etnică va deveni — dacă presupunem pe Slovaci strănși legați de Cehi — comparabilă cu a celor mai privilegiate dintre țări.

Evident, Cehia nu va mai avea rolul artificial și hipertrofic pe care și-a închipuit la un moment dat că poate să-l joace și în politica europeană.

În această privință s'ar putea spune că bărbații de Stat cehoslovaci și în special președintele Beneš au fost și vinovați și victime. Au fost vinovați atunci când au călcat norma după care un Stat mic nu trebuie să ia niciodată o atitudine provocatoare față cu un vecin prea puternic. Au fost victime, fiindcă în politica lor erau încurajați de Societatea Națiunilor, de francmasonerie, de iudaism și de ce-

lealte forțe internaționale de stânga, ca să nu mai vorbim de „marea protectoare“, Rusia Sovietică.

Liga Națiunilor a avut specialitatea să deformeze vederea normală a oamenilor politici din țările mici și mijlocii, dându-le periculoasa iluzie că ei sunt egali cu conducătorii Statelor mari ale lumii și că pot — prin nintrigi de culise și prin artificii oratorice — să ajungă la o putere egală cu aceștia din urmă.

Pe malurile Lemanului s'a ivit o boală pe care, într-o convorbire cu un diplomat, o numeam „gigantism“. Și cei mai tipici pacienți ai acestei maladii sunt d-nii Beneș și Titulescu.

Onorurile formale pe care le-au căpătat în Liga Națiunilor datorită mai ales sprijinului forțelor oculte internaționale, i-au făcut să creadă că pot decide nu numai de soarta țărilor lor, ci și de soarta lumii.

Iluzia aceasta este astăzi spulberată. D. Beneș și-a putut da seama că nici Liga Națiunilor, nici cealaltă organizație internațională ocultă, francmasoneria, nu i-a putut fi de vreun ajutor, când s'a pus o problemă de soartă pentru patria sa. Rolul grandios pe care își făcea iluzia că-l joacă în politica Europei a încetat.

În viitor Cehoslovacia poate să fie o țară simpatică și demnă de respect, întocmai ca și Elveția, în măsura în care se va consacra ideilor superioare de progres social și de cultură într'un cadru de armonie desăvârșită între toți fiii acestei patrii restrânse.

Cât despre Rusia, ea este respinsă definitiv și aruncată îndărăt spre câmpiile moscovite, unde n'a fost în stare să aducă nici belșug pământului, nici fericire oamenilor.

3. — Nenorocirile cele mai mari pentru popoare, ca și pentru oameni, vin din greșita lor concepție de viață.

Niciodată acest adevăr nu s'a verificat mai exact decât în cazul Cehoslovaciei. Dacă Cehoslovacia, a doua zi după Tratatul dela Versailles, accepta să se constituie ca un Stat cât mai omogen posibil, fără minorități așezate la periferia ei, ca minoritatea germană și cea ungară, și dacă în cadrul noului Stat încerca să facă o politică de egalitate adevărat democratică cu minoritățile, în mare măsură nu s'ar fi ajuns la tensiunea de astăzi.

Din nenorocire, un acces de „gigantism“ timpuriu l'a făcut pe d. Beneș ca încă dela conferința păcii să conceapă o Cehoslovacie greșit construită și greșit îndrumată în politica ei.

Este cunoscut că la conferința păcii Președintele Wilson, credincios principiilor sale, nu voia cu nici un preț să admită ca Germanii sudeți să fie încorporați, fără voie și fără plebiscit, în Cehoslovacia.

D. Beneş a prezentat atunci un faimos document Nr. 3 în care și-a luat angajamentul să trateze minoritățile sudete pe picior de egalitate complectă cu poporul ceh și să dea Cehoslovaciei o Constituție și o administrație copiată întocmai după modelul elvețian.

Cât de departe au rămas aceste făgădueli de realitate !

Căci, dimpotrivă, Cehoslovacia s'a înfățișat mai mult ca o mică Austro-Ungarie în care nu lipsea nici cearta dintre cele două elemente ale dualismului dominant: Cehii și Slovaci.

Concepția aceasta a fost dela început greșită. Iar concepțiile greșite în politică se răsbună și se plătesc.

Din fericire, soluția care s'a dat astăzi menține independența deplină în limitele sale juste și naturale și pentru poporul ceh și pentru cel slovac, care amândouă au dreptul la o existență liberă și demnă.

4. — Liga Națiunilor, cel puțin în forma ei actuală, se poate considera complect lichidată.

Puține lucruri sunt mai penibile și mai demne de plâns decât poziția diplomaților dela Liga Națiunilor care, în zilele când era gata să izbucnească războiul, discutau acordul internațional al cinematografeilor și care își suspendau prea solemnnele lor ședințe pentru ca să poată asculta discursul dela Radio al Fehrerului german !

Metodele ridicule ale Ligii care făceau arbitru între două mari puteri pe un Stat ca Nicaragua sau ca Liberia, și care umflau prin reclamă internațională personalități fără personalitate proprie s'au lichidat.

Liga Națiunilor așa cum a fost concepută pe baza unei egalități democratice nu mai poate să mai trăiască. Ori capătă o formă organică, prin care Statele mari să aibă un cuvânt proporțional cu însemnătatea lor, ori este transformată într'un muzeu al iluziilor pierdute și al personagiilor fotogenice alungate de pe ecran.

Nici un om politic serios nu și-a pierdut vremea la Liga — „menită să asigure pacea lumii“ — în momentul când această pace era amenințată. Toți oamenii de Stat se consacrau unei acivități reale și unui contact util cu factorii răspunzători și numai cu aceștia.

5. — Lumea s'a îmbogățit cu o nouă metodă practică și plină de făgăduinte pentru salvarea păcii în clipele grele.

În locul vorbăriei dela Liga Națiunilor, conferința dela Muenchen a reușit să redea pacea lumii, prin contactul direct între factorii cu răspundere efectivă, în mai puțin de 12 ceasuri ale unei zile.

Poate fi dovadă mai evidentă de superioritatea acestei

metode față cu târăgănările pline de ascunzișuri, de reticențe și de ipocrizii ale vechii diplomații ?

Desigur că mulți se vor îngrozi de pericolele pe care le prezintă această metodă. Faptul că marile puteri pot să hotărască la un moment dat, singure de soarta unui Stat mai mic este de natură să îngrijoreze multe popoare ale lumii.

Dar dacă este să judecăm drept, atunci când soluțiunea pe care o dau este, ca în cazul de față al Cehoslovaciei, o soluțiune dreaptă, necesară și compatibilă cu principiul de autodeterminare al popoarelor, atunci faptul de a impune această soluție unui Stat mai mic de către puterile mari, departe de a fi o nenorocire, este în realitate o metodă necesară, curajoasă și justă.

Noi spunem cu toată hotărârea că dacă vreun alt Stat s'ar găsi în situația Cehoslovaciei din punct de vedere al minorităților sale etnice și dacă ar poseda o populație minoritară compactă așezată periferic și în nemijlocit contact cu țara sa de origine, ar fi drept ca să se hotărască într'un asemenea caz printr'un plebiscit care trebuie să fie soarta acestei populațiuni. Căci, la urma urmei, toate aceste cazuri creiază situații nestabile.

Și dacă este vorba ca dela acest echilibru instabil să se ajungă într'o zi la echilibrul stabil pe care îl realizează autodeterminarea, numai traversând un războiu sângeros și distrugător, atunci de ce n'ar fi infinit mai bine și mai uman ca să se procedeze ca în cazul Cehoslovaciei ?

Și — ca să arătăm că avem dreptate — să reducem problema la absurd și să ne închipuim că ar fi izbucnit un războiu european pe chestiunea sudetă, și că la sfârșit aliații Cehoslovaciei : Franța, Anglia și Rusia ar fi eșit victorioși. Care era atunci soluția ? Sudeții trebuiau lăsați mai departe Cehoslovaciei pentru ca după 20 de ani să se ofere un nou prilej de războiu european pe aceeași temă ?

Lipsa de scop și de sens a unui războiu pentru rezolvarea acestui diferend arată cât de rațională și de cuminte este metoda care s'a întrebunțat.

Scrim noi odată aici în Lumea Nouă și mai târziu în volumul nostru „Secolul Corporatismului“ că Liga Națiunilor are tocmai inferioritatea de a nu fi reușit să creeze un instrument pacinic capabil să satisfacă revendicările legitime ale popoarelor, care până astăzi nu-și puteau găsi împlinirea decât prin războiu.

Și cerem ca Liga Națiunilor să creeze alt mijloc decât războiul care să înregistreze transformările necesare din situația popoarelor. Fiindcă până astăzi războiul a fost singurul mijloc juridic (și sublimam cuvântul *juridic*) care permitea să se sancționeze orice poziție nouă în echilibrul internațional.

Ei bine, conferința dela Muenchen are marele merit de a constitui acest mijloc nou pe care atâția îl doream.

Pentru prima dată în istoria lumii, avem o conferință de pace făcută înainte de a provoca un războiu, conferință care rezolvă toate problemele pe care altădată numai războiul le-ar fi putut rezolva.

Iată un câștig mai mult pentru omenire, realizat grație geniului conducătorilor Statelor totalitare și bunului simț al conducătorilor Statelor democratice.

Iată un motiv mai mult de bucurie pentru omenirea întreagă care prin Conferința dela Muenchem, nu scapă numai dintr'o panică trecătoare și dintr'un pericol de o clipă, ci care se îmbogățește cu un nou instrument și cu o nouă metodă de soluționare a diferendelor dintre națiuni.

Sensul normativ al economiei politice*)

de CHRISTIAN PETRESCU

*„Orice societate este o disciplină
„și cum omul nu poate trăi fără
„societate, el nu poate trăi de-
„cât supus unei discipline“.*

Léon Duguit

SUMAR. — I. — 1. Viciul de construcție al științei economice clasice; 2. — Colectivitățile economice ca unități științifice de cunoaștere.

II. — 3. — Economia națională cadru natural și necesar al activităților individuale; 4. — Nevoile — scop al economiei naționale: existența solidară și progresul. — 5. — Noțiunea de progres economic.

III. — 6. — Analiza calitativă a fenomenului economic: a. — determinarea poziției istorice a econ. naționale. b. — activitățile individuale față de econ. națională. 7. — Interesul național ca fundament al actului economic. 8. — Inviolabilitatea imperativelor economiei naționale: infracțiunile economice. 9. — Judecățile de valoare în economia politică; sensul normativ al științei economice.

IV. — 10. — Corporatismul și socialismul ca sisteme economice de solidaritate. 11. — Economie politică și politică economică 12. — Știință nouă la realități noi.

I. — 1. Judecând după calapodul clasic al noțiunii de știință, necontestat că țelul cunoașterii, care este universal valabil pentru disciplinele științifice, rămâne propriu și economiei politice.

*) Publicăm acest studiu care, scris în 1936 și căutându-și, atunci, locul într-o revistă de pură specialitate ca „*Analele economice și statistice*“, nu și l-a putut găsi acolo: după un an de zile (de cercetare și gândire ?..) a fost restituit autorului pentru a aduce miele „modificări“ vederilor sale așa de noi. Dacă autorul i le-ar fi făcut, e ușor de înțeles că ar fi schimbat cu totul sensul și valoarea studiului. El a refuzat și și-a retras manuscrisul, predându-ni-l abia acuma nouă, fără nici o modificare, cu toate că astăzi ar avea multe de adăugat și aprofundat.

Incadrându-l cu toată bucuria în paginile revistei noastre, — cu ale cărei concepții corespunde însă, — nu ne putem reține de a remarca, *deocamdată* fără alt comentariu, mentalitatea „științifică“ și punctul de evoluție al „economistilor“ noștri oficializați. — L. N.

Creдем însă că economia politică, datorită structurii ideologice și practice a momentului istoric în care a apărut, și-a limitat singură și greșit domeniul cunoașterii economice care-i incumbă în calitate de știință. Obiectul său de cercetare, — el însuși imposibil de mărginit cu precisiune —, a rămas același: *viața economică*, în aspectele ei atât de diverse în spațiu și în timp, precum și în dimensiunile ei de fenomene atât de greu accesibile pătrunderii clare a omului. Însă știința economică s'a înșelat dela început rezumându-și definitiv „cunoașterea” prin observație la câteva constatări specifice *acelei epoci* în care s'a format ea, pentru ca, după acea, „cunoașterea” prin observare să fie înlocuită cu generalizări pe cale strict *deductivă*, într'o riguroasă filiație logică, care nu mai găsea necesar să țină seama decât de cei câțiva piloni cari-i serveau drept fundamente și drept puncte cardinale. Era greșită metoda?... A dovedit-o intervalul nu mai mare de 40—50 de ani, în care timp economia politică a ajuns curând la configurația aproape completă a ceiace s'a pretins că rămâne în ea absolut și universal ca structură, dar nu a putut în fapt să explice concordant și să *prevadă nici unul* din marile fenomene economice cari s'au petrecut în răstimp.

Viciul esențial al economiei politice în forma ei clasică este un *viciu de construcție*: insuficiența observării. S'a clădit simplist, pe baza câtorva principii neesențiale în totalitatea lor și nedurabile, neuniversale, obținându-se o construcție *scheletică, neterminată*, care nu poate cuprinde decât o foarte mică parte din frământările și din sensul vieții economice trăite.

Unui spirit realist îi este imposibil să înțeleagă justificarea „științifică” a acestei curioase neconcordanțe între substanța *științei* economice și substanța *vieții* economice.

Sunt oare realitățile economice de ieri și de astăzi simple deformări ale unei *alte* realități care se poate pretinde „științifică”, în baza proclamării dogmatice a ideii liberale ca axă a economiei? Dar atunci economia politică ia aspect de ideal, în structura sa, și nu mai poate fi considerată ca știință obiectivă de observare și cunoaștere.

Sau este, poate, economia politică necuprinzătoare, și scapă majoritatea manifestărilor economice *esențiale* pe care ea crede că nu trebuie să le cerceteze?... *Iată adevărul.*

Economia politică clasică este, ca știință, insuficientă, eliptică: este depășită de fazele de evoluție ale propriului ei obiect de studiu, care nu este *mereu același*, ca structură și dinamică, și care, în succesiunea neîntreruptă a etapelor sale, infirmă din ce în ce mai mult anacronicele ei concluziuni inițiale¹⁾.

1) „*Economia pune probleme cu date miscătoare*”, — scria marele gânditor economist FRIEDERICH von WIESSER. — v. M. Augustol: „*Un économiste sociologue*”, Paris, Sirey 1930.

Dar cu toate că s'a format astfel printr'o riguroasă elaborație logică, pe baza câtorva premise temporare ale ideii liberale care l-a îngăduit o foarte rapidă și coerentă sistematizare, însă în abstract —, economia politică s'a pretins întotdeauna drept supremă disciplină *de cunoaștere*, în serafică atitudine olimpică, și deci fără să se considere vreodată ca *îndreptar* pentru viața economică practică. Contradicția sare în ochi, și tocmai deaceia avem impresia că, chiar dacă a fost observată până aci, s'a lăsat într'adins impresia falsă a ignorării, din lipsa de curaj în a ataca în miezul ei o problemă de viață și a revizui fundamental un concept de știință economică deadreptul fals și inutil.

Am vrea ca în cadrul acesta așa de neîndestulător al unui articol scurt, să schițăm, cât de vag, cari credem că sunt *bazele* adevărate ale economiei politice ca știință și, prin antiteză cu concluziile clasice, să demonstrăm cel puțin justificarea și necesitatea componenței sale normative.

2. — Economia politică clasică se știe că este alcătuită din idei și principii cari privesc exclusiv activitatea economică individuală. Cum lucrează individul, cari îi sunt criteriile, ce țintește în activitatea lui. — iată tot miezul științei economice. Observarea, destul de judicioasă de altminteri, a felului de comportare a individului în viața economică a fost astfel scopul simplu și unic al economiei politice. Și considerând pe individ același în manifestările lui esențiale în toate timpurile și pe toate pământurile, i s'a dat economiei politice nepotrivitele atribute de absolut și universalitate. Noi am arătat altădată¹⁾, din anumite puncte de vedere, falsitatea principiilor clasice.

Este locul însă, și mai ales *este timpul*, să mergem și mai departe și să punem cu tot curajul și cu toată seriozitatea, întrebarea: poate știința economică să aibă un cadru extensibil, fără deosebire de timp și spațiu, la toată omenirea, să fie deci o știință de proporții și de valoare universală *în tot conținutul ei*?

Pentru aceasta, dela început trebuie stabilit: *care este obiectul de studiu al economiei politice?*

În formația ei analitică, știința economică clasică a căutat să ajungă la cunoașterea unei *unități* din obiectul ei, și a aprofundat atunci individul în manifestările lui economice ca unitate științifică de cunoaștere.

Dar adevărul este că *individul nu mai poate fi ținut drept obiectiv de cunoaștere al economiei politice*. Mai ales individul *in sine*, absurdul „homo oeconomicus“ despre care s'a scris atâta, generalizându-se ușuratec prin luarea lui ca bază,

1) „*Considerațiuni pentru o nouă știință economică*“, Bibl. „Lumea nouă“, Nr. 17, — 1936.

când era vorba de a pune concluzii cu privire la o comuniune, la un grup, la o colectivitate. Evoluția istorică a trecut mult de faza când economia avea caractere strict individuale și forțele active își aveau isvorul și se mărgineau la tendințele individului, văzut izolat. Imanenta *tendință către unitate* a omului s'a manifestat în domeniul social și economic prin *tendința către grupare*, trecând progresiv, în etape, dela familie, la stat și la asociațiunile profesionale¹⁾, și realizând, prin procesul lent și organic de diviziune a muncii, ceiace cunoaștem astăzi sub numele de *economie națională*.

Individul și activitatea economică individuală nu mai pot constitui și astăzi unități de cunoaștere științifică pentru economia politică. Eroarea lui „homo oeconomicus“ nici nu mai trebuie demonstrată²⁾. Este drept că *egoismul* este, încă, o forță de colosală valoare în viața economică practică. *Cine neagă acest adevăr?*.. Inșă în fondul lui *evoluat*, conștient, raționat, cu o participare mai limpede și mai largă la mișcarea ansamblului, omul atribuie astăzi o crescândă însemnătate forțelor colectivității, cari se exercită în *permanență* și *decisiv* asupra lui. Din cele două categorii de forțe cari-l mișcă în viața economică, — forțele *egoiste* și forțele *solidariste* —, acestea din urmă sunt într'o continuă evoluție și extindere, pe când cele dintâu sunt impulsuri în *retragere* din domeniul vieții sociale, care, logic, nu se poate clădi pe ele, și o mai adâncă *înfelegere* a lor însemnează și o *infirmare* a lor.

Forțele economice solidariste cari reprezintă adevărata *rațiune economică* a omului *social* sunt destinate în mod firesc, implacabil, să cuprindă din ce în ce mai mult spiritul și întreaga activitate în mediu a omului, pe când cele egoiste sunt condamnate istoric să dispară treptat, până la o anumită doză intangibilă și etern omenească.

Prin doazajul, prin aliajul evolutiv al acestor două forțe antagonice s'au deosebit și se vor mai deosebi atâtea faze și epoci istorice ale vieții economice. Astăzi traversăm o perioadă de adevărată *luptă de dominație* între forțele *egoiste* și cele *solidariste*. Omul de astăzi, prin continua lui plămădire interioară, — ca spirit și ca mentalitate economică —, trăește din ce în ce mai mult în colectivitate, mai inseparabil, mai organic condiționat de ea. Rețeaua raporturilor economice se îndesește și se strânge tot mai tare în jurul lui prin firescul

1) „Cum familia se desface din ce în ce, cum comuna a început să mai fie un grup social coherent, omul veacului al XX-lea nu va putea să găsească viața lui intensificată decât în sindicatele profesionale“. — LÉON DUGUIT, „Le droit social, le droit individuel et les transformations de l'Etat“, Paris ed. 1908 pag. 122.

2) „Nu există știință decât a generalului, și numai generalul se poate prevedea... Și a spune că nu există decât știința generalului, însemnează a spune, în speță, că nu există decât știința socialului“. — ER. TEILHAC, „Les fondements nouveaux de l'économie“, Paris 1932, pag. 129 și 131.

proces de diviziune a muncii, care merge către o specializare mereu crescândă. Și *grupul, colectivitatea* devine astfel dată primară a existenței individuale în al cărei spirit păturnde *treptat și ia loc în conștiință ca element organic al RAȚIUNII economice*¹⁾.

În afară de aceste date *de fapt*, considerarea individului ca obiectiv și ca criteriu al economiei politice prezintă și contradicțiuni de ordin rațional.

În adevăr, individul, ca forță antagonică, în permanentă contradicție cu alt individ, nu poate constitui baza societății. A fost clar demonstrat, de doctrina economică corporatistă în special²⁾, că el reprezintă principiul luptei, al conflictului etern și deci elementul *negativ* al societății, factorul de dezagregare al ei. Cum poate fi luată atunci, însăși forța de dezagregare ca obiect esențial de studiu și de preocupare al unei discipline științifice care nu înlătură din cadrul său ca obiectiv „binele social”?

Iată de ce singurele *unități economice* posibil de studiat științific sunt astăzi *grupările economice* omenești: *națiunile, corporațiile, sindicatele profesionale și asociațiunile* de tot felul, cari țin seamă și de *individ și de colectivitate*. Aceste grupări economice nu sunt formațiuni tranzitorii, cari deci determină trecător activitatea individuală, ci *realități durabile* cari s'au infiltrat adânc în însăși concepția și mentalitatea omului, dându-i o anumită imagine a mediului și *condiționându-i fără excepție orice mișcare în viața economică*; viață care în fond nu este decât un *fenomen de grup*. — mai mare sau mai mic. Economia politică clasică, dezvoltată exclusiv pe principii individualiste și liberale, a ignorat total realitatea structurală și dinamica *grupurilor*. A trebuit reacțiunea viguroasă a lui *Fr. List*, care cu revolta și concluziile unei vieți întregi de experiență și observații profunde, a demonstrat importanța economiei naționale și îndatoririle esențiale ale politicii economice, dar „*Sistemul de economie națională*” al lui *List* nu a avut decât un răsunet trecător și influența lui nu s'a resimțit cu nimic în inflexibilul conținut de principii al „științei” economice, care a rămas mai departe tot în olimpicul turn de

1) UGO SPIRITO, cel mai profund gânditor al corporatismului Italian, cu vaste orizonturi asupra concepției de știință economică *pe care o lează în mod organic de filosofie*, — este foarte hotărât în această privință și arată că *nu se poate face știință economică în afară de conceptul de Stat*: „știința înseamnă disciplină, și individul care nu este încă cetățean este fără disciplină; înseamnă *normă*, și individul nu poate să recunoască niciuna în afară de gustul său de moment; înseamnă, mai ales, cunoștință obiectivă și universală, și individul liberalismului este o subiectivitate particulară” („*I fondamenti della economia corporativa*”, Milano 1932, pag. 10).

2) SPIRITO: *op. cit.* pag. 21 și urm.

fildeș...¹⁾. Este drept însă că nici Fr. List nu a aprofundat conținutul nou al economiei politice dezvoltată pe baza economiei naționale ca obiectiv principal de studiu, mărginindu-se să demonstreze realitatea economiei naționale și necesitatea de a o aduce la o stare de potență care să-i îngăduie a re-lua fără pierderi raporturi libere de schimb internațional. Totuși el a isbutit să nărue mitul individului ca criteriu central al vieții economice, așezând în loc (cam confuz și insuficient conturat), colectivitatea națională, — deși nu a urmărit consecințele radical schimbate cari decurg științific din considerarea ei ca obiectiv de studiu.

Noi vom încerca să schițăm *punctele de plecare* pentru parcurgerea unui nou domeniu de explorare științifică și pentru închegarea unei discipline realiste, care este pe cale de formație și pe care o credem *adevărata știință economică*. Cadru de aci este restrâns și *modest*, deaceia noi ne mărginim a discuta numai *sensul* problemei, fără a rezolva tema în toată profunzimea și noutatea ei.

II. — 3. Ca unitate colectivă, deci specifică și autentică, *economia națională* este, spre deosebire de individ, o realitate perfect *obiectivă*, și această obiectivitate convine infinit mai mult unei cunoașteri *științifice*.

Ca structură, o economie națională se compune din două serii de forțe: *forțele spirituale și forțele materiale*, fiecare cu caracterul lor deosebit dela economie națională la economie națională. Dar amândouă aceste categorii de forțe, cari trebuiesc deosebite fiecare atât cantitativ cât mai ales calitativ, — se condiționează reciproc, sunt complimentare și se îmbină organic. Raportul de dependență între spiritual și material variază, însă el este *esențial* în caracterizarea unei colectivități active. Tot sensul dinamic al unei economii se explică și se exprimă prin acest raport care se schimbă dela epocă la epocă.

Am arătat că fără colectivitatea care-l încadrează, fără economia națională în care se mișcă, omul economic nu este de conceput. Prin urmare această economie națională, — ca actuală formație *naturală* a istoriei și ca sinteză de viață o-

1) Intre reacțiunile novatoare ale economiei ca știință nu a avut ecou decât școala istorică germană, dar și ea a alunecat repede la exagerări în sensul opus. Dintre concepțiile de atunci cu tendințe de revizuire, putem cita ca definiții mai înaintate ale economiei politice: ROSCHER: „*teoria legilor de dezvoltare a economiei naționale*”. - RAU: „*Știința care expune natura economiei naționale, sau care arată cum își procură un popor bunurile materiale prin eforturile economice ale membrilor săi*”. — Mult mai evoluat și mai larg ca perspectivă este MANGOLDT: „*expozeul științific ale forțelor fundamentale ale economiei, a direcțiilor în cari ele se manifestă, a legilor de funcționare și a condițiilor lor de succes*”. - cf. G. SCHMOLLER: „*Politique sociale et econ. polit.*” Paris 1902, pag. 337.

menească —, constituie *de fapt* ¹⁾ (deci și ca criteriu științific de logică economică), o condiție esențială a vieții economice *de astăzi*.

Economia națională nu este *mediul-limită*, dar este *mediul-criteriu* în care se dezvoltă dinamica economică în epoca noastră. Vor dispărea națiunile mâine sau într'un îndepărtat moment istoric?... Se va lărgi doar *cadrul de manifestare*, dar societatea în sine, cu margini pe cari *nu le determină* decât rațiunea practică, *va rămâne indefinit ca modalitate esențială* a vieții economice. Evoluția omenirii este îndreptată către niveluri de cât mai mare coeziune, către formațiuni sociale și economice care să exprime solidaritatea crescândă a indivizilor în funcțiunile lor de viață colectivă ²⁾. Drumul invers este imposibil, și deaceia este greșit să fie luat ca ipoteză de discuțiune științifică.

4. Am vrea să arătăm că *în această calitate de condiție esențială a activității individuale*, ca înmănușieri de forțe și ca organism *necesar* pe care l-a creat omul singur și în chip spontan de-alungul istoriei, economia națională este generatoare de anumite principii cari pot fi și trebuie studiate științific, pentru a da adevărata bază de plecare economiei politice.

Pentru a privi și mai just problema așa cum încercăm să o punem noi pentru a da un conținut de viață și o valoare *practică* economiei politice ca știință, — credem că trebuie început prin a discuta alternativa: *prioritatea nevoii sau prioritatea muncii?*, ca principiu cardinal în alcătuirea unui *sistem de valor* pentru orientarea dinamicii economice. Marxismul a așezat munca la baza valorii. Este clar însă că munca omenească în sine, fără un scop anume urmărit, nu are un criteriu, nu are un etalon de măsurare și deci nici nu poate avea o valoare economică. Are desigur o imensă importanță ca principiu de viață, are o înaltă valoare morală, dar nu una economică. Importanța ei stă, pe deoparte, în im-

1) LÉON DUGUIT, *op. cit.* pag. 8, scrie că, dacă s'ar tăgădui această realitate concretă, el „n'ar ezita să o postuleze, cum zice filosofii. Tot așa cum Euclide a fondat întregul său sistem de geometrie pe postulatul paralelelor, la fel omul modern poate să bazeze întregul sistem politic și social pe postulatul unei reguli de conducere impunându-se tuturor”.

2) Și desigur că atunci raporturile sociale se transformă, viața economică se schimbă treptat ca structură și conținutul însăși al economiei politice *nu mai poate fi același*, evoluează adecuat obiectului său de studiu. Celace se cheamă astăzi o „Lege economică” nu va mai putea fi mâine un fenomen de același sens și cu aceeași manifestare practică, dacă va avea un fond sufletesc și un cadru social evaluat. — D-1 M. MANOILESCU scria în trecut în „*La méthode dans l'économie politique*”, București 1932, pag. 11, — că „legile economice conduc la rezultate diferite când fenomenele pe cari ele le conduc se desfășoară în medii sociale deosebite”.

portanța țelului propus, iar pe de altă parte în comparația dintre acesta și rezultatul obținut. Munca pentru munca poate să aibă, deasemenea, o importanță pur fizică, un rol vital, dar nu un sens economic. Dimpotrivă nevoia are un caracter autonom, originar și obiectiv. Prioritatea nevoii apare deci foarte evidentă ca indicator de direcție al muncii omenești, dar și ca *unitate de măsură a ei*, pentru că numai pe baza unei ierarhii de nevoi se poate stabili o ierarhie a eforturilor, iar sensul de „economicitate” nu-l poate da muncii decât tot numai raportarea ei, ca efort, la o *nevoie-scop*. Prin raport cu *colectivitatea*, problema muncii capătă însă și un predominant aspect moral.

Am spus că astăzi când viața economică se desfășoară în chip implacabil, fatal și permanent în societate, nu se mai poate porni la studiu dela atribuțiile și forțele individuale. Tocmai deaceia noi îndrăsnim să credem că nici considerarea acestor *nevoi-scop* nu se poate face valabil științificește decât INCEPÂND tot cu punctul de vedere COLECTIV, adică — astăzi —, național. În liniile mari, noi am mai atins această temă ¹⁾. Însă o aprofundare sistematică o vom face în curând discutând „Conceptul de economie națională”, al cărui contur general trebuie să-l anticipăm și aci.

Ca sinteză de forțe individuale și ca organism cu variate mișcări funcționale, *economia națională are și ea astfel de nevoi-scop*.

Ori, ținând seama de concepția de viață a poporului respectiv, de idealul social care îi orientează activitatea colectivă, credem că cele dintâiu și cele mai principale nevoi ale unei colectivități economice sunt două :

1. nevoia de existență și
2. nevoia de progres.

Ele trebuiesc satisfăcute cu orice preț și alcătuiesc principile de bază ale existenței sociale.

Atât pentru existența cât și pentru progresul unei economii naționale, condiția indispensabilă este solidaritatea ²⁾. O economie națională nearticulată în elementele sale, nesolidaristă în timp și spațiu în componența forțelor, se desface treptat în bucăți antinomice, cu conflicte mereu în creștere, și pe încetul dispare ca organism. Libertatea economică este un principiu care nu poate concorda cu ideea de societate. Ori,

1) „Problema valorii și salariul într-o economie național-corporativă”. Buc. 1934.

2) Pozitivismul lui AUG. COMTE pleacă chiar dela negarea oricărui drept în societate : „în faza pozitivă, care nu admite titluri cerești, ideea de drept dispare în mod irevocabil. Fecare are datorii, și față de toți, dar nimeni nu are un drept propriu zis... Cu alte cuvinte niciunul nu posedă alte drepturi decât acela de a-și face totdauna datorii...” („Système de politique positive”, t. I, pag. 301). Astfel solidaritatea apare ca un imperativ categoric pentru tot ceiace este mai puțin decât societatea întreagă.

viața economică înseamnă înainte de toate „societate“. Dar dacă adâncim chiar ideea de libertate, putem remarca foarte ușor că în fond ea este o noțiune de esență polară, adică cu doi termeni. Nu se poate concepe o libertate robinsoniană pentru domeniul economic, ci o *libertate a tuturor* și în timp și în spațiu. Dar atunci, pentru a se forma ca idee, noțiunea de libertate presupune sau o limită sau o forță de asuprire.

În viața socială și economică, toți ceilalți membri formează limitele naturale și absolute ale libertății mele. Ori, libertatea tuturor, în acest sens, nu înseamnă altceva decât *solidaritatea însăși*. Fără solidaritate, economia națională nu poate exista. Principiul solidarității este în această privință foarte complex ca conținut de principii derivate. Firește, nu am putea insista în acest cadru, totuși vom atinge problema discutând ideea de progres economic.

5. A doua nevoie-scop a unei economii naționale este *progresul*, pentru că colectivitățile nu sunt entități staționare.

Noțiunea de progres, — care de altminteri este *relativă*, pentru orice domeniu —, va speria cu atât mai mult pe economiști prin apariția ei în cadrul științei economice, văzută până aci rigidă și absolută. Dar noi o considerăm foarte justificată și chiar *esențială*, întrucât ea demonstrează singură caracterul de nostaționaritate și de neomogenitate al obiectului științei, și ca urmare, pe cel de relativitate al științei însăși.

Vom considera ca *progres* al economiei naționale *orice trecere la o nouă stare care ridică și mai mult nivelul nevoilor și le înmulțește, dar înfăptuind în același timp o și mai largă satisfacere a lor pe lina ideii de solidaritate, și asigurând producția de bunuri și servicii o cât mai mare puțință de a urma evoluția nevoilor colective și individuale.*

Așadar, noi credem că *ideea de progres în economie* trebuie să cuprindă ca *elemente* indispensabile:

1. *principiul superiorizării spirituale*, ca adevărată și singură bază a fenomenelor sociale de dezvoltare;

2. *principiul solidarității active* a tuturor membrilor în stare de muncă, adică utilizarea tuturor forțelor umane de care dispune economia națională;

3. *principiul economicității*, adică al creșterii maximumului de randament în consumarea energiei naționale pentru subjugarea naturii;

4. *principiul solidarității distributive*, adică eliminarea progresivă a posibilităților de dominare și de spoliere a produsului *just* al muncii;

5. *principiul forțelor potențiale*, deci completarea neîncetată a economiei naționale cu puterile de producție pe cari le impun, pe de o parte, curba nevoilor sale caracteristice, pe de alta posibilitățile interioare și specifice de creație.

Așadar : *predominarea hotărâtă a COLECTIVULUI și a UMANULUI, asupra individualului și mecanicului.*

În oricare din aceste patru direcții se va produce o înaintare, aceasta va constitui, fără contestare, un progres al economiei naționale¹⁾. După cum se vede, *ideea de solidaritate este intrinsecă ideii de progres*, totuși ea ține și de existența însăși a națiunii, așa încât de fapt formează un principiu esențial de același rang cu tendința neîncetată către progres, pe care-l condiționează.

III. — 6. Dacă se admite că, astfel văzută economia națională, ea corespunde atât realității și tendințelor practice, cât și conceputului logic, științific și superior omenesc de „societate”, — orice fază a ei de dezvoltare poate da naștere în mod normal la două serii de comparații în cadrul științei economice :

a. *etapele succesive* pe care le străbate o economie națională în evoluția ei, comparate cu un *tip ideal* de viață colectivă ;

b. *activitățile individuale* comparate cu etapele de dezvoltare națională în care se produc.

Ca tip ideal de economie, fără îndoială că însăși comunismul ar putea fi promovat, dacă s'ar putea admite științific ipoteza omului egal până la identitate cu semenii lui și ajungerea la un stadiu de dezvoltare spirituală care să realizeze conceptul supremei solidarități. Dar, ca și comunismul, toate celelalte proiectări de idealuri economice depind de sensul pe care fiecare societate îl dă vieții sale, de mentalitatea ei seculară, de tendințele organice, de condițiile generale ale mediului și de un complex de împrejurări cari pot face să difere părerile dela națiune la națiune, și un tip ideal de economie națională să nu se poată stabili, pentru că ar fi desigur *relativ*. Fiecare colectivitate poate să aibă concepția sa.

Dacă însă tipul ideal general valabil este *greu de conceput* (ceia ce nu însemnează deloc că este imposibil: noi îl socotim *necesar și posibil*, — dar nu este locul să stăruim mai mult aci asupra acestui punct), este firesc și ușor de stabilit, pe baza unei stări actuale bine determinate, ce poate reprezenta ca *progres*, — în sensul idealului social național —, o *fază economică următoare*.

1) *Ideia de progres* așa cum o definesc unii, — susținuți de copioase citate, — cum de ex.: GR. N. CONSTANTINESCU: „*Inercări asupra datelor fundamentale psihologice pentru o teorie a progresului economic*”, București 1926, — arătând că: „vom înțelege prin progres economic fenomenul de creștere a manifestărilor vieții economice” (pag. 12), — este vagă, lipsită de sensul unei concepții și nu poate spune nimic. Viața economică este un complex de „manifestări” diferite. Căci din ele sunt proprii ideii de progres?... Pentru că programul este selectiv, nu amorf și lipsit de direcție.

Fiecare etapă trecută este un etalon de valoare pentru faza actuală, și etapa actuală formează un criteriu pentru cea următoare. Desigur, noi nu vorbim aici decât de ipoteza unei dezvoltări continue și normale; hazardul unei bruscări de evenimente nu-l poate nimeni prevedea și încadra științific.

În orice caz este vorba de o realizare voluntară și progresivă, în etape a idealului social care înglobează și economia.

Însă în această apreciere de care vorbim între o anumite etapă și linie generală de dezvoltare necesară și posibilă a unei economii naționale, este vorba, pe deoparte, de a determina structura fazei în curs și pozițiile elementelor componente, iar pe de altă parte a întrevădea, — cunoscând aceste anumite elemente, de anumită calitate, structură, intensitate și tendință de evoluție —, care poate fi structura lor viitoare naturală, care să realizeze și să mențină neapărat echilibrul necesar economiei naționale. În preocuparea de studiu științific al economiei politice noi am îndrăznit să supunem însăși viziunile și tendințele ideale, arătând că idealul economic trebuie recunoscut ca forță și realitate socială și tratat științific ca atare, — deci observat, sesizat, identificat ca direcție și ca forță de determinare a fenomenelor economice în timp¹⁾.

Toată dinamica în timp a economiei naționale se orientează după două puncte cardinale:

- a. linia generală de progres
- b. echilibrul între elemente.

Previzibilitatea în domeniul economic nu este chiar așa de dificilă cum o descriu tocmai economiștii consacrați. Aici însă nu este vorba de o previzibilitate brută (dacă am putea numi așa sesizarea simplă a posibilităților de devenire naturală), ci de a indica, — pe baza cunoscutelor elemente actuale, bine determinate și cu evoluția cert identificată pentru viitor, — care ar putea fi structurarea care să le păstreze în echilibru. Interesează mult aceste raporturi de echilibru între elemente, pentru că echilibrul economic nu este altceva decât un anumit aspect al solidarității, care este fundamentul însuși al economiei naționale. Linia de progres este alcătuită dintr-o serie de „echilibruri succesive“, — cum le-ar spune V. Pareto.

Această proiecțiune în viitor a fazei economice actuale, proiecțiune care nu are în ea nimic pasionat,²⁾ ci se desăvârșește ca o simplă rezultată a forțelor actuale, rezultată care apoi este comparată și ipotetic corectată în vederea menținerii organicității în funcție de idealul colectiv urmărit —,

1) CHRISTIAN PETRESCU: „Considerațiuni pentru o nouă știință economică“, Bibl. „Lumea nouă“ Nr. 17, București 1936, pag. 12—16.

2) AUG COMTE în „Discours sur l'esprit positif“, ed. 1908, pag. 24, scria că: „adevăratul spirit pozitiv stă mai ales în a vedea pentru a prevedea, a studia ceia ce este, pentru a conchide ce va fi după dogma generală a invariabilității legilor naturale“.

constitue de fapt un cadru-limită pentru desfășurarea celui de al doilea proces comparativ, mult mai interesant și mai sensibil din punct de vedere strict practic: între activitățile economice *individuale* și poziția determinată a *etapei* pe curba de evoluție a economiei naționale.

Dar această primă comparație arată că și pentru economiile naționale, ca unități colective de viață omenească, există anumite *imperative naturale* care țin de ființa lor ca organisme și pe care tind să le înlătuiească indiferent de acțiunile divergente ale indivizilor¹⁾. Iar aceste acțiuni ale indivizilor sunt supuse în mod necesar unor restrângeri pe care le cere însăși existența lor naturală.

Ajunsă la o anumită fază de dezvoltare pe curba de evoluție, economia națională și-a format o anumită compoziție de forțe, în raporturi de echilibru determinate și cu tendințe precise. Activitatea economică individuală, sub *ispita* spiritului egoist, poate să nu fie perfect adaptată acestei stări generale la care a isbutit să ajungă economia națională la un moment dat. De pildă individul poate chiar să-și îndrepte manifestările lui economice egoiste în direcții care *vatămă* până la desagregare societatea în care se mișcă. Intrebarea esențială care noi credem că trebuie pusă cu profundă justificare *științifică* este: *poate fi lăsat sau nu să o facă?*... Liberalismul a răspuns bazat în fond pe dogma nedemonstrată a libertății. Noi am arătat mai sus că principiul liberal nu este de esență logică a societății, a tot ceace implică coeziune și solidaritate, cu cari libertatea se găsește în raporturi de incompatibilitate²⁾.

Asa dar noi credem că nu se poate admite o justificare științifică libertății de acțiune economică a individului. *Există o limită*. O limită care cade în atribuțiile directe ale economiei politice s'o stabilească, *dela epocă la epocă*. Pentrucă această limită, acest criteriu al activității economice individuale, ce altă explicație și ce alt conținut pot să aibă decât *ființarea colectivității naționale în ansamblul ei*, deci asigurarea

1) G. SCHMOLLER, care a căutat să lămurească organicitatea ideii de justiție în economie, nu și-a pus problema acestor imperative ale colectivităților, sistemul său de gândire având ca axă generală și ca criteriu dreptatea, care desigur în conținutul ei complex și vast include și aceste principii naturale din viața socială. Schmoller conchidea că „marile popoare civilizate, marile epoci istorice, marii oameni... sunt aceia cari, pe terenul economic, știu să lupte pentru a obține instituțiuni mai juste”. („*Politiques Sociales et econ. politique*”, Paris 1902, pag. 291).

2) Tratănd tema identității individului cu Statul, UGO SPINOTTO arată foarte judicios că dacă în practică se constată raporturi de opoziție între Stat și individ, aceasta nu este decât „*latura patologică a realității sociale, elementul desagregant și nu cel unificator*” (op. cit. pag. 48).

permanenței și dezvoltării acesteia, (așa cum am arătat mai sus) ?¹⁾.

De îndată ce omul a ajuns să accepte și să generalizeze conviețuirea în societate, care pentru ei este o condiție determinantă, — nu trebuie să ne mai importe tendințele lui individualiste (cari pot să mai fie încă, până la o îndepărtată epocă de perfectă educație în sens colectiv, — egoiste, centrifuge, animalice), ci modalitățile adecuate istoric cari pot să mențină existența și să asigure progresul a ceea ce a creat omul singur și în mod firesc dealungul veacurilor: *economia națională*.

Este absurd, pe deantregul absurd, să se construiască știința economică, ca sistem de gândire, pornind dela principiul libertății neorientate decât de egoismul liberal²⁾; aceasta poate fi o admirabilă știință de observație migăloasă, de descriere obiectivă, o disciplină de cunoaștere anatomică, complet pasivă, — dar noi vrem să accentuăm că *nu aceasta* sau mai bine zis *nu numai aceasta* trebuie să fie menirea și conținutul adevăratei științe economice. Dacă medicina (cu care am mai comparat deseori economia politică, pe bază de analogii substanțiale), s'ar mărgini la a descrie întreg corpul omenesc în toate amănuntele sale, dar nu s'ar strădui niciodată să constate și ce este normal sau anormal în funcțiunile sale, își închipuie oricine care ar fi valoarea ei practică. La fel cu aceea a științei economice: nulă.

7. În realitatea economică trăită, de fapt, *interesul colectiv se deosebește* de interesul individual, cu toate că în fondul lor logic trebuie să se confunde și cu toate că evoluția însăși tinde chiar în acest sens. Așa cum apare astăzi starea economică de fapt, — datorită stării mediocre de educație solidaristă a indivizilor —, aceste două categorii de interese stau, practic, pe două planuri diferite și deci se diferențiază ca substanță. Din cauză că individul nu a atins încă nivelul de dezvoltare spirituală care să-i îngăduie priviri de perspectivă în viața economică și deci criteriile colective în orientarea acțe-

1) M. MANOILESCU: „Le siècle du corporatisme”, Paris 1934, pag. 132, — cu toate că aici discută corporatismul pe planul politic, arată că intră în funcțiunile naturale ale Statului: „1) să recunoască în orice moment exigențele naționale în toate domeniile; 2) să stabilească o „ierarhie de moment” a lor; 3) să îndrepte activitatea națiunii către aceste exigențe”.

2) Spiritul clarvăzător care a fost totdeauna d. prof. A. C. CUZA a observat de multă vreme esențialul în problema vieții și a științei economice, punând accentul pe colectiv: *poporația*. „De fapt, — scria d-sa încă din 1899 în: „Despre poporație”, pag. 15, — poporația este punctul central împrejurul cărui gravitează întreaga știință economică și dela care pornește orice activitate economică. Bogăția creată de dânsa nu există decât pentru a satisface trebuințele ei, și economia politică nu-i știința avuției decât numai întrucât avuția servește interesele poporației”.

lor lui, el manifestă încă predominant, tendințele egoiste, nu pe cele solidariste (*cari totuși le corectează foarte mult pe cele dintâiu*), și deaceia interesul colectiv apare de fapt deosebit până la antagonism de interesul individual, și țelurile economiei naționale aparent altele decât țelurile economiei particulare. Chiar dacă am concede că starea de fapt constituie supremul criteriu al logicii economice, va trebui să admitem că *economia națională*, ca colectivitate, ca sinteză unitară de forțe neomogene, — *are nevoie și interese de altă natură decât cele pe cari le înțelege și le manifestă individul egoist.* ¹⁾

Din această constatare noi socotim că se poate trage justificat concluzia că activitățile individuale *trebuie să se adapteze* neapărat cadrului de interese superioare ale colectivității naționale. Legea minimului de efort, care este proclamată drept forță primară a dinamicii economice, noi credem că *nu are sens și nu poate fi valabilă decât din punct de vedere al raporturilor omului cu forțele naturale*, adică în sensul strict de *economicitate a efortului*. Dar a socoti că legea minimului de efort este valabilă pentru raporturile *dintre oameni* ei înșiși, în afară de raportarea *calitativă* a eforturilor, este *direct absurd*. Ar însemna proclamarea luptei, dominațiilor și a spoliei drept principiu economic de bază. Ori, în acest sens, legea minimului de efort este *anti-socială* și nu poate fi admisă în dogmatica vieții economice, pentru că înlătură ideea de solidaritate, care cere ca acțiunea fiecărui individ să fie dezvoltată în sens kantian, adică numai până acolo unde lezează pe cineva.

Numai admitând că în viața economică, ca fenomen colectiv, există de fapt o stare normală și infinite stări anormale, s'a putut vorbi în economia politică de o „*patologie economică*” ²⁾ ale cărei porfiri sunt la început abia, dar cari arată promițător că preocupările de revizuire sunt pe drumul cel bun, cel adevărat.

Léon Duguit, acest realist și îndrăzneț reformator al gândirii juridice, demonstrează ³⁾ cu apreciată justețe că atunci când un individ se folosește de dreptul său de proprietate *contrariu* interesului general, nu este vorba de un abuz de drept, ci de fapt de o *lipsă de drept*, întrucât acelui drept de proprietate i-a dispărut fundamentul prin întrebuintarea lui anti-socială.

Noi pretindem că exact din același punct de vedere trebuie văzut și înțeles orice act economic *unicul fundament*

1) M. MANOILESCU: „*Le siècle du corporatisme*”, Paris 1934, pag. 165.

2) CORRARO GENI: „*Prime linee di patologia economica*”, Milano 1935, ed. Giuffrè.

3) „*Les transformations générales du droit privé*”, Alcan ed. 2 1920; și *op. cit.*: „*Le droit social...* etc.”.

științific al actului economic este interesul social. Când toți vor lucra cu respectarea interesului colectiv, desigur că fiecare își va vedea realizat propriul său interes¹⁾. Astfel pe ideea de solidaritate chiar se poate gândi mult mai fructuos din punct de vedere economic, adică în fenomen de masă, decât pe cea de libertate.

Când actul economic individual este de natură a altera solidaritatea socială, a-i strica articularea ei intimă, a o descompăni din starea de echilibru sau a-i împiedica mișcarea de progres, — actul acela este lipsit de fundament și trebuie decretat științificește ca asocial și deci neeconomic în sensul cel nou.

Niciun act economic nu trebuie să fie anti-social. Economia, care se explică și trăiește prin solidaritate, trebuie s'o desvolte și s'o întărească pe aceasta, dar în niciun caz s'o distrugă. Este o nevoie vitală a colectivităților, și știința economică nu poate face abstracție de ea.

S'ar putea desvolta aci o întreagă teorie a *valabilității sociale a actelor economice individuale*. Noi ne mărginim să subliniem că economia politică fiind o știință care se ocupă de producerea și mișcarea bogățiilor (în înțeles de bunuri economice), nu se poate ocupa decât de *bogățiile colective*, adică generale, sociale, simultane. Ar fi absurd, imposibil de conceput și chiar degradant să continuăm a admite că economia politică este știința îmbogățirii *individuale*, — care presupune logic forța, spolierea și permanenta luptei, a conflictului²⁾. Totuși *concurența* este unul din principiile scumpe științei clasice...

Față de atitudinea indiferentă și abstractă a economiei politice clasice, noi îndrăsnim să credem că adevăratele științe economice îi incumbă să deosebească *societalul* de *asocial* sau de *anti-social*, și prin urmare, referindu-se la activitățile economice individuale, puse în fața unei anumite stări a economiei naționale, să indice ce este NORMAL și ce este ANOR-

1) Nu putem înțelege alegațiile aproape aforistice și lipsite de sens ale unora cari susțin că: „Societatea n'are nevoie. Unii autori (Wagner) au vorbit de „nevoi colective“. Ideia nu ne pare fericită“... G. H. BOUSQUET, „*Institutes de science économique*“, Paris, Giard 1933, pag. 34.

2) FR. von WIESER, cf. *op. cit.* pag. 12, într'o admirabilă concepție economică, sistematizată realist ca gândire și principii, a arătat că „*economia se reduce, în definiție, la ansamblul de discipline pe cari și le impune o societate pentru a folosi mediul său liberându-se de el cât mai mult cu putință*“.

La fel OTH. SPAHN, a cărui concepție „universalistă“ în economie este așa de cunoscută, definește economia drept „*un sistem de mijloace pentru scopuri*“, adică fiecare acțiune economică nu este altceva decât un mijloc care trebuie considerat numai în unitatea finalistă a sistemului.

MAL, deci ce este bine și ce este rău. Criteriile de apreciere le-am arătat : *ele țin de interesul economiei naționale, ca colectivitate organică, — sunt deci perfect obiective și de valoare absolută față de manifestările individuale.*

Așa cum în sociologia juridică sau în dreptul integral (această luminoasă și superioară concepție care tinde să se formeze și să se impună în ultimul timp) *justiția este dată ca „lege a legilor“*,¹⁾ noi credem că la fel în domeniul viu și organic al economiei, **SOLIDARITATEA** trebuie **CONSIDERATA ȘTIINȚIFIC CA LEGE A LEGILOR**, ca izvor suprem de drepturi și obligațiuni, *ca dogmă imanență a vieții sociale și economice.*

Cambacérés, celebrul alcătuitor al vechiului cod civil napoleonian, vroia să proclame jus-naturalismul în primul articol al codului, însă desigur vorbind despre individ : „există un drept suprem și imutabil al individului, izvor al tuturor legilor positive... etc.“.

Fără să adâncim prea mult discuția, noi susținem că *singurul drept natural este al colectivităților*, nu al individului²⁾ Societățile omeneste, mai întâiu pentrucă sunt „omeneste“ și au valoare de principiu, și apoi ca agregări de forțe și funcțiuni reciproce utile, au drepturi care transcend pe acelea ale individului ca unitate elementară. Ierarhia valorică a intereselor coboară dela *grupurile majore*, — în cari intră economiile naționale —, la *grupurile minore*, în cari putem cuprinde corporațiile, syndicatele sau diferitele asociațiuni, și numai după aceea la individ.

Deacea socotim că știința economică trebuie să adopte în fond ca unic și suprem criteriu interesul colectiv, interesul național : *tot ceiace contribuie să sporească solidaritatea elementară sau să ajute progresul economiei naționale, are un fundament social, prin urmare și o legitimare economică.*

Acesta poate să fie unicul principiu în adevăr *universal și permanent* al economiei politice. Restul de principii și „legi“ clasice nu alcătuiesc în mare parte decât o serie de formu-

1) LORENZO MOSSA: „L'impresa nell'ordine corporativo“, Firenze 1935, pag. 15—18.

2) LEON DUGUIT demonstrează că nu există nici un drept al individului, dar nici unul al colectivității; credea totuși în necesitatea anumitor reguli care se impun dela sine individului : „eu cred că individul nu are drepturi, că colectivitatea nu le are cu atât mai mult, dar că toți indivizii sunt obligați, pentrucă sunt ființe solide, să se supună regulei sociale... Orice societate este o disciplină; și cum omul nu poate trăi fără societate, el nu poate trăi decât supus unei discipline“. („Le droit social, le droit individuel et les transformations de l'Etat“, Paris, ed. 1908 paf. 6—7).

lări de valoare relativă. Logica, rațiunea economică însăși trebuie să pornească dela societate. ¹⁾).

Și atunci *jus-naturalismul* lui Cambacérés ar merita în adevăr să fie întipărit pe frontispiciul fiecărei instituțiuni economice și al tuturor operelor de cercetare și știință economică însă referindu-l la colectivități și formulat așa: *există un drept suprem și imutabil, izvor al tuturor legilor pozitive și îndreptar al oricăror acțiuni omenești, — care este dreptul la existență și la progres al națiunii întregi, ca unitate economică.*

8. Astfel văzând încadrarea activităților individuale, se înțelege că *drepturile economice ale colectivității naționale sunt inviolabile*. Ele au caracter *absolut și dogmatic* față de activitățile și interesele individuale. Sistemul propriu de interese ale economiei naționale, iată adevărata și singura „constituție” a *vieții* economice, și fundamentul profund și grav al *științei* economice.

Dar în tendințele lui egoiste, individul se poate abate dela acest sistem de interese *ale tuturor*. Departe de a-l considera liber s'o facă, noi socotim că știința economică trebuie să ca- lifice manifestarea sa drept *infracțiune economică*.

În general, aceste infracțiuni ating *ordinea* în sistemul existent de raporturi. Ordinea este o condiție a justiției economice; *justiția* este însăși fundamentul solidarității colective, iar ideea de *solidaritate* se integrează în conceptul de economie națională. Orice infracțiune economică atingând ordinea (în sens de coeziune și echilibru), are rezonanță și efect de valoare colectivă, și individul *nu* poate fi liber să o comită.

Știința clasică este tocmai studiul acestor infracțiuni economice ridicate la rangul de sistem; *este știința a ceea ce tinde, dar nu trebuie să facă individul.*

Oricât de individualistă ar fi această disciplină clasică, credem totuși că nu va putea nega o realitate așa de evidentă: că economia națională este constituită în mod organic pe anumite *funcțiuni*. În ansamblul lor, caracteristic dela o colectivitate la alta, ele formează de fapt un *sistem național de funcțiuni*, bazat pe un *sistem natural de nevoi*, — variabil și în timp și în spațiu. Acest sistem *evoluează istoric* și are izvoarele într'un complex de determinanți psihici, geografici, sociali etc., exprimându-se în mentalitate, moravuri, stare de spirit, tendințe. Desigur că funcțiunile se ramifică diferit în fiecare economie națională, însă din *totalitatea* acestor func-

1) G. A. BOUSQUET, care în *op. cit.* se pretinde la un nivel evoluat de concepții economice, cu toate principiile învechite pe care le analizează, are și observații demne ca aceasta: „atât numai oă ele, aproape întotdeauna, sunt satisfăcute în societățile moderne prin acțiuni logice și raționale” (pag. 36).

Care este însă logica — întrebăm noi, — dacă fiecare raționează numai pentru sine?...

țiuni a căror manifestare se face simțită la un moment dat, — se desprinde un scop general, un interes colectiv, sub forma unei tendințe anumite, predominante, deosebite dela popor la popor și dela epocă la epocă, dar pecetluind un anumit moment de evoluție al economiei naționale: *interesul național*.

9. Față de acest suprem interes național (văzut, desigur, și în cadrul mai relativ al idealului, deci, al politicului, dar și pe linia obiectivă a evoluției necesare și posibile de care am vorbit), trebuie raportate activitățile individuale.¹⁾

Astfel ajungem să putem admite introducerea noțiunii de bine și de rău în economia politică, să înțelegem că au un rost și o importanță deosebită *judcățile de valoare*. A descrie pur și simplu (și încă: odată pentru totdeauna) nu vrea să zică nimic pentru o disciplină a cărei obiect nu este alcătuit din raporturi absolute și invariabile.

*Economia clasică nu este decât știința momentului economic liberal, un moment care s'a epuizat și nimeni nu poate spune dacă va mai reveni.*²⁾

Dacă am arătat cari pot fi criteriile obiective ale judecăților de valoare în economia politică, este pentru că noi credem că este neapărat necesară și posibilă analiza calitativă a fenomenului economic.

Ce este în definitiv economia?... C. E. Ferri o definea în trecut, dar foarte just: „*este crearea unei ordini sociale a bogăției după rațiune*“. Ori, pentru viața economică, — ca fenomen de ansamblu și judecând rațional, logic, așa cum cere însăși spiritul economic —, este bine tot ceiace poate crește bogăția sau bună starea colectivă și ordinea ei ideală; dar, necontestat, este rău tot ceiace împiedică progresul în această direcție, sau provoacă o descreștere. Noi socotim aceasta drept o axiomă indiscutabilă pentru viața și pentru știința economică. Solidaritatea tuturor, cum o vedem noi dominând tendințele individuale și fundamentând adevăratul criteriu al știin-

1) Eminentul gânditor politic care este CHARLES MAURRAS vorbește deseori în opera sa celebră „*Enquête sur la monarchie*“ despre legitimitatea guvernămintelor, pe care nu o vede decât în respectarea interesului național așa cum îl conturează cuvintele de națiune, patrie, viitor, etc. și, cum nu-l poate interpreta obiectiv, după Maurras, decât monarhul: „*guvernământul legitim, guvernământul bun, este acela care face ceiace are de făcut, acela care face bine, acela care înfăptuiește binele public. Legitimitatea lui se verifică prin activitatea lui... Calitatea de generatoare a răului public pe care o are democrația este un brevet de ilegimitate pe care nu-l poate anula niciun pot popular... Guvernământul legitim este guvernământul care ne salvează; usurpatorul ilegitim, guvernământul care ne pierde*“. („*Petit manuel de l'enquête sur la monarchie*“, Versailles 1928, pag. 113—115).

2) SÉAILLES: „*Pourquoi les dogmes ne renaissent pas?*“, în „*Les affirmations de la conscience moderne*“, 1906 pag. 1 etc. demonstrează însă cum tot felul de dogme se succed, dar nu învins niciuna.

ței economice, însemnează și bună starea fiecăruia. Dar cine ar putea argumenta logic că bună starea, oricum câștigată, a *cătorva*, trebuie acceptată deasupra și cu sacrificiul tuturor celorlalți? Tocmai pentru că viața economică este ceva *gândit, raționat*, nu poate fi judecată după criteriile generale ale fenomenelor fizice, de natură brută, absolută, inflexibilă. Fenomenele sociale și economice sunt cele mai maleabile, și le modifică mereu *oamenii înșiși*.

Sensul normativ al economiei politice se deslușește foarte ușor din toate cele cari preced. El se bazează în fond pe observarea și cunoașterea profundă a fenomenelor economice în spațiu *dar și în timp*, și pe necesitatea justificată a judecăților de valoare, deci pe introducerea elementului calitativ în știința economică *în funcție de un ideal social determinat și realizabil în etape*.

De altfel toate științele, chiar cele fizice, lucrează cu elemente calitative văzute ca mai sus, dar le au acoperite de vagul termenilor. Ce alta însemnează, bunăoară, cuvântul „proprietate” în chimie și în fizică, desemnând anumite caracteristici ale bunurilor, decât însușirea lor de a provoca o transformare determinată în altele? Si ce alta cerem noi economiei politice, ca preocupare în sens calitativ, de cât să constate pur și simplu că *există* anumite „proprietăți” ale indivizilor, anumite manifestări și tendințe cari, potrivit diferitelor perioade istorice, au drept efect certe transformări ale economiei naționale? ¹⁾ Dacă *ființarea economiei naționale* nu poate fi pusă în discuțiune ca *realitate actuală și obiectivă*, și dacă existența și progresul ei pot fi date ca *postulate* ale *vieții economice*, — atunci că aceste transformări vor fi „bune” sau „rele” rezultă *dela sine*, ca concluzii logice, de îndată ce se poate constata dacă ele exprimă o *întărire* a economiei naționale sau o *desarticulare* a ei.

Normativismul economiei politice nu tinde prin urmare, decât la realizarea bunei stări colective *în mod rațional*. Libertatea quasi mecanică nu poate fi fundamentul unei societăți ale cărei raporturi sunt de natură spirituală și logică. ²⁾

1) A prevedea aceste transformări, a le identifica în timp nu însemnează a face „politică”, ci știință pură. Știința economică trebuie să îmbrățișeze fenomenul în timp, pentru că o poate face, cu siguranță. Fără îndoială, nu trebuie confundată siguranța cu precizia. Aug. Comte spunea chiar că „legile sociale sunt tot așa de sigure ca și cele fizice, dar din cauza caracterului lor infinit mai complex nu pot să fie și tot așa de precise”.

2) Distinsul gânditor și celebrul economist W. SOMBART vorbește și el în „*Die drei Nationalökonomien*”, München und Leipzig, 1930, — de o *economie națională normativă* (alături de *econ. naț. ordonată și econ. naț. spirituatistică*, — *richtende, ordnende și verstehende Nationalökonomien*), dar el vede această categorie, ca știință, necăutând să cunoască realitatea concretă, ci indicând *cece tre-*

Economia națională este grupul major de dezvoltare socială și economică a omului, și deci *îndreptarul* firesc al oricărei mișcări de grup minor sau individuale. Deaceia progresul *național*, — specific omenesc, — nu poate să aibă decât o *direcție unică*, pe care o manifestă constant viața și o poate recunoaște și accepta și știința economică : *evoluția continuă dela structurarea egoistă la structurarea solidaristă a forțelor active ale colectivităților economice*. Tranzitia aceasta are sens de neîncetată *perfecționare*. În tot sbuciumul lui, omul tinde mereu către mai bine, vrea perfecționarea, urcă neobosit către idealuri. Ori, știința economică trebuie să integreze în cadrul ei *de observație* și această implacabilă și eternă curbă de evoluție a omului, să nu-l presupună deci totdeauna și oriunde acelaș.

Viața însăși este perfecționare, nu perfecțiune. Și apoi, solidarismul, — nu liberalismul, — este idealul a tot ce-luce reprezintă înmănunchiere, coeziune, agregare. Societatea omenescă nu trăește decât din solidaritate.

III. — 10. După cum pe planul teoretic se contrapun aceste două concepții de știință economică: abstractivismul clasic dezvoltat din ideea de libertate individuală, egoistă, — și pozitivismul de care vorbim noi, care-și extrage substanța ideologică și întreg conținutul de principii din considerarea realității superioare a *colectivităților*, (etapa noastră aparține *economilor naționale*), — la fel în viața practică s'au afirmat două feluri de economii: economiile naționale *liberaliste* și economiile naționale *organizate*.

Cele dintâiu, după ce au atins un nivel culminant de dezvoltare, — specific unei perioade istorice, — traversând acum fața încă neterminată a crizei, se găsesc într'o situație de descumpănire, când forțele sunt divergente, nu se articulează, tind să ducă la desfacerea coeziunii economice și toate încercările de ameliorare tind numai către solidarizarea națională a eforturilor. Cele de al doilea, după ce au mers în acelaș pas cu celelalte pe drumul nou, *atunci, al libertăților*, cari formau în mod predominant spațiul spiritual în care se mișca orice logică, de îndată ce prin contaminare au intrat în perioada de criză, s'au recules și și-au dat seama de *neconformitatea ideii liberale față de epoca evoluată în care a ajuns omenirea*

bule să devină, deci căutând să determine *valori economice absolute*. Sombart o caracterizează drept metafizică și refuză să o admită în cadrul pozitivist al științelor. Noi însă am arătat că nu înțelegem ca știința să stabilească și să indice valorile ideale, dar să le determine și să le cunoască *ca realități tendențiale*, ca forțe dinamice ale vieții economice și deci ca jalane de cunoaștere a devenirii. Spiritul normativ și însăși judecăților de valoare noi nu le atribuim un conținut metafizic, ci le înțelegem bazate pe criterii strict obiective: și atunci normativismul nostru nu este filosofic.

prin capitalism (atât ca tehnică cât și ca spirit), și au trecut la adevărate *sistemizări* ale economiilor naționale în jurul ideilor profund omenești de solidaritate, de justiție și de progres. *Socialismul*, în diferitele lui dozări teoretice sau practice (de la Rusia sovietică până la Franța socialistă), cu toată etapa spirituală *îndepărtată* pe care o presupune ca realitate în raporturile d'ntre oameni, reprezintă și el un concept de solidaritate, însă unul imprudent și inutil *anticipat*. Dinpotrivă, un alt concept, *corporatismul*, formează astăzi singura agregare *sistemizată* organic și în coincidență atât cu fondul egoist al omului cât și cu actualitatea economiei naționale și cu imanența principiului de solidaritate.

Economia națională corporativă este construită pe *funcțiuni*, pe sistemul natural de eforturi pe cari le dezvoltă colectivitatea națională pentru viață. Dar aceste funcțiuni nu sunt independente, *nu au mișcări libere și necondiționate*, ci vizează în mod permanent nevoile — scop, de cari am vorbit, ale economiei naționale ca întreg organic, deci sistematic. În economia corporativă nu mai poate fi vorba de o *logică economică*, ci de o *logică funcțională*.

Din cauza culminării anormale a principiului libertar, în economiile de esență „democratică“ se manifestă astăzi cele mai grave tendințe de contrariere a interesului național de către isbucnirile nestăvilite ale minorului spirit egoist și desagregant al omului.

Economiile corporative însă, pentru că sunt *organizate funcțional*, pe grupuri organice politice și sistemizate, au marele avantaj că *înlătură* (sau în orice caz *m'cșorează* infinit de mult față cu economia liberală) *posibilitatea necoincidenței* între *interesul particular* (individual sau de grup minor) și *interesul colectiv*.

Și nu numai atât. Trebuie să facem încă o remarcă esențială, care deasemenea credem că nu trebuie ignorată de știința economică: *economiile naționale organizate sistematic*, — cari sunt prin excelență economiile corporative idealiste (adică orientate de o mișcare revoluționară), — mai pot avea încă un avantaj nereliebat, și anume că *pentru ele nu se mai pune tot așa de grav problema alegerii în devenire*. Alternativa viitorului nu mai funcționează tot așa de stringent ca în mediile unde desorganizarea favorizează apariția mai multor forțe contradictorii și niciuna destul de dominantă

1) Chiar pe terenul practic socialismul sovietic a ajuns la o adevărată *militarizare a economiei*. Planul cincinal nu indică numai direcții de evoluție, ci constituie o *adevărată politică economică* văzută dincolo de viață, de normal și fixând un fel de itinerariu precis al modelului social și economic *ales* după vederile conducătorilor. BOGOLÉPOFF, „Das Budget Sowjetrusslands als Wirtschaftsplan“, cit de DOBBERT în „Economia programatică“, Firenze 1933, pag. 139.

pentru a se impune. Economile sistematizate organic au un *ideal de bază* care le orientează, iar organizarea asigură evoluția lentă și sigură înspre el.

Prin organizare funcțională, o colectivitate capătă mai multă *vizibilitate economică*; tendințele nu rămân decât să fie sezise în mersul lor firesc pe canalul organizării, cari le colectează ca forțe și le îndreaptă către interesul național.

Economile organizate înfăptuiesc astfel și solidaritatea în timp, — *solidaritatea evolutivă*, — alături de solidaritatea în spațiu, — *solidaritatea funcțională*. Prin aceasta este evident că *însăși ritmul de evoluție normală este în favoarea acestora*, spre deosebire de economile liberale, în care anarhizarea raporturilor *încetinește* evoluția prin permanența luptelor și conflictelor. Dovadă că Italia sau Germania merg mai repede decât celelalte state, este că acestea le imită la fiecare pas pe care-l fac înainte.

11. — Oare, cum să fie admisibil ca o știință economică să neglijeze voit toate aceste înfățișări naturale pe cari le ia, treptat, realitatea economică pe care o studiază? Noi credem că nu trebuie să se spună că analiza calitativă incumbă politicii economice, dar nu științei!.. Pentru că, de fapt, nu există un criteriu valabil de despărțire între acestea. Ceiace interpretează și califică politica economică nu trebuie în niciun caz să fie în contradicție cu ceiace arată știința economică, dacă se vrea ca aceasta din urmă să nu fie acuzată că este construită dintr'o substanță discutabilă ideală.¹⁾ Politică și știință economică nu au două domenii deosebite de studiu, ci unul și același: viața economică socială, — și nu pot să aibă criterii diferite, ci unul singur: interesul colectiv. Știința luminează drumul, iar politica economică înaintează pe el, — fără să se deosebească una de alta ca conținut.²⁾

Știința nu poate să aibă alt izvor decât viața, iar politica economică nu poate avea altă bază decât știința economică.

12. — Prin recunoașterea preocupării calitative și deci a sensului normativ ca propriu economiei politice, știința economică nu se vede simplificată în compunerea sa prin dispariția sau trecerea pe al doilea plan a atâtor „legi” de valoare secundară, ci din potrivă, amplificată ca substanță și adaptată realității lor de fapt.

Scopul cunoașterii desigur că rămâne, (este indispensa-

1) În acest sens și ca o verificare a autenticității științei economice, s'a spus: „*politica economică constituie proba valabilității teoriei economice*” (ROBERTO MICHELS, „*Economia volgare, econ. pura, ec. politica*”, Perugia 1934, pag. 18).

2) CH. BODIN în „*Principes de science economique*”, Sirey, 1923, pag. 74, arată că „este un mare neajuns să despărți ceiace este de ceiace trebuie să fie”. Iar AUGUSTO GRAZIANI în „*Valeur pratique de la science economique*” (Rev. d'econ. intern. Oct. 1934), „ceiace trebuie să fie este cuprins în ceace este”.

bil), însă trebuie să i se lărgască mult spațiul de observație; și apoi alături de el să se așeze scopul interpretării, al înțelegerii prin raportare la țelurile și tendințele imanente ale vieții economice și sociale¹⁾ Astfel știința economică își desăvârșește alcătuirea în două direcții: *observativă* și *normativă*, cari se completează reciproc în mod necesar.

Sensul normativ al economiei politice nu trebuie să speire pe nimeni, pentru că am arătat că are baze cu totul obiective, și nu înseamnă altceva decât: a. **prevederea fenomenelor economice de asociere sau disociere**; b. **indicarea cauzelor de producere a fenomenului evolutiv de asociere sau de oprire, deci implicit c. a mijloacelor de a obține mereu mai ample fenomene adecuate de asociere și de progres**, așa cum se încadrează ele în idealul social de bază.

Așa schițată concepțiunea unei altfel de știință economică, se va desprinde desigur, pentru mulți, grija mare că se strică de tot, se mutilează aproape, conturul așa de logic sistematizat al vechii științe economice. Este drept că trebuiesc dăruitate efectiv multe din conceptele și elementele vechii științe. Dar de ce să ne îngrijorăm? Ea era așa de mult falsă și inutilă (mai ales pentru vremurile noi care deabia au început să se nască), încât nu are nici un rost să se persevereze pe un drum verificat greșit.

Și se va spune, mai ales, cu nesfârșită revoltă, că așa cum vedem noi știința economică, ea nu mai seamănă deloc cu ceia ce se înțelegea până acum prin „știință“. Astfel concepută, economia politică nu mai poate fi știință, ci mai mult o chestiune de metodă, de sistem, de dogmatică chiar, în vederea unor anumite țeluri.

Dar *dece trebuie neapărat să semene, dece trebuie să rămânem la vechiul concept de știință economică?* Cine a decretat că ceia ce se înțelege în general prin „știință“ se potrivește și în domeniul economic? O greșală evidentă ca aceea

1) Necesitatea interpretării rezultă din însăși caracterul rațional și logic al vieții economice, și din imperativul structurării ei sociale. *Ca obiect de cunoaștere științifică, viața economică nu este exterioară omului, și deci nu o poate privi indiferent.* Impotriva conceptelor de știință cari se construiesc în abstract, fără atingere cu viața, și făcând deosebire netă între economia pură și economia practică, între economia politică și politica economică, SPIRITO are argumente de irezistibilă putere logică: „obiectul științei nu va putea niciodată să fie concret; de îndată ce ar deveni, ar înceta să fie obiect și s'ar concretiza în acțiunea subiectului: ar deveni viață, și deci politică. Istorie, filosofie: dar nu știință. Dualismul de abstract și de concret nu poate să fie decât de știință și de viață. Dar realitatea nu este decât în sinteză: adică în știința care se rezolvă în viață... Si dacă abstract și concret sunt numai momentele dialectice ale unei realități unice, știința economică nu poate să nu fie, în același timp și totdeauna, pură și politică“ („La critica della economia liberale“, Milano 1930, pag. 15 și 25).

care s'a făcut, — cu oarecare justificare, de altfel, la vremea ei, — de a se construi știința economică pe calapodul general și numai pe baza ideii individualiste liberale, nu are niciun temel să fie eternizată. Societatea omenească este în neîncetată transformare, nu este statică : *dece trebuie să fie știința care pretinde că o studiază ?*

În elaborarea adevăratei științe economice trebuie să se pornească dela un adevăr profund, de observație: *viața economică este totdeauna rațională, logică, și tot ce este rațional este supus unor anumite norme.*

Nu vom nega, cum am arătat mai sus, că viziunea cea nouă a economiei politice are un caracter și sistematic și dogmatic. Suprema dogmă, care constituie în acelaș timp și axa și criteriul noii orientări, este *interesul colectiv*, adică astăzi: *interesul național*. În afară de el, știința economică nu trebuie unflată cu preconcepte și abstracțiuni, ci clădită treptat numai pe bază de realități *complet și riguros studiate*. Realități cari, *față de națiune*, trebuie să se îndrepte într'un anume fel. Normativismul economiei politice este tot așa de logic ca viața economică însăși. Dar logica științei trebuie să fie colectivă, pe când logica economiei este astăzi individualistă, în doze evolutive. Firul istoric arată o transformare neconținută dela cea din urmă la cea dintâiu.

De altfel este foarte interesant să adăugăm că *în fond însăși liberalismul este normativ*: ce normă mai puternică și mai inflexibilă vreți pentru viața economică decât individualismul ca principiu director de bază, simplu și universal în atotputernicia lui ?

Dogmatismul economiei liberale stă în însăși puterea formidabilă a individualismului, care a călăuzit invariabil desfășurarea ei în trecut. Dacă adăugăm la această observație esențială o serie întreagă de „legi“ economice, cari nu sunt însă decât simple formulări teoretice derivate din dogma sacră a egoismului individual pus pe roțile libertăților, înțelegem de ce în realitate liberalismul a fost în fondul lui real mai dogmatic, mai rigid, mai direct normativ și mai invariabil decât orice *sistem de solidaritate*, care, în genere, *pentru a fi viabil trebuie să fie mixt*.

Normativismul adevăratei economii politice derivă în mod natural din însăși faptul pe care l-am relevat mai sus, că omul ca cercetător, nu se poate așeza în afară de viața economică, pe care el însuși o crează transformând-o mereu, sub impulsul idealurilor sale, dar o și studiază. Existența omului însuși fiind legată de obiectul cercetării sale, — economia, — este firesc ca el să nu poată rămâne indiferent, ci să tindă a o adecua rațional intereselor sale.

Aug. Comte considera legile sociale posibil de modificat prin intervenția omului, tocmai datorită extremei lor flexibilități în timp. Iar juristul și adâncul gânditor *Duguit*, ținând

seamă de caracterul utilitarist al actelor economice și de cadrul lor firesc social, a denumit legile fizice drept *legi de cauză*, iar pe cele sociale „*legi de scop*“¹⁾.

Iată o admirabilă despărțire, care justifică și clasificarea științelor în pozitive, concrete, — *științe de fapte*, — și sociale, adică *științe de norme*.

Economia politică este prin excelență o știință de norme, pentru că nicăieri ca în economie viața socială nu se expune mai direct și mai sensibil în toate înmănunchierile ei de forțe și tendințe.

Nu este de ajuns, prin urmare, ca știința economică să descrie și apoi să teoretizeze o realitate, mai ales una *din alte vremi*. Nu ar fi de ajuns chiar dacă ar ține pas cu vremea și ar descrie amănunțit fiecare etapă istorică de devenire.

Știința economică adevărată, arătându-ne ceiace este de fapt, trebuie și să ne servească, să ne învețe, să ne conducă în viața practică, *pentru interesul tuturor*.

Savantul, — spunea deseori Claude Bernard, — *nu are ca scop să ne explice natura, ci să ne facă stăpâni pe ea*.

Iată de ce noi încheiem cu convingerea că deabia atunci știința economică va fi în rosturile ei firești, când va începe să devină ceiace nu a fost decât în prea mică măsură: *folositoare*.

CHRISTIAN PETRESCU

1) La fel FRIEDERICH von WIESER: „*Theorie der Gesellschaftlichen Wirtschaft*“, pag. 28 (v. M. Roche-Augssol, op. cit. pag. 12) arăta în întreg sistemul său de gândire economică că „*legile economice sunt datorii, cu tot ce se leagă în mod necesar și spontan de acest termen*“.

Sterilitatea ideologică a Franței postbelice

de MIHAIL MANOILESCU

Iată un titlu pe care îl scriu cu durere, fiindcă nu este vorba aici de sterilitatea *biologică* a poporului francez — de care s'a vorbit atâta vreme și care în vremea din urmă pare a fi primit unele ușoare îmbunătățiri —, ci este vorba de o sterilitate mult mai gravă, *în domeniul ideilor*, pe care nu putem s'o înregistrăm ca români și ca latini decât cu regret.

Noi nu suntem din acela care am proclamat la banchete bunele noastre sentimente pentru Franța, nici nu am făcut, ca atâția alții, carieră din ele, *într'o vreme în care în România una din formele oportunismului era (și este încă) cultivarea bunelor relațiuni cu oficialitatea franceză*.

Noi avem pentru Franța un respect și o afecțiune, care vine din toată cultura noastră și din frumoasele amintiri pe care ni le-a lăsat misiunea ofițerilor francezi în timpul războiului. Aceste amintiri n'au fost cu nimic șterse de imprejurările subiective pe care le-am trăit de atunci încoace.

De aceia n'am voit să se creadă o singură clipă că, în rândurile care urmează, noi lăsăm să străbată vreo reminiscență mai puțin plăcută din Franța, față de alte țări din Occident și mai ales față de țările totalitare.

Căci, dacă noi personal am avut parte de primiri călduroase și pline de prețuire în Germania și în Italia, *nu am putea să nu recunoaștem cât de mult ne-a răsfățat mediul intelectual francez și în special profesorii din specialitatea noastră dela Universitatea din Paris*.

Am cunoscut în Franța, cu prilejul conferințelor pe care le-am făcut la Facultatea de Drept din Paris, a comunicărilor la Institutul Franței și a altor manifestări ale noastre, o apreciere din cele mai măgulitoare, invelită în formele delicatei franceze, care sunt incontestabil unice în finețe și subtilitate.

Iată de ce, atunci când dezvoltăm o teză pesmistă ca aceia conținută în titlul acestui articol, nu putem s'o facem decât cu adevărată strângere de inimă.

Generația noastră a moștenit dela părinții noștri o convingere devenită dogmă: „Toate ideile mari vin din Franța”.

Acest monopol al marilor idei care a durat în adevăr un veac și mai bine, a creiat impresia că gândirea franceză are drept natural de a constitui axa manifestărilor intelectuale ale lumii.

În special ideile politice și sociale nu-și căpătau prestigiul și consacrarea lor, decât dacă nășteau în Franța sau erau adoptate de o bună parte din intelectualitatea franceză. De pildă, socialismul marxist trăia în România mai viguros în forma lui franceză, decât în forma lui originală iudeo-germanică.

Cât despre ideile revoluției franceze, legate cu sentimentul de solidaritate dintre oameni și dintre popoare, ele constituiau titlul de noblețe al Franței în fața tuturor națiunilor lumii și — printr'o inerție sufletească naturală — ajunseră să-i procure Franței un isvor permanent de simpatie și de prestigiu, *chiar și după război, când aceste idei începuseră să fie contestate și să-și piardă din strălucirea lor de altădată.*

Astfel Franța a continuat și după război să fie socotită de către mulți drept *furnizoarea de idei a lumii*, deși de atunci încoace — și aceasta este durerea noastră — *ea nu a mai dat nimic omenirii, în domeniul cugetării politice și sociale.*

Desigur afirmația este categorică. Dar este din nenorocire foarte adevărată.

Intr'adevăr, ce formulă *politică* nouă a găsit Franța pentru organizarea și conducerea popoarelor, în nouile împrejurări de după război?

Ce formulă *socială* a lansat Franța, afară de faptul că a adoptat cu o neîngăduită întârziere unele din soluțiile deja răspândite în alte țări, cum este contractul colectiv sau arbitrajul între clase?

Ce formulă *economică* nouă a descoperit și a întrebuintat Franța pentru a-și reînvia puterile sale de producție și pentru a-și perfecționa activitatea colectivă a națiunii în câmpul producției?

Nu numai că Franța nu a dat o singură idee nouă politico-socială sau economică după război, dar — ceace este mult mai grav — *ea nu a arătat nici măcar comprehensiune pentru ideile noi lansate de celelalte popoare și în special de italieni.*

Desigur, socotită prin prisma psihologiei sale naționale, această rezervă a Franței față de nouile idei este firească. Când atâta vreme ai dominat lumea cu ideile tale, nu-ți este ușor să recunoști valoarea ideilor altora, chiar atunci când acestea cuceresc pe rând, țară după țară.

Cu cât succesul acestor idei noi este mai mare, cu atât Franța este lovită în orgoliul ei și aproape jignită de în-

cursiunea altora, într'un câmp care părea că îi este rezervat pentru totdeauna!

Și atunci, găsim la intelectualii francezi, în fața pierderii monopolului mondial al ideilor, aceeași atitudine enervată pe care o întâlnim la fabricanții englezi în fața pierderii monopolului mondial al industriei.

Să nu se spună că afirmările noastre sunt *nedovedite*. Căci noi nu putem dovedi *vidul*.

Rămâne ca acei care ne-ar contrazice să ne facă dovada că, într'adevăr, Franța după război a avut idei noi care au căpătat o valoare universală, sau cel puțin au cucerit o bună parte din omenire și care au continuat să servească de model celorlalte popoare ale lumii.

Dacă ni s'ar invoca exemplul unor astfel de idei, am sta să discutăm cu obiectivitate care este valoarea lor și care este prelungirea lor probabilă spre viitorime.

Această sterilitate a Franței face ca oricine vrea să se mal așeze astăzi ideologic alături de intelectualitatea franceză trebuie, ipso-facto, să ia o poziție reacționară și negativă față cu curentele noi de idei care agitâ omenirea.

Franța devine virtual centrul lumii vechi, al ideilor vechi și — printr'un fenomen biologic foarte natural — al oamenilor bătrâni.

Oare nu s'a plâns de atâtea ori „dreapta franceză” — care de altfel nu se descătusează prea mult de ideologia învechită democratică — că Franța este o țară de bătrâni, condusă de bătrâni, într'un spirit bătrânesc?

Iată ceea ce ar trebui să-i îngrijească pe francezi înfinit mai mult decât căderea repetată a francului lor.

Prin stagnarea intelectuală a Franței — nu în sensul scăderii nivelului intelectual al acestei nobile națiuni, ci în înțelesul de secare a izvoarelor de originalitate și de creere a nouilor formule de viață menite să dea deslegare nouilor condițiuni ale omenirii — *Franța își devalorizează ceva mai prețios decât moneda ei.*

Aurul unei țări și moneda ei se pot reface. Ea chiar, exemplul Germaniei dovedește că o țară poate să trăiască plină de avant și de vitalitate, în afara vechilor canoane monetare. *Ceea ce însă se pierde iremediabil și constituie o pagubă care nu se poate măsura este scăderea interesului ideologic pe care îl prezintă o țară pentru restul omenirii.*

Ceea ce se întâmplă este natural, atâta vreme cât Franța rămâne citadela unor concepții de viață care dispar și atâta vreme cât tineretul românesc împins de instinct își caută mântuirea în formule noi de trăire.

Este oare această situație a Franței în lume, remediabilă? O credem cu greu. Fiindcă formulele veacului nostru au fost găsite.

Cel puțin pentru noua fază din istoria omenirii în care am intrat, „tonul” în lume este dat de alții decât de francezii. Iar dacă Franța ar căuta să modeleze nouile formule găsite de alții după temperamentul său armonizându-le cu *acea parte din principiile veacului al 19-lea care rămân totuși valabile și utilizabile în orice Societate omenească superioară*, opera ei ar fi utilă, dar, nici într'un caz, nu ar mai putea-o clasa între conducătorii spirituali ai omenirii.

S'ar zice, totuși, că cultura unui popor nu constă numai în instituțiunile politice sau sociale, pe care aceasta le poate înființa și le poate prezenta drept prototip celorlalte popoare ale lumii. Ba, este exact că în domeniile oare cum speciale în care contează mai mult geniul *individual* al oamenilor excepționali : în științele exacte, în artă, în filozofie, mai pot da opere mari chiar popoarele care au pierdut de mult secretul marilor concepțiuni generale.

Desigur că în Suedia sau în Danemarca, care n'au fost niciodată incluse propriu zis în circuitul central al gândirii europene, se mai pot naște personalități strălucite care — în domenii izolate și oarecum periferice ale vieții — să atingă înălțimi culminante.

Dar aceasta nu mai dă unui popor un rol de conducător în omenire. Și, desigur, ambițiunile Franței de astăzi în lumea spiritului nu se mărginesc la rolul unei Suedii sau a unei Danemarce mai mari.

Un popor are întâetate în lume la o epocă dată, nu prin manifestările răslețe ale câtorva individualități în afară de serie, ci prin concepțiile noi de viață pe care le lansează și le trăește cu toată intensitatea, în toate instituțiile și în toți fiii săi.

Imperialismul spiritual nu este o manifestare de individualități, ci o mărturisire a unei puteri sufletești colective: ei înseamnă o expansiune a tuturor forțelor imateriale a unui popor care duc la o fericită deslegare a problemelor dintr'o epocă a omenirii și care îi dau astfel fericitului dezlegător, prestigiul și predestinarea de popor ales.

De acela, chiar dacă am admite, prin imposibil, că evoluția omenirii ar putea duce mai curând sau mai târziu sub un alt vânt, la o „reîntoarcere de flacără” spre vechea filozofie individualistă, nu vedem Franța eșind din sterilitatea ei, decât dacă, printr'o minune, ea ar putea să dea lumii un model cu totul nou și original, iar nu numai o reinprospătare și o variantă a unor idei, azi consemnate definitiv pe numele Romei fasciste.

Franța de mâine va putea să-și reia rolul gloriei în istoria spiritului european numai dacă va crea un stil nou de viață, iar nu dacă va scoate, pur și simplu, din colecțiunea bine asortată a trecutului său vreuna din garniturile sale atât de grațioase, pe mătasea cărora s'a lăsat de mult colbul vremii.

Doctrina fascismului după Costamagna

de DISCIPOL

O nouă lucrare a lui Carlo Costamagna, profesorul la Universitatea din Roma și marele teoretician al fascismului, este totdeauna un eveniment. De data aceasta marele doctrinar dă o sinteză a gândirii fasciste în cadrul european.

Încercarea de definitivare a doctrinei fasciste făcută de profesorul roman, are un fundament general filosofic și istoric și — după cum o mărturisește singur în prefața sa — depășește considerațiunile înguste, mărginite la un singur sector, politic, juridic sau economic.

Cartea întreagă este o revoluție împotriva *ideologiei occidentale*, adică a „miturilor anglo-franceze” ce au influențat întreaga cultură europeană în cursul veacului al 19-lea, pe care Costamagna îl numește cu o expresie analoagă aceleia a d-lui Manolescu : „veacul culturii artificiale”.

O carte ca a lui Costamagna nu se poate rezuma, fiindcă ea însăși este *un rezumat și o chintezență de gândire* asupra Statului nou și a revoluțiunii veacului al 20-lea, adică a *revoluțiunii fasciste*.

Pentru noi, cartea aceasta a fost dela un capăt la celălalt o bucurie, nu numai prin perspectivele filozofice pe care le deschide cât și prin satisfacțiile de fiecare clipă pe cari ni le-a dat în unele controverse actuale din jurul școlii corporatiste românești.

Multe din cugetările ilustrului profesor italian par a fi scrise anume ca să tranșeze orice controverse în polemica recent încheiată între d. Tașcă și d. Manolescu și despre care relatăm în alte pagini ale revistei noastre.

Astfel, la pag. 12 Costamagna spune atât de lămurit :

„Statul modern”, adică Statul „civil”, Statul perfect și definitiv, demn în totul de „Om” nu se putea justifica decât ca un instrument și un drept al individului conceput ca un drept universal și absolut în afară de limite și în afară de timp. Pentru raționalism nu există valori ultra individuale”.

Iată definiția „Statului modern” pe care îl înlocuește și îl combate STATUL FASCIST.

Și, se mai poate găsi cineva care să susțină, ca d. Tașcă, că *regimul fascist este bazat pe doctrina individualistă ?!*

Sufragiul universal, care caracterizează concepția individualistă a Statului este socotit de Costamagna — ca și pe Mussolini pe care acesta îl citează (pag. 68) — ca un fapt *mecanic și extrinsec societății*.

La pag. 81, citându-l pe Leibholtz, Costamagna confirmă că „*motivele și criteriile integrării (în Stat) sunt deosebite în regimul fascist, în comparație cu cele din regimul individualist*”.

În sfârșit, în concluziunea capitolului 2 intitulat: „Noțiuni preliminare” Costamagna fixează admirabil poziția individualismului :

„Individualismul a voit să justifice sistemul „democrației reprezentative” *reducând obiectivele comunității politice la cele ale dreptului individual și prin aceasta a renunțat la ori ce definiție reală a Statului*”.

Ce frumos precizează aici Costamagna problema. A reduce toate obiectivele Statului la fixarea unor drepturi *individuale*, înseamnă a *contesta Statului, ca entitate, orice caracter real*. Ba, înseamnă chiar mai mult decât atât: *a renunța să-l deșinești, fiindcă nu-l crezi prin aceasta nici o proprietate particulară și caracteristică, care să fie extrinsecă individului*.

Acest frumos capitol al „Noțiunilor preliminare” se termină astfel (pag. 87) :

„Ordinea națională, dimpotrivă, deduce propriul său sistem ierarhic și instituțional din considerarea Statului ca unitate a vieții civile și *ca valoare absolută a spiritului*. Și, împotriva programului bolșevic a unei colectivizări a bunurilor materiale, opune — după observația lui Manolescu — programul unei „*colectivizări a bunurilor spirituale ale națiunii, care nu este numai un cuvânt zadarnic, ci un adevăr nou pe care secolul al 19-lea nici n'a putut măcar să-l conceapă*”.

Dealtfel, nu numai în acest final de capitol ci și de multe alte ori, maestrul doctrinei fasciste citează lucrările d-lui Manolescu, fie pentru a sublinia paralelismul său cu gândirea d-lui Manolescu fie — cum vom vedea mai în urmă — pentru a se pune în contrast cu doctrina corporatismului pur a acestuia.

Nu mai revenim asupra tuturor pasagiilor în care marile autor combatte doctrina individualistă, cum este la pag. 148, la pag. 152 (unde contestă conceptul de *voință generală*) pentru a ne opri la pag. 154 și următoarele unde califică astfel aspectul Statului ca persoană juridică.

Vorbind despre opera lui Hegel și a juriștilor germani, Costamagna scrie :

„Aceștia s'au consacrat *artificialei construcții* a „Statului persoană juridică” și au revendicat „*realitatea*” figurei persoanei juridice”, care fusese utilizată până atunci de *tehnica juridică cel mult* pentru expediente practice și de aceia considerată mai mult ca „o ficțiune a științei”.

Acest „*cel mult*” spune în adevăr destul pentru cine vrea să înțeleagă imensa deosebire între o ficțiune care este un *expedient practic și marea realitate* pe care o constituie Statul fascist.

Mai departe scriind parcă anume pentru d. Tașcă, Costamagna adaogă (pag. 154) :

„Primul rezultat (al acestei concepții) a fost acela de a confunda noțiunea de persoană *juridică* cu aceia de persoană MORALA”.

Costamagna susține că nu există nici un drept *preexistent* Statului (pag. 155), căci altfel am cădea într-o adevărată teologie a dreptului ! Iar pentru a defini Statul fascist (pag. 156) spune : „In special, caracterul totalitar al Statului-popor ne împiedică să admitem coexistența a două sfere concurente și echivalente, care ar fi „*sfera Statului*” și „*sfera individului*”, după formularea tehnico-juridică a doctrinei individualiste”.

În sfârșit, concludentă ca o sentință, fraza următoare (pag. 156) :

„Trebue deci să afirmăm dela început caracterul „*substanțial*” al Statului împotriva teoriei personalității juridice care implică, dimpotrivă, o noțiune *formală și contradictorie* a *suveranității*”.

Și mai jos (pag. 156) :

„Teoria „*personalității juridice*” implică când se aplică Statului, principii morale și juridice *respinse de către noua conștiință civică*”.

„*In jurul conceptului personalității juridice se dă bătălia decisivă pentru orientarea științei Statului în cadrul noului ordine*”.

Dacă nu am obosit pe cetitorii noștri am mai adăuga încă un citat (pag. 159) :

„*Din doctrina fascistă sunt deci respinse toate ideile cari tind să identifice Statul cu individul și care se bazează pe poziția „monistă” a gândirii, căci (pag. 160) „concepția fascistă este „dualistă”, nu „monistă” după tradiția gândirii mediteraneene și mai ales a celei latine*”.

Tradus în termeni mai puțin abstracti, aceasta înseamnă că, pentru doctrina italiană, *Statul este Stat și individul individ*, și că Statul nu se poate reduce în nici un chip la un *instrument* al indivizilor, nici nu poate fi un simplu derivat din necesitățile acestora.

Căci într'adevăr (pag. 162) :

„Statul fascist are un caracter *integral*“ și *totalitar*“ prin opoziție cu valoarea *schematică* și *restrânsă* pe care o are Statul în doctrina și în conștiința individualistă“.

Această satisfacție pe care unul din marii doctrinari ai corporatismului o dă d-lui Manoilescu printr'o coincidență completă cu punctul său de vedere, tocmai în momentul închiderii polemicii sale cu d. Tașcă este o bucurie pentru discipoli dar în acelaș timp și un câștig real pentru știința și pentru viața politică superioară, fiindcă extirpează, odată pentru totdeauna, din câmpul noilor concepții, infiltrațiunile și rezidurile unei științe perimate.

Secolul al 19-lea este astfel mort, nu numai în ideile sale ci și în noțiunile sale care cată să se strecoare încă din când în când în metoda de gândire și de exprimare a unora din cugetătorii noi.

Costamagna vine să curățe câmpul gândirii contemporane până și de rezidurile noțiunilor de altădată, care nu fac decât să încurce cugetarea vremii și care nu mai pot servi ca bază pentru exprimarea doctrinei veacului nostru. Căci formularea unei doctrine noi cu ajutorul unor noțiuni vechi este totdeauna un pericol pentru claritatea, frăgezimea și intransigența acesteia.

Când d. Manoilescu a arătat de atâtea ori d-lui Tașcă că în statul individualist binele națiunii poate să fie la un moment dat diferit și în opoziție cu binele tuturor indivizilor, fiindcă natura sa este deosebită de a binelui individual d-sa a rămas sceptic. Astăzi Costamagna (la pag. 223) vine și spune:

„Binele comun nu numai că nu coincide totdeauna cu acela al indivizilor, dar poate să se găsească în opoziție cu acesta și să pretindă sacrificiu lui. El are o natură „deosebită“, cum vom vedea îndată, de aceea a binelui individual“.

Tot așa, în ceea ce privește raporturile dintre capitalism și fascism, Costamagna pune foarte bine la punct acuzarea adusă fascismului că ar reprezenta o doctrină integrată în formele de viață și în principiile capitaliste, scriind (pag. 337) :

„Este însă gravă eroarea acelor care confundă lupta împotriva capitalismului cu lupta împotriva proprietății private. Numai datorită unei confuziuni între capitalism și proprietatea privată s'a putut afirma că fascismul susține ordinea economică actuală“.

Un alt capitol în care Costamagna, cu marea sa autoritate, dă satisfacție d-lui Manoilescu este acolo unde acordă o imensă importanță închiderii debușeurilor pentru țările industriale și descentralizării industriale. În adevăr la pag. 371 în paragraful 205 spune :

„Este incontestabil că faptul nou al închiderii debușeurilor

lor inaugurează o fază nouă în istoria economiei. Față cu situațiunea care rezultă trebuie să recunoaștem că sistemul economiei naționale integrale (totalitare) este unicul care răspunde în acelaș timp și simțului de demnitate personală și aspirațiunilor maselor. *Este unicul care poate să rezolve formidabilele probleme pe care industria modernă le-a pus în domeniul economic și în domeniul social*".

Iată dar cum sistemul economic totalitar și însăși Statul nou fascist apare pentru un autor care se ferește de orice *contingente marxiste*, ca izvorând, cel puțin în parte, din „problemele puse de industria contemporană”.

Cu atât mai interesantă este această atitudine a lui Costamagna cu cât — fără ca dânsul să fie un economist și fără să cunoască, ni se pare, nici măcar teoria d-lui Manoilescu asupra schimbului internațional, ci numai lucrările politice și sociale ale acestuia, pe care le citează ades — d-sa scrie (pag. 349) :

„Teoria liberistă a schimbului internațional apare *ne-sinceră și falsă*". Iar mai departe : (pag. 357) :

„*Lupta împotriva capitalismului nu mai este înțeleasă ca o problemă de clasă, ci ca o revoltă de popoare*".

Reținem acest frumos citat, ca un adevărat motto pentru lucrările economice ale d-lui Manoilescu.

Căci adevărurile pe care d. Manoilescu le-a aruncat definitiv în câmpul științei nu sunt decât mărturia acestei „revolte de popoare”.

Socialismul națiunilor despre care d. Manoilescu a vorbit în atâtea rânduri revine într'o altă formă în cugetarea marelui doctrinar fascist.

Dar sunt și puncte în care ne înscriem în fals împotriva remarcabilului doctrinar italian.

Astfel, teoria națiunii pe care d-sa o dezvoltă cu mult talent în special la pag. 193 și următoarele, este o teorie prea etatistă, care vrea să reducă națiunea la rangul de simplu produs al Statului, fără de existența căreia ea nu se poate concepe.

Or, exemplul poporului românesc este concludent căci : *niciodată o națiune nu s'a format mai unitar și mai omogen în diferitele ei părți, fără nici o lecătură cu ideea de Stat, ca națiunea românească*. Românii fărâmițați în atâtea fragmente n'au cunoscut *niciodată* o unitate politică, n'au primit *niciodată* conștiința lor de la un Stat unitar și totuși aceasta n'a împiedecat ca poporul românesc să eixste ca o *realitate primordială* Statului, iar acesta din urmă să fie un simplu instrument al națiunii și un rezultat al străduințelor sale.

Tot așa, nu putem fi de acord cu trecerea în umbră a corporatismului care apare sistematică și intenționată în această nouă operă a lui Costamagna.

Coborând corporatismului la un rang *pur instrumental*, profesorul italian bazează definiția Statului fascist pe elemente independente de corporatism.

Mai mult, la pag. 235, face o eroare aproape surprinzătoare pentru un teoretician de o asemenea anvergură, atunci când vorbind de sistemul federalist al corporatiștilor puri, adică de descentralizarea Statului, după funcțiuni naționale, Costamagna socotește în chip greșit că corporatismul ar face această descentralizare în numele și pe baza *intereselor* colective ale diferitelor categorii omogene.

În lucrările d-lui Manoilescu se spune, însă, foarte clar că descentralizarea nu se face după *categoriile de interese*, ci după *funcțiuni* și că ea este deci o *descentralizare funcțională*, adică o organizare tehnică optimă care permite de a se realiza cât mai complex prin libertatea acordată fiecărei corporații, scopurile supreme *naționale*.

Astfel, corporațiunile nu reprezintă decât o descentralizare a funcțiunilor, în serviciul unui scop unic, care nu poate fi decât prosperitatea *națională*, iar nu așezarea *sub* scopul suprem național a unor scopuri deosebite de acesta, sintetizând diferitele egoisme de grup.

Noi credem că viitorul va desminți pe cugetătorul italian în ceea ce privește nuanțarea pe care o face când trece în umbră corporatismul și afirmă (pag. 296) :

„*Intr'adevăr nu „corporativitatea” și „statalitatea” este condiția spiritului noii ordine naționale.*”

De aceea, ni se pare că întreaga sa luptă împotriva corporatiștilor puri, între care socotește în mod deosebit pe d. Manoilescu, este îndrumată greșit, pentru că nu combate doctrina d-sale așa cum a înfățișat-o în toate lucrările sale (v. pag. 168) ci o *altă doctrină*, care s'ar baza mai mult pe *professionalism* decât pe *funcționalism*.

De aceea noi nu protestăm atunci când (pag. 168) Costamagna l'a așezat pe d. Manoilescu alături de Spann (de care totuși se deosebește în această privință) dar protestăm când îi atribuie d-lui Manoilescu (pag. 432, 449) o doctrină care este alături de adevărata doctrină a șefului școlii corporatiste românești.

Ori cum ar fi însă și lăsând la o parte aceste diferențe, *volumul lui Carlo Costamagna este una din pietrele angulare care s'a pus la temeiul ideologic al Statului fascist* adică a celui Stat a cărui strălucire o proclamă oamenii și a cărui trăinicie o confirmă anii care trec.

Noua lege a cooperației

de Dr. CONST. I. OPREȘCU

Ocupându-ne, într'un număr trecut al acestei reviste,¹⁾ de problema raporturilor dintre stat și cooperație, susțineam, între altele, că *în regimul de pseudodemocrație din timpul vechilor partide politice, cooperația a fost pervertită și pusă în slujba unor interese particulare.*

Iar într'o lucrare de acum câțiva ani, examinând aceeași problemă și bazându-ne pe cunoașterea, în deaproape, a cangrenei ce rodea trupul cooperației noastre, ajungeam la încheerea că una dintre principalele sale raclle era, nu atât intervevenția Statului în această mișcare, cât, mai ales, *amestecul interesat și adânc păgubitor din toate punctele de vedere, al profesioniștilor politicei noastre interne.* Concluzia noastră era că, între alte măsuri necesare: educația maselor, pregătirea tehnică a personalului, propaganda necesară, control suficient și sancțiuni fără cruțare, *trebuia să elimine cu orice preț din cooperație, influențele politice, cu tot cortegiul lor de impuritate, toleranțe și abuzuri.*

Noua reformă a cooperației, pornind dela aceleași constatări și venind într'o epocă de amuțire a sgomotului politic, își propune să readucă mișcarea noastră cooperativă pe făgusul ei normal, pentru a putea fi pusă efectiv în slujba marilor noastre interese național-economice și sociale, printr'o acțiune de mai multă armonie și muncă constructivă, de ordine, cinste și disciplină necruțătoare, fără de care nimic temeinic nu se poate realiza.

Raporturile dintre stat și cooperație, capătă și ele un nou aspect în urma recentului Decret Lege al cooperației, venit după experimentarea unei autonomii mult trâmbițată, dar experimentată fără succes în ultimii nouă ani.

Dacă în multe țări, nevoia de ajutorare reciprocă, de finanțare și dezvoltarea operațiunilor, de uniformitate în acțiune și tendințe și de organizarea îndrumării și controlului necesar, a îndemnat celulele cooperative să-și creeze din sânul lor prin federalizare, diferite organizațiuni regionale și

centrale autonome, la noi, ca și în alte părți, statul a intervenit dela început în mișcarea cooperativă prin organele sale administrative, legislative și judecătorești.

Intervenția legislativă a început cu Codul nostru comercial din 1887, care cuprinde un capitol consacrat cooperației.

Prima lege specială a cooperației a fost, însă, cea dela 1903 care, cu multe adăogiri și unele modificări, s'a aplicat până în 1928, când s'a votat Codul cooperației, înlocuit, la rândul său, numai după 9 luni, prin Legea pentru organizarea cooperației, din Martie 1928. Și această lege a suferit modificări în 1933, 1935, în Febr. 1938 și cele aduse prin D. Lege din 23 Iunie 1938.

Prin ambele modificări din 1938 s'a lărgit dreptul statului, de intervenție și control în cooperație, redus prin legile anterioare.

Decretul Lege din 23 Iunie 1938 introduce măsurii care să facă mai efectivă participarea și controlul asociațiilor la viața unei cooperative, să determine fuzionarea societăților cooperative slabe și să asigure directive unitare în organizația centrală cooperatistă, pe care o reformează în totul.

În general pe calea măsurilor legislative s'a creat cadrul legal necesar înființării și funcționării cooperativelor, s'au creat organele de dirijare și finanțare, s'au acordat diferite avantaje de ordin procedural, fiscal, etc.

Intervenția judecătorească, bazată pe dreptul comun și pe legislația cooperatistă, a fost prezentă în toate actele juridice din viața cooperativelor: constituiri, diverse apeluri, aplicări de sancțiuni, etc.

Intervenția statului în cooperație prin organele puterii executive s'a manifestat încă din anul 1898, prin măsurile de propagandă și îndrumare activă, luate de Haret în calitate de ministru al Instrucțiunii Publice.

După legea din 1903 se inaugurează adevăratul intervenționism de stat, manifestat prin propagandă, îndrumare, control și finanțare.

Începând cu Casa Centrală a băncilor populare, înființată prin legea din 1903, și până în anul 1929, întreaga acțiune de dirijare, control și finanțare în cooperație, s'a exercitat de stat prin organisme autonome de drept public, conduse la început numai prin delegați ai statului, iar dela 1918 cu participarea, și a delegaților desemnați de mișcarea cooperativă¹⁾.

¹⁾ Legea din 1903 a creat „Casa Centrală a Băncilor populare”, condusă de un consiliu format din delegați ai statului. Ministrul de finanțe putând opune oricând veto, hotărârilor acestora. Această centrală a fost înlocuită la 1918 prin „Casa Centrală a Cooperației și Improprietărilor” care cuprindea și 3 Centrale Cooperatiste în componerea sa; Centrale din care două s'au separat de această instituție în 1923, iar alta, (centrala obștilor) s'a contopit cu Centrala Cooperativelor în anul 1928.

Legea din Martie 1929 a separat funcțiunea de credit, în organizația centrală a cooperăției, de celelalte funcțiuni : de îndrumare, propagandă și control, autorizând crearea „Băncii Centrale Cooperative”, ca instituție de drept privat, cu participarea statului, și cu scopul de a finanța societățile cooperative și a fructifica economiile lor și ale ori căror deponenți.

Pentru exercitarea controlului și îndrumării, legea din 1929 a autorizat crearea uniunilor regionale de control, instituție de drept privat, formate prin asocierea — la început benevolă apoi din 1933 obligatorie — a cooperativelor.

În vederea organizării unei Centrale a acestor uniuni, și până atunci, Legea din 1929 a creat temporar, ca instituție supremă de îndrumare și control, Oficiul Național al Cooperăției, instituție de drept public, însă având un consiliu compus din delegați ai statului și ai cooperativelor, aceștia din urmă fiind în majoritate.

Prin legea din 1935 s'a desființat Oficiul național al Cooperăției, s'a suprimat obligativitatea afilierei la uniunile de control și s'a autorizat crearea Centralei de îndrumare, organizare și control, instituție de drept privat, căreia statul i-a încredințat, condiționat, dreptul de control și de directive în mișcarea cooperativă.

În același timp, legea din 1935 a menținut Banca Centrală Cooperativă ca institut central de finanțare și a mai autorizat crearea a două centrale : centrala de consum și centrala de valorificare, dându-le sarcina să inițieze, să înlesnească, să concentreze și să finanțeze operațiunile economice și comerciale ale societăților cooperative. Funcțiunile acestea au fost exercitate de vechile centrale, care aveau și dreptul de control; iar după 1929, de către o federală națională denumită „Centrala de Import și Export”.

Pentru îndrumarea, coordonarea și controlul activității celor patru centrale, legea din 1935 a autorizat crearea, prin asocierea acestor centrale, a unei „Case Centrale a cooperăției”, instituție de drept privat, fără atribuțiuni financiare.

Decretul-Lege din 5 Februarie 1938 a creat formal Ministerul Cooperăției, cu o Direcție Generală a cooperăției, având însă numai o aplicare parțială și pentru scurt timp.

Decretul-Lege din 23 Iunie 1938, actualmente în vigoare, a desființat toate cele cinci centrale cooperatiste înființate pe baza legii din 1935, contopindu-le într-o nouă instituție de drept privat : „Institutul Național al Cooperăției”, cu sarcina de a întreprinde acțiunea necesară pentru promovarea mișcării cooperative și fiind pus sub controlul Ministerului Economiei Naționale. Funcțiunile financiare, de control și cele economice, sunt repartizate celor trei Diviziuni ale acestui institut căruia i s'a trecut întreg patrimoniuul fostelor centrale, inclusiv aportul statului la capitalul acestora, de peste 500

milioane lei la 23 Iunie 1938. În consiliul de administrație al acestui Institut, din totalul de 15 membri, cinci trebuie să fie delegați ai statului iar restul aleși de adunarea generală a cooperativelor asociate.

Dreptul de control și îndrumare al oricăror societăți cooperative aparține, după acest D. Lege, Ministerului Economiei Naționale, care-l poate ceda, restrânge ori retrage, Institutului Național al Cooperăției.

Ministrul Economiei Naționale își rezervă dreptul a interveni direct pe cale activă, în aplicarea sancțiunilor, dizolvarea cooperativelor, etc., atunci când, interesul ordinii publice ori al economiei naționale, ar impune acest intervenționism.

În rezumat, deci, putem afirma că Statul a intervenit în mișcarea noastră cooperativă, efectiv și de la început prin organele administrației de stat, atât printr'o acțiune de îndrumare și control, cât și cu mijloace financiare. Numai sub imperiul legii din 1935, intervenția sa n'a mai fost formală și directă, până la D. Lege din Februarie 1938.

În prezent, Statul pe baza D. Lege din 23 Iunie 1938, în numele intereselor generale, legate strâns de redresarea mișcării cooperative, are dreptul să conducă mai departe acțiunea de dirijare, control și finanțare în cooperatie, atât prin organul central, de drept privat, Institut Național al Cooperăției, pus sub controlul său, cât și direct, prin ministerul Economiei Naționale.

. . .

Majoritatea factorilor noștri politici și economici au încredințat principal amestecul statului în cooperăția noastră, amestec socotit inevitabil în faza începutului mișcării, până când ea își va putea dobândi forța și dezvoltarea care să-i permită a se dispensa de orice sprijin și tutelă din afară.

Cu toate acestea, au existat numeroase păreri după care intervenția statului a dăunat mișcării, *impiedecând formarea unei clase conștiente de operatori, care astăzi ne lipsește și pe care numai lupta societăților cooperative — reduse la proprii forțe — cu toate greutățile economice și sociale, ar fi putut-o crea.*

După aceste păreri, cooperăția noastră ar fi trebuit și ar trebui să fie lăsată a se desvolta liberă și a se conduce prin organe autonome, emanate din sânul său, ajutorul statului trebuind să fie mărginit la înlesnirea creditelor necesare, la propagarea ideilor cooperative și, în general, la măsuri care se iau cu privire la întreaga economie națională, fără a se pune cooperăția într'un regim special, care să implice un control și un amestec intim, din afară, în mecanismul său.

Acestor păreri li s'a răspuns și li se poate încă răspunde, că la începutul mișcării intervenția statului a fost de neînăl-

turat, date fiind împrejurările politico-economice din acea epocă, în care țărănimea noastră în starea sa înapoiată de atunci, n'ar fi putut purta cu succes lupta economică, socială și națională, în care era angajată.

Cum ar fi putut, spre exemplu, slabele grupe de țărani, neorganizate în obștii și neajutați de nimeni, cu sfatul și sprijinul bănesc necesar să învingă puternicile trusturi arendășești dela începutul sec. XX? Și cum ar fi putut acești țărani — pentru cari există o problemă a pământului dar nu și una a tehnicii agricole — să aplice pe moșiile obștiilor planuri de cultură rațională, dacă statul n'ar fi luat asupra sa această sarcină? Se știe doar, că și astăzi, marea majoritatea a țăranilor noștri, lăsați în voia lor, cultivă pământul cum dă Dumnezeu.

Și, apoi, înfăptuirea ideii cooperatiste implică concentrarea, coordonarea și controlul activității celulelor cooperative.

În lipsa oricărei inițiative din partea celor interesați, și a mijloacelor lor financiare, Statul s'a crezut dator să dea el organul înarmat cu aceste mijloace, alăturându-se astfel categoriilor sociale mai slabe, interesate în isbânda cooperatției, și încadrând acest intervenționism în politica sa socială, menită să sprijine clasele muncitoare, dezorganizate, în lupta împusă de pătrunderea elementelor streine și dezvoltarea regimului capitalist.

Amestecul statului n'a împiedicat dezvoltarea luată de cooperatție înainte de război. Dacă după 1919 acest amestec a fost deseori prea pronunțat și vătămător, acest lucru s'a datorit mai mult influențelor și intervenției elementelor politice, altoite pe noua morală postbelică a unor câștiguri cât mai rezeși și cât mai puțin nemerite.

O dovadă că nu amestecul statului a fost adevărata cauză a dezastrului cooperativ și nu autonomia era leacul necesar o constituie faptul că după anul 1929, am avut instituțiuni autonome de control (uniunile), în care statul n'avea nici un amestec și că am avut, tot de atunci, Banca Centrală Cooperativă, iar din 1935, cele cinci centrale cooperatiste, toate autonome și de drept privat, în care statul nu se putea amesteca direct. Cu toate acestea situația cooperatției noastre a fost în această epocă tot atât de grea ca și înainte, cu tot neamestecul direct și formal al Statului.

Un amestec, însă, tot a fost, dar nu cel de stat, ci al tuturor partidelor politice. Masele de cooperatori constituiau și electoralul. Iar afacerile ce se puteau înjgheba deseori prin influența omului politic, sub paravanul unei pretinse cooperative și la adăpostul oricăror sancțiuni, erau prea atrăgătoare.

Iată de ce credem oportună, accentuarea dreptului de intervenție al Statului, în această epocă, în care aportul său la

capitalul centralelor cooperatiste este de peste 500 milioane lei (de cinci ori mai mare decât al societăților cooperative), și când importanța economico-socială și națională a cooperatției noastre, precum și spiritul vremurilor actuale nu pot îngădui statului un rol de simplu spectator în fața unei mișcări de proporțiile Cooperatției.

Această accentuare ne-a adus-o Decretul Lege din 23 Iunie 1938, alături de atâtea alte măsuri menite să facă din cooperatție ceea ce trebuie să fie, *dacă aplicarea lor va avea loc așa cum a fost concepută de autorii acestei adânci reforme.*

Polemica Tașcă-Manoilescu

De mai bine de un an se urmează în presa noastră științifică — și chiar în aceia mai puțin științifică — o polemică de o reală însemnătate, între d. prof. Tașcă și d. prof. Manoilescu.

Bine înțeles, cititorii noștri vor pricepe dela început că d. Tașcă a atacat opera d-lui Manoilescu, iar nu d. Manoilescu opera d-lui Tașcă, pentru motivul că cea din urmă nu ocupă un loc prea mare în spațiul intelectual al Europei.

D. Tașcă a început o serie de atacuri împotriva ideilor d-lui Manoilescu conduse în același timp în „*Analele Statistice și Economice*”, în ziarul săptămânal „*Excelsior*” și chiar în decedatul „*Adevărul*”.

În același timp d-sa a atacat simultan pe de-o parte teoria și doctrina corporatistă și pe alta teoriile economice ale d-lui Manoilescu asupra schimbului internațional.

Aceste atacuri pe tot frontul și prin toate organele de publicitate au făcut dela început suspectă intențiune d-lui Tașcă. Pentru orice judecător neprevenit, s'ar părea că d. Tașcă — voind să-și creeze anumite merite pe care timpul nu i-a îngăduit ca să le dobândească în organizația politică național-tărănistă în care intrase — *a găsit acest mijloc de a se valorifica, luptând împotriva omului politic și teoreticianului celui mai detestat de național-tărăniști și în special de un anumit fruntaș al lor.*

Numai așa se explică de ce d. Tașcă a simțit nevoia să distrugă întreaga operă a d-lui Manoilescu, în cele două părți ale sale, care se pot discuta cu totul distinct: Teoria protecționismului și a schimbului internațional pe de-o parte și doctrina corporatistă — și eventual teoria statului totalitar dezvoltată în volumul „*Paridul unic*” — pe de altă parte.

Lăsând la o parte articolele desfășurate prin ziarele sus menționate, vom examina numai polemica desfășurată pe un plan științific, în *Analele Statistice și Economice*.

Primul studiu ofensiv din partea d-lui Tașcă a fost publicat în această valoroasă revistă de sub conducerea d-lor

prof. Victor Slăvescu și George Leon, în numărul Ianuarie-Februarie 1937.

A fost un atac susținut pe 70 de pagini, în care d. Tașcă a contestat orice valoare doctrinei corporatiste a d-lui Manoilescu și orice adevăr teoriilor sale economice, ascunzându-și caracterul voit destructiv al atacului său, sub o serie de amabilități de suprafață și de omagii aduse talentului, inteligenței, etc. a d-lui Manoilescu.

Pentru a crea o anumită atmosferă, d. Tașcă n'a neglijat nici unul din mijloacele moderne de publicitate. O serie de conferințe ținute în București și în provincie — și chiar o expunere la Radio — nu au lipsit ca să demonstreze publicului românesc — fiindcă cel străin este deocamdată inaccesibil d-lui Tașcă — că toată opera profesorului Manoilescu în toate domeniile este lipsită de valoare.

Evident că nu vom încerca ca să dăm o idee despre miezul și conținutul controverSELor ridicate de d. Tașcă și nici de răspunsul d-lui Manoilescu.

D. prof. Manoilescu i-a răspuns d-lui Tașcă tot în *Analele Statistice și Economice*, în numărul de Martie, Aprilie și Mai 1937 și tot în 70 de pagini.

Câteva din subtitlurile acestui răspuns pot da o idee de materia tratată acolo și indirect, de problemele ridicate de d. Tașcă:

Corporatismul ca fenomen și ca teorie; Statul liberal, Statul derogărilor doctrinare; Statul fascist, Stat individualist? Incapacitatea de organizare a Statului liberal; Statul corporativ, descentralizat dar unitar.

În ceea ce privește teoria comerțului internațional cităm: Dovada legitimă a superiorității industriei; Negarea existenței plus valutei; Producție mecanică și producție manuală; Cantitatea și calitatea economică a muncii, etc.

Cu totul de remarcat este în această primă fază a polemicii că d. Tașcă a susținut nici mai puțin decât că *Statul fascist este un Stat clădit pe doctrina individualistă și aceasta pentru motivul că și Statul fascist apare în justiție asimilat cu un individ, conform doctrinei de personalitate juridică a Statului.*

Enormitatea acestei afirmațiuni a fost dovedită de către d. Manoilescu și în mod logic și ca ajutoare a nenumărate citațiuni din toți doctrinarii fasciști în frunte cu Mussolini.

Recomandăm cetitorilor noștri cari s'ar pasiona de această polemică să urmărească această parte care dovedește o încomprensiune surprinzătoare a vechiului profesor al Facultății de Drept din București față cu fenomenul nou al Statului Fascist.

La sfârșitul celui dintâi răspuns al său d. Manoilescu a avut malițiozitatea să puie în contrast părerile de astăzi ale d-lui Tașcă cu cele din 1931 când d. Tașcă scria:

„Această lucrare (Teoria protecționistă) a fost un adevărat eveniment în lumea economică”.

„Lucrarea d-lui Manolescu rămâne cea mai strălucită lucrare economică publicată de un român în ultimele decenii”.

S'ar fi putut crede că polemica se va sfârși aici. Dar d. Tașcă — împins și de propria sa pasiune și angajat desigur și de forțele oculte care îi pun înainte în mod sistematic d-lui Manolescu câte un nou pion însărcinat să-i adumbrească meritele — a revenit la atac.

Și a publicat din nou un articol, tot de 70 de pagini, în „Analele Statistice și Economice”, în numărul din Ianuarie Februarie și Martie 1938.

D. Tașcă reia toată vechea sa argumentare din primul atac și introduce și câteva idei noi. Astfel d-sa confundă, nici mai mult nici mai puțin, sistemul reprezentării *paritare* a claselor sociale (patroni și muncitori) în regimul corporativ, cu sistemul votului *individual egal*, pe care îl au patronii și muncitorii la alegerile din regimul democratic! Enormitatea acestei confuziuni nu are nevoie să fie demonstrată pentru cetitorii noștri, cari cunosc ce este doctrina corporatistă.

D. Manolescu a fost însă obligat ca să-i răspundă d-lui Tașcă, arătându-i cu demonstrații logice și cu citațiuni, cât de nepermisă este o asemenea eroare pentru cineva care își propune să discute probleme corporatiste și să distrugă opera în domeniul corporatist a d-lui Manolescu!

Cu același prilej, reluând atacurile sale asupra concepțiilor economice a d-lui Manolescu, d. Tașcă se încurcă într-o serie de considerațiuni și de citațiuni asupra marxismului menit să distreze pe orice cunoscător al doctrinelor socialiste.

D-sa se încearcă să demonstreze că plus valuta este altceva decât beneficiul capitalist fără ca să reușească a ne spune ce este plus valuta, invoacă cu citațiuni indirecte — de mâna a doua sau a treia — pe Bernstein și pe alți revizionisti marxisti și sfârșește prin a crea un adevărat „imbroglio marxist”.

Numai spiritul de metodă a d-lui Manolescu a putut să descifreze erorile sale, să le pună la punct și să le înlăture fără putință de contestare.

De data aceasta însă sunt circumstanțe grave menite să dovedească și mai bine substratul real al acestei polemici. D. Tașcă ia față de d. Manolescu un ton violent și inadmisibil în polemicele științifice. Ba, mai mult decât atât, citează pe doi autori necunoscuți — unul german și celalalt italian —, cari au atacat doctrinele d-lui Manolescu și conchide că întreaga străinătațe s'a pronunțat la fel cu aceștia.

La acestea d. Manolescu dă un nou și ultim răspuns, de

96 de pagini, în „Analele Statistice și Economice” din Aprilie-Iunie 1938.

Deosebit de savuros în acest răspuns este faptul că d. Manoilescu pune ca motto al articolului său și reproduce pe coperta broșurei în care a trage acest articol, două citațiuni:

Motto I

„Doctrina d-lui Manoilescu (din volumul „Secolul Corporatismului”) este o monstruozi-tate, o himeră plină de paradoxe”.

George Tașcă

Motto II

„Sunt sigur că volumul („Secolul Corporatismului” de Mihail Manoilescu) va avea o repercursiune fericită asupra formațiunii și desvoltării regimurilor corporative moderne.

Oliveira Salazar

Punerea în paralelă a celor două opinii extreme din partea unor personalități atât de inegale (bine înțeles personalitatea cea mică fiind a d-lui Oliveira Salazar) a făcut deliciul intelectualității românești.

D. Manoilescu începe răspunsul său prin a-și mănturisi desamăgirea sa personală pentru faptul că această polemică a degenerat în ceea ce privește sobrietatea și eleganța și adaugă :

„Nu vom intra pe calea aceasta, fiindcă pe noi ne preocupă ceva care stă mai presus de persoana noastră și anume: *ideile noastre*.”

„Cu voia sau fără voia pericolosului nostru adversar noi avem motive să credem că anumite idei care au reușit să intereseze în chip neobișnuit străinătatea sunt mult mai importante decât însăși omul care le-a elaborat. De aceea singura noastră preocupare este soarta acestor idei, *soartă care, din fericire, nu depinde de aprecierile d-lui Tașcă*...”

„Polemizând cu d-sa — să ne lerte dacă îi spunem acest lucru — noi vedem mult mai departe peste capul d-sale, spre zările viitorului, pe comentatorii cari se vor strădui mâine — așa cum unii se străduesc astăzi — să înțeleagă și să interpreteze ideile noastre și în special idelle noastre economice.

De aceea, polemica cu d. Tașcă este pentru noi numai un prilej, de a-i ajuta și de a-i lămuri cât mai bine pe cercetătorii de mâine, care — desigur, cu altă seninătate decât d-sa — vor căuta să descifreze, să interpreteze și să prelungească puțințele gânduri pe care am reușit să le aruncăm în câmpul științei”.

Iată atitudinea senină și generoasă a unui om de știință, pe care nu-l preocupă nici un fel de dedesupt politic și nu-l

subjugă nici un fel de patimă personală.

Proprietar al unor idei care și-au făcut un drum și s'au însământat în câmpul științei, d. Manoilescu nu are altă preocupare decât soarta acestei nobile proprietăți ale sale.

În partea întâia, privitoare la corporatism, d. Manoilescu dezvoltă mai multe capitole din care cităm :

O prezentare tendențioasă a fascismului ; Principiul paritar înțeles pe dos ; Dela transformarea economiei naționale la corporatism ; Doctrina individualistă a Statului nu se confundă cu ficțiunea juridică prin care Statul este asimilat cu un individ ; Drepturi individuale și drepturi funcționale ; Prejudecata voinței naționale ; etc.

În partea privitoare la teoriile sale economice d. Manoilescu răspunde foarte amănunțit pe 38 de pagini în mai multe capitole din care semnalăm :

Ce este exploatarea ; Un imbroglieo marxist ; Occidentul exagerează importanța capitalului ; Omul este deasupra creațiunii sale : Capitalul, etc.

În sfârșit într'o ultimă parte d. Manoilescu recurge — mărturisindu-și tot regretul său în această privință — la mijlocul neobișnuit de a infirma arătările neexacte ale d-lui Tașcă privitoare la aprecierea străinătății, făcând o serie întreagă de citațiuni impresionante despre modul cum cei mai mari savanți din toate țările au apreciat atât : „Teoria protecționismului și a schimbului internațional“ cât și „Secolul Corporatismului“.

Cu deosebire semnificativă este mărturisirea profesorului Bernard Harms dela Universitatea din Berlin, fondator al celebrului Institut für Weltwirtschaft. Arătându-și convingerea ca să teoria d-lui Manoilescu asupra schimbului internațional este menită să devină clasică, d. Harms scrie : „Galileu murise de mult când teoria lui „și totuși se învârtește“ a fost unanim recunoscută. *Dv. veți apuca desigur succesul dv.* Însă să nu vă lăsați prins de un optimism prea mare ; orice lucru bun cere timp“.

În sfârșit, în incheiere, d. Manoilescu respinge cu convingătoare dovezi câteva din inelegantele insinuări făcute de d. Tașcă referitoare la considerațiunea de care d-sa s'ar bucura în cercurile științifice internaționale și termină cu următorul pasaj pe care ne facem plăcerea să-l reproducem :

„Dar, — după o luptă atât de lungă și de grea — încovoiați sub superioritatea adversarului nostru, începem să credem că la urma urmei, d. Tașcă poate avea dreptate față de noi. *Doctrinile noastre sunt fără valoare : teoriile noastre sunt false.*

„Căci, ce dovadă mai bună pentru aceasta decât criticele numeroase și acerbe, îndreptate împotriva lucrărilor noastre de către atâția învățați, din toate țările lumii ?

„In această privință, trebuie să mărturisim, umilinți, superioritatea d-lui Tașcă asupra noastră.

„Opera științifică a d-sale este — de sigur — ireproșabilă, desăvârșită, perfectă. Căci, parcurgând atâtea țări ale lumii, n'am găsit nicăeri un singur cuvânt de critică împotriva ei.

„Este cunoscut cazul umoristului care — față de bănuiala unui arheolog că vechii egipteni cunoșteau telegrafia, fiindcă se descoperise la ei niște bucăți de sârmă — proclama superioritatea Asirienilor, care — desigur — cunoșteau telegrafia fără fir, fiindcă la aceștia nu s'a găsit nici un capăt de sârmă !

„Tot atât de sigură este și superioritatea d-lui Tașcă.

„Noi nu i-o invidiem.

„Și declarăm că — oricare ar fi răspunsul d-sale — această polemică este, pentru noi, definitiv închisă“.

PE LINIA VREMII NOASTRE

Pentru cititori

Cerem ertare cititorilor pentru chipul întârziat și pentru cumulul excepțional de numere în care apare de data aceasta Lumea Nouă.

Îi rugăm să creadă că nu este numai vina noastră.

Intre alte motive am întârziat anormal acest număr, pentru a putea da comentariile evenimentelor europene care au culminat cu „pacea dela München“.

L. N.

La Moartea Reginei Maria

A plecat dintre noi, neașteptat și fără veste, Regina Maria. Chipul Ei minunat și ochii Ei luminoși nu ne vor mai desfăta privirile nici odată. S'a stins surâsul Ei, atât de fermecător, surâsul acela, care la sosirea Ei în țară a fost primul care I-a deschis sufletele noilor Ei supuși.

Incontestabil, Regina Maria n'a fost numai o femeie minunată de frumoasă, dar și o mare personalitate. Fără îndoială că în clipe hotărâtoare pentru țară, influența ei a fost foarte puternică și fericită. Mai mare I-a fost însă meritul atunci când în clipe grele și tragice, optimismul Ei sănătos a susținut curajul celor din jurul Ei.

Privind acum regeasca înmormântare am resimțit o îndoită strângere de inimă. Întâiu ni s'a zguduit sufletul ca la orice despărțire vecinică și ai dollea ne-a mers gândul la tragica moarte a Regelui Ferdinand.

Se împlinesc tocmai unsprezece ani de când marele, dar și atât de chinuitul nostru Rege a fost înmormântat.

Fără să vrem ne-a fugit gândul înapoi, la înmormântarea de atunci, făcută cu atâta grabă încât nici o curte n'a putut trimite vreun reprezentant.

În clipa în care, solemn, carul mortuar a trecut sub arcul de triumf, ne-a prins fiorul emoțiunii.

Cât de meritată a fost această pioasă recunoaștere a meri-
telor Marelui Regine și cât trebuie să se fi simțit sufletul Ei de
mângăiat de acolo „din locul de verdeată și de odihnă”, unde
se află. Și totuși trebuie să fi fost turburat și chinuit că Acela
care ar fi meritat primul să treacă în ultimul Lui drum pe sub
acel arc, acela nu a putut avea această ultimă recunoaștere.
Regelui Ferdinand nici această mulțumire postumă nu l-a fost
dat să o aibă. La vremea aceea, arcul de triumf era o bisă
ruină și o rușine pentru țară.

Eroismul lui tăcut și profund a fost din acele ale marilor
tragedii antice. E greu să învingi pe alții, dar e mai greu
să te învingi pe tine însuși. Regele Ferdinand când a depus
jurământul ca Rege al României știa ce luptă grea îl aștepta cu
el însuși. Din clipa aceea el a fost numai al Țării lui adoptive,
a fost numai Român. Cât îi va fi fost de greu să-ți tie cuvântul
dat, câte lupte va fi trebuit să dea cu sufletul lui plin de amintiri-
le trecutului și amintirile copilăriei, numai nopțile Lui de in-
somnia puteau să știe. Rolul Marelui Regine a fost mare și hotărâ-
tor în acele clipe, de încurajare și îndemn.

Lupta lui însă a fost mai grea, mai mare și victoria Lui
mai glorioasă de cât a El, fiind înfăptuită cu mai multă suferință
și mai multe sacrificii.

Destinul Lui tragic, purtarea lui eroică față de poporul Lui
și apoi moartea-I năprasnică lipsită de orice mângăere, la care
orice muritor are dreptul, vor fi desigur subiecte ale viitoarelor
tragedii.

Lui, viața i-a dăruit bucuria înfăptuirii României-Mari. Tot
nesfârșitul Lui sacrificiu nu fusese zadarnic. Atâta i-a fost bu-
curia, căci un lanț lung de dureri și suferințe i-au încheiat
viața.

La urmă nici înmormântarea nu l-a fost așa cum ar fi
trebuit să fie aceea a Făuritorului României-Mari.

De aceea, fără să vrem, gândul ni s'a dus la înmormântarea
de acum unsprezece ani și amintirea Regelui Ferdinand a fost,
în pioasa solemnitate de acum, continuu prezentă în sufletele
noastre. Chipurile celor doi mari dispăruți stăpâneau în acele
clipe sufletele tuturor Românilor.

România Mare a fost înfăptuită de amândoi. Nu se poate
vorbi de eroismul Unuia fără să ne gândim și la eroismul Celui-
alt. Singura noastră mângăere e că la 24 Iulie 1938 alături
de Regina Maria a fost cinstit și sufletul Marelui Ferdinand
de astădată, *așa cum se cuvine.*

ELENA MANOILESCU

Un învingător

Evenimentele din urmă confirmă în totul viziunile politice
ale d-ului Titulescu.

Societatea Națiunilor a fost în tot timpul — și mai ales la
München — placa turnantă a politicii mondiale. Hitler și Musso-

lini, acești mizerabili dezertori din nobila companie geneveză, au jucat un rol cu totul șters și neînsemnat.

În schimb presa lumii întreagă a răsunit de numele d-lui Titulescu, iar discursurile d-sale radiodifuzate în lumea întreagă împreună cu belinograma prea fotogenice vedete diplomatice, au constituit momentele cele mai decisive ale dramei europene.

Rusia sovietică, punctul central al sistemului politic al d-lui Titulescu, a avut deasemeni un rol glorios și nu a dat nici o clipă înapoi în fața răspunderilor sale față de Cehoslovacia.

Sistemul securității colective a funcționat impecabil, toate țările din lume, de la Anglia și până la Cost-Rica, grăbindu-se să alege în ajutorul Cehoslovaciei și împotriva Germaniei „agresoare”.

Mica Antantă și-a dovedit ca niciodată eficacitatea. În sfârșit prietenul d-lui Titulescu, președintele Beneș, cu care altădată hotăra împreună destinele omenirii, și-a salvat toate construcțiile sale teritoriale și diplomatice.

Cei doi mari triumfători ai zilei, ale căror concepții s'au verificat atât de strălucit în evenimentele din Septembrie, sunt d-nii Beneș și Titulescu.

A ! Pardon. Uitasem pe un al treilea. Este Negusul.

M. M.

Sprîjinul celor mari

Din tot ce scriem în aceste pagini, se vede cât de sincer aprobăm politica de la Munchen și cât de legitimă ni se pare atitudinea Angliei și chiar a Franței, față de Cehoslovacia. Dar aceasta nu ne împiedică să consemnăm, pentru uzul nostru domestic, anumite învățături care se degajează împiedic din piesa care s'a jucat înaintea ochilor îngroziți ai omenirii în cursul lunii Septembrie.

Sprîjinul celor mari pentru cauzele. — chiar cele mai vi-tale — ale popoarelor mici este o iluzie, ba chiar cea mai periculoasă dintre toate iluziile.

Este o nebunie ca un popor să fie crescut în sentimentul minor al protejatului.

Este o scădere de demnitate și de bărbăție ca o țară să fie deprinsă cu gândul unui permanent reazem tutelar.

Și, în afară de aceasta, este o greșeală și un risc.

Desigur, a specula conjunctura și echilibrul internațional pentru a-ți spori puterile proprii și șansele de apărare, prin concursuri din afară, este necesar și câte odată indispensabil. Dar a clădi totul în politica internă pe o astfel de bază labilă, înseamnă a te juca cu un destin care nu-ți aparține.

„Să ai prieteni cât mai mulți dar să contezi numai pe tine”, jată o maximă care nu are nimic original și nou, și pe care, desigur ar fi scris-o, pe vremuri și Mircea cel Bătrân și Ștefan cel Mare. E drept, aceștia erau niște moșnegi ignoranți cari nu cunoșteau nimic din minunile securității colective și din „garanțiile” pe cari le oferă Societatea Geneveză a d-lor Titulescu și Beneș.

M. M.

Polonia și Jugoslavia

Polonia și Jugoslavia au dat în politica lor externă, un model impresionant de luciditate și de inteligent egoism în susținerea intereselor lor vitale. Polonia și Jugoslavia și-au degajat din ce în ce mai mult mișcările și și-au afirmat din ce în ce libertatea lor de acțiune față cu anumite angajamente cari asupra altora apasă încă greu și obsedant.

Polonia și Jugoslavia și-au întărit armata cu o perseverență și cu o muncă admirabile. Ele au putut vorbi în ultimele împrejurări tare și au fost respectate și de acei cari îi credeau încă aliați și de acei cari le doreau alianța.

Polonia, aliată cu Franța, nu a provocat Germania, Jugoslavia, în bune raporturi cu Franța, nu a provocat Italia. Amândouă aceste țări au dus o politică realistă care ar fi făcut, în cazul când ar fi izbucnit războiul, să fie căutate și dorite de oricare din cele două părți.

Polonia și Jugoslavia n'au cultivat sentimentalismul eftin, nu s'au declarat adoratoare fără limită și fără control ale nimănui, nu s'au legat pe vece față de nimeni și au impus respect tuturor.

Vecinul nostru dela Nord și cu cel dela Apus au creat o metodă bună pentru statele orientale și central europene, cari sunt și se simt tari.

M. M.

Realismul britanic

Desigur, într'o vreme în care se impun în lume numai statele insufleteite de un ideal, admirația noastră nu poate să meargă nelimitat către statele cari au drept singură normă a politicii lor sacru lor egoism.

De aceea, în mod constant, noi nu ne-am ascuns răceala noastră față cu concepția politicej britanice, față cu lipsa totală de culoare ideală a acestei politici, față cu amoralitatea și empirismul britanic.

Dar nu este mai puțin adevărat că, dacă privim din punctul de vedere mai puțin filozofic al datoriei fiecărui popor de a se conserva pe el însuși în granițele și în puterea lui, atunci conducătorii politici britanici sunt într'adevăr de admirat.

Ceia ce a dat nota evenimentelor dela Berchtesgaden și până la München, a fost *realismul britanic*.

Fără a se incurca de formule, fără a se rătăci într'un labirint de complicațiuni verbale și de angajamente absurde, Marea Britanie și-a urmat drumul ei sigur, închinându-se ca totdeauna, în fața inevitabilului. Căci pentru omul de stat englez nu există decât un lucru, unul singur, care stă deasupra intereselor Angliei: *este realitatea*. El gândește toate problemele lumii pornind întâi dela *ceea ce este*, apoi dela *ceea ce se poate*, și în

sfârșit dela *ceace convine Angliei*. În afară de aceste trei criterii nu există nimic altceva pe lume pentru Anglia.

Oricine citește raportul Lordului Runciman poate verifica aceste constatări.

Runciman și-a dat seama că situația dintre sudeți și cehi este „intenabilă” și că despărțirea unora de ceilalți se poate face fără a primejdui pacea lumii — ba chiar dimpotrivă — servind-o.

Și astfel s'a ajuns la rezultatul salutat azi de toți.

Hotărât lucru, după idealismul statelor totalitate, cel mai respectabil lucru în lume este realismul Imperiului Britanic.

M. M.

Tradiția Mediocrităților

Pentru cercetătorul vieții noastre de Stat contemporane, din mica și din marea Românie, se pot desprinde fără eforturi și fără a silii adevărul câteva *constante politice*, care apar sub toate regimurile și sub toate domniile românești dela Cuza Vodă încoace.

Una din aceste constante ale politicii românești este: *tradiția mediocrităților*.

Intr'adevăr, se poate spune fără exagerare că dacă țara aceasta a dispus totdeauna de un remarcabil Stat Major de oameni culti și inteligenți, în schimb *acei cari au deținut mai îndelungat conducerea și au imprimat nota lor instituțiilor și evenimentelor au fost totdeauna oameni de a doua mână*.

Este cunoscut, de pildă, că vreme de atâtea decenii înainte de războiu toate personalitățile politice în adevăr superioare erau grupate în partidul conservator, pe când partidul liberal — afară de prea puține excepțiuni — întrunea numai oameni mediocri, fie agitatori demagogi, fie simpli gospodari „așezați” și câte odată cumsecade dar rar, foarte rar, individualități strălucite.

Această constatare este de altfel un caz particular al unei reguli și mai generale care privește pe români și anume *acela că neamul nostru este între toate neamurile lumii acela care își utilizează cel mai puțin inteligența lui*.

Căci dacă ar fi ca prosperitatea, puterea și prestigiul unei națiuni în lume să depindă numai de inteligența fiilor ei, *atunci România ar trebui să fie, dacă nu cea dintâi, dar cu siguranță printre cele dintâii națiuni de pe pământ*.

Dar *ineficacitatea inteligenței românești* se vede nu numai în proasta întrebuințare pe care o face fiecare cu inteligența lui proprie, dar și în faptul că țara însăși nu folosește rațional elementele ei cele mai înzestrate.

Având totdeauna personalități deosebite, noi le-am ținut sub obroc și am lăsat ca țara să fie guvernată de oameni care chiar când făceau figură onorabilă prin raport cu frunzașii altor popoare, în schimb nu reprezentau pentru noi un sum-mum al inteligenței românești.

Afară de Ion Brătianu I — care fără să fie un om de geniu a fost o mare inteligență și a arătat o rară comprehensiune pentru toate problemele veacului lui — partidul liberal, care a avut aproape monopolul guvernării înainte de războiu a fost condus totdeauna de oameni fără strălucire.

Este drept că, — potrivit unei vechi teoreme formulate de noi — *proștii sunt totdeauna solidari, pe când oamenii inteligenți sunt răsleți și inușmâniți permanent unu cu altul.* Dar trebuie să recunoaștem că în România se face abuz de aplicarea acestei teoreme! Căci este destul să apară o individualitate marcată prin scânteleiri multicolore răspândite în domenii variate și consacrată de străini cu o recunoaștere unanimă, pentru ca coaliția proștilor să se organizeze instantaneu și automat, ca s'o reducă, s'o paralizeze, s'o umilească.

Noi personal n'am știut niciodată bine ce este francmasoneria deși am simțit adesea cât de mare este puterea ei. Dar credem că mai tare decât francmasoneria oficială este *francmasoneria proștilor*, care s'e constituit și funcționează cu o perfecțiune automată, de câte ori este vorba de a înăbuși o mare personalitate.

Răutatea care urmărește pe omul superior este atât de constantă în toate fazele carierei lui, *incât ea ajunge să determine însăși această carieră și să dea de atâtea ori — într'un mod artificial — vieții unui asemenea om un caracter de sbucium și de sinuozitate.*

Oamenii pe cari îi latră câinii la toate porțile nu merg niciodată drumul drept.

Spunând aceasta ne gândim la una din personalitățile cele mai inegale, dar desigur cele mai interesante și înzestrate pe care le-a dat vreodată viața politică românească: TAKE IONESCU.

Cariera lui a fost o serie continuă de sinuozități datorită nu — cum spun unii — temperamentului său neastâmpărat, ci coalițiilor cari se făceau și se refăceau în mod continuu împotriva lui, dealungul întregii sale vieți.

Take Ionescu a fost la început liberal. Fugind de acolo — desigur sufocat de mediocritatea unei atmosfere în care n'a trăit niciodată, un spirit mare — a trecut la conservatori unde, cel puțin sub raportul inteligențelor, se găsea în bună companie, dar unde diferitele grupe și grupulețe se sfășiau între ele cu o pasiune bizantină.

Redus la nivelul acestor lupte de elan, spiritul lui, care năzuia totuși către înălțimi ajunsese să se meschineze. Nevoit să părăsească și partidul conservator, fondează singur un partid propriu de calitate dubioasă și de ideologie incertă, partid în care lucrul cel mai de seamă era personalitatea lui.

Dacă viața Vechiului Regat și-ar fi continuat cursul ei normal, Take Ionescu n'ar fi reușit să se înscrie între figurile neamului acestuia. El era un om din care viața politică închisă și fără orizont de atunci storsese toate virtualitățile.

Marele noroc al lui Take Ionescu a fost izbucnirea războiului mondial, care a putut să-l sustragă dela această con-

damnare la mediocritate și i-a îngăduit să joace, pentru prima dată, un rol într'adevăr istoric

Dar și aici, cât de persecutat a fost și ce puțin a folosit țara dela dânsul, față cu ceea ce ar fi putut el să-i dea! *Eu nu cunosc tragedie politică mai mare decât cea a înlăturării lui Take Ionescu dela conferința păcii, înlăturare care a avut cu urmăre matematică pierderea a jumătate din Banat.*

Micimea de suflet a lui Ionel Brătianu, care n'a suportat niciodată umilitoarea superioritate a lui Take Ionescu — alături cu marea slăbiciune a Regelui Ferdinand — au dus la rezultatul monstruos ca cel mai calificat om pentru a salva cu abilitatea și cu imensele lui relațiuni situația noastră morală destul de grea, depe urma păcii separate cu Germania, să fie ținut la o parte de negocierile de la Versailles

Nu este vorba numai de tragedia individuală care s'a petrecut în sufletul lui Take Ionescu, ci de tragedia țării care și-a trăit odată mai mult blestemul ei de a nu-și utiliza niciodată valorile și inteligențele

Să mai continuăm oare cu exemple din zilele noastre? Dacă am socoti cine sunt oamenii care au cele mai lungi cariere ministeriale de după războiu, am vedea că recordul îl detin cele mai patente mediocrități

Pentru a nu aminti de situațiile din zilele noastre — de care din multe motive nu putem să vorbim — este destul să ne gândim la acei miniștri din guvernul Tătărescu, pe care acesta l-a moștenit din bagajul de vechituri a lui Ion Brătianu, pentru ca oricine să recunoască că sfânta tradiție a mediocrităților a fost cu pietate păstrată.

Adunând aceste reflecții cu atâtea altele pe care cetitorii noștri le pot bănuși singuri, ne ducem cu gândul dacă nu ar fi cumva mai bine ca anumitor români supărători prin darurile lor să li se spună din vreme că nu pot avea nicio întrebuintare în această țară și să li se înlesnească „exportul“ lor către alte țări mai norocoase, spre marea bucurie a celor cari suferă atât de mult de simpla existență a inteligențelor naționale.

M. M.

Metode autarhice

Sub titlul „Metoda de realizare a autarhiei“, buletinul pentru străinătate al Ministerului Corporațiilor din Italia publică instrucțiile date în vederea luptei de realizare practică a independenței economice a țării.

Dăm mai jos definiția acestei metode: „Totalitatea puterilor angajate în bătălia autarhică trebuie considerată ca un „mare consorțiu“ care se organizează și lucrează cu ordine în interesul general“.

În ce privește executarea, aceiași foaie scrie: „Alegerea nu poate fi indoeinică: sau inițiativă voluntară realizată prin mijlocul solidarității și a disciplinei corporative liber acceptată, sau executarea controlată și realizată sub autoritatea statului suveran“.

M. V. P.

Un semnal de alarmă

Intr-o țară în care clasa conducătoare este atât de obișnuită să gândească după șabloanele imprumutate din Occident și nu are nici adâncimea, nici curajul ca să examineze cu ochi scrutători realitatea noastră, *marile pericole spre care se îndreaptă viața noastră socială trebuie să ne fie semnalate de alții.*

Citind cartea statisticianului german *Reithinger*, apărută acum și în limba franceză sub titlul „*Le vîsage économique de l'Europe*”, găsim formulată în mod îngrijorător problema demografică a României, ca și a celorlalte țări din Sud Estul Europei.

Cu cifre precise, autorul ne arată că Polonia a ajuns, de exemplu, la un stadiu în care nu mai are nici un fel de eșire decât aceia, foarte discutabilă, a *emigrațiunii* sau a achizițiunii de colonii.

Polonia are astăzi o populație agrară de 91 locuitori pe km.² de pământ util, deci, *aproape un om pe Ha.*, pe când în Germania populația agrară nu se ridică decât la 48 locuitori pe km.² de pământ util. Dar, în acelaș timp, pe când populația este *de două ori mai deasă în Polonia agricolă*, decât în Germania agricolă, randamentul la Ha. la grâu este *de două ori mai mic* în Polonia față cu Germania (11,39 față de 21,79 quintale la hectar).

Polonia se găsește *la limita de explozie* și aceasta cu atât mai mult cu cât creșterea populației este fenomenal de rapidă. Polonia se află astfel în fața unei probleme biologice înspăimântătoare și în curând ea va trebui să facă față acestei situațiuni disperate, prin mari isbânzi politice în ordinea coloniilor.

Dar situațiunea de astăzi a Poloniei nu este decât situațiunea de mâine a României. În adevăr în 1930 noi aveam deja o populație de 74 de locuitori agricoli pe km.² de suprafață utilă iar la 1960, pe baza ritmului actual al creșterii populației, aceasta va ajunge la 93 de locuitori pe km.², adică *exact cât Polonia de astăzi.*

Cum randamentele agriculturii noastre nu sunt de loc superioare celor poloneze, care va fi soluțiunea pe care o vom de atunci și pe care trebuie s'o pregătim începând de astăzi?

Anumiți prelinși teoreticieni și prelinși oameni de Stat, zănatici ai aiurelii țărăniști, găsiseră soluția încă de acum 20 de ani: „*România trebuie să fie Stat țărănesc și să distrugă industria sa care este parazitară și artificială!*”.

Iși închipue cineva în ce hal ar fi astăzi țara aceasta dacă ideile acestor mărginiți obrasnici ar fi ajuns vreodată să fie crezute? Din fericire, răsunarea faptelor și bunul simț sunt mai mari decât îndrăsneala inconstiență a unor prelinși economiști mai prejos de orice critică (care n'au putut lansa măcar o teorie consecventă și susținută asupra Statului țărănesc!).

În mod natural, satul nostru nu mai poate hrăni în starea actuală a agriculturii surplusul populației agricole și în fiecare zi industrializarea și urbanizarea fac progrese extraordi-

nare. Este destul să presupunem că dela 1920 și până la 1930 Bucureștiul a crescut dela 348.000 de locuitori la 631.000 locuitori, adică s'a dublat în sece ani de zile!

În acelaș timp, parașel cu o industrializare rapidă și cu o urbanizare intensivă, agricultura nu mai poate hrăni populația țării, dacă nu i se sporește randamentul.

Altădată, față cu inacțiunea Statului și a păturii conducătoare, se susținea că partidele politice sunt acelea care împiedică orice ameliorare a agriculturii și orice bună gospodărie a țării.

Astăzi partidele politice s'au desființat. Curând vom avea dreptul să începem a fi nerăbdători.

Până atunci notăm scadența: la 1960 vom fi într'o situație mai rea decât aceea a Poloniei de astăzi. Căci randamentul nostru agricol, cu toate condițiunile climaterice mai fericite, este mai slab decât cel din Polonia.

Semnămul de alarmă este tras de către statisticienii și economiștii străini. Vom fi noi oare în stare cel puțin să-l ascultăm dangănul sinistru și să ne trezim la vreme?

M. M.

Dar parlamentele

Pământul s'a cutremurat, neamurile lumii s'au mobilizat sufletește și chiar militărește, oamenii de Stat s'au zburcimat frenetic iar toate instituțiunile cari reprezintă vitalitatea națiunilor au pulsat cu maximă intensitate.

În toate țările, democratice sau totalitare, o singură instituțiune a fost absentă. Ea nu a jucat niciun rol în timpul crizei ba, dimpotrivă, a fost închisă tocmai când situația era mai grea și mai serioasă. Această instituțiune este Parlamentul!

Mai este oare nevoie de vreo dovadă a caracterului primat și inutil al Parlamentului, în forma și în funcțiunile sale democratice?

M. M.

De știut

Am arătat veșnic aci necesitatea industrializării și ca mijloc de luptă contra tendinței de reorganizare a țărilor industriale care erau deuseul produselor agricole.

Câteva cifre sunt bine de amintit. În intervalul 1933-1936 s'au dat, în Germania, 536.000 hectare teren prin punerea în valoare a terenurilor mlăștinoase.

În bună parte aceste terenuri s'au dat pentru colonizare. Astfel în timpul dela 1933-1936 s'au dat, în acest scop, 270.000 hectare, care au permis creșterea a 17.000 gospodării agricole nouă.

Cu un regim, legal bine întocmit și cu o grijă deosebită se urmărește de către Reichnährstand opera aceasta de colonizare spre a majora la maximum potențialul agricol al țării.

M. V. P.

Dreapta franceză

Dacă voim să însemnăm pe răboj pe toți acei cari au bine meritat în ultima criză europeană, atunci ar fi păcat să nu recunoaștem cu toată bucuria, marile servicii pe care le-a adus cauzei păcii și dreptății în omenire, Dreapta Franceză.

Cu mult înainte de izbucnirea crizei, ziarele de dreapta, și în special săptămânalele *Gringoire* și *Je Suis Partout*, au deschis ochii francezilor asupra construcției hibride pe care o reprezenta Cehoslovacia prin articole în care se arătau pentru prima dată adevăratele raporturi dintre Cehi și Sudeti, și de a evidenția politica de asuprire dusă de Guvernul din Praga împotriva minorităților Germane.

Însfârșit, când a izbucnit criza, Dreapta franceză este aceea care a reușit să influențeze opinia publică în sensul cel sănătos și care a combătut excitațiile maladive ale Evreimii și ale Francmasoneriei în favoarea războiului.

De atâtea ori ne-am plâns de lipsa de activitate a dreptei franceze și de timiditatea ei. Cu atât mai drept este să recunoaștem că, într'un moment atât de greu al istoriei Franței, aripa ei naționalistă și-a făcut datoria.

Ce fericită ar fi Franța dacă acest câștig moral ar fi consolidat și ar lua forma unei reale preponderanțe politice a spiritului naționalist francez, împotriva curentelor inspirate și întruchipate de străini.

M. M.

Noua Cehoslovacie

Am văzut zilele acestea, într'o formă quasi-definitivă, harta Cehoslovaciei celei noi. Oricât am fi de convinși de îndreptățirea acordului dela München, nu am putut să privim fără emoție noua configurație geografică a statului vecin.

Dar convingerea noastră este că, în această nouă formă, Cehoslovacia va fi mai sănătoasă, mai fericită și... mai durabilă.

Noua Cehoslovacie merită toate simpatiile și tot sprijinul în viitorul ei și toată uitarea pentru câte sunt de uitat în trecutul ei.

M. M.

Străinătatea și ideile d-lui Manoilescu

(*In atenția d-lui Gheorghe Tașcă*)

Se pare că un complot general s'a urzit în străinătate în jurul persoanei d-lui Tașcă.

Pe măsură ce d-sa întetește atacurile împotriva idellor și teoriilor d-lui Manoilescu, exact pe același măsură străinătatea acordă acestor idei tot mai mare atenție.

Astfel, iată ce recoltăm în această direcție în ultima vreme:

1. Revista germană INTERNATIONALE AGRAR-RUND-SCHAU din August se ocupă îndelung de ideile economice ale d-lui Manolescu, iar sub titlul parțial „*Meritul lui Manolescu*” expune contribuțiile noui ale d-sale la știința economică.

2. Marea revistă germană de prestigiu mondial WELTWIRTSCHAFTLICHES ARCHIV din Septembrie publică două mari studii consacrate d-lui Manolescu.

Cel dintâi datorit profesorului CARL BRINKMANN dela Universitatea din Heidelberg este intitulat: *Mihail Manolescu și teoria clasică a comerțului internațional*.

Al doilea articol semnat de GOTFRIED FRÖHLICH poartă titlul: *Justificare economică a protecției vamale? Despre teoria protecționistă a lui Manolescu*.

3. În sfârșit pentru a face plăcere d-lui Tașcă, REVUE ECONOMIQUE INTERNATIONALE din Bruxelles consacră aproape întreg numărul său din Iulie ancitei asupra teoriilor economice ale d-lui Manolescu.

În cuvântul său introductiv „Editorial” redacția scrie: „*Re-luând ancheta noastră asupra teoriei lui Manolescu, a cărei operă n-arește mai departe atât interes, începem astăzi publicarea părerilor exprimate în această materie de către personalitățile care au binevoit să se asocieze cercetărilor noastre*”.

Revista publică trei din aceste articole, datorite d-lui Profesor OTTO FRANGES dela Universitatea din Zagreb, d-nei LOUISE SOMMER, privat docent la Universitatea din Geneva și WILHELM RÖPKE, fost profesor la Universitatea din MAREBURG și ISTANBUL, actualmente profesor a Institutul de înalte studii internaționale din Geneva. Toate aceste trei articole se ocupă mănunțit de ideile d-lui Manolescu.

În sfârșit revista reproduce și un studiu al d-lui Manolescu asupra *Necesității unei terminologii unificate pentru știința economică*.

Vom reveni poate asupra unora din ideile cuprinse în importante articole citate în această notă.

L. N.

Revizuirii... de revăzut

Politica internă a unei țări trebuie să se orienteze după anumite principii ideale de viață socială, dar trebuie mai ales să țină seama de mentalitatea și concepțiile vremii.

Acestea o conditionează și o determină în așa fel încât o politică bună din punct de vedere ideal poate să ajungă cu timpul, prin efectele sale, o politică foarte rea, direct păgubitoare din punct de vedere practic, dacă ignorează criteriile dominante ale colectivităților politice ale epocii.

Noi Românii am fost de veacuri însuflețiți de morala creștină. Datorită ei am conceput și am practicat raporturi sociale de cea mai bună înțelegere cu streinii cari s'au pripășit la noi și și-au căutat „omeneste” de treabă.

Dar nu tot așa au gândit acești streini. Și mai ales nu tot

asa și-au pus problema alte State, dintre acelea din cari isvorăște părerea lumii și determină prefacerile ei.

Antisemitismul german nu mai pare acum nimănui o atitudine exagerată sau illogică, ci ca având o adâncă justificare vitală. Dovada cea mai bună este faptul că această atitudine găsește înțelegere și imitatori în din ce în ce mai multe State.

Într-o vreme, — anul trecut —, ne orientasem și noi cu curaj și cu mândrie în celace constituie *problema evreiască*. Guvernul Goga-Cuza luase hotărâri începătoare, dar de semnificativă importanță. Între altele, și *revizuirea streinilor*.

CHR. P.

Porunca Vremii

Cu ziarul condus de d. dr. Ilie Rădulescu noi am avut pe vremuri și momente de prietenie și unele de neînțelegere. Dar acesta nu ne împiedică să vorbim astăzi drept și cu senină obiectivitate despre meritul acestei foi românești în evenimentele din armă.

Porunca Vremii a avut norocul să rămăe singurul ziar românesc și naționalist din presa românească. Dându-și seama de răspunderea pe care această situație i-o atrăgea, *Porunca Vremii* și-a îndeplinit cu cinste rolul ei. Pentru toți Românii adevărați a fost singurul punct de rezim într-o vreme în care, — cu atâta perseverență, și din toate punctele orizontului, — se încerca falsificarea adevărului și rătăcirea opiniei publice.

Prin ținuta sa demnă față de nationalismul românesc, care a trecut prin cele mai grele timpuri ale existenței sale, prin dârzenia cu care a rezistat ispitei de a se infeuda în ceata detractorilor ideei și curentului naționalist și prin atitudinea sa lucidă, cuminte și atât de românească în zilele unui războiu care începuse virtual, *Porunca Vremii* s'a înscris pentru totdeauna la recunoștința românilor buni și a oamenilor de treabă din această țară.

M. M.

REVISTA
LUMEA
NOUĂ

DIRECTOR,
MIHAIL MANOILESCU

11-12

ANUL VII
NOIEMBRIE-DECEMBRIE
1 9 3 8

Inreg. Trib. Ilfov sub Nr. 502/938.

REVISTA

LUMEA NOUĂ

Director : MIHAIL MANOILESCU

SUMARUL

- Dr. WALTER GRAEVELL . Industrializare cu orice preț
MIHAIL MANOILESCU . . In chestiunea industrializării țărilor agricole
- Dr. WALTER GRAEVELL . Comerțul exterior conceput ca tovarășie
CINCINAT SFINȚESCU . . Superurbanismul încadrat în stilul totalitar
- SEVER CARPINIȘANU . . Raționalizare, corporatism și încorporare totalitară
- CONSTANTIN BACA . . Bazele corporatiste ale economiei germane
MIHAIL MANOILESCU . . La moartea Marelui Averescu

PE LINIA VREMII NOASTRE

Cititorilor noștri. — O realizare corporatistă. — Germania și noi. — Statuia lui Ion Brătianu. — Ideea de plan economic românesc. — Spirit corporativ. — O omisiune. — Încercări în filozofia științelor economice. — O carte interesantă. — Mica Antantă.

CONDIȚIILE DE

ABONAMENT:

- 200 lei pe an pentru particulari
500 " " " " întreprinderi
1000 " " " " marile întreprinderi
100 " " " pt. studenți, preoți, învățători și săteni

REDAȚIA ȘI ADMINISTRATIA : STR. B. MUSSOLINI, 27

Anul VII, Nr. 11 - 12

LUMEA NOUĂ

Noembrie - Decembrie 1938

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Industriarizare cu orice preț? *)

de DR. WALTER GRAVELL
Direktor im Statistischen Reichsamte

Războiul mondial a avut ca urmare firească întreruperea în mare măsură, pe timpul duratei lui, a relațiilor comerciale internaționale realizate printr'o muncă de decenii. Această situație însemna pentru furnizorii mondiali de alimente și materii prime că ei nu-și mai puteau vinde o parte din excedentul producției lor și nu-l mai puteau schimba contra produselor industriale ale foștilor lor clienți. Din această situație a rezultat, pentru țările agricole și producătoare de materii prime, necesitatea să-și valorifice singure, pe cât le era posibil, produsele lor proprii și, afară de aceasta, să se îngrijească de înlocuirea importului, întrerupt prin ridicarea și răspândirea produselor industriale (bine înțeles, în dauna producției agricole și de materii prime). Prin urmare, războiul este acela care a împins atât de departe pe calea industrializării țările agricole și producătoare de materii prime. Asupra acestui punct nu mai există îndoială.

Astăzi o parte din țările agricole și producătoare de materii prime se găsesc iarăși în aceeași situație, numai că din alte motive. Astăzi cea ce împinge la industrializare pe foștii furnizori de alimente și materii prime este reagrarizarea vechilor state industriale și dezvoltarea producției interne de materii prime a statelor agrare. Căci țările furnizoare își pierd puterea lor de cumpărare internațională, și prin aceasta posibilitatea să-și procure produse industriale din străinătate, în aceeași măsură în care foștii mari consumatori de alimente și materii prime renunță la acest import (și datorită producției lor interne crescute pot să renunțe chiar pentru totdeauna la acest import). Nu putem să nu admitem că această concluzie este în principiu justă, chiar în cazul special, când se produc anumite excepții și livrările pot fi executate prin succedanee. Astfel industrializarea țărilor agrare și producătoare de materii prime face noi progrese. Această evoluție este inevitabilă; ea nu poate și nici nu trebuie să fie schimbată.

*) Articol publicat în revista *Braune Wirtschaftspost* din 2 Aprilie 1938.

Ceia ce rămâne de examinat este numai dacă aceste fenomene trebuie să fie neapărat **generale** sau să rezulte indiscutabil dacă ținem seamă de necesitățile marilor economii naționale cari se găsesc în evoluție.

Nu vor fi tratate aici și celelalte motive cari, de altfel, pot îndemna spre o industrializare mai avansată, cum ar fi de exemplu, tendința spre independență, spre stabilizarea muncii, spre ridicarea standardului de viață al poporului și altele. Deasemeni și în ce privește importanța lor pentru configurația economiei, ele trec pe al doilea plan față de amenințarea de a pierde posibilitățile de vânzare a produselor proprii.

II

Totuși, acum de curând, a intervenit un nou motiv care silește țările agricole și producătoare de materii prime să se industrializeze, motiv extraordinar de remarcabil și care cere o cercetare amănunțită. D. Mihail Manolescu (în cartea sa de curând apărută, în întregime, în limba germană: **Pute-rile Productive Naționale și Comerțul Exterior — Teoria Schimbului Internațional de Mărfuri**, în editura Junker & Dünnhaupt, Berlin 1937, VIII + 400 pag., prețul 12 RM) a stabilit că schimbul alimentelor și materiilor prime contra produselor industriale este extrem de nefavorabil, totdeauna, pentru furnizorii de alimente și materii prime, deci pentru țările agrare și producătoare de materii prime, prin urmare trebuie să fie înlocuit prin sporirea producției industriale interne. **Manolescu** ajunge la aceste concluzii pornind dela următoarele considerații fundamentale:

Economia politică națională a unui Stat trebuie considerată ca o unitate închisă; ea este unitatea pentru care trebuie să se stabilească procedee economice speciale pentru ca să poată fi judecată corect ca importanță economică, în special în privința avantajilor și dezavantajilor. Avantajul economic particular, deci așa numitul câștig individual, și cel economic național, adică **beneficiul național**, nu sunt necesarmente identice. O exploatare, de exemplu, poate să fi lucrat în pierdere pentru ea și totuși câștigul economic național realizat de ea să fie extraordinar de mare.

În relațiile economice ale unui Stat cu lumea exterioară, se caută în primul rând avantajele ce se pot realiza prin ele, **asupra beneficiului național.** Câștigul individual sau particular este desigur și el interesat și în unele cazuri chiar destul de important. El nu are însă nici un raport cu câștigul național și trebuie prin urmare, pentru a putea judeca preferințele în comerț exterior, să fie lăsat pe planul al doilea.

Prin beneficiul național al unei economii naționale, înțelege Manoilescu, producția netă a acesteia. Iar aceasta se definește în modul următor: pentru industrie, ca diferența între producția brută și valoarea materiilor prime, a energiei exterioare și uzura instalației; pentru agricultură, ca diferența între producția brută și valoarea semințelor folosite, a combustibilului și a materiilor ajutătoare consumate și uzura mașinilor și uneltelor.

Producția netă se poate socoti, fie pentru anumite ramuri izolate ale industriei, fie pentru întreaga industrie, sau întreaga agricultură, fie pentru întreaga economie națională, după cum se poate referi și la anumite mărfuri sau categorii de lucrători. Pentru judecarea producției (nu se pot compara, pur și simplu, cifrele absolute ale valorii producției totale, dela o economie națională la alta sau dela o industrie la alta) este necesar să se aducă la același numitor producțiile nete ce trebuiesc comparate.

Manoilescu ajunge astfel la noțiunea de „PRODUCTIVITATE A MUNCII“. D-sa înțelege prin aceasta valoarea mijlocie produsă de un lucrător într'un an. Cu noțiunea de productivitate a muncii se poate măsura producția națională. Căci aceasta din urmă este cu atât mai mare, cu cât și productivitatea muncii este mai mare. Aceasta este deci o expresie pentru intensitatea procesului de producție și prin aceasta a gradului de organizare al economiei. De această productivitate a muncii depinde bogăția unui popor. Și pentru că productivitatea muncii și producția netă pot fi stabilite pentru diferite unități și grupe, ele oferă mijlocul de a măsura și compara aceste unități și grupe din punct de vedere al valorii lor economice. Astfel se pot face de exemplu, comparații în exploatarea unei singure branșe, sau o comparație între diferitele ramuri de producție luate separat, sau chiar o comparație între diferitele bogății naționale socotite din punctul de vedere al venitului națiunilor.

Chiar și mărfurile separate pot fi luate ca material de apreciere și critică sub acest raport. Valoarea unei mărfi este o funcție de calitatea muncii și de cantitatea muncii întrebunțată la fabricarea ei; cu alte cuvinte e o funcție de productivitatea muncii. Deoarece, în mod obișnuit, fiecare marfă trece printr'o serie de trepte de prelucrare, productivitatea muncii care îi revine de drept ei singure sau ramurei de industrie respective, reprezintă media ponderată a productivităților muncii din fiecare treaptă de producție. În felul acesta se pot clasifica chiar mărfurile în ordinea productivității muncii pe care o înglobează. În mod superficial, putem aprecia mărimea productivității muncii, pentru o a-

numită marfă sau ramură de producție după capitalul specific întrebuințat, adică după gradul de mecanizare. Această productivitate este maximă la ramurile de industrie cele mai dezvoltate și minimă la producția agricolă.

Productivitatea muncii constituie chiar, după Manoilescu, o ierarhie aproape neschimbată pentru diferitele ramuri de producție din interiorul unei economii naționale.

Manoilescu deduce, așadar, în primul rând că țările industriale înaintate, deoarece prezintă o mai mare productivitate medie a muncii decât țările industriale mai puțin înaintate sau decât țările agricole, sunt mai bogate ca acestea, și în al doilea rând că fiecare economie națională va fi silită să sprijine, după posibilitățile ei, ramurile de industrie cele mai productive. Acestei sprijiniri trebuie să i se pue o limită după nevoile economiei naționale pentru mărfuri de diverse feluri.

III

Pornind dela definiția productivității muncii și dela calitatea ei (care rezultă din aceasta) de măsurător al muncii Manoilescu ajunge la o nouă teorie a comerțului exterior. D-sa examinează cum se comportă doctrina clasică față de noțiunea productivității muncii și găsește că atât legea lui Adam Smith (o țară are folos din comerțul exterior, când importă o marfă pe care ea însăși nu o poate produce, în comparație cu străinătatea, decât în condiții mai rele, adică cu cheltuieli mai mari) cât și legea lui Ricardo (o țară are folos din comerțul exterior nu numai când importă o marfă în a cărei producere ea este, față de străinătate, absolut inferioară, dar și când ea importă o marfă în a cărei producere ar fi superioară străinătății, totuși mai puțin superioară ca în producerea unei alte mărfi. Această teorie a lui Ricardo este în general cunoscută sub denumirea de **principiul costurilor comparative** în comerțul exterior) sunt valabile numai în cazuri speciale, deci nu au o valoare generală. Cazul special se prezintă numai atunci când marfa produsă cu avantaj comparativ de cost, ar avea o productivitate aferentă astfel încât raportul între aceasta și productivitatea mărfii care se primea înainte pentru a plăti importul său ar fi mai mare de cât raportul de superioritate (măsurat în preț) între prima marfă produsă în țară și aceeași marfă produsă în străinătate. În toate celelalte cazuri — și în primul rând atunci când marfa, care până acum era importată, poate să fie produsă în țară cu o productivitate a muncii considerabil mai mare decât marfa produsă mai înainte și întrebuințată pentru a plăti importul — este mai avan-

tajos pentru țara respectivă să-și producă singură această marfă, chiar atunci când prin aceasta i s'ar mări mult prețul.

Valoarea de schimb a unei mărfi nu ar fi, cum cred clasicii, determinată prin cantitatea de muncă folosită pentru producerea ei, ci prin produsul dintre cantitatea muncii și productivitatea ei.

Prin urmare, chiar dacă o țară poate să obție la un preț foarte scăzut o marfă cu o mare productivitate a muncii, dar numai în schimbul unor mărfuri cu mai mică productivitate a muncii, putem înregistra o pierdere de muncă națională, căreia îi corespunde un câștig pentru cealaltă țară. De aceea ne interesează nu numai cât de scump sau cât de eftin cumpărăm, ci tot atât cu ce productivitate producem noi puterea de cumpărare necesară.

Aceste concluzii sunt deduse și exprimate pe cale matematică de Manoilescu și nu ne îndoiim de exactitatea lor. Putem să exemplificăm cuprinsul noii legi cam în felul următor : Dacă într'o țară sunt ocupați cu producerea vinului 1000 de oameni, iar o jumătate din producție nu este întrebuințată pentru consumul propriu, ci se exportă pentru a putea importa o anumită cantitate de pânză, și dacă această cantitate de pânză este produsă în străinătate de 100 de oameni, este totuși mai avantajos pentru noi dacă pânza ar fi produsă în țară cu ajutorul a 250 de oameni, deci considerabil mai scump ca în străinătate, fiindcă astfel tot mai rămân încă 250 de oameni cari să producă vin pentru export, în schimbul căruia se pot cumpăra de ex. ghete. În cel dintâi caz țara este aprovizionată numai cu vin și pânză ; în al doilea caz, deși pânza produsă în țară este mai scumpă ca cea importată, țara dispune de aceleași cantități de vin și pânză și are în plus și ghete.

Calculule necesare pentru judecarea diferitelor mărimi ale productivității muncii se pot stabili relativ ușor. Numai faptul că amortizările uzuale au o influență asupra rezultatelor, produce o oarecare nesiguranță. Prin aceasta se deschide o porțiță bunului plac, pe care trebuie să o avem în vedere când facem comparații.

IV

Dar Manoilescu merge și mai departe : Deoarece produsele industriale au, în mod obișnuit, o productivitate mai mare ca cele agricole și prin urmare țara industrială câștigă totdeauna când exportă mărfuri industriale în schimbul cărora cumpără produse agricole, și deoarece o țară agricolă, deși poate obține în mod normal pe calea schimbului produse industriale cu mult mai eftine decât ar putea să le produ-

că singură, în realitate este exploatăată de țara care îi livrea-ză aceste produse industriale eftine, trebuie admisă pretenția țărilor agrare de a avea un tarif protecționist. După Manolescu, aceasta nu înseamnă nicicum un desavantaj trecător pentru economia națională, cum crede Friedrich List, ci, dimpotrivă, reprezintă, prin creșterea productivității muncii, un avantaj economic imediat, durabil și măsurabil. Protecția necesară, privește aici exclusiv producerea mărfurilor industriale.

Formulându-se această pretenție, se presupune că ierarhia existentă în productivitatea muncii este într'adevăr constantă. Aceasta însă nu este exact, abstracție făcând de faptul că însăși ținta măsurilor economice este să înlăture neegalitățile în productivitatea muncii. Și în al doilea rând trebuie stabilit că Manolescu scoate din aceste fapte și împrejurări o concluzie cu totul unilaterală. El conchide că agricultura trebuie sacrificată (în anumite limite) în favoarea industriei, aceasta din urmă fiind mai productivă decât prima. Această concluzie nu este deloc convingătoare. Ea nu rezultă logic și univoc din teoria stabilită. Să ne închipuim următoarele :

Putem socoti azi, ca ceva dela sine înțeles, că, în interiorul unei țări, progresul industrial folosește și agriculturii. Nimeni nu va mai putea azi să nege folosul, de pildă, al automobilelor sau al radio-ului în agricultură. Dar cum ajunge oare agricultura în posesia puterii de cumpărare necesare ? Desigur că numai prin creșterea producției ei ; dar și aceasta are o limită. Și este desigur neîndoios că producția agricolă ajunge mai repede la o limită decât cea industrială. Va trebui atunci oare ca productivitatea mereu crescândă a industriei să nu mai fie de niciun folos agriculturii ? Calea pentru a ajunge la un asemenea folos (și aici este un mare sau) este urcarea prețului produselor agricole, sau, ceea ce în fond este acelaș lucru, scăderea prețurilor bunurilor industriale. Pe această cale a schimbărilor de prețuri ia și agricultura parte la progresul producției bunurilor industriale, pe lângă faptul că își mărește producția proprie. O privire înapoi asupra evoluției raportului între prețurile produselor industriale și agricole, în ultimul secol, confirmă aceasta. Neglijarea acestui principiu, cu totul elementar pentru orice comunitate națională adevărată, duce fatal la o tensiune socială periculoasă și poate chiar la revoluții.

Ce dovedește aceasta ? Dovedește că, în interiorul unei țări trebuie să se stabilească în cele din urmă un compromis între inegalele productivității ale industriei și agriculturii, pentru a avea o ordine socială satisfăcătoare.

Exact ceea ce se petrece în interiorul unei țări, trebuie să se întâmple și pentru fiecare țară, în raport cu țările cari o aprovizionează.

Cine vrea să înțeleagă exact transformarea economică mondială în curs, trebuie să se descătuseze de multe idei învechite. Formațiunea noii ordine economice mondiale se bazează pe dezvoltarea economiilor naționale. Pe ele se va rezema o nouă structură economică în lume, precum tot ele vor permite viitoarea dezvoltare economică a lumii. Statele mici trebuie să se grupeze în jurul celor mari; căci ele trebuie să înțeleagă că problemele economice ce se pun azi nu pot fi rezolvate decât în cadrul marilor comunități.

De aci rezultă imediat principiile după cari va fi organizat în viitor comerțul exterior.

Germania, fiind o țară cu o suprafață mică față de o populație mare și prolifică, cere pe bună dreptate ca domeniul ei de alimentare să se întindă și în afară granițelor sale politice. Din fericire s'a nimerit ca o întreagă serie de ținuturi, mai mult sau mai puțin învecinate, să fie — datorită structurii lor economice, condițiilor climatice și stării soluului — în situația de a aproviziona, în mare măsură, Germania cu alimentele și materiile prime cari îi lipsesc. Această situație nu va trebui niciodată modificată, de cât în sensul că Germania și ținuturile cari îi completează producția să fie legate reciproc economiceste din ce în ce mai mult, tot așa cum, în interiorul țării însăși, agricultura și industria depind tot mai indisolubil una de alta.

Bine înțeles că această legătură nu poate consta în faptul că țările agrare și producătoare de materii prime să fie continuu exploatate de țările industriale. Țara industrială, îngrijindu-se de economia sa națională, trebuie, dinpotrivă, să-și ia anumite obligații față de spațiul care o aprovizionează și să-l asocieze la programul producției sale industriale. Și tocmai în aceasta rezidă deoseblrea între comerțul exterior sub forma de comerț de aprovizionare și între comerțul extern, sub forma — ca să spunem așa — de comerț colonial.

Pentru comerțul exterior sub forma de comerț colonial, principiul exploatării era esențial. Desigur că tocmai datorită acestei caracteristici comerțul liber era înainte atât de lăudat de Anglia! Dar ținuturile cari alimentează Germania nu vor fi niciodată considerate drept colonii de exploatat. Sub nici o formă principiul exploatării în comerțul exterior nu va fi aplicat spațiului de aprovizionare al Germaniei. Aceasta ar avea ca urmare tocmai să grăbească industrializarea completă a țărilor agricole și producătoare de materii prime și, prin aceasta, să înceteze de a mai fi ținuturi de aprovizionare.

Scotând această concluzie din expunerea sa teoretică, că țările agrare și producătoare de materii prime trebuie să se industrializeze datorită ierarhiei constante observată în productivitatea muncii, Manoilescu scapă din vedere că tocmai în ultimul deceniu s'a produs o schimbare fundamentală în felul de a privi natura comerțului exterior și deci și rostul său în economia națională. Astfel stând lucrurile, nu se mai poate vorbi de o industrializare generală cu orice preț; țara industrială conducătoare își ia asupra-și obligația, față de țările agricole și producătoare de materii prime cari aparțin unui acelaș spațiu de alimentare, să le asocieze la progresul producției lor industriale.

De aceea, țările agricole și producătoare de materii prime au ca singură îndatorire să-și desfășoare toate puterile de producție în direcția producției agricole și de materii prime. Caracterul lor de țări agrare și producătoare de materii prime, atunci când aparțin unui domeniu de alimentare închis, nu trebuie modificat, tot așa cum în interiorul țării, agricultura nu trebuie să cedeze cu totul în fața industriei.

Asocierea, adică legătura reciprocă în comerțul exterior, atât timp cât el se prezintă sub forma de comerț de aprovizionare, își găsește expresia în aceea că, tot așa după cum în interiorul țării raportul între prețurile produselor agricole și ale materiilor prime pe deoparte și prețurile mărfurilor industriale pe de altă parte trebuie să fie continuu adaptat progresului industrial, tot așa și față de străinătate trebuie avută în vedere o anumită ajustare a raportului acestor prețuri. Această modificare a raportului dintre prețuri pe baza evoluției economice este tocmai un principiu integrant al comerțului exterior privit drept comerț de aprovizionare. Numai astfel poate fi garantat, pentru totdeauna, schimbul de alimente și materii prime contra produselor gata fabricate.

Această concluzie se armonizează cu constatările teoretice ale lui Manoilescu. Conform formulelor sale, productivitatea muncii agricole ar crește odată cu prețul produselor agricole. Ar fi suficient atunci să se ridice nivelul prețurilor agricole sau să se coboare nivelul prețurilor industriale, pentru a realiza un raport între valorile produselor agricole și industriale care să excludă industrializarea mai departe a țărilor agricole.

Dece oare nu trage Manoilescu o concluzie politico-socială în acest sens? Căci doar nu se poate ca scopul final al vreunui stat să fie realizarea autarhiei economice. În orice caz, aceasta nu reprezintă decât o pretenție pur politică, care nu rezultă nicidecum în mod imperios din noua teorie a comerțului exterior.

V

Impărțirea comerțului exterior în comerț de aprovizionare și în schimb de prestațiuni (cel de-al doilea depășind ca noțiune pe cel dintâiu); după cum am arătat deja cu ocaziile precedente (Vezi Nr. 23 din 4 Dec. 1937: „Schimbul de muncă în comerțul sud-estic german“ în revista „Die Braune Wirtschaftspost“), dă la iveală confuziunea care se face încă, de multe ori, asupra naturii comerțului exterior și asupra încorporării lui în economia națională. Pentru schimbul de prestațiuni mai sunt valabile regulele liberei concurențe; astfel, productivitatea muncii poate singură să decică dacă o marfă trebuie să fie produsă în țară sau să fie mai bine importată, deci schimbată contra altei mărfi indigene.

În cadrul comerțului de aprovizionare, țările cari compun un teritoriu de aprovizionare nu se pot considera una alături de alta ca niște simpli parteneri de comerț care ar avea să-și măsoare numai avantajele obținute — fie și din punct de vedere al economiei naționale. Ele sunt, dimpotrivă, membrii unei comunități clădite pe principiul reciprocității, nu pe cel al exploatării, și cari au datoria prin urmare să colaboreze pentru acelaș scop comun de a ridica standardul de viață al tuturor popoarelor asociate în această comunitate.

Teoriile lui Adam Smith și Ricardo sunt distruse în valabilitatea lor generală. Teoria lui Manoilescu readuce, după cum se cuvine, pe primul plan avantajul economic al națiunii, câștigul național, care trebuie să hotărască în comerțul exterior.

Dela această teorie care explică situația actuală, și până la pretenția politică de a reglementa asupra evenimentelor viitoare și situațiile viitoare, este însă o mare distanță. Or, aici s'a înșelat Manoilescu; el a dat la iveală numai una din posibilitățile cari rezultă teoretic, fiindcă a crezut că ea ar putea să pledeze pentru țara sa. Dar pe această teorie a sa se poate clădi o construcție mai frumoasă, mai bună și mai durabilă a colaborării economice mondiale.

În cele de mai sus am indicat drumul de urmat; și numai pe acest drum se va putea asigura pacea economică în lume.

In chestiunea industrializării țărilor agricole*)

De Profesorul MIHAIL MANOILESCU

Prima condiție a științei este obiectivitatea.

Prima condiție a politicii este înțelegerea sufletească a partenerului și a... adversarului său.

Nicăieri nu vedem aceste două condiții mai bine împlinite decât în Germania. Un exemplu care ar merita să devină clasic o dovedește: este atitudinea Germaniei față de descentralizarea industrială a lumii. Toate celelalte țări industriale, — și Anglia n'a rămas printre cele din urmă! — s'au împotrivit acestei tendințe. Numai Germania a fost înțelegătoare și binevoitoare, cu tot desavantajul momentan pe care îl cauzează această industrializare generală.

Scriitorul acestor rânduri, în calitatea sa de apărător, pe plan teoretic, al lumii nou industrializate, a avut în general o primire dușmănoasă în țările europene. Edițiile în limbile franceză, germană, portugheză și italiană, din 1929 și 1931 a lucrării noastre: „Teoria protecționismului și a comerțului Internațional” în care am încercat să arătăm că schimbul între fabricatele industriale și produsele agricole creează o nedreptate și o exploatare economică în defavoarea țărilor agrare, au fost, aproape peste tot în țările industriale, criticate dusmănos.

Aceiaș lucrare, care a apărut acum în limba germană într'o ediție mult sporită sub titlul: „Puterile Productive Naționale și Comerțul Exterior” se bucură de o primire cu totul alta în Germania. Astfel Dr. *Walter Grävell*, Directorul Oficiului German de Statistică, scrie în numărul din 2 Aprilie 1938 al revistei „*Braune Wirtschafts-Post*” un articol interesant și competent în care admite, în cea mai mare parte, ideile noastre revoluționare. El socotește ca exactă prezentarea noastră asupra noțiunii de productivitate a muncii (pag. 363). Deasemeni și afirmația noastră că așa cum s'a făcut până azi

*) Articol publicat în revista *Braune Wirtschaftspost* din 15 Octombrie 1938.

comerțul internațional, el a fost un comerț colonial (pag. 364). Și mai departe Dr. Grävell scrie: „Teoriile lui Adam Smith și Ricardo sunt în valabilitatea lor generală distruse Teoria lui Manoilescu pune pe primul plan, așa cum se cuvine, avantajul economic al țării, adică câștigul național, care singur trebuie să hoătrască în comerțul exterior“.

Deosebirile de păreri constau numai în concluziile de politică comercială. Dr. Grävell crede că este posibil a face să profite și agricultura de progresul producției industriale, pe calea reducerii prețurilor. Aceasta înseamnă că orice eftenire a fabricatelor industriale trebuie, să folosească în întregime consumatorilor agricoli.

Că un astfel de procedeu se poate aplica și poate dura nu putem să negăm. Noi înșine am arătat deja în lucrarea amintită mai sus (V. pag. 78 și nota pag. 234) legătura care există între *prețul mărfii și productivitatea muncii* aferentă acelei mărfi. Dacă scade prețul mărfii, scade deasemeni și productivitatea aferentă a muncii, așa că orice eftenire a fabricatelor industriale ajută la egalizarea productivității muncii între produsele agricole și cele industriale și astfel *atenuiază sau chiar desființează exploatarea între națiuni.*

Pentru atingerea acestui admirabil scop, Dr. Grävell consideră ca necesară formarea unei mari comunități economice prin gruparea statelor agrare mai mici în jurul marilor națiuni (pag. 364) spunând: „Această comunitate nu poate avea de scop ca țările agricole și producătoare de materii prime să fie continuu exploatare.“

Regiunile de alimentare ale Germaniei nu vor fi considerate niciodată drept colonii de exploatat. Această concluzie este în deplin acord cu deducțiile teoretice ale lui Manoilescu”

Dr. Grävell face o remarcabilă distincție în comerțul exterior, între comerțul pentru câștig și *comerțul de aprovizionare* și conchide că dacă am considera mai multe țări agrare și industriale, făcând parte din aceeași comunitate economică (din același mare spațiu economic), nu mai este cazul să existe o exploatare, fiindcă într-o asemenea comunitate comerțul de aprovizionare și-ar putea găsi o formă bazată pe principiile egalității și reciprocității și — prin aceasta — s'ar naște și obligația unor prețuri de schimb echitabile.

Nici noi nu putem contesta că un asemenea plan este posibil și realizabil. Dar este suficient oare să stabilești planuri pentruca să poți schimba lumea?

Noi, țărani delă Dunăre, suntem neîncredători. În decursul secolelor am învățat că nu trebuie să ne încredem nici măcar în ce vedem cu ochii noștri, cu atât mai puțin să ne încredem în simple promisiuni.

Dar, în afară de acestea, mai pledează în favoarea industrializării țărilor agricole și alte emotive afară de cele economice, dintre cari cel mai de seamă este desigur *independența economică în timp de război*. Orce specializare a economiei naționale, în cadrul unei mari comunități economice și orce reciprocitate și complimentaritate *necesită o mare intimitate politică*, care încă nu este realizată.

Dar toate acestea sunt chestiuni laterale. Rămânând pe tărâmul strict economic, voim să cercetăm întrucât este posibil să *înlăturăm inegalitatea între productivitatea muncii agricole și cea a muncii industriale*. Deoarece această înlăturare nu se produce în chip natural, nu se poate vorbi pur și simplu de o colaborare a țărilor industriale și a celor agricole, chiar dacă acestea aparțin aceleiași comunități economice. *Căci chiar în interiorul aceleiași țări această inegalitate persistă și nu poate fi atenuată decât prin anumite mijloace sociale și fiscale.*

Pentru a ajunge la acest scop trebuie, în primul rând, ca în țările industriale să se mărească cât mai mult *productivitatea fizică a muncii* în industrie prin progrese tehnice și, concomitent, trebuie *micșorată renta capitalului* prin scăderea dobânzii. Prin aceste două metode vor fi eftenite produsele industriale. Această eftenire poate folosi țărilor agricole.

În măsura în care politica economică național-socialistă a contribuit la scăderea dobânzilor, ea a dus și la apropierea între prețurile și între productivitățile muncii din industria germană și agricultura est-europeană.

Dar nu este suficient numai a face *posibilă* această apropiere; este necesar ca ea să se realizeze *efectiv*. Aceasta înseamnă că trebuie provocată o eftenire generală a prețurilor fabricatelor industriale. Dar cum poate să se producă o asemenea reducere dacă numai o *singură țară industrială*, Germania, ar duce o astfel de politică?

Va putea oare Germania singură să eftenască fabricatele industriale, iar sistemul internațional de prețuri nu o va constrânge să-și menție prețurile sale de export la nivelul înalt al prețurilor internaționale?

În țările agrare, pentru a mări productivitatea muncii în agricultură, trebuie mărită mai întâi producția solului, prin care va putea fi urcat și beneficiul net. Numai după aceea se vor ridica și *salarile și rentabilitatea capitalului pe cap de lucrător*, cari împreună (după concepția noastră) alcătuiesc *productivitatea muncii*. Aceasta înseamnă, dealtfel, a ridica însăși valoarea intrinsecă a pământului și, prin aceasta, *capitalul specific* (adică capitalul investit pe cap de lucrător) din agricultură ar aduce aproape *acelaș venit* pe cap de lucrător ca și în industrie.

Dar aceasta nu este prea ușor. Ce enorm progres trebuie să îndeplinească agricultura și cu cât trebuie să-și mărească actuala producție la hectar pentru a atinge un asemenea rezultat!

Este foarte adevărat că într-o țară ca România există încă multe resurse nefolosite. Când victoriosul Feldmareșal Noghi a vizitat pe Regele Carol I în București, în 1910, bătrânul Rege l-a întrebat la sosire ce i-a plăcut mai mult în călătoria lui prin România. „Șesul” a răspuns ilustrul Japonez.

Șesul roditor, șesul binecuvântat de Dumnezeu este intradevăr comoara noastră cea mai mare. Dar această comoară este oarecum limitată. Nu putem dubla sau tripla producția solului, în mod simplu, dela o generație la alta. Pe lângă aceasta populația țării noastre are o creștere de circa 1% pe an, creștere care trebuie echilibrată tot prin creșterea productivității solului.

Noi nu considerăm ca utopie un progres complet și rapid al țării noastre agrare din Estul Europei. Dar acesta reclamă o strânsă și continuă colaborare între statele industriale și cele agricole aparținând aceleiași comunități economice.

Pe șesul prețios al statelor agrare vor trebui cultivate cu grijă cele mai bune și valoroase plante. Culturile vor trebui dezvoltate metodic și cu plan, pe baza unei înțelegeri permanente între statul industrial și cumpărător și statul agrar vânzător. „Agricultura la comandă” — cum ne-am exprimat odată într-o conferință ținută cu ocazia târgului de mostre din Breslau, — este formula potrivită pentru o asemenea colaborare viitoare.

Pe de altă parte trebuie să ne dăm seama că nu este posibil să ne procurăm *toate* produsele industriale, exclusiv din țara industrială a comunității economice respective. După cum am arătat în lucrarea mai sus amintită, (pag. 335 și următoarele) produsele industriale *locale* se deosebesc fundamental de produsele industriale *mondiale*. Primele pot fi produse chiar pentru un deuseu național și limitat; celelalte nu pot fi produse decât pentru deusee mai largi, internaționale. *Numai acestea din urmă mai pot fi obiectul unei specializări locale într-o mare comunitate economică*. Primele vor fi produse și de acum înainte în fiecare țară agricolă. Aceasta reiese clar și din cifrele date de Dr. Grävell în cartea sa nou apărută. „Comerțul exterior în Economia Națională”, cifre cari concordă în mod surprinzător cu ale noastre dela pag. 338 și 339.

Iată de ce, cooperarea statelor agrare în cadrul unei comunități economice mai mari ne pare extrem de complicată și de grea. În general este vorba, nici mai mult, nici mai puțin, decât ca ele să renunțe la avantajele economice incon-

testabile ale industriei lor proprii care există, pentru a aștepta avantajele *presupuse, eventuale, posibile sau probabile*, ale unei colaborări într'o viitoare comunitate economică.

Și în plus, această nouă comunitate economică, pentru a da rezultatele promise, trebuie să fie foarte intimă, deci trebuie să fie o comunitate *etică*. Nu este oare un asemenea ideal prea greu de atins pentru timpul nostru ?

Cu toate aceste obiecțiuni, trebuie să exprimăm d-lui Dr. Grăveli satisfacția noastră sinceră pentru modul exact în care a văzut problema viitorului nostru comun. Recunoștința celor din Răsărit îi este asigurată pentru acest început fericit.

Comerțul exterior conceput ca tovărășie*)

(Datoria Statelor mari și mici)

de Dr. WALTER GRAVELL

Siguranța înainte de toate! Aceasta este o condiție la care se gândește orice Stat. Realizarea ei însă diferă după poziția, mărimea și puterea unui Stat primum și după cadrul lui de viață.

Cutare Stat trebuie să-și întretină o flotă pentru a-și păstra neatins teritoriul; un altul se apără cu fortificații, tancuri și avioane. Aprovizionarea populației și a economiei țării cu alimentele, cu materiile prime și cu bunurile consumabile, necesare se fac totdeauna la adăpostul unor astfel de apărări militare.

Există însă și alte State cari nu-și pot menține ființa prin aceste metode. Printre acestea sunt întâi Statele care au o putere politică suficientă pentru a se apăra, dar care economiceste sunt constrânse să se aprovizioneze din străinătate, iar în al doilea rând Statele cari, deși au o putere politică, nu sunt în stare să-și garanteze singure existența lor. Însfârșit există și State cari economiceste nu sunt independente, fie pentru că au nevoie de o parte din bunurile esențiale, pe care le consumă, fie pentru că, — fiind țări producătoare de materii prime și alimente, — sunt obligate să se aprovizioneze cu produse industriale din străinătate. Siguranța acestor State nu poate fi garantată cu tunul, ci ea se obține pur și simplu, prin faptul că, — în deplină cunoaștere a situației lor, — ele se grupează împreună pentru a, în colaborare liberă, să-și împlinească lacunele care rezultă din situația lor.

În special, ar fi complet inutil și chiar periculos dacă Statele mai mici ar avea ambiția să socotească ca potrivite și oportune pentru situația lor economică anumite condiții care nu sunt necesare decât pentru națiunile mari.

*) Articol publicat în revista *Braune Wirtschaftspost* din 15 O. tombe 1938.

Cerințele economice ale acestora din urmă sunt în mare parte condiționate de apărarea lor națională. O atare condiționare are desigur un sens numai atunci când poate fi susținută și politiceste. Ce sens ar avea de pildă ca țări cum este Luxemburgul, Danemarca sau Elveția să-și orienteze economia lor spre apărarea națională? O astfel de orientare — lăsând la o parte faptul că în cea mai mare parte nu este posibilă — nu are ca rezultat o siguranță mai mare, atunci când îi lipsește orice bază din afară. Existența politică a acestor State se datorește unor factori de altă natură, pe care ar fi greșit dacă ar încerca să-i schimbe.

Iată de ce pot foarte bine să împărtășesc concepția profesorului Manoilescu, că „pentru industrializarea țărilor agricole mai pledează și alte motive supra-economice, dintre care cel mai important este totdeauna independența economică în caz de război“, dar numai în cadrul considerațiilor expuse mai sus.

Dacă însă facem aceste restricții și dacă, prin aceasta, motivele pur economice — trec pe primul plan în orientarea economiei naționale a anumitor State, atunci capătă o însemnătate specială și chestiunea colaborării anumitor țări, învecinate, în grupe economice închise. Ba, mai mult decât atât, colaborarea economică devine în cazul acesta o necesitate pentru a asigura însăși existența acestor State, fiindcă trezește obligația reciprocității.

Și astfel vor trebui să se formeze și să se consolideze anumite grupuri de țări dependente una de alta în ceiace privește comerțul și aprovizionarea lor. Numai în astfel de asociații pot aceste State să-și păstreze independența.

Nu mai avem de-aface aici cu un scop utopic vizând un mare spațiu economic, ci cu aspra realitate. Utopic ar fi, dimpotrivă, să credem că orice Stat, oricât de mic, ar putea să devină economiceste autarchic, fără nici un risc pentru dânsul.

Iată de ce este important, în relațiile economice dintre Statele astfel întovărășite, să se aplice reguli speciale, cu totul deosebite de acelea ale liberalismului și mai ales de acelea ale liberului schimb. Nu mai pot să existe atunci exploataatori și exploatați. Bai mai mult, toate Statele au acelaș drept să profite de progresul economic, în orice domeniu și în orice Stat s'ar produce. De aici ia naștere obligația unei regulări a relațiilor economice dintre State, având de scop principal egalitatea de productivitate a muncii în toate ramurile de producție.

Aceasta, de altfel, este și baza întregului schimb de produse agricole și industriale din interiorul uneia și aceleiaș

țări. Agricultură unei țări nu poate fi obiectul de exploatare al industriei, afară doar dacă am voi să o distrugem. Tot astfel națiunile libere nu pot fi exploatare de către națiuni.

Dar cum se poate ajunge la aceasta ?

Productivitatea muncii este, după profesorul Manoilescu, în funcție de intensitatea muncii și de valoarea produsă deci pe prețul bunurilor. Astfel, ea poate fi mărită prin urcarea prețurilor sau prin creșterea intensității muncii și poate fi micșorată mai ales prin coborirea prețurilor. Se înțelege că, în interiorul unei comunități economice, toate ramurile de producție, — atât cele agricole cât și cele industriale — ajung la maximum de productivitate. Și atunci, în fiecare categorie de producători trebuie să se realizeze maximum de venit. Iată de ce este datorită mecanismului regulator al prețurilor să creeze condiții de schimb cât mai echitabile.

Manoilescu admite că, pe calea fixării prețurilor, se pot egaliza între ele productivitățile diferitelor ramuri economice. Însă el vede în substanță numai posibilitățile de influențare a prețurilor în cadrul legilor economice liberiste. De aceea pune pe primul plan al gândirii sale posibilitatea scăderii prețurilor la produsele industriale.

Aici trebuie însă observat că nu este vorba numai de posibilități cum crede Manoilescu. Industria germană, dimpotrivă, a realizat, în special în ultimii ani, scăderi de prețuri în proporții uimitoare și aceasta mai ales la mărfurile consumate de agricultori. (A se vedea articolul dr. Zink : „Nouille îndatoriri ale industriei germane de mașini agricole“ în No. 38 al revistei „Braune Wirtschafts-Post“, în care se demonstrează enorma scădere a prețurilor pentru mașinile agricole).

Acelaș efect de egalizare a productivităților diferitelor ramuri poate fi obținut și prin urcarea prețurilor produselor agricole. Pe această cale a pășit Germania când a voit să-și salveze agricultura și să-i asigure un venit capabil de a-i procura o participare dreaptă la progresul industrial, adică o însemnată fracție din produsele industriale. Țările din interiorul unei comunități economice vor trebui să procedeze tot așa. Se înțelege că în același măsură vor trebui să se separe de piața mondială liberă, care este orientată după legi liberiste.

Dar această pretenție este oare utopică sau imposibilă ? Faptele arată că nu. O mulțime de tranzacții comerciale externe s'au încheiat în ultimii ani, — și nu numai de către Germania, — tranzacții la care nu s'a luat de bază prețul cel mai scăzut al pieței mondiale, ci care demonstrează perfect teza noastră.

Nu este dar just când profesorul Manoilescu pretinde că Germania nu ar fi în stare să susțină singură o politică de prețuri, independentă de piața mondială. Germania fiind un Stat industrial care este silit să se aprovizioneze din străinătate cu alimente și materii prime, și-a recunoscut obligația care îi incumbă, de a acorda furnizorilor săi prețuri echitabile. Această obligație va fi respectată și de acum înainte, căci este, înainte de toate, în avantajul ei propriu ca aceste relațiuni de schimb să fie stabile și sănătoase, chiar dacă nu se încheie totdeauna la prețurile cele mai scăzute.

Scopul acesta și condițiile care rezultă din el, nu numai că nu sunt utopice, dar, pentru Statele asociate într'un mare spațiu economic, constituie chiar o necesitate absolută. Nu vom examina aici care sunt Statele care ar trebui să formeze un mare spațiu economic. Noi afirmăm numai că se produc în conviețuirea popoarelor anumite obligații dela care niciun Stat nu se poate sustrage fără a-și periclita existența sa. Afară de aceasta, există State mari și State mici, a caror condiții de viață trebuie să se adapteze reciproc. Desigur aceasta presupune, cum spune Manoilescu, o oarecare intimitate politică. Dar nu este deloc necesar pentru aceasta ca Statele care se asociază să-și piardă independența lor politică. O colaborare economică benevolă, care izvorăște dintr'o cunoaștere clară a situațiilor, nu înseamnă nicidecum lipsă de libertate și de independență. În schimb, ignorarea situației reale din partea economiilor naționale care vor să rămăie scilitare, și în special nerecunoașterea obligațiilor reciproce dintre State, duce la situații catastrofale. Căci cerințele de viață ale națiunilor mari (și bine înțeles și a celor mici) nu pot fi zădărnicate după bunul plac.

Comerțul exterior, în cadrul unei comunități economice internaționale și al unui spațiu economic, devine astfel, în parte, — adică în măsura în care poate fi considerat drept comerț de aprovizionare, — un comerț exterior obligatoriu sau, aș putea zice, natural. El nu mai este liber și supus, pur și simplu, legilor pieței. Obligația se impune în acelaș timp fiecărei din părți, atât furnizorului cât și cumpărătorului. Avantajul unei asemenea politici este că cel care trebuie să se aprovizioneze are siguranța unei aprovizionări continue și îndestulătoare, iar furnizorul provizilor, are certitudinea unor prețuri convenabile.

Natural că acestea nu pot fi hotărâte de vreun factor al pieței mondiale, adică de Statele din afară care n'ar fi deloc în relații cu spațiul economic respectiv. Relațiile de prețuri, cari au curs în interiorul unei comunități economice, trebuie să se orienteze, dimpotrivă, după posibilitățile de pro-

ducție ale acestei comunități. Producția lor trebuie sporită iar piețele trebuiesc organizate.

Tovărășiile reciproce în comerțul exterior nu înseamnă nicicum pentru țările producătoare de alimente și materii prime, o renunțare totală la industrializare.

Manoilescu amintește, pe bună dreptate, deosebirea ce există între produsele industriale locale și cele mondiale. Este foarte posibil ca fiecare țară să-și producă singură de ex încălțăminte, ciorapii, hainele, etc., așadar mărfurile care folosesc la întreținerea vieții masselor. Deasemenea se poate concepe o diviziune a muncii industriale în interiorul unei mari comunități economice, diviziune care nu poate jena în niciun fel aprovizionarea acestei comunități. Aceasta se va realiza mai ales atunci când în anumite locuri vor exista motive speciale sau chiar istorice.

Structurile economice ale țărilor componente nu trebuie să se dezvolte izolat, adică independent de necesitățile celorlalte țări asociate. Trebuie avut în vedere mereu că comerțul exterior ca, comerț de aprovizionare, implică o obligație reciprocă și nici de cum unilaterală.

Deaceia eu am arătat mereu în articolele mele că comerțul exterior cuprinde două categorii de schimburi, fundamental diferite: comerțul de aprovizionare și schimbul de fabricațiuni. Aceasta din urmă nu are o importanță vitală, ci reprezintă numai o completare a economiei proprii, la care se poate ușor renunța. Dacă acest comerț încetează, niciunul din parteneri nu este amenințat în existența lui. Dar cu comerțul de aprovizionare se întâmplă cu totul altfel și aceasta constituie tocmai esența lui, până și în cazul special când numai una din părți ar fi grav lezată.

Din considerațiile de mai sus reese anume că chiar atunci când aparența ar arăta că acest comerț are o importanță vitală, numai pentru una din părți, în realitate însă el privește existența amânduror părților.

Dacă privim lucrurile prin această prismă, atunci trebuie să ne mirăm că Manoilescu scrie această frază: „În general este vorba (după concluziile mele) nici mai mult nici mai puțin decât ca Statele agrare să renunțe la avantajele economice incontestabile ale unei industrii proprii, pentru a aștepta avantajele presupuse, eventuale, posibile sau probabile ale unei colaborări într-o viitoare comunitate economică“.

Eu admit că, din punct de vedere al economiei private, numai avantajele superioare sunt hotărâtoare. Dar dacă se construiește o fabrică nouă într'un Stat agrar, și ea izbuteste să aibe, — prin măsuri vamaie adecuate, — vânzare și câștig, atunci proprietarul ei nu-și va da niciodată seama că a

procedat greșit, chiar dacă, prin schimbările pricinuite structurii economice a țării sale, el ar fi provocat unele complicații internaționale ulterioare. Dar o asemenea posibilitate cu greu ar opri pe cineva să construiască o fabrică, dacă ea i-ar oferi posibilitatea unui câștig imediat!

Un conducător al economiei trebuie totuși să vadă mai adânc și mai departe. El trebuie, în primul rând, să judece exact din punctul de vedere al economiei naționale. Cred că am arătat destul de clar ce consecințe se produc pentru economia externă a unei țări și ce schimbări provoacă acestea în structura economică. Aici nu este vorba de un ideal spre care trebuie să năzulm, ci de rezolvarea unei probleme foarte reale, în fața căreia se găsesc diferitele țări. Totul este să recunoaștem existența acestor probleme.

Țările care posedă colonii nu au nevoie, firește, să se îngrijească de asemenea soluționări; ele au la dispoziție metode mai simple și mai brutale pentru a-și menține cadrul lor de viață. De aceea pentru astfel de constelații puternice politicește comerțul liber este o posibilitate în plus de a-și procura unele avantaje din afara spațiului lor **ECONOMIC PROPRIU**.

În această privință sunt de perfect acord cu Manoilescu. Dar sper că aceste concluzii economico-politice pe cari Manoilescu le-a scos până acum din lucrările sale științifice atât de valoroase, — ale căror rezultate eu le salut în mod cu totul deosebit, — se vor modifica în cele din urmă numai datorită considerațiilor de mai sus, deoarece în ele nu s'a ținut seama îndeajuns de anumiți factori politici de valabilitate generală.

„Economiceste“ nici un lucru nu are valoare în sine însuși. Concluziile de politică economică ale lui Manoilescu sunt desigur valabile din punct de vedere „pur economic“, deși nu duc în mod inevitabil la industrializare pe baza deducțiilor sale științifice. Ele cer o verificare de ansamblu politic, deoarece nici o țară nu poate să se situeze în afara lumii întregi ci, dimpotrivă, orice țară trebuie să fie conștientă de obligațiile sale în cadrul comunității economice mai mari, căreia îi aparține.

Superurbanismul încadrat în stilul totalitar

de Prof. Inginer CINCINAT SFINȚESCU

Pe mulți îi irită, și încă îi nemulțumește, ideea de „*economie dirijată*”, una din liniile de acțiune ale acelei „voințe omenești pe care o organizează știința economiei, după cum a dovedit magistral prof. inginer *M. Manoilescu*.”

Când, în 1929, expuneam ocazional, în congresul inginerilor topometri, aplicațiunile cadastrului în superurbanism¹⁾, îmi reamintesc, am făcut impresia unui vizionar, chiar adepților economiei dirijate. Și, mărturisesc, eu însumi vedeam aplicațiunea idellor mele superurbanistice ca posibilă, ținând seamă de împrejurările delă noi, numai în „Utopia”.

Dece ? Fiindcă, deși cu toții suntem de acord, cei cari avem o cultură științifică și mai ales una tehnică, cu toate că suntem pătrunși de ideea că „*munca, numai în măsura în care se integrează în tot, devine productivă*”, convingerea noastră alăbește când trecem la aplicarea principiului productivității în economia națională, deoarece trebuie să trecem la o economie dirijată. Și superurbanismul este o economie dirijată, dar într'un anumit plan și pentru asigurarea viitorului națiunii.

Este un adevăr permanent : efortul izolat nu poate atinge plenitudinea rezultatelor la care țintește, ci numai efortul integrat și solidar cu altele, atunci poate atinge maximum maximum, așa formulează d. *Manoilescu*, cu precizie acest adevăr. Dar condițiile de solidarizare a eforturilor, mulți nu le vedeam posibil să fie îndeplinite curând, la noi în țară, pe la 1929. De unde, scepticismul de atunci al auditorului și chiar al vorbitorului asupra aplicabilității principiilor superurbanistice la noi.

Dar deatunci ideile, și mai ales faptele geopolitice, au schimbat multe, pretutindeni. Un nou stil de viață, *stilul totalitar*, în afară de doctrină, și-a făcut și dovada practică, a confirmat teoriile. Stilul individualist al secolului trecut este

1) *C. Sfințescu*: Cuvântarea despre „Cadastrul ca mijloc de organizare urbanistică a țării” (Revista Cadastrală, Martie 1929).

inlocuit cu cel totalitar în viața națională a statelor. Superurbanismul, pe care-l formulasem în 1928, ale cărui principii le tipărisem în 1929, și pentru care apelam la concursul cadastrului în acelaș an, în fine, a cărei metodă o arătasem grafic în Expoziția Internațională Urbanistică dela Berlin în 1931, acel superurbanism servește acum, sub denumirea de „urbanism național” expansiunii vieții naționale din alte state, și prin mijloace *totalitare*, împreună cu economia dirijată, organizează voința omenească pe teritoriul național, pe planul creațiunilor materiale.

În esență, urbanismul reprezintă la o epocă determinată, raporturile de coexistență între teritoriul liber, terenul clădit și repartizarea populației în o așezare omenească. Variația acestor raporturi a corespuns, în evoluția istorică a omeneirii, în mod flagrant, tocmai diferențierilor sensibile în stilul vieții popoarelor. Urbanismul este unul din tiparele în care a fost turnată viața unei epoci. Iar adevăratul urbanism este floarea pe care o poate desvolta într'o epocă un stil totalitar.

Superurbanismul va fi una din creațiunile stilului totalitar al epocii noastre, dar o creațiune rezultată pe cale teleologică, în care economia va fi fericit îmbinată cu estetica, prin pură tehnică de raționalizare.

Căci, care este scopul și care sunt mijloacele superurbanismului? Este valorificarea optimă a teritoriului național prin repartizarea populației în așezări, care să conducă națiunea la un echilibru social cât mai stabil. Dar nu poate exista echilibru social stabil și național, dacă nu e bazat pe siguranță și productivitate; și deaceea superurbanismul recurge la mijloacele prin care economia organizează, prin unificare, voința omenească pentru productivitate.

În trecut, când cercetam liniile de acțiune ale superurbanismului în România, am examinat, dela început, starea productivității și posibilitățile de productivitate prin centre de populație și de muncă, convenabil repartizate pe teritoriul național²⁾. Care poate fi tehnica raționalizării unei astfel de repartiții? Nu poate consta decât în determinarea orașului optim, ca populație și suprafață, corespunzând unui teritoriu dat, în țara respectivă, și pentru o epocă determinată. Aplicarea tipurilor de aglomerațiuni optime pe întregul teritoriu național trebuie să urmărească asigurarea expansiunii naționale și deci a viitorului națiunii. Superurbanismul este o acțiune prezentă, dar care prepară cu *insistență* vi-

2) C. Sfințescu: „Superurbanismul— Idei de organizare a Statelor” (Buletinul Societății Politehnice, Iunie 1929).

torul. Cu alte cuvinte, viitorul primează prezentului, după cum interesele generale naționale primează celor locale, iar cele locale primează celor individuale.

Așa dar orașul optim este punctul de plecare al unei acțiuni superurbanistice, punct pe care am căutat să-l lămurim teoretic și practic pentru România, în 1929, și pe care l-am propus tuturor țărilor spre studiere și discuțiune publică, în Congresul Internațional Urbanistic dela Roma, ținut în acelaș an.

Imprejurările politico-sociale au impus, mai repede decât ne așteptam, răspândirea ideii și acțiunii superurbanistice în sensul vederilor noastre.

Doctorul Inginer *Rechenberg*, în 1936, a examinat și determinat, cu multă sârguință, tipul orașului optim pentru Germania, iar la Congresul Internațional Urbanistic din 1937, ținut cu ocazia Expoziției Internaționale dela Paris, a figurat, pentru prima oară, chestiunea superurbanismului (urbanismul național) în programul congresului.

Raportorul acestei chestiuni, Sir *Reymond Umo'n*, numai că nu pronunță cuvintele de economie dirijată, de stil totalitar; dar în esență înțelege acelaș lucru: „un mijloc „pentru sporirea valorilor, grație organizării unei noi rețele „de legături, în interes social, economic sau estetic, prin un „plan, care să imprime o ordine nouă, o modificare de ambianță, și care să permită o realizare”³⁾ ... dar care, mai ales, să țină seama de structura socială a națiunii”.

Așa dar superurbanismul cade în plin domeniu al economiei politice, care „stabilește relații între factorii sociali „și bogăția națională”.

În Congresul dela Paris, fiecare țară a arătat, prin raportul ei, cam ce înțelege și ce a realizat din ideea superurbanistică, în curs de încheiere în toate țările. De pildă, Cehoslovacia a început propaganda pentru superurbanism prin „Institutul de Urbanism al Academiei Masaryk”, dar aplicațiune și-a găsit numai în transporturi, în producția și consumația agricolă — deci un plan economic — cum și în conservarea frumuseților naturale.

Germania a înființat, dela 26 Iunie 1935, „Reichstelle für Raumordnung”, iar la 15 Februarie 1936 a emis instrucțiunile pentru planul superurbanistic (*Reichsplanung*) în vederea asigurării unor condiții optime de viață pe întreg spațiul german, planuri realizate în detaliu prin „Wirtschaftspläne” — la care colaborează toate institutiile și școlile germane, într-o singură voință. Dar mijlocul cel mai eficace de acțiune îl procură colonizările (*Siedlungen*) de tip optim.

3) „*Aménagement national et régional*” Paris 1937 (International Federation for Housing and Town Planning).

În Franța abia au fost formulate obiectivele planului superurbanistic, adică apărarea națională, comunicațiile, dezvoltarea industrială, zonele de protecție, arătându-se în acelaș timp și dorința înființării unui organism special cu aceste atribuțiuni.

Olanda, se pare, nu a rezolvat problema dezvoltării vieții în viitor, dar a luat serios în studiu lucrările superurbanistice.

În Italia există întocmite planuri speciale pentru diferitele probleme ale Statului, proiecte cari au modificat profund viața națiunii.

Și în Italia acțiunea capitală urbanistică este tot colonizarea (deci orașul cel mai favorabil). *Musolini* nu numai că a îngrijit ca vechile orașe să se reînnoiască, dar a creat altele cu totul noi. Acțiunea urbanistică a divizat-o în două: *probleme de necesitate și probleme de estetică urbană*. În prima categorie a așezat problema căilor de comunicații, aceea a asanării și a noilor colonizări, precum *Littoria*, *Aprilia*, *Sabaudia*, etc. În a doua categorie a pus lucrările de scutere la lumină a tuturor operelor spirituale ale rasei italiene.

Pe scurt, în Congresul dela Paris s'a făcut mai mult o expunere de fapte, de stări existente în diferite țări, fără a se stabili o doctrină. Dar interesul stărnit a contribuit la noi fapte. Astfel, nu de mult, în Belgia, a luat ființă, pe lângă Ministerul Lucrărilor Publice, o „Comisie Superioară Urbanistică” pentru întreaga țară, cu misiunea să înceapă o documentare. Iar cu Congresul Internațional Urbanistic, ce se va ține în 1939 la Stockholm, se va începe sinteza doctrinei superurbanismului, prin studiul bazelor administrative ale amenajării superurbanistice (naționale).

Așa dar, pretutindeni se lărgeste cadrul spațial urbanistic. *În toate țările se consideră întâi utilizarea teritoriului național, și apoi aceea a orașului sau satului, dar prin o distribuire de centre optime de populație, centre în care acțiunea productivă individuală să colaboreze într'un nou stil de viață, corespunzător stilului totalitar. Cu alte cuvinte, după cum în urbanismul local casa este subordonată cadrului general al orașului, stabilit prin un plan director cu o anumită concepție, tot așa în superurbanism toate activitățile constructive locale sunt subordonate unui nou drept urbanistic, și unui plan superurbanistic (național), care armonizează totul într'un efort unic, după un comandament unic, acela al planului.*

România nu putea rămâne în afara acestei sfere de influență, astfel că, în ultimii ani, din ce în ce mai insistent, și în toate sectoarele de activitate, se cer planuri naționale: plan național agricol, plan național industrial, plan național de lucrări publice, etc. Într'un cuvânt plan economic națio-

nal. De aceea, fără a mărturisi, și poate fără să știe, legea administrativă din August 1938, calcă pe urmele superurbanismului, după cum, în aceeași direcție s'a năzuit și cu înființarea Consiliului Superior Economic, care ar putea lucra pe aceeași linie cu superurbanismul.

*

Dar spre care finalitate să fie dirijată, cum vor fi coordonate toate aceste planuri de lucru? Finalitatea nu trebuie să fie, nu poate fi, decât acel „*spirit idealist, care mărește pu-
țerea națională și posibilitățile de manifestare ale genului
„național”*“).

Coordonarea eforturilor spre această finalitate poate fi materializată prin superurbanism, după ce au fost stabilite pentru teritoriul nostru național și pentru societatea noastră națională, tipurile de așezări optime unei expansiuni naționale. D. Manolescu este foarte optimist în ce privește posibilitățile de a se urmări un plan economic în România, unde puterea statului este foarte mare.

Și acum justificarea.

Populația României este de circa 20.200.000 locuitori (la 31 Decembrie 1934 populația depășise 19.000.000, iar creșterea este aproape 1/4 milion pe an), pe un teritoriu de circa 300.000 km. p. Cu toate că nașterile reprezintă 32-35 la mie de locuitori, mortalitatea este însă 18-21 la mie (la orașe ceva mai scăzută, cam 18 la mie), astfel că, excedentul variază între 11,7 și 15,6 la mie, cu tendința de scădere. Mortalitatea infantilă este însă groaznică, față de aceia din alte țări, adică 18 la mie. Nu poate exista ideal național fără spor de populație și nici spor de populație cu mare mortalitate infantilă.

Standardul de viață al națiunii române este foarte coborât. Anchete monografice recente au stabilit că venitul anual al majorității țăranilor români variază în jurul a 4000 lei. În Basarabia⁴⁾ averea netă a unui țăran chibur este de circa 225.000 lei, a unuia mijlociu este de circa 52.000 lei, iar a unuia sărac e 18.000 lei și a proletarului 5000 lei; pe când veniturile lor anuale sunt respectiv 84.000 lei, 11.500 lei, 6.500 lei și 3.500 lei. Într'o comună din Banat, anume Belinți, standardul e mai ridicat, de 8.000 lei anual pe cap de familie, venit scos din producția unei proprietăți nete de 3/4 ha. Domnul N. Caranfil socotește mijlocia venitului agricol în țară la 16.000 lei pe familie, în timp ce venitul unui țăran francez e de 60.000 lei, al unuia englez de 80.000 lei iar al unuia din Statele-Unite de 100.000 lei anual.

4) M. Manolescu: „Corporatism autohton și naționalist” (Lumea Nouă, Aprilie 1937).

5) Buletinul Demografic 1937 și planșele din studiul C. Sfințescu: „Superurbanismul” (Buletin Soc. Politehnice, Iunie 1929).

Și cu toate acestea, chiar în țările capitaliste se fac experiențe cu întoarcerea populației la ogor, prin o nouă organizare a muncii, care să atragă localizarea industriilor în regiunea piețelor de muncă rurală. În Germania, prin lucrările superurbanistice, se urmărește autonomizarea regimului agrar de organizarea capitalistă. Și la noi trebuie urmărită, cum arătam în 1929, dezvoltarea industriilor sătești pe anotimpuri; căci este prea știut că din 365 zile, în multe locuri nu se lucrează decât 130 până la 160 zile, adică se pierde, după unele socoteli, munca a patru până la 5 milioane de țărani.

Acum câțiva ani se propunea un tarif vamal care să protejeze industria sătească, nu numai industria mare; în plus, să se organizeze și creditul și depozitele de desfacere prin cooperatie, delimitându-se regiunile industriale după condițiile locale. Căci, dacă dela 1929 până la 1935 intrase în țară peste 30 miliarde lei, efectele unui astfel de venit, recunoșteau propunătorii, au fost foarte mici, și deacum încolo pentru mult timp țara va fi redusă la propriile ei mijloace.

Dar cum să se facă organizarea industrială în agricultură? Pentru a se mecaniza agricultura, măcar în operațiile ei principale, în vederea luptei, din ce în ce mai acerbă, cu concurența țărilor mai înaintate, ar trebui ca loturile țărănești să fie mai mari, deoarece o *mecanizare optimă*, — *experiența a dovedit-o*, — este posibilă la loturile de cca. 27 ha. Deci o comasare a loturilor agricole este necesară, prin asociații agricole. Pe de altă parte, mașinile sunt scumpe; deci e necesar un plan de întreținere a lor prin cooperatie, și cu personal instruit. În Germania, în 1931, au fost făcute multe experiențe, la Roda și în Saxonia, pe o fermă de 40 ha. și s'a ajuns la concluzia că, în acest caz, sistemul e economic.

Dar numai o reorganizare generală, un stil totalitar de viață, de viață sufletească și economică, ar putea schimba traectoria pe care noi mergem.

Superurbanismul e concepția unei noi vieți, caută să creeze noi posibilități pentru ca o populațiune crescândă să poată trăi mai bine pe un teritoriu național.

Metoda superurbanistică pornește dela o documentare serioasă (cunoașterea mijloacelor), prin statistică, cadastru, planuri topografice, etc. spre a ajunge la program (mod de acțiune) în vederea atingerii unui scop compatibil cu mijloacele, care totuși trebuie să fie un ideal. Am arătat mai de mult timp, că scopul activității noastre este să pregătim teritoriul național și poporul pentru o *densitate dublă decât cea actuală*.

Am văzut că un astfel de scop ne este chiar impus de fenomenul natural demografic. Am arătat într'un studiu an-

terior și un sistem de documentare viitoare, și am dat alarma lipsei bazelor unei documentări serioase la noi în țară. *) Și astăzi, după aproape 9 ani, ne găsim nu prea înaltați. Statistici serioase nu avem, cadastru nu avem, planuri topografice nu avem. D. Florin Zaharia cere un recensământ agricol serios, anchete asupra cauzelor nedesvoltării agriculturii în anumite regiuni, apoi date asupra micilor întreprinderi industriale și casnice, arătând că și datele Ministerului Economiei Naționale, referitoare la industria mare, sunt cu totul relative; în fine, dânsul afirmă că nu avem măcar o statistică a bugetelor reale ale autorităților locale, ceea ce putem confirma și noi. Deci dela început se deschide un imens câmp de activitate numai în materia documentării.

Programul, care reprezintă modul de acțiune în superurbanistică, este compus de fapt din o serie de planuri speciale, unele referitoare la *producție*, dar suficient de elastice, precum: plan agricol, plan zootehnic, plan forestier, plan minier, planul energiei, plan industrial, plan de bonificare (căștigare) de terenuri, și altele.

Altă serie de planuri, formând iarăși programul, sunt cele referitoare la *circulație și consum*: plan de comunicații și transporturi, plan comercial (debușuri), plan turistic (de estetică și agrement, balneoclimatic, etc.), plan de construcțiuni și în genere orice activitate publică.

În fine, altă serie de planuri ale programului este cea relativă la *populație* (demografie): plan de apărare, plan de igienă publică și de asanări, plan de colonizări și de extensivne (în raport cu noi centre de muncă și de consum).

Se va cere desigur și un plan *financiar*. Dar munca, munca tuturor și a fiecăruia *la locul său*, va putea înlocui în bună parte cel mai bun plan financiar. Statele totalitare au isbutit mai mult prin muncă decât prin finanțe.

Desigur, nu toate aceste planuri vor avea o dezvoltare de aceeași importanță în programul superurbanistic, însă toate la un loc vor trebui să fie întocmite și puse în execuție. Numai astfel acțiunea și efectul vor avea un înțeles totalitar.

În documentare și la alcătuirea programului vom căuta să ne pătrundem de ideea dacă scopul final poate fi atins prin metode *autarhice* sau nu; în orice caz, în ce măsură am putea isbuti prin autarhie, deoarece mulți încă pretind că țara noastră are tot ce-i trebuie.

În cele de mai jos vom proiecta numai o vedere generală și nu trebuie considerate de cât simple jalonări ale unui tablou sinoptic, indicațiile de organizare ce dăm.

6) C. Sfințescu: „Urbanistica Generală” pag. 354—382, 1933.

În 1932, „Institutul German pentru Studiul Conjuncturii” prin Dr. *Rühl*, a demonstrat că autarhia completă este o imposibilitate. Cu toată lupta Italiei și Germaniei pentru autarhie, ultima, după 5 ani de eforturi nu a putut reduce importul cu mai mult de 40%, dar a reușit a spori cu 50% producția materialelor prime.

Exemplul mai detaliat este furnizat de Statele Unite, care, deși au toate posibilitățile, totuși nu ar putea reduce cu totul importul.

În un studiu din 1927 au fost împărțite în două clase mărfurile importate: clasa celor care trebuie să completeze producția internă, cuprinzând 88,3% din mărfurile importate, și clasa acelor mărfuri care se suprapun producției interne, cuprinzând restul de 11,7%.

Cauzele deficienței producției interne erau: imposibilitatea producției proprii, lipsa producției deși ar fi posibilă, lipsa unui anumit fel de produs, lipsa calității, cerințele obiceiurilor imigranților, producție decalată în timp față de cerere, o tehnică internă inferioară, producție prea mică. Mărfurile streine, care se suprapun producției interne, izbutesc din cauza costului mic de transport, sau din cauza prețului de cost prea mare în Statele Unite.

Studiind aceste cauze, Statele Unite au ajuns la concluzia că nu ar putea comprima de cât 36% din import, restul de 64% ar rămâne și în viitor, chiar plătind consumatorul mai scump mărfurile.

Un studiu analog poate fi făcut și la noi, în ideea că nu trebuie căutată autarhia ideală, ci cea relativă, mai pronunțată în industrializări și mai puțin pronunțată în materii prime.

În cercetarea acestei relativități trebuie să observăm că scumpirea prețurilor provocată de autarhie poate duce uneori la micșorarea populației, la micșorarea până la epuizare a unor resurse naturale (în deosebi lemnul, petrolul, adică tocmai produsele principale ale țării noastre); în fine, conduce la izolarea de alte țări, ceea ce iarăși nu e de dorit. Geopolitica este o fatalitate dela care niciun popor nu se poate sustrage cu totul.

*

Programul de producție trebuie să cuprindă în prima linie, planul agricol, dar un plan de cultură agricolă intensivă.

În adevăr, producția agricolă depinde, în primul rând, de suprafața terenului dar și de climă și de tehnica întrebuintată. Dacă tehnica poate prezenta posibilități nelimitate, suprafața și clima însă nu. Suprafața nu poate fi totdeauna sporită rentabil.

Astfel în Germania, prin mecanizare, selecționare și noi

metode, s'a putut produce pâine pentru încă 4 milioane oameni, iar carne pentru încă 2,2 milioane (cu posibilități de a spori porcii cu încă 2 milioane capete); prin lucrări s'a putut câștiga încă 2,5 milioane ha. pământ productiv; iar prin irigații și alte mijloace hidrologice s'a ajutat acțiunea cliimei, astfel că acum se simte nevoia de un plus de brațe în agricultură de 250 mii oameni, în afară de alți circa 300 mii oameni în alte ramuri de producție.

În România (vechiul regat) suprafața cultivată agricol abia era 7% în 1830, și a sporit la 37% în 1916, rămânând staționară, la 47-48%, în ultimii 10 ani. Dar în acest timp populația rurală a devenit de două ori mai densă ca în Germania, unde hectarul produce dublu, încât a început să apară „o presiune demografică din ce în ce mai mare”, care va conduce la emigrare, la fel ca în Polonia.

Căci după datele Institutului Agricol din Roma, țara noastră are 81,59 agricultori la 100 ha., fiind întrecută numai de Bulgaria; pe când Danemarca are de 3 ori mai puțini. Apoi 37% din gospodari nu au nici o vită trăgătoare, 32% nu au o vacă, 46% nu au nici măcar o oaie!

În Basarabia, săracul nu consumă nici lapte, nici făină de grâu.

Unii autori au socotit că sunt necesare 250 miliarde lei spre a se moderniza numai agricultura în România, iar d. *Caranfil* socotește la 2 miliarde lei anual pierderile producătorilor agricoli, provenite din cheltueli parazitare între producător și consumator, și propune recuperarea lor; dar trebuie menționat că nu toate aceste cheltueli sunt parazitare și deci nu toate pot fi sau trebuie să fie recuperate.

Prin urmare nu soluții calculate în bani trebuiesc căutate, ci soluții, de muncă și de organizație, de oarece numai astfel putem acționa repede și eficace.

Cultura agricolă intensivă, la care să colaboreze și industriile de tot felul, cu stațiuni de experimentare, și chiar industria electrică, ar putea aduce un remediu.

Dar pot fi utile astfel de acțiuni, fără o instrucție tehnică pronunțată, fără colonizări agricole complete, fără o *conducere totalitară în agricultură*, conducere care să examineze atent fiecare detaliu?

În strânsă legătură cu planul agricol este *planul zootehnic*.

Nu se poate face agricultură, și mai ales intensivă, fără brațe și fără vite. Oamenii trebuie să se hrănească și cu carne și alte produse animale, iar pământul are nevoie de îngrășăminte. Înfrășămintele animale, în lipsa îngrășămintelor chimice foarte eficiente, și chiar împreună cu acestea, sunt cele mai potrivite. Dar în acest scop, trebuie să existe măcar o vită mare la 1/4 hectar.

Afară de aceasta, ca și agricultura, zootechnia procură o mulțime de materii prime pentru o serie de industrii, care ridică standardul de viață al populației, și care, la rigoare, acele materii prime pot fi exploatate în schimbul altora pe care țara nu le-ar poseda. Nu este vorba numai de viticultură, dar și de piscicultură, apicultură, avicultură, etc., aceste ramuri de producție nesecându-și nici odată pământul, ci din contră, ajută la fertilizarea lui.

Planul forestier a devenit la noi o urgentă necesitate, căci s'a mers prea departe cu tăerea pădurilor pentru tot felul de motive (export, pășuni, împroprietări, etc.) Și lemnul este unul din materialele prime care se epuizează cel mai repede într'o țară, căci are cele mai multe întrebuințări industriale; în schimb se reface foarte greu.

Planul forestier nu trebuie să se ocure numai de latura producției, dar și de aceea în raport cu fertilizarea solului, cu clima, cu estetica peisajilor, cu igiena și repartiția populației, cu asanarea locurilor, și mai ales cu apărarea națională.

Există în România și o „Comisie Centrală a Monumentelor Naturei”. Activitatea acestei comisii, avem dreptul să spunem, trebuie să facă parte integrantă din activitatea urbanistică. Comisiunea a lucrat pe baza unei legi relativ recente, și a stabilit până la 8 Aprilie 1938, un tablou al monumentelor naturei din România⁷⁾ cu următoarea clasificare: a) parcuri naționale Retezatul în Jud. Hunedoara, circa 100 km. p.); b) rezervațiuni (în circa 35 locuri, în suprafață totală de circa 14.000 ha. și răspândite pe toată suprafața țării).

Această comisiune a pus sub protecție *specii* de animale și plante, și chiar *exemplare* de plante, precum un stejar sau un gorun (gorunul lui Horia); dar comisia nu s'a ocupat, când a alcătuit tabloul, cu toate punctele de vedere care cer stabilirea „protecției”, dar care apar cu ușurință din simpla examinare atentă a programului superurbanistic pe care noi l-am desfășurat mai sus.

În orice caz, începutul bun este făcut, iar perfecționările vor veni tratat, dacă există bună voință și sârguință.

Planul *minier* are o importanță tot așa de mare în producția națională ca și planul forestier. În deosebi petrolul. Actualmente 80% din producția petroliferă se exportă, dar această producție e în scădere, și va atrage o serie de depreziuni în veniturile particulare și mai ales ale Statului. Nu știm, nici măcar cu aproximație, pe ce izvoare de petrol mai putem conta. Prin urmare planul trebuie să cuprindă o activitate de prospectiuni și, în caz de rezultate nesatisfăcătoare, să se caute noi ramuri de activitate care să înlocuiască pe-

7) *Natura*, Iulie-August 1938.

trolul. Dar chestiunea petrolului trebuie să fie examinată și în raport cu planul surselor de energie.

În afară de petrol, există o serie de alte bogății miniere, unele în exploatare, altele abia cunoscute, care au dat și pot încă da naștere la multe industrii foarte rentabile, care să înlesnească traiul unei însemnate populații. Industriile miniere au făcut să nască și la noi, dar mai ales în alte țări, numeroase centre de populație, schimbând cu totul repartiția demografică. Urbanistica a căutat dispoziții speciale pentru centrele miniere, iar lucrările publice, mai ales cele în legătură cu transporturile, suferă o deosebită atracțiune în raport cu planul minier.

Hărțile României aranjate în cartograme, și pe care le-am publicat în 1929, prezintă aceste caracteristici.

Planul energiei (căderi de apă, gazele de sonde care ne-ar economisi $1\frac{1}{4}$ milioane tone păcură anual, sau gazele naturale în general, căci în Transilvania ar fi cam 400 miliarde Mc. de gaz, în afară de petrol și cărbuni); *planul industrial* (în care să se dea o deosebită atenție industriei mici, dezvoltate prin cooperative industriale la sate pentru industrii sezonale) și *planul câștigării de terenuri agricole* (bonificări sau ameliorări funciare) nu trebuie să lipsească din programul coordonat al producției naționale, într'un regim totalitar.

Dar toate aceste planuri de producțiune, pentru sporirea venitului național și deci a standardului de viață al locuitorilor, nu pot fi puse în realizare și nu pot rezolva ceva, fără ca în acelaș timp să se pună în execuție și planurile în raport cu circulația și consumul producției. Mulți cred că ar trebui să se înceapă cu aceste planuri pentru a se stimula producția. Deaceia persoane și asociații profesionale au cerut cu insistență un *plan general de lucrări publice*⁸⁾, dar în primul rând al lucrărilor publice productive, deși nu e lămurită o delimitare între lucrarea publică productivă și cea ne-productivă. Asociația Generală a Inginerilor din România a înscris în programul congresului din acest an problema „planului național de lucrări publice”.

Dar stilul totalitar cere ca toate planurile să fie puse în lucrare *deodată*, așa cum arată și doctrina superurbanismului și deaceia noi încadrăm planul lucrărilor publice ca un factor parțial al programului superurbanistic.

Desvoltarea planului de lucrări publice propusă de Asociația Generală a Inginerilor din România: *planul comunicațiilor și transporturilor* (căi ferate, navigație interioară și maritimă, transporturile aeriene de pasageri și mărfuri, și mai ales al drumurilor) pentru o nouă rețea în raport cu pro-

8) N. Caranfil: „Cum renunțăm anual la miliarde” 1938.

ducția și apărarea națională și cu un plan al debușeurilor comerciale.

Planul valorificării produselor agricole, inclusiv silozurile, cum și a celor forestiere, miniere, etc., prin lucrări publice.

Planul construcțiilor (clădiri publice, locuințele în colonizări, inclusiv lucrările edilitare în centrele existente și cele viitoare).

Planul comercializării producției, precum al informațiilor, al debușeurilor, al schimburilor de produse, etc.

În fine, *planul turistic*, cuprinzând măsurile de ordin estetic, adică stabilirea zonelor de protecție, creațiuni, pentru agrement și recreație, amenajările balneo-climatice, sportive, etc., — plan care la rigoare ar putea fi încadrat în acel al *comercializării*.

Bine înțeles că toate aceste planuri, care constau mai ales într'un program de activitate publică și care provoacă cheltueli publice, trebuie să așeze în primul rând lucrările publice *productive*.

Deaceea trebuie să fie bine stabilit mai dinainte, care este diferența între o lucrare publică *productivă* și una *ne-productivă*.

D. N. Caranfil consideră ca lucrări publice productive, acelea care înzestresc utilajul național (porturi, silozuri, șosele, căi ferate, docuri, flotă, șantiere) cum și acelea de folos obștesc, care concură la o îmbogățire generală, și *mai recunoaște că dela 1920 încoace nu s'a sporit cu nimic utilajul național, ci din contră, pe cel ce l-am avut l-am lăsat să se ruineze.*

Cu alte cuvinte, lucrarea publică *productivă* ar fi o utilitate care naște o serie cât mai mare de alte utilități pentru populația unei țări. Dacă este adevărat că într'o oarecare măsură statul recuperează o parte din cheltuelile făcute cu lucrările publice productive⁹⁾, este tot atât de adevărat că această recuperare este mai completă la lucrările publice productive de cât la cele neproductive (de lux).

Programul demografic cuprinde și acesta, cum am văzut, o serie de planuri, și în primul rând *planul apărării*: apărare națională prin colonizări; apărare militară prin fortificații, prin zone de protecție, depozite, industrii, comunicații; apărare pasivă prin mijloace urbanistice și lucrări, etc.

Alt plan este acela al *igienei publice și al asanărilor*, cuprinzând o serie de acțiuni de ordin medical și lucrări edilitare, etc. Legea concentrării lucrărilor edilitare, a unora

9) M. Manolescu: „Finanțarea și efectul lucrărilor publice ca stimulent economic în țările agricole”.

din aceste lucrări, intrată în vigoare în vara aceasta, este numai o parte din un astfel de plan.

Planul asanărilor trebuie să cuprindă atât terenurile insalubre, ca și cartierele insalubre, ca și locuințele insalubre. Edilitatea și urbanismul local își are aci un câmp vast de acțiune.

*Planul colonizărilor*¹⁰⁾ și al extensiunilor trebuie să urmărească, fie un plan de apărare națională, fie unul agricol ori industrial sau minier, etc.

Dar în orice caz colonizarea trebuie să corespundă unui plan de repartizare rațională a populației. Fiecărui tip de colonizare îi corespunde un tip de plan urbanistic, adaptat regiunii și posibilităților locale și generale economice, cum și cerințelor apărării pasive moderne.

La redactarea acestui plan intervine cu toată amploarea superurbanismul, după principiile pe care le-am dezvoltat în general, și pentru România în special, încă din 1929. Ne dispensăm să revenim aici, mai ales că o reluare ne-ar obliga la noi și speciale dezvoltări.

Cum în vara 1938, legea Administrativă a încercat un pas înainte, înființând o comisie superioară urbanistică, sperăm că acea comisiune, chiar în formația ei actuală, va duce înainte acțiunea superurbanistică deschisă de noi; își va înțelege rolul ei în noua viață totalitară.

Planul financiar ne preocupă puțin, și încă și mai puțin din punct de vedere doctrinar. Aproape nu ne preocupă de loc, căci stilul totalitar organizează voința omenească; iar ca voința omenească organizată să producă maximum de bunuri materiale și spirituale, are nevoie de muncă, muncă organizată, muncă pricepută, și mai puțin de bani.

Și pentru aceasta, un nou program de cultură și un nou program juridic este în așteptare.

10) C. Sfințescu: „Siedlungswerk Rumäniens“, Berlin 1938.

Raționalizare, corporatism și încorporare totalitară

de N. SEVER CĂRPINIȘANU

Omenirea a intrat într-o „fază de organizare“ accelerată. În preocupările popoarelor cari n'au rămas reduse la primitivitate sau la idealul contemplațiunii mistice, *sistemizarea efortului* prinde să-și facă loc, ca un factor nou, potențializant, eficient în ritmarea mai vie a tuturor forțelor de producțiune — individuale sau colective, economico-sociale sau moral-politice.

Două sunt semnele sub care noua normă își hotărâniceste imperiul: *lățirea spiritului său, în spațiu; adâncirea lui, în problematica societății, ca element de orientare.*

1. Pentru un ochi atent, latura geografică, pe tot ansamblul procesului, poate fi ușor individualizată: mai de peste tot globul unde progresul manifestă determinanta lui prezentă — din centre industriale ca și agricole, de concentrare capitalistă sau de localizare mic-burgheză, pur artizanale sau de mixtă compoziție, cu gregare impulsuni colective, sau cu manifestă tradiție individualistă sub dominarea concentrică a unor înlănțuiri de nevoi și de „crize“, sau sub imperiul temerei deslănțuite de conduita virulentă a unor neamuri dinamice; cu o gradăție ce urcă, dela insensibil până la aspectul vulcanic al revoluției, — febra noiei orientări, ca o exalațiune condițională a pământului, pune în cumpănă o ordine prestabilită și o mentalitate adecuată; amenință sau deplasează sisteme economice și politice; prepară sau încătusează individualismul exeget; năruie prejudecăți; îngroapă altare de libertăți sacre; provoacă renunțări la consacrate idealuri de parțială justiție. Idealuri oneroase.

Departo de o curioasă farniență, de o beatitudinală contemplație, procesul acestei noiei orientări este revoluționar pînă și în promisiune: abjură orice patriarhalism întârziat fie și în mentalitate; condiționează ca o fatalitate ineluctabilă, un spor de efort, un plus de sacrificiu; o mărire a coefi-

cientului de încordare, o sporire a celui de renunție — la un patrimoniu dobândit, la un moral consacrat, la un economic și spiritual intrat în sânge.

Este un act de abdicatiune acesta, pe care îl semnează omul de eri, târât în prezent, ca un debit al trecutului — mai puțin adecuat unui spor de conștiință cât unei determinante cotidui a evoluției, cu rezidii din legile cosmice. Actualul îl debordează chiar pe omul modern; îl încătusează cu toți strigoii greșelilor trecutului; îl întunecă cu obsesia unei conștiințe grea de păcate proprii, sau create de ambianța socială. Prin mijlocirea acestui actual, el nu mai poate viziona, optimist, fatidicul *măine*. Acesta îi străjue mintea ca un for al răspunderilor. Doar printr'un plus de organizare, de coordonare a particulelor energetice într'un armonic creator, printr'o monificare a tuturor forțelor, printr'un spor de încordare pentru redobândirea timpului pierdut în zădărnicia visărilor aleate — printr'o capitulare în fața unei necesități de răscum-părare, — mai poate vedea, acest om, părția salvatoare, în viitorul plin de amenințări; își mai poate găsi scăpare din apocaliptica prăbușire, spre care l'ar duce fatalitatea perseverării în acțiunea sa plural-egocentrică.

Imens proces — turburătoare perspectivă !

Revoluția industrială a Angliei din secolul al 18-lea, cu posibilitățile mari ce le deschidea Occidentului, — la lumina noii perspective, apare minoră și rizibilă — dacă n'ar fi condiționat stadiul de azi — față de cauzile ce le prezintă, pentru viitor, orânduirea ce acum își face loc, prin procesul sistematizării efortului; prin socializarea în organizare, a vieții, pe cât mai multiple laturi.

Revoluția raționalismului filozofic al Enciclopediștilor francezi — pregătitorii mișcării dela 1789 — cu consecințele instaurării libertăților economice și politice : capitalismul modern și democrația individualistă, — pare redusă în importanță, prin comparație cu desfășurarea, în noul habitat, a reformelor politico-economice azi în mers — cu organizarea, pe toate laturile și planurile, a mijloacelor de producțiune, — dela economic până la spiritual, — care se propagă sub ochii noștri; adâncind tentacule în primul gol ce nu-l conturează prezentul, căutând să scoată din inponderabil, profilul viitorului apropiat.

2. Ca și pe întinsul geografic, adâncirea în social a acestui spirit de orientare, este tot atâta de imensă. Cuprinde și se înalță: din economic în politic; din politic în spiritual și moral; înfășură, fără eșire, indivizi ca și instituții.

Avem creierea unei noi filozofii, unei noi metafizici, ridicată până la limita acordului în credință. Dobândind, prin rezerva sa de potență, deslegarea viitorului, învingem „con-

știința tristă" care dela Renan încoace, s'a lătit endemic — boală adecvată mentalității și ansamblului de viață burghezo-capitalist; desprindem pentru viitorul spiritului o călăuză, un mit chiar, prin sumumul speranțelor — dar realist, pragmatic, în măsura în care e și spiritul, sigur, pentru că conform cu noi, conform cu aspirațiile ce se modelează în tendințele ființei noastre etnice.

Filozofie smulsă din destin, scutită de epistemologie.

Simplificând și revenind la manifestările sale, vom găsi, pe planul fundal al acestei orientări epocale: *raționalizarea* ca instrument de organizare, și optim randament economic; *corporatismul* ca mijloc de reconstituire social-politică; *incorporarea totalitară*, pe cuprinsul etnic al popoarelor, ca reformă spirituală și îngemănare cu destinul.

Raționalizarea — fluu neologism de origină franceză, înapoiat, rebarbativ etimologiei, cu cuprinderea germană a organizării industriale, pornind din prezent, *este mijlocul de interpretare economică a organizării viitorului*. Pe latura acestui din urmă cuprins, ea are trei origini, filiate și tematică: a) O veche origină americană, tayloristă; b) O origină americană nouă, fordistă; c) O origină europeană, germană, weimariană.

Raționalizarea tayloristă, ca mijloc de orientare și creație economică în viitor, pornește dela o filozofie deterministă, strict materialistă. Este prin urmare și de această latură, o creație a vechiului spirit burghezo-capitalist.

Raționalizarea tayloristă vrea organizarea, și prin ea progresul pe care îl presupune nelimitat, dar într'o societate capitalistă și individualistă; nererunțând la acest cadru, urmărește angrenarea forțată, stoarcerea, în sistemă, a energiei omului, prin mașinizarea lui. Scotând potența multiplă a acestei energii, — pe temelul funcțiunii care creiază organul — pornește dela incredințarea că omul, cunoscând legile naturii — secretele materiei active — poate modifica aceste legi.

Nu vrea măcar psiho-tehnică și fisio-tehnică, ci spor de potență, energie nouă, în condițiuni vechi de creație.

Exigența materialistă pentru o decădere individuală: procesul de raționalizare taylorist, privind ființa umană sub unghiul neutru al materiei prime, *face abstracție de orice altă misiune vitală!*

Principiu anex al capitalismului, diferit în mijloace, dar convergent în scop, indiferent la repartițiunea socială a operei progresului, taylorismul este o încercare neisbutită a raționalizării; un factor influent economic, desigur, — dar un instrument de victorie numai parțială, pentru această economie.

Neglijând două elemente, determinante în așezarea unui progres real — *justifierea consumului bunurilor*, cu întreaga

sa etică, și asigurarea colaborării armonice cu elementele muncii, — ea însăși piatră fundamentală a acestui progres, — colaborare posibilă numai prin justițierea consumului, — taylorismul înghite în cele din urmă, tocmai ceiace tinde să creeze, Desăvârșește o operă saturnalică.

Neconținând aceste două elemente ca o boltă de echilibru, sistemul Taylor s'a văzut limitat în expansiune; s'a văzut exclus din domeniul valorilor social-spirituale; s'a văzut boicotat și, în cele din urmă, înfrânt prin reformă — chiar într'o țară lipsită de tradiție sindicală, ca Statele Unite, — de atacurile violente ale muncitorimei ca și de contribuția puritană a unei părți din clasa patronală.

Taylorismul a sporit acel *capitis deminutio*, inițial, sub capitalism, al clasei muncitoare; a distrus astfel sinteticul colaborării voluntare a factorilor de producție activi.

Intervine astfel reforma: *raționalizarea fordistă*.

Nu urcă însă nici această raționalizare până la acordurile unui principiu dincolo de sistemul preconceptual capitalist, injust din temelul așezării sale. Manifestă însă un progres față de taylorism; un progres față de țel; *crează organizarea întreprinderii ca scop in sine*. Complectând lipsurile precedentei raționalizări, caută colaborarea voluntară a muncii, aderența sufletească, prin instigarea energiilor, nu pe latura materialistă, ci pe cea umană — prin justițierea consumului; prin salarii mari; prin ridicarea aceluși „standard of life”. Dar circuitul său intern: salarii mari, pentru spor de consum, producție intensivă, pentru acoperirea acestui spor; adaptarea prețului produsului la bugetul muncitorului pentru un nou spor de producție — este numai o latură a unui circuit extern, *unilateral și pluriform*, al raționalizării: înglobarea întreprinderii într'un tot organizat, *dar numai pe compartimente economice* — dela materia primă până la cea fabricată.

Nu sfârșește în unitate, ci în policrație; în aceeași luptă, determinată doar de raportul de putere, a capitalismului.

Nu urcă deci pânăla gestiunea etico-politică a economiei, nici pânăla armonicul unui concept spiritual.

De unde rezultă că misiunea raționalizării fordiste cade sub valoarea conceptului unei filozofii productive; nu reușește să dea deslegare, problemei sociale, pe această latură; nu poate transmigra, fie și cu relativitate, până în justul unei aspirații metafizice.

Pentru această incapacitate, raționalizarea fordistă trebuia să-și primească infirmarea din Europa, adică în momentul în care, părăsind specificul de condiții americane, urma să fie supusă la verificarea unei entități sufletești altfel frământate.

Raționalizarea germană, weimariană. — Aptitudinea tehnică, proprie, a Germanilor, în conjuctura special de grea, a acestei națiuni, după război, îi rezervă Germaniei următoare Imperiului, onoarea verificării europene a metodei fordiste.

Republica weimariană — republică burgheză și capitalistă — urma să vadă în raționalizare, fixarea sa în habitatul economiei integrale; să vadă sporirea, într'un grad înalt, a procedeelelor ei, producțiune și circulațiune — *dar pentru economia privată!* (F. Leitner). (Pe cuprinsul național urma să vie mai târziu).

Adoptarea a fost quasi-oficială. A împins la aceasta nu numai scomptul pe care raționalizarea fordistă îl oferea momentului, prin trecerea unei faze grele economice, dar și necesitatea refacerii dominațiunii burgheze, adânc compromisă de dezechilibrul dintre clase, adâncit de război și urmările sale.

Inercarea de refacere germană, pe aceste două laturi, sub republica weimariană, a angrenat spiritele și masele; poporul însuși a fost incredințat de reușita unei izbâzni pe această cale; s'a galvanizat într'o încordare unică — fără a socoti cui profită — pregătit cum era de spiritul lutherian, laicizat, al *regenerării interne*.

Lupta încercată a atins înălțimi eroice.

Spre sfârșitul lui 1928 verificarea adopțiunii își prezintă roadele: *dezastru economic; adâncirea dezechilibrului social și politic*. Nu ne interesează specificul conjucturei; suficient că fordismul, în condițiuni spirituale proprii unei adopțiunii, n'a putut decât zădărnici refacerea. Un Rathenau, un Keyserling, explică și încheie bilanțul falimentar al verificării ultimei metode americane, sentința lor fiind valabilă pentru tot cuprinsul Europei: *viața schimbătoare a unei națiuni nu poate fi cuprinsă de o raționalizare de acest tip*, — problemă de ansamblu pe care, de altfel, nici n'o socotea necesară burghezia.

Piedica ireductibilă pe care o întâlnea, fordismul, în Europa, și contribuia la fatala sa cădere, ca metodă exclusivă, în experiența germană, a fost un element vital, un element de spirit: *națiunea* — termen neîntâlnit în țara de origină, a vastelor întinderi, a carențelor de tradiție. Raționalizarea weimariană trebuia să falimenteze în această noțiune; să învedereze — și încă pe ce cale! — că economicul, oricât de organizat, nu poate da cheia revoluționarismului social și politic; rămâne prizonierul materialismului, și legilor sale de decădere. O înfirmare a școlii materialiste a istoriei, dar pe latura capitalistă, de data aceasta.

Problema puterii și justiției în organizarea statală, problema particularismului etnic ca concepție de viață, rămâ-

nând intactă — competiitoare puternice, hotărâtoare, la diriguirea națiunilor și popoarelor, trebuiau să invedereze ca numai spiritul poate determina justiția; numai el poate împăca clasele în corolarul aspirației; el singur poate organiza și crea optimul efort — stăpânește secretul coeziunii revoluționare într'o dezordine materială.

O atare concluzie, după falimentul unei metode economice ce se vroia quinztezență și mit de prefacere, a creiat în Germania aderențe totale pentru curentul unei noi organizări.

Părăsind raționalizarea weimariană, poporul teuton urmează, în doctrină, pe câțiva ostracizați din prima perioadă: pe un Spengler, pe un Moeller, pe un Kayserling; ascultă în politică de un Hitler. Puterea acestora a crescut și s'a definitivat și prin această schimbare spirituală. Valorile social-burgheziei weimariene se reformează; *adevăratele valori devin numai cele naționale* (Moeller); *ele sunt în mijlocul națiunii însăși. Concurența nu sălășluie între clase — cea concurență a întrecerii, și deci a creației — ci între națiuni.* Pe această entitate trebuie sprijinită organizarea potenției. Iată terenul neutru, din punct de vedere al împăcării economice, dar activ, din punctul de vedere al emulațiunii spirituale — al întâlnirii tuturor concursurilor pentru organizarea operei progresului. *Nu întreprinderea scop, ci națiunea scop al întreprinderii.*

Reformată, deci, supremația internă a claselor și înlăturată lupta lor sterilă, care a făcut ca din trei Germani, unul să fie scos din câmpul muncii și al creației, din chemarea și obligația sa către viitorul națiunii — statul nu poate fi apajul unora; înlăturate toate asperitățile printr'o singură idealizare, egală și justițiabilă. Toți chemați la opera progresului și egal demni de el: om, întreprindere — puterea însăși fiind o formă a acestui interes privat, al cărui spor de valoare purcede prin națiune și dela ea, nu poate fi concepută fără obligațiunile statului — expresie organizativă a națiunii.

Manifestându-se în cadrul unei raționalizări, extinse până la însumarea într'o expresie vitală, etnică, noul Reich, eliminând calea pur economică, putea alege ca metodă de acțiune, — nu numai ca mijloc de realizare, — revoluționarismul social-politic, cuprins pe dea întregul în *sistema corporatistă integrală* — sistemă care, pornind dela unitate, sfârșește în aceiaș totalitate; cum tot astfel putea opta pentru *revolutionarismul totalitar, spiritual*, — și numai contingent, politic — dela început *general*, cu care, prin raționalizarea forțelor pe categorii și funcțiuni, să coboare apoi, până la unicitatea corporatistă, celula de spirit și de acțiune.

Corporatismul integral, însă, n'a putut fi circumstanțiat în Germania, ca metodă de începere, cu toată puterea sa ra-

dical revoluționară ce o include, pentrucă — fiind o formă mai proprie adaptării în țările cu spiritul potrivit unei evoluțiuni mai încete, ca realități ce trebuiau premerse — întâlnea în Germania o puternică conștiință revoluționară, rasial concentrată, și manifestată deja viguros, într'un preconstituționalism totalizant. A contribuit la aceasta o veche și continuă tradiție corporatistă, ridicată din rutină până la sinteza de creație, manifestă până și în spiritul militarist și de clasică subordonare germană.

A optat dela început pentru totalizare. Stat cu economie dirijată, cu luminată autarhie, cu reprezentare social-funcțională, cu politică unitară, stat cu raționalizarea ca expresie națională, *Statul German, este numai aparent antitetice cu Statul corporatist integral. În fond este un stat de finalism corporativ.*

Adepții cei mai îndrăzneți și mai clar — văzători ai raționalizării tehnice americane, burghezii cei mai ortodoxi, nu puteau presupune o astfel de întâlnire!

Constituie această finalizare social-politică, un progres?

Adequată națiunii germane, crează un element de teamă; adecuată oricărei națiuni, crează un element de forță; posibilă adopțiunii victorioase în orice loc unde pulsează o vitală energie etnică, crează un element de dezvoltare. Se cere mai mult pentru un progres de asimilare tehnică, ca cel al zilelor noastre? Pentru un progres circumstantiat hipertensional, pe o linie de mijloc, deasupra unei realități exclusive, și dedesuptul unei idealități întregi?

Istoria e martoră: sugestia primejdiei definește, și chiar pregătește, destinul eroic, destinul victorios!..

N. SEVER CARPINIȘANU

Bazele corporatiste ale economiei germane

de CONSTANTIN BACA

Trăim o perioadă destul de critică. Se pare că pacea este din nou amenințată. Deși n'au trecut decât două decenii dela marele război, — se credea că a amortit germeul războiului pentru cel puțin o sută de ani — plutesc din nou nouri grei deasupra Europei. Evenimentele din ultimul timp manifestă aceeași gravitate ca înaintea atentatului dela Serajevo.

Conflictul este destul de serios și se fac toate încercările pentru rezolvarea lui pe căi pașnice. Führerul cancelar Adolf Hitler a invitat pe șefii celorlalte 3 puteri europene (Anglia, Italia și Franța) la o consfătuire urgentă la München. După cum se vede, Rusia este exclusă, spre satisfacția tuturor, desigur, din rândul marilor puteri, deși, ca suprafață și poate chiar ca forță, ar merita un loc. Rezultatul acestei consfătuiri este destul de satisfăcător spre liniștea Europei. Rămâne de văzut în ce măsură se va executa acordul semnat. În orice caz, faptul este destul de important și nu știu dacă n'ar trebui să i se recunoască lui Adolf Hitler meritul acestui fericit acord. Căci, într'o vreme când toate statele se credeau în panta războiului și când, într'adevăr, nu mai erau decât două zile până la fatala dată de 1 Octombrie, iată că în camera de lucru a unei modeste case în istoricul oraș al mișcării hitelriste se semnează un acord care evită un război ce avea să vie.

Repetăm că rămâne de văzut în ce măsură va fi executat, dar ceea ce interesează este că, în momentul de față, acest acord a salvat Europa de un măcel sigur, restabilind pacea de toți dorită.

Deasemeni, interesant este faptul că acest acord este semnat de reprezentanții celor două axe ale politicii europene: **Roma-Berlin** și **Paris-Londra**. Nu știm care va fi destinația Ligii Națiunilor și ce formă va lua în viitor, căci cu si-

garanță echilibrul politic european este radical schimbat. Nu încercăm să analizăm mai departe evenimentele căci încă nu se știe ce rezultate va avea acordul. Și nici nu este oportun. Surprizele nu sunt încă excluse și deci epoca de emoție nu este definitiv trecută.

În afară de aceasta, nu despre situația politică intenționăm eu să scriu în acest articol, ci despre bazele corporatiste ale economiei germane. Dar gravitatea conflictului mă obliga la o schițare sumară a situației, pentru că, într-o astfel de perioadă, reprezentarea obiectivă a oricărei probleme este umbrită de susceptibilități politice; în cazul de față cu atât mai mult cu cât autorul acestui articol se găsește în Germania.

Vreau să înlătur delă început orice bănuială de subiectivism, cu atât mai mult de nerespectare a anumitor situații politice. Dar asta nu ne îndreptățește să neglijăm realitățile și să ne izolăm de marile experiențe ale căror fericite rezultate nu întârzie să se arate.

Un asemenea caz oferă oricărui cercetător Germania-Nouă.

Germania hitleristă a redevenit o mare și temută putere, lucru ce se poate ușor înțelege din cercetarea ultimelor evenimente. Ceva mai mult, politica externă hitleristă a descoperit un nou principiu de drept internațional: CUCERIRE ÎN TIMP DE PACE. Desigur că aici sunt multe de spus, deoarece cauzele acestor succese sunt multe și variate.

Noul Reich este realizarea unui sistem politic nou, pe care — fie că-l aprobăm sau nu — trebuie să-l recunoaștem ca eficace. Acest sistem politic se bazează, în afară de organizarea militară a națiunii sub toate formele, pe un nou sistem economic, despre care ne vom ocupa noi în articolul de față.

Se știe că dintre toate Statele învinse în războiul mondial, Germania a suferit cele mai mari sarcini impuse de tratate. Economia Națională a Reichului era foarte sdruncinată, pe deoparte din lipsa de mijloace de producție, care în parte au fost distruse sau consumate de război, iar restul a fost socotit în contul datoriei, iar pe de altă parte, prin situația sa de țară învinsă, a pierdut, atât în afară cât și înăuntru, prestigiul necesar muncii sub toate formele. Căci munca cere, în afară de materiale, — încredere, entuziasm, ideal. Aceasta ne-o dovedește aceluși Germanie, care astăzi este cu totul alta, nu prin redobândire de colonii, ci prin apariția Führerului care a polarizat sufletul milioaneilor de muncitori într'un singur punct.

Instaurarea regimului hitlerist în 1933 a însemnat nu numai un nou regim, ci pur și simplu schimbarea fundamentală a tuturor formelor de viață. Am putea spune — pentru a folosi termenul propriu structurii unui popor — că național-

socialismul a adus un nou Weltanschauung. În politica internă ca și în politica externă, în ordinea socială ca și în cea culturală, se impuneau măsuri cu totul inverse celor de până atunci. Și regimul n'a ezitat să le afirme cu tărie, căci, acolo unde nu era înțeles sau ascultat, se făcea impus.

Care este fundamentul ideologic al statului național-socialist ?

Regimul hitlerist a adoptat dela început doctrina statului totalitar și autoritar, adică „interesele comunității poporului, a căror expresiune organizată este Statul, primează în toate împrejurările intereselor personale ale individului“. Deciziunile aparțin conducerii, în speță Führerului, care consultă națiunea la anumite intervale de timp asupra celor înfăptuite sau proiectate. Ordinele sunt executate prin instituții create în acest scop și anume corpuri constituite, care încadrează pe sectoare viața socială sub toate aspectele.

Și pentru că baza tuturor funcțiilor sociale este economia ca sistem de producție și repartiție în cadrul națiunii, regimul național-socialist a căutat mai întâiu să-și asigure un sistem economic propriu scopurilor sale. Problema ce se pune era în primul rând de natură economică. 7.000.000 de șomeri își cereau dreptul la pâine, care le era îngrădit de interesele individuale ale patronilor.

În primul rând au fost disolvate toate asociațiile de interes privat, și întreaga viață economică a fost subordonată idealului politic de echilibru și ordine. La 27 Februarie 1934 — adică numai după câteva luni dela instaurare — s'a făcut o lege în acest scop, care a fost apoi completată și lămurită prin două regulamente la 27 Nov. 934 și la 25 Sept. 935. Principiul acestei legi este dezideratul participării obligatorii la organizațiile corporative, create în locul asociației benevole. La 7 Iulie 1936 acest cadru juridic se completează prin crearea unui Institut economic superior cu dubiu scop: să permită Statului realizarea politicii sale și să supravegheze unitățile economice, încurajând sau sancționând, dacă e cazul. În cadrul acestui sistem, unitățile economice de orice fel sunt considerate celule ale corpului economic german, fiind subordonate punctului de vedere național.

În special, acest organism superior are datoria să supravegheze cadrul tehnic, experimental, în sensul că nu trebuie să se facă economie atunci când e vorba de noi procedee, pentru ca astfel Germania să poată revendica întotdeauna eficiența maximă în producțiune. Iată un aspect important, care afirmă punctul de vedere corporativ-național.

Tot în acest scop, Statul german are grija să asigure libertatea necesară inițiativei întreprinzătorului în folosul binelui național. Aici este o importantă deosebire între hitle-

rism și socialism rusesc. În statul naț.-soc., libertatea este subordonată interesului colectivității, căci acesta este scopul suprem. Individul trebuie să se supună acestui scop și să-l servească în toate manifestările lui. Atât timp cât el stă în slujba acestui ideal, nu numai că e liber, dar foarte mult ajutat. Când însă interesele individului se opun interesului colectiv, desigur că nu e vorba numai de stânjenire, ci pur și simplu de interdicție. Iată în ce sens trebuie privită problema libertății în statul național-socialist și în general în toate Statele totalitare-naționaliste.

Libertatea haotică, individualistă, a fost înlocuită, în Germania hitleristă, cu ideea comunității naționale. Fiecare trebuie să-și îndeplinească datoria acolo unde este pus. Căci : „nu beneficiul rezultat în urma muncii, și nici felul muncii, reprezintă valoarea ei, ci faptul cum a fost efectuată munca este singurul hotărâtor“. În acest sens, muncitorul fochist, sau salahor nu e mai puțin valoros decât directorul fabricii, căci ceea ce interesează este nu locul ci felul cum este îndeplinită munca. În această ordine de idei, îmi revine în minte ceea ce spunea, cu 60 de ani în urmă, economistul român ION GHICA : „A fi ministru și a nu face nimic, a nu înfăptui, este satisfacția unei vanități copilărești“. Cu siguranță că această frază a fost o săgeată aruncată intrușilor politici de pe vremea aceea și sintetizează, în puține cuvinte, toată opera lui Ion Ghica, prin care a revendicat întotdeauna drepturile poporului românesc, — supralicitate de funcționărimă și politicianism, — în favoarea străinilor cotropitori.

Principiul acesta nou al judecării valorii muncii nu după loc ci după felul înfăptuirii, intronează **ethosul demnității muncii**.

În cadrul legilor amintite mai sus, am spus că s'au creat organizațiuni pe bază corporatistă, în care a fost încadrată viața economică. În fruntea acestor instituțiuni, ca for suprem stă Reichswirtschaftskammer (Camera Economiei Reichului) ca un arbitru între Ministerul Economiei Naționale și grupările corporative ale producătorilor și consumatorilor. Grupele corporative în organizarea industriei și comerțului constituiesc 7 categorii principale și anume: 1) Manufactura, 2) Comerțul, 3) Băncile, 4) Asigurările, 5) Economia Energiei, 6) Meseriile și 7) Transporturile și Circulația¹⁾.

În fruntea tuturor stă Ministerul Economiei Reichului, care numește și revoacă pe conducătorii Camerei Economiei Reichului precum și pe conducătorii grupelor.

Concomitent cu această grupare de breaslă, s'au creat

1) Ne servim în expunerea noastră de referatul D-lui H. R. Fritzsche, referent ministerial al Reichului.

grupări regionale care subîmpart Camera Economiei Reichului în Camere de Economii pe regiuni. Acestea, la rândul lor, se subdivid mai departe în subîmpărțiri pe compartimente specializate.

Camerele de Industrie și Comerț au fost menținute și încadrate nouei Camere a Economiei Reichului.

Grupa manufacturei are un caracter deosebit de organizare Corporativă pe unități de breaslă. În fruntea acestei organizațiuni stă Conducătorul Manufacturerilor din Reich, având sub ordine 50 asociații de breaslă, iar Handwerkstagului îi sunt afiliate încă 61 camere de muncă.

Grupa manufacturieră are astfel cea mai solidă organizare corporativă.

Urmează economia comunicațiilor, în fruntea căreia stă Ministerul de Comunicații al Reichului căruia îi este direct subordonat Consiliul de Comunicații compus din Inspectorul General al Comunicațiilor și reprezentanții corporațiilor de producători. La rândul său, Consiliul de Comunicații se împarte în 7 grupe.

Urmează apoi grupările pe specialități (Reichsgruppe Industrie und Wirtschaftsgruppe), care sunt destul de variate și numeroase.

Astfel, Reichswirtschaftskammer grupează unitar și armonic toate ramurile de producție, pentru a face accesibile scopurile totale ale Statului. Și s'au văzut roadele acestui sistem. De unde, cu 4 ani în urmă, Germania avea peste 7.000.000 șomeuri, azi este nevoită să caute lucrători în afară. Se muncește extrem de mult și intens, dar organizat și perfect îndrumat, încât ai impresia unui ceasornic. Referatele reprezentanților regimului în fața Congresului din Nürnberg sunt mărturie Afirmațiunile generalului Goering, cum că Germania este asigurată contra oricăror eventualități, nu sunt lipsite de temel. „Sicherheit der Nation“ din toate punctele de vedere este punctul de onoare al sistemului economic nou german, bazat pe corporatism.

Și pentrucă Statul național-socialist consideră economia ca un organism viu, a unit grupările industriale cu Frontul Muncii Germane (Deutsche Arbeitsfront), adică industria nu este numai uzină, mașină, sală de montare, ci armonia omului cu mijloacele de producție. „Economia este expresia muncii umane pentru scopul creerii de bunuri și avuție“. Suportul ei este omul, de care trebuie să se țină seamă în primul rând.

Acesta este sensul noii economii germane. Principiul economiei colective a învins pe cel al interesului individual.

Natural că în acest caz și conceptul de rentabilitate a luat o nouă formă. „Rentabilitatea a făcut o mișcare de translație dela capital la întrebuințarea acestuia în folosul obștii“.

Succesele economiei noui germane sunt în acelaș timp succesele Corporatismului, care își justifică din nou actualitatea doctrinei sale.

Berlin, Octombrie 1938.

La moartea Mareșalului Averescu

Ce nu s'a spus

Mareșalul Averescu este cu siguranță cea mai uimitoare și cea mai reprezentativă personalitate pe care a dat-o neamul nostru în generația antecontemporană. Desigur mai sunt și alții care să-și fi scris numele lor în paginile vremii noastre, prin fapte de valoare durabilă. Ceiace apare însă minunat și unic în viața și în cariera Mareșalului Averescu este faptul că el înseamnă simbolic — în ciuda unor potrivnicii și unor dușmăanii cum n'a mai cunoscut nimeni — *triumful geniului pur al rasei noastre*.

Să te naști sărac și obscur, dintr'o familie bătută de soartă, într'un colț uitat al Basarabiei și să străbați toată verticala socială, pentru a face țării tale — împotriva răutății și a nenorocului — maximum de bine pe care i-l poate da un singur om, iată ceea ce constituie minunea Averescu.

Pe el nimic nu l-a favorizat și nimic nu l-a înlesnit în viață. El nu a avut nici măcar norocul, — care este dat oricărui fiu de țaran mai răsărit — de a căpăta, pe calea unei burse, o diplomă universitară, care să-l așeze dela început în carieră, pe o treaptă mai înălțată și într'o ambianță mai lipsită de griji.

El a trebuit să facă, dimpotrivă, totul din greu, ca nimeni altul.

Copil firav de 18 ani, din acea Basarabie în care conștiința românească era mai adormită decât oriunde, el a mers voluntar în război, pentruca atunci când s'a întors acasă să-și găsească mica lui patrie trecută în stăpânire străină. A fost cea dintâi durere a unei vieți, în care orice izbândă și orice merit erau făcute ca să-i aducă amărăciuni tot mai adânci.

Ca să ajungă ofițer, a învățat într'o școală inferioară, desigur nepotrivită cu spiritul acestui copil cu scăpărări geniale.

Ca ofițer a fost admis pentru o bursă la Școala de Război dela Torino, în urma unui concurs care a fost o revoluție. Puțin a lipsit să nu se aprobe rezultatul acestui concurs, căci ofițerul venit dela trupă nu avea dreptul să aspire la o cinste atât de mare.

Și totuși, împotriva tuturor invidiilor și nevredniciilor, el a ajuns să moară Mareșal al României, fost de trei ori prim-ministru și, mai presus de toate, fost Comandant în Marele Război, cu un nume pe care nimeni nu s'a putut încumeta ca să-l discute.

S'ar zice că toate suferințele vieții lui au fost răsplătite în ziua morții sale. Căci la trecerea lui spre cele înalte, țara înțregă, în frunte cu Regele său, și-a plecat genunchiul, iar presa a spus atâtea lucruri frumoase și înălțătoare asupra eroului și a bărbatului de Stat.

Dar sunt și lucruri cari nu s'au spus. Și acelea constituie de fapt esența vieții sale.

Ele mărturisesc mai mult despre sufletul lui și despre „recunoștința” generației sale față de dânsul, decât tot ceiace s'a înșirat, convențional și plat, la dispariția sa.

Pentru a nu aminti de alte lucruri mai vechi, cari străbat în memoriile și în amintirile sale, nu s'a pomenit la moartea Mareșalului Averescu că acest om, care a fost probitatea însăși, și care și-a identificat ființa lui cu aceea a Statului, a putut părăsi Ministerul de Războiu fiindcă un om politic, care nu-și controlase afirmațiunile, îl acuzase de necinste!

Și nu s'a amintit cum — fiindcă ostașul cu conștiința nepătată refuza o demisie care l-ar fi umbrit — președintele său de consiliu, Ionel Brătianu, a demisionat cu tot cabinetul pentru a reconstitui ministerul fără Generalul Averescu. A doua zi după acest groaznic incident, când Generalul Averescu, exilat la Craiova, a scris o scrisoare de stil și cutezanță militară, omului politic Marghiloman, care îi provocase căderea, noul ministru de război, succesorul său, l-a pedepsit pe el, Generalul Averescu, Comandant de Corp de Armată în România, cu treizeci de zile închisoare, ca pe un tânăr ofițeraș nedisciplinat.

Toate acestea nu s'au spus la moartea lui.

Și nu s'a spus că la izbucnirea războiului mondial, în loc ca să fie chemat în fruntea ministerului de război sau a Statului Major, pentru a face pregătirea noastră militară, el a fost lăsat la o parte, ignorat și neconsultat, până când am intrat în luptă așa cum se știe. Iar când Marele Cartier, condus de același General al nenorocirii care executase și pregătirea războiului, se arătase complet incapabil, Generalul Averescu nu era chemat la comanda supremă, ci trimes peramnent în punctele deja primejduite, în cari putea să se compromită.

Poporul și Armata însă l-au înțeles. Ele au văzut și geniul lui militar și sufletul lui pur, pe care toți nemernicii, cu sau fără epoleți, căutau să-l întineze. În mijlocul dezastrelor noastre, gloria lui a fost singurul punct luminos al vremii.

Dar la moartea lui nu s'a spus nimic din toate acestea. Nu

s'au reamintit meschinăriile, șicanele și mizeriile cari i s'au făcut în permanență de către Marele Cartier pentru a-i smulge aureola pe care și-o câștigase împotriva tuturor.

Nu s'a spus că atunci când, în sfârșit, Regele Ferdinand a putut să intre în București, în fruntea armatelor sale sfărâmate dar glorioase, *singurul general care a fost împedecat de a se încolona în cortegiul regesc, a fost Generalul Averescu*. De aceia copiii cari văd astăzi, în tablourile războiului, intrarea Regelui Ferdinand în București, întreabă uimiți pe profesorii și pe părinții lor: Dar Generalul Averescu unde era?

Ce li se poate răspunde, ce li se va putea răspunde vreodată copiilor noștri la această întrebare? Că invidia și josnicia unui sftnic de atâtea ori nefast, oprise pe cel mai glorios general al războiului să stea la dreapta Regelui său în clipa supremului triumf?

Dar câte alte lucruri au uitat să fie spuse la moartea lui!

Nu s'a spus că tot Ionel Brătianu — care l-a dușmănit pe Generalul Averescu cu aceeaș implacabilă ură cu care l-a urmărit și pe Take Ionescu — a ajuns până acolo încât, în timpul unei adunări politice la Brăila, în 1923, l-a acuzat pe marele general de trădare în fața inamicului!

Nu s'a spus că în timpul celei de a doua guvernări a Generalului Averescu din 1920—21, opoziția țărănistă — compusă din câțiva neisprăviți cu mare dor de parvenire — ajunsese să-l insulte pe bătrânul General în plin Parlament, pentru vinile reale sau imaginare ale nu știu căruia din miniștrii săi de atunci.

Nu s'a spus că această guvernare s'a sfârșit printr'o trădare organizată de către Ionel Brătianu, urmată de concedierea generalului Averescu, cu o brutalitate pe care nu ar fi meritat-o nici un subcomisar incorect dintr'un colț de provincie.

Nu s'a spus că, după a treia guvernare a sa din 1926—27, — care a fost cea mai bună guvernare dela război încoace, — Mareșalul Averesu a fost înlocuit, *fără măcar să-și fi prezentat întâi demisia*, prin d. Știrbey, a cărui îndreptățire la Președinția Consiliului de Miniștri deriva doar din anumite îndemânări și talente, despre cari nu se poate vorbi cu voce tare între oamenii bine crescuți.

Nu s'a spus că, în clipa retragerii sale, dacă Generalul Averescu ar fi refuzat să părăsească Președinția Consiliului de Miniștri, forțe polițienești erau gata ca să-l aresteze, pe el și pe miniștrii săi.

Și nu s'a spus că, a doua zi după trecerea în opoziție, a început împotriva sa acea ignobilă campanie prin care Generalul Averescu era acuzat direct, de a fi defraudat din banii Statului, împreună cu Octavian Goga, o faimoasă sumă de 13 milioane

lei, care s'a dovedit a fi fost întrebuințată pentru scopuri de propagandă națională!

În sfârșit, cu prilejul morții Mareșalului, nu s'a amintit nici acest detaliu de o înspăimântătoare trivialitate, pe care dacă îl punem astăzi pe hârtie este pentru a răscula sufletele tuturor în fața unei ignominii atât de fără seamăn. *Generalul Averescu a fost acuzat în scris, de presa din Sărindar, că și-a însușit mobila dela Președinția Consiliului de Miniștri, fiindcă Generalul, în dorința lui de a economisi banul Statului, în loc de a mobila casa, pe care Statul i-o pune la dispoziție în baza unei legi speciale (privitoare la dânsul și la d. general Presan) cu mobile noi și scumpe, s'a mulțumit să strămute în ea niște mobile vechi dela Președinție.*

Am mai avea de evocat atâtea alte lucruri cari nu s'au spus și cari trebuiau totuși spuse de către cineva în clipa când cel mai mare general pe care l-au avut Români de trei veacuri încoace, a trecut dintre noi.

Fiindcă o societate nu se poate considera plătită pentru toate păcatele ei față de un om mare, numai fiindcă în clipa morții sale a vărsat lacrimi, fie și sincere, pe mormântul lui.

O societate care a dus passivitatea ei lașă până la a tolera astfel de ticăloșii împotriva oamenilor ei mari, fără să pedepsească la vreme pe agresori, nu este vrednică să se apropie de sicriul eroului, în clipa când el pleacă pe scut, spre locul cel înalt.

Să încercăm oare a scoate vreo învățătură din cazul tragic al Generalului Averescu? S'a scos oare vreodată vreo învățătură utilă din paginile istoriei și a fost vreodată evocarea păcatelor trecutului o înfrânare pentru scăderile și nevredniciile prezentului?

Dacă nerecunoștința este regula națiunilor, cu siguranță că Români, între toate popoarele pământului, fac din această regulă un record.

Câți sunt Domnii români, fie cât de buni și de drepti, care să fi murit, când li s'a împlinit velenul, în scaunul lor domnesc și câți n'au sfârșit prin intrigă și prin „hiclenie“?

Care este omul de Stat român care să fi putut culege, înainte de sfârșitul lui, răsplata și recunoștința meritelor pe cari și le-a câștigat pe seama neamului?

Să nu ne vorbească nimeni de oamenii politici ajutați de noroc, ca Ionel Brătianu, care a murit într'o falsă apoteoză creată de partizanii săi, interesați în a-i exploata mai departe numele...

Dar ceilalți?

Mihail Kogălniceanu, pizmuit, ostracizat și acoperit de cele mai murdare calomnii privind onestitatea sa personală; Vodă

Cuza, mort departe de țară între străini și urmat la scurtă vreme în mormânt — printr'o coincidență prea bizară, ca să nu trezească bănueli — de către cei doi fii ai săi; Petre Carp, vizionar îndărătnic și mândru, care și-a dat cel puțin satisfacția anticipată de a disprețui mulțimea, rămasă și după moarte, statornică în incomprehensiunea ei; Take Ionescu, a cărui tragedie o evocam mai deunăzi tot în aceste pagini! *Toți, dar absolut toți, au cunoscut invidia nevolnică și ingratitudea.*

Și nu am vorbit aici de cel mai autentic răscolitor al naționalismului românesc, Eminescu, nici de celalt tip de cugetător politic în ediție bănățeană, reprezentat de Aurel Popovici.

Partea tuturor a fost răutatea și uitarea.

Un demon al instabilității a făcut să năruim, dealungul veacurilor, gloria abia incipientă a domnitorilor cari reușiau să strălucească din când în când în fața lumii. Este același demon care ne-a lăsat drept moștenire, în zilele noastre, bârfeala, insulta și zeflemeaua în fața tuturor acelora cari se ridică deasupra mediocrității.

Și atunci, avem dreptul să privim cu îngrijorare viitorul unui neam care n'a știut să facă din valorile lui, supreme puteri naționale; care nu s'a strâns în jurul lor ca în jurul unor axe de oțel; care nu a găsit în sufletul său atâta puritate cât să recunoască meritele oamenilor mari și atâta patriotism cât să se plece, în fața celor ce nu se cereau recunoscuți, *decât pentru ca să servească mai bine.*

Când Mareșalul Averescu și-a publicat memoriile sale de război — pagini cumplite de incriminări demne și de citări îndrăznețe în fața judecății Istoriei — mi-a făcut cinstea să-mi trimită acest volum cu o dedicație semnificativă, pentru care nu aș putea fi niciodată îndeajuns de mulțumitor memoriei sale. A urmat atunci un schimb de scrisori care — pe deasupra unor neînțelegeri politice trecătoare — mi-au mărturisit, odată mai mult, cum știa marele general să înțeleagă sufletele oamenilor și cât de adâncă era afecțiunea pe care mi-a purtat-o totdeauna.

L'am revăzut atunci pentru ultima oară.

Și l-am găsit pe marele comandant de oaste și conducător de Stat ca pe un leu acoperit de răni — nevăzute și nemărturisite — învelit într'o mândrie care nu voia să dea curiozității vulgare spectacolul amărăciunilor lui.

Dar pe măsură ce îi slăbeau puterile, figura lui creștea — ca o umbră în asfințit — spre dimensiunile uriașe ale acelora cari și-au servit țara călcând veșnic peste păcatele ei.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PE LINIA VREMII NOASTRE

Cetitorilor noștri...

Minunați oameni sunt cetitorii și abonații noștri!

Il deprinsesem cu o revistă care apărea regulat lunar; astăzi revista noastră apare numai la două luni.

Il deprinsesem cu o scriere vie, săgetătoare, îndrăzneată și plină de spirit critic; astăzi revista noastră trebuie să scrie potolit și de multe ori fără culoare.

Și totuși — chiar după întreruperea de patru luni din timpul verii, când am scos un număr quadruplu — cetitorii și abonații noștri ne-au rămas toți, *dar absolut toți*, credincioși. Ba chiar numărul lor s'a înmulțit. O călătorie recentă, făcută de administratorul nostru în provincie ne-a recoltat abonați dela toți cei cari erau în întârziere, și prin sute de scrisori am primit mărturisiri de interes și de simpatie.

Să le mai mărturisim oare tuturor acestor intelectuali și buni Români, toată recunoștința noastră? Să le spunem cât de mult ne-a mișcat și ne-a încurajat atitudinea lor? Să răspundem la tot ceiace ei ne-au scris printre rânduri, cu mărturisiri ale noastre strecurate tot printre rânduri?

Nu este nici măcar necesar.

Intre noi și cetitorii noștri este o legătură sufletească indestructibilă, pe care am verificat-o mai mult ca oricând, acum când încheiem al șaptelea an de apariție regulată. Desigur că în această legătură intră pentru mult valoarea intelectuală și ținuta superioară a scrisului distinșilor noștri colaboratori.

Dar cred că este ceva care contează și mai mult: este linia noastră desinteresată și curată de românism, este constanța noastră în prezentarea și răspândirea unor idei care triumfă și sunt pe cale să triumfe, este bună-credința noastră în a sluji năzuințele românești și numai năzuințele românești, *fără nicio altă răsplată decât înțelegerea și dragostea acelei elite restrânse pe care o constituie cetitorii noștri*.

În zile care ar trebui să fie, cetitorii noștri au reușit să

constitue o mare familie sufletească și să-și ia un rol care intreacă cu mult pe acela pasiv al omului care primește o idee, pentruca să se ridice, prin ambianța sufletească pe care o crează, la rolul activ și viu de *colaboratori și camarazi ai noștri*.

M. M.

O realizare corporatistă

Cei cari urmăresc scrisul nostru știu foarte bine că nu ne-am entuziasmat în aceste pagini de diferitele inițiative guvernamentale cu pretins caracter corporatist și că nu am considerat nici regimul întreg al nostru ca purtând pecetea ideii corporatiste.

Noi nu ne încântăm atât de ușor ca anumiți ziariști cari au descoperit corporatismul de curând și nici ca unii demnitari înalți pentru cari aceste descoperiri coincid cu anumite ascensiuni mult visate.

Noi nu credem în corporatismul la care cineva se convertește fără să-l cunoască. Nu credem nici în corporatist cari își schimbă fața într-o noapte pentru interese de carieră personală, renegându-și în același timp întregul lor trecut anti-corporatist.

Deaceia nu am dat niciun fel de importanță unor anumite manifestări cărora presa și oamenii de pe stradă (cari nu sunt prea departe de nivelul presei) le acordau mari proporții.

S'a produs însă până astăzi un fapt, unul singur, care merită calificarea de realizare corporatistă: *este organizarea, printr-o lege specială, a Colegiului Inginerilor.*

Colegiul cuprinde astăzi 12.000 de ingineri titrați, cu studii serioase, cari își marchează astfel hotărît pozițiunea lor separată față cu impostorii cari își dădeau până acum acest titlu.

Legea apără titlul de inginer, organizează împărțirea profesunilor în specialități, asigură o mare autonomie corpului în ceiace privește înscrierea inginerilor și controlul activității lor, cu un cuvânt, este o lege oportună și fericit inspirată de ideea corporatistă.

Spiritul corporativ al legii apare nu numai din textul ei, ci și din *actul ei de naștere*. Legea a fost alcătuită, ca proiect, de către Asociația Generală a Inginerilor din România de sub președinția d-lui Profesor Mihail Manoilescu, iar Ministerul — conform bunei metode corporative, — n'a făcut decât să verifice că ea nu contrazice întru nimic interesul public ei că, dimpotrivă, îl servește.

Și astfel, proiectul aproape nemodificat al AGIR-ului a devenit lege.

Este singurul caz în care un ministru a înțeles să accepte cu sinceritate metoda de lucru corporatistă. Iar rezultatele sunt, cum era și natural, excelente.

L. N.

Germania și noi

De când, la München, situația europeană a fost răsturnată complet, cel puțin în ce privește poziția Statelor din răsăritul Europei, au apărut mulți și la noi care, constatând noul echilibru, și-au luat aere de comentatori dezmeticiți ai evenimentelor.

În același timp alții au reluat vechea temă a pericolului pe care îl prezintă pentru noi Germania, ca eventuală susținătoare a revendicărilor ungurești împotriva noastră. Noi socotim însă că nimic nu este mai instructiv și mai actual, pentru a lămurii această problemă, decât să readucem în actualitate observațiile de politică externă pe care le făcea acum doi ani d. profesor Mihail Manoilescu, într'un discurs ținut în Senat la 27 Noiembrie 1936:

„Germanii își fac următorul raționament; suntem 67 de milioane de oameni, și am renunțat, sincer și loial, la Alsacia și Lorena. Ungurii sunt 8 milioane și nu au renunțat la nimic. Putem noi să ne expunem pentru iredentismul lor, atunci când noi am părăsit definitiv iredentismul nostru?

Să nu se uite, d-lor, că sentimentul popular în dictaturi contează mai mult decât în democrații. Și sentimentul popular nu admite această vitregie față de însăși poporul german.

Dar este altceva și mai important. Germanii nu au niciun fel de dușmănie și nu au — cum zice românul — *nimic de împărțit* nici cu Iugoslavia, nici cu România.

De sigur, oarecare fricțiune datorită problemelor minorităților, există între Germania și Cehoslovacia, dar cu România și Iugoslavia ei nu au nimic. Chiar și războiul trecut nu a fost decât un simplu accident datorit coincidenței că aceste două țări luptau împotriva Ungariei, care era aliata Germaniei.

Dar prietenia Ungariei ce însemnează pentru Germania? Este un lucru pe care îl deducem cu logica, căci este o problemă de logică.

Ungaria reprezintă 8 milioane de oameni, care aduc ca zestre oricărui aliat o dușmănie a două popoare viguroase și tinere care reprezintă împreună aproape 40 milioane oameni.

Prin urmare, Ungaria reprezintă, pentru cine vrea să o aibă prietenă, la activ 8 milioane, iar la pasiv 40 de milioane.

În sfârșit, ca observație generală în ce privește Germania, este de adăugat că *există în masele populare și în intelectualitatea din Germania întreagă o năzuință sinceră de prietenie, de interes și de apropiere cu România*”.

Incheiem aici citațiunea noastră.

Este oare ceva care să dezmințită aceste păreri, astăzi?

Statuia lui Ion Brătianu

...s'a desvelit în București, cu o solemnitate bine calculată și contingentată.

A fost un act de familie și un act de familie politică, la care țara n'a luat parte prin nimic. Căci după 20 ani dela războiul nostru, umbra Turtucaiei este încă prea puternică pentru ca persoana *marelui acaparator de evenimente* care a fost Ionel Brătianu să nu trezească încă adversități.

Noi am spus-o de atâtea ori — și am propus și în Parlament — ca statuile să nu se mai ridice cu atâta grabă ca astăzi. Înainte ca o personalitate istorică să devină necontestată. Or, Ionel Brătianu este contestat încă pentru o mie de bune motive.

Ar fi interesant de deschis, într'o discuție liberă, această controversă: *pentru și contra* lui Ion Brătianu.

Dealtfel și procedura bisericii catolice care, atunci când după veacuri trece pe un muritor în rândurile sfinților, deschide un adevărat proces în care unii pledează pentru sanctificare iar alții, *avocatus diaboli*, împotriva sanctificării, nu este atât de absurdă și atât de ridicolă cum s'ar părea.

Dacă un asemenea proces s'ar fi deschis astăzi pentru și *contra* statuei lui Ion Brătianu desigur că disputa ar fi fost atât de înverșunată încât s'ar fi socotit cu totul neoportun a se ridica o statuie pe un teren de opinii atât de nefixat.

Poate că vom deschide într'o zi aici, în aceste pagini, problema revizurii personalității istorice a lui Ion Brătianu, ca și a altor personalități din epoca constituirii Marii Români.

Ar fi instructiv pentru tinerele generații care nu cunosc nimic din experiență proprie asupra modului *adevărat* cum s'a constituit România, și care sunt de atâtea ori victime unor legende interesate, lansate de cluburile epigonilor acestor personalități.

Bineînțeles că o asemenea discuție nu se poate face decât cu toată obiectivitatea și cu toată cuviința, dar nu mai puțin și cu toată severitatea pe care o impun răspunderile istorice.

M. M.

Corporatismul în țările agricole

Sub acest titlu d. profesor Mihail Manoilescu publică un lung studiu în revista NEA POLITIKA din Atena.

Reproducem din acest studiu următorul pasaj:

„Orice Stat modern are *aceleași* funcțiuni naționale: funcțiuni de subsistență, de educație populară, de utilare a țării, de întreținere a sănătății publice, de apărare națională ș. a. m. d. De aceea orice Stat modern trebuie să albe *aceleași* corporații, a căror importanță nu este determinată de numărul participanți-

lor în corporație, ci de importanța funcțiunii naționale pe care o împlinesc.

Și atunci, faptul că într'un Stat funcțiunea subsistenței alimentare a națiunii este împlinită de o parte foarte mare a populației de exemplu 80%, nu implică de loc că această funcțiune sporește în importanță față de alte State, unde ea este împlinită de un număr mai mic de producători agricoli.

Ba, s'ar putea spune că, dimpotrivă, dacă o țară este prea omogen constituită în sensul că 80% din populație se ocupă exclusiv cu agricultura, atunci cu atât mai mult are rost sistemul corporativ, fiindcă îngăduie să se acorde importanța necesară tuturor celorlalte funcțiuni naționale, care — din cauza numărului minim al celor care le împlinesc — ar putea fi cumva desconsiderate sau neglijate.

Corporatismul este în această privință la polul exact opus concepției materialiste a societății.

Numai concepția materialistă și egoistă a vieții naționale împinge la exagerare importanța care trebuie dată în Stat și în parlament unei ramuri de activitate preponderentă numericeste, cum ar fi agricultura, fiindcă numai prin prisma intereselor se poate da o calificare și o greutate exagerată în Stat celor care o reprezintă.

În această privință trebuie făcută o distincție netă între trei lucruri deosebite :

Interesele *agricultorilor* sunt una ; interesele *agriculturii* sunt alta ; interesele *țării* sunt deosebite și de cele dintâiu și de cele de-al doilea.

Ca să ilustrăm această distincțiune n'ar fi decât să ne raportăm la problema pădurilor într'o țară. Interesele *agricultorilor* luați individual ar fi ca pădurile să fie cât mai reduse, pentru ca fiecare agricultor să-și poată întinde ogorul său cât mai mult în terenuri de pădure defrișată.

Interesele *agriculturii* — care sunt permanente și trec peste interesele de o clipă ale agricultorilor — cer menținerea sistemului pădurilor ca un mijloc de întreținere a condițiilor climatice favorabile plantelor.

Distinct de aceste două categorii de interese pot să apară interesele *țării* care pot stabili la un moment dat, fie necesitatea menținerii fie aceia a suprimării pădurilor în anumite regiuni, după interesele strategice impuse de apărarea națională.

Revenind însă la cazul când într'o țară predomină în mod excesiv o anumită ramură de producție, putem stabili principiul că cu cât diferențierea socială și funcțională într'o țară este mai mare și cu cât anumite funcțiuni naționale indispensabile sunt reprezentate de un număr mai redus de oameni, cu atât corporatismul se impune pentru a încuraja în acea țară funcțiunile insuficient dezvoltate.

Astfel, după principiul democratic o țară aproape fără medici ar trebui să nu albească nici un medic reprezentant în parlament !

După principiul corporativ, dimpotrivă *reprezentanța me-*

dicilor într'o țară cu foarte puțini medici trebuie să fie tot așa de importantă ca și într'o țară în care ar fi medici mulți și aceasta, întâiu, pentru că funcțiunea sănătății publice este tot atât de importantă în amândouă țările și, al doilea, pentru că numai în acest mod se poate atrage atențiunea celei dintâiu țări, pe calea parlamentului, asupra marelui importanțe pe care o reprezintă funcțiunea sănătății publice și asupra problemelor vitale care sunt legate de această funcțiune".

L. N.

Ideia de plan economic românesc

este titlul prelegerii de deschidere, din anul acesta, ținută de d. Profesor Mihail Manollescu la Școala Politehnică din București. Prelegerea reprezintă o lecțiune nu numai pentru studenți, ci, mai ales, pentru acei dintre „specialiștii” noștri cari se aruncă cu atâta ușurință să discute și să formuleze un plan economic, atunci când nici măcar noțiunea de plan economic și posibilitățile sale nu le sunt bine lămurite.

Prelegerea d-lui Profesor Manollescu apare în două numere succesive din „Buletinul Asociației Generale a Inginerilor din România” AGIR, și într'o broșură separată. Ea cuprinde o expunere a originilor ideologice a ideii de plan economic, o prezentare a condițiilor economice mondiale cari au impus ideea de plan economic precum și o tratare completă a problematicei planului economic, începând cu țelurile supreme ale planului, metoda și mijloacele de realizare, precum și conținutul unui plan economic românesc.

L. N.

Spirit corporativ

Am primit cu plăcere un apel lansat de către Federația Asociațiilor Profesionale de Salariați Particulari din Dobrogea, în care toți colegii breslași sunt indemnati să ia parte la o întrunire în vederea constituirii unui Consiliu al Breslelor.

Ce face ne-a bucurat mai mult în acest apel este cum, instinctual, breslele noastre își marchează caracterul lor naționalist.

Noi afirmasem mai de mult, ca o axiomă, că orice grupare profesională tinde să devină o grupare românească, chiar în lipsa oricăror privilegii legislative care să apere pe Români.

Ori iată ce spicium în apelul Federației dobrogene:

„Străini, tovarăși ori discipoli ai felurilor curente, cari n'au nimic comun cu sufletul, cu sângele și nici cu durerile breslei ori a țării noastre, prin orice faze de asimilare trec, ei tot cu sufletele neschimbate rămân și deci tendința lor vecinic va fi încălcarea intereselor profesionale românești.

Pentru aceste considerente, fără a jigni sau uri pe bres-

lași străini de credința și legea noastră strămoșească, îi rugăm ca în casa funcționarilor și mai ales la masa desbaterilor să ne lase în pace singuri”.

Este o verificare a părerilor noastre și un prilej de bucurie.

M. M.

O omisiune

Am omis anul acesta să vorbim, cum făceam de atâtea ori, despre Congresul Partidului Național-Socialist care s'a ținut la Nürnberg.

Și doar de data aceasta Congresul a fost centrul preocupărilor universale, pentrucă de acolo stătea gata să se hotărască nu numai soarta Germaniei, dar și aceea a Europei întregi.

Cetitorii noștri și-aduc aminte cum în 1936 am făcut evocări destul de ample ale Congresului de atunci din Nürnberg și am tras atâtea concluzii, atât pentru metodele de organizare ale Reichului, cât și pentru politica europeană în general. Deasemeni în lucrarea d-lui Profesor Manollescu „Partidul Unic” s'a pus la contribuție, în chip oportun, constatările făcute la München în legătură cu formulările teoretice ale autorului, referitoare la partidul unic și la dinamismul său sufletesc.

De data aceasta d. Profesor Manollescu nu a fost la München. *Nu a lipsit nici invitația, foarte curtenitoare, din partea Führer-ului și a Guvernului german; nu a lipsit nici dorința foarte vite a d-lui Manollescu de a fi prezent acolo.*

Și totuși d. Manollescu nu a fost la München.

L. N.

Incercări în filozofia științelor economice

Un elegant volum cu acest titlu conține toate prelegerile pe cari d. Profesor Mihail Manollescu le-a ținut în fiecare an, la deschiderea cursului său de economie politică, la Școala Politehnică din București.

Sunt idei neobișnuite și neabordate până astăzi de către economiștii români, privitoare la metoda în științele economice, la cadrul științelor economice prin raport cu cadrul cosmic și celelalte cadre derivate, la problema subiectivismului și obiectivismului în științele economice, la autarhia spirituală a economistului, la spațiile economice, la determinismul maselor sociale și a celor sociale, în fine, la problema voinței în economie.

Cu toată înălțimea preocupărilor și domeniului în care se mișcă gândirea autorului, textul acestor originale lecțiuni nu lipsește o singură clipă de claritate.

L. N.

O carte interesantă

este volumul nou apărut sub titlul „Etat, Corporation et Entreprise”.

Autorul său, d. Louis Boucraut, are rarul privilegiu de a fi în acelaș timp inginer și jurist celace îl pune în situația de a privi cu o mare lărgime de orizont, sub toate aspectele lor, fenomenele economice de integrare ale epocii noastre.

Autorul citează, cum este normal, în mai multe rânduri, volumul „Le Siècle du Corporatisme” al d-lui Profesor Mihail Manoilescu, atât în părțile privitoare la caracterizarea epocii noastre sub raportul economiei, cât și în ceiace privește critica Statului democratic sau caracterul natural și anterior Statului însuși pe care îl reprezintă corporația.

L. N.

Mica Antantă

N'au trecut decât trei luni dela acordul dela München și însăși această expresie de Mica Antantă ne apare ca un lucru vechiu și perimat.

Cine mai vorbește astăzi de Mica Antantă ?

Unde mai sunt reuniunile ei și banchetele ei ? Unde mai este iarma de presă menită să convingă pe toți românii că dacă România continuă să existe este numai fiindcă o apără sistemul Micii Antante ?

E drept noi avem mania de a exagera în toate; dar niciodată această manie nu a luat forme noi ridicole ca în ce privește Mica Antantă.

S'a mers până a se spune în cuvântări oficiale că fiecare român este întâi cetățean al țării sale și imediat după aceea cetățean al Micii Antante.

Iar ca o confirmare acestei teorii, la intrarea în pavilionul nostru la Expoziția din Paris se putea vedea de o parte harta României iar de cealaltă parte — exact simetric — harta Micii Antante.

Val, unde poate fi dusă o țară când este dată pe mâna unor politicieni neserioși și interesați.

M. M.

BIBLIOTECA
UNIVERSITĂȚII
- I A S I -

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

EXAMINATOR -
POLYTECHNIC UNIVERSITY
IASI

22 JUL 1939

ACU
IASI

CENTRAL

UNIVERSITY

LIBRARY